

И.СТАЛИН

СЪЧИНЕНИЯ

10

РУСКОТО
ИЗДАНИЕ Е ОТПЕЧАТАНО
ПО ПОСТАНОВЛЕНИЕ НА
ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ
НА ВСЕСЪЮЗНАТА
КОМУНИСТИЧЕСКА
ПАРТИЯ (БОЛШЕВИКИ)

Пролетарии от всички страни, съединявайте се!

ИНСТИТУТ МАРКС—ЕНГЕЛС—ЛЕНИН при ЦК на ВКП(б)

И.В. СТАЛИН

СЪЧИНЕНИЯ

ИЗДАТЕЛСТВО НА БЪЛГАРСКАТА КОМУНИСТИЧЕСКА ПАРТИЯ

И.В. СТАЛИН

ТОМ

10

1927

АВГУСТ - ДЕКЕМБРИ

ПРЕДГОВОР

Десетият том от Съчиненията на И. В. Сталин съдържа произведения, написани от август до декември 1927 г.

Към края на 1927 г. политиката на социалистическа индустриализация на страната бе постигнала решителни успехи. Пред болшевишката партия и съветския народ се постави насъщната задача за преминаване към колективизацията на селското стопанство.

В политическия отчет на Централния комитет пред XV конгрес на ВКП(б) И. В. Сталин дава анализ на международното положение на Съветския съюз, на положението в капиталистическите страни, на състоянието на революционното движение в целия свят; показва успехите на социалистическото строителство в СССР при условията на капиталистическото обкръжение; определя задачите за разширяване и укрепване на социалистическите командни върхове и за ликвидиране на капиталистическите елементи в народното стопанство. И. В. Сталин обосновава курса на колективизация на селското стопанство, одобрен и приет от конгреса.

В отчетния доклад и в заключителното слово по доклада на XV конгрес на ВКП(б), в речите „Политическата физиономия на руската опозиция“, „Троцкистката опозиция преди и сега“, „Партията и опозицията“ и в други произведения И. В. Сталин завършва идейния разгром на троцкизма и поставя пред партията задачата за пълния организационен разгром и за ликвидирането на троцкистко-зиновиевския антисъветски блок, подчер-

тава необходимостта от неуморна борба за единство и желязна дисциплина в редовете на болшевишката партия.

Произведенията на И. В. Сталин „Международният характер на Октомврийската революция“, „Беседа с чуждестранните работнически делегации“, „Международното положение и отбраната на СССР“ разкриват световноисторическото значение на Великата октомврийска социалистическа революция, която означава коренен похват в историята на човечеството от капитализъм към комунизъм, победа на марксизма-ленинизма над социал-демократизма. И. В. Сталин подчертава значението на СССР като база на световното революционно движение и необходимостта от защита на Съветския съюз срещу нападения от страна на империализма.

В „Беседата с първата американска работническа делегация“ И. В. Сталин показва неразривното единство между марксизма и ленинизма и разкрива новото, което Ленин внесе в общата съкровищница на марксизма, развивайки учението на Маркс—Енгелс съобразно с новата епоха — епохата на империализма и пролетарските революции.

В десетия том се печатат за пръв път писмото „До другарката М. И. Улянова. Отговор на другаря Л. Михелсон“ и „Конспектът на статията „Международният характер на Октомврийската революция““.

*Институт Маркс—Енгелс—Ленин
при ЦК на ВКП(б)*

1927

АВГУСТ - ДЕКЕМВРИ

ОБЕДИНЕН ПЛЕНУМ НА ЦК И ЦКК
НА ВКП(б)¹

29 юли — 9 август 1927 г.

*И. Сталин. Об оппозиция.
Статьи и речи 1921—1927 г. г.
М. — Л., 1928*

МЕЖДУНАРОДНОТО ПОЛОЖЕНИЕ И ОТБРАНАТА НА СССР

Реч на 1 август

I

НАПАДКИТЕ НА ОПОЗИЦИЯТА ПРОТИВ СЕКЦИИТЕ НА КОМИНТЕРНА

Другари! Аз бих искал преди всичко да се спра на въпроса за нападките на Каменев, Зиновиев и Троцки против секциите на Коминтерна, против полската секция на Коминтерна, против австрийската, против английската, против китайската секция. Аз бих искал да засегна този въпрос, защото те, опозиционерите, размътиха тук водата, пуснаха прах в очите относно братските партии, а пък на нас ни е нужна тук яснота, а не опозиционен брътвеж.

Въпросът за полската партия. Зиновиев тук храбро заяви, че ако там, в полската партия, съществува десен уклон в лицето на Варски, за това е виновен Комунистическият интернационал, сегашното ръководство на Коминтерна. Той казваше, че ако Варски едно време бил — той действително беше — на гледището да се поддържат войските на Пилсудски, за това е виновен Коминтернът.

Това е съвсем неправилно. Аз бих искал да се позова на факти, на известни на вас места от стенограмата на пленума на ЦК и ЦКК през месец юли миналата година, да се позова и да цитирам думите на такъв човек като др. Дзержински, който тогава заяви, че ако в полската партия има десен уклон, той е култивиран не от някой друг, а от Зиновиев.

Това беше в дните на така нареченото въстание на Пилсудски², когато ние, членовете на полската комисия на ИККИ и на ЦК на нашата партия, където влизаха Дзержински, Уншлихт, аз, Зиновиев и други, изработихме решенията за полската комунистическа партия. Зиновиев, като председател на Коминтерна, внесе тогава свои проектопредложения, в които той, между другото, казваше, че в дадения момент в Полша, когато борбата между силите на страната на Пилсудски и силите на страната на полското правителство на Витос се разгаря, политиката на неутралитет от страна на комунистическата партия е недопустима и че *засега не трябва да се правят остри нападки против Пилсудски*.

Ние, неколцина души, включително Дзержински, тогава възразявахме, че тази директива е неправилна, че тя само ще обърка полската комунистическа партия. Трябва да се каже, че е недопустима не само политиката на неутралитет, но и политиката на поддържане Пилсудски. След известни възражения тая директива бе приета с нашите поправки.

С това аз искам да кажа, че не е голяма храброст да се говори против Варски, който допусна тогава грешка и когото критикуваха за това както следва, но да се прехвърля от болната глава върху здравата, да се стоварва своята вина в култивиране на десен уклон в полската партия, вината на Зиновиев, върху Коминтерна, върху сегашните ръководители на Коминтерна — това значи да се върши престъпление против Коминтерна.

Вие ще кажете, че това е дребна работа и че аз напразно се занимавам с това. Не, другари, това не е дребна работа. Борбата против десния уклон в полската партия продължава и още ще продължава. Зиновиев има — как да го кажа по-меко — смелостта да твърди, че десният уклон се поддържа от сегашното ръководство на Коминтерна. Но фактите говорят обратното. Те говорят, че Зиновиев клевети Коминтерна, като прехвърля вината си на другиго. Той, Зиновиев, си има такъв обичай, в това няма нищо ново за него. Наш дълг обаче е да разобличаваме всеки път този негов клеветнически маниер.

Относно Австрия. Зиновиев твърдеше тук, че австрийската комунистическа партия е слаба, че тя не съумяла да вземе в ръцете си ръководството на неотдавнашното въстание във Виена³. Това е и вярно, и невярно. Че австрийската компартия е слаба, това е вярно. Но да отричаме, че тя действуваше правилно, значи да я клеветим. Да, тя е още слаба, но слаба, между другото, затова, че няма още онази дълбока революционна криза на капитализма, която революционизира масите, която дезорганизира социалдемократията и увеличава бързо шансовете на комунизма, слаба е, защото е млада, защото в Австрия отдавна вече се е утвърдило господството на социалдемократическата „левица“⁴, която умее, прикривайки се с леви фрази, да провежда дясна, опортюнистическа дейност, защото социалдемократията не може да се разбие с един удар. Но към какво всъщност води въпроса Зиновиев? Той намекваше, но не се реши да каже направо, че ако австрийската компартия е слаба, за това е виновен Коминтернът. Очевидно, той това искаше да каже. Но това е вече опит с негодни средства. Това е клеветата. Напротив, именно след като Зиновиев престана да бъде председател на Коминтерна, австрийската компартия се освободи от смущения, от безразборна намеса във вътрешния ѝ живот и получи по този начин възможност да се движи напред, да се развива. Нима фактът, че тя съумя да вземе най-активно участие във виенските събития, като спечели на своя страна съчувствието на работническите маси, не говори, че австрийската компартия расте, превръщайки се в масова партия? Как може да се отричат тия очевидни факти?

Нападките против английската компартия. Зиновиев уверяваше, че английската компартия нищо не спечелила от всеобщата и каменовъглена стачка⁵, че тя била излязла от борбата дори отслабнала. Това е неправилно. Неправилно е, защото влиянието на английската комунистическа партия расте от ден на ден. Само слепците могат да отричат това. Това се вижда например от обстоятелството, че ако преди английската буржоазия не ѝ обръщаше сериозно внимание, сега, напротив, тя преследва английската компартия бясно, и не само тя, но и

Генсъветът⁶, и английската лейбъристка партия организират бесен поход против „своите“ комунисти. Защо досега повече или по-малко търпяха английските комунисти? Защото те бяха слаби, влиянието им сред масите бе слабо. Защо престанаха да ги търпят, защо почнаха бясно да ги нападат? Защото се боят от компартията като сила, защото водачите на английската лейбъристка партия и на Генсъвета се боят от нея като от свой гробар. Зиновиев забравя за това.

Аз не отричам, че изобщо западните секции на Коминтерна са все още повече или по-малко слаби. Това не може да се отрича. Но кои са причините? Главните причини са:

първо, липсата на онази дълбока революционна криза, която революционизира масите, вдига ги на крак и рязко ги обръща към страната на комунизма;

второ, обстоятелството, че във всички страни на Западна Европа преобладаваща сила сред работниците досега са социалдемократическите партии, по-стари от компартиите, които се появиха неотдавна и от които не може да се иска да разгромят с един удар социалдемократическите партии.

И няма не е факт, че въпреки тия обстоятелства компартиите на Запад растат, че тяхната популярност сред работническите маси се засилва, че едни от тях вече са станали, а другите стават действително масови партии на пролетариата?

Но има още една причина, която пречи за бързия растеж на компартиите на Запад. Това е разколническата работа на опозицията, на същата тази опозиция, която стои тук в тази зала. Какво е необходимо, за да растат компартиите с бързо темпо? Желязно единство на Коминтерна, никакъв разкол в неговите секции. А какво прави опозицията? Тя създава втора партия в Германия, партията на Маслов и Рут Фишер. Тя се старее да създаде също такива разколнически групи в другите европейски страни. Тя, нашата опозиция, създаде втора партия в Германия с централен комитет, централен орган, парламентарна фракция, тя организира разкол в Коминтерна, знаейки добре, че в дадения случай разколът не

може да не спъва растежа на компартиите, и сега сама крещи, прехвърляйки вината върху Коминтерна, че партиите на Запад растат бавно! Това е вече истинско нахалство, непознаващо граници...

Относно китайската комунистическа партия. Опозиционерите крещят, че в китайската комунистическа партия, по-точно в нейното ръководство, има социалдемократически, меншевишки грешки. Това е правилно. Упрекват за това ръководството на Коминтерна. Това вече е съвсем неправилно. Напротив, Коминтернът систематически е поправял грешките на ръководството на китайската комунистическа партия. Само слепци могат да отричат това. Вие знаете това от печата, от „Правда“, от „Комунистически интернационал“⁷, вие го знаете от постановленията на Коминтерна. Опозицията никога не е посочила и не ще посочи нито една директива, нито една резолюция на Коминтерна, която може да породи меншевишки уклон в ЦК на китайската комунистическа партия, защото такива директиви не съществуват. Глупаво е да се мисли, че ако някъде в компартия или в нейния ЦК се е зародил меншевишки уклон, за това е виновен непременно Коминтернът.

Каменев пита откъде са могли да се вземат меншевишките грешки в китайската комунистическа партия и отговаря, че те са могли да се появят само вследствие на неправилното ръководство на Коминтерна. А аз питам: откъде се взеха меншевишките грешки в германската компартия през време на революцията от 1923 г.? Откъде се взе брандлерианството⁸? Кой го поддържаше? Нима не е факт, че сегашният водач на опозицията Троцки поддържаше меншевишките грешки на ЦК на германската партия. Защо Каменев не говореше тогава, че появяването на брандлерианството се обяснява с неправилното ръководство на Коминтерна? Каменев и Троцки са забравили уроците на революционното движение на пролетариата. Те са забравили, че при подем на революцията в компартиите непременно се появяват десен и ляв уклон, първият от които не иска да се прости с миналото, а вторият не иска да държи сметка за настоящето. Те са забравили, че няма революции без тия уклони

А какво беше у нас през Октомври 1917 г., нима тогава в нашата партия нямаше десен и ляв уклон? Нима Каменев и Зиновиев са забравили за това? Помнете ли, другари, историята на меншевишките грешки на Каменев и Зиновиев през Октомври? Откъде се появиха тогава тия грешки? Кой бе виновен за това? Нима можеше да се вини за това Ленин или ЦК на ленинската партия? Как опозицията е могла да „забрави“ тия и подобните на тях факти? Как е могла тя да „забрави“, че винаги при подем на революцията в партията се появяват десен и ляв уклон от марксизма? А в какво се състои тогава задачата на марксистите, задачата на лениниците? В това, да бият и левите, и десните уклонисти.

Мене ме поразява високомерието на Троцки, който, видите ли, излиза, че не може да търпи най-малките грешки на компартиите на Запад или на Изток. Той, видите ли, е поразен, че там, в Китай, където партията е млада и има едва двегодишно съществуване, са могли да се появят меншевишки грешки. А колко години сам Троцки се лута сред меншевиките? Забравил ли е той за това? Та той се лута сред меншевиките цели 14 години — от 1903 до 1917 г. Защо той дава на себе си четиринадесетгодишен срок, за да се приближи, след дълги лутания по всички антиленински „течения“, до болшевиките, а на младите китайски комунисти не иска да даде дори и четиригодишен срок? Защо той е тъй високомерен към другите, а забравя собствените си лутания? Защо? Къде е тук, тъй да се каже, „справедливостта“?

II

ЗА КИТАЙ

Да преминем към въпроса за Китай.

Аз няма да се разпростирам върху грешките на опозицията по въпроса за характера и перспективите на китайската революция. Не ще го правя, тъй като за това се говори достатъчно много и достатъчно убедително, и не заслужава да се повтаря тук. Аз няма да се разпростирам върху твърдението, че в днешния си стадий

китайската революция била революция за митническа автономия (Троцки). Не заслужава също да се разпростирам върху това, че в Китай не съществували феодални остатъци, но дори да съществували, те нямали някакво сериозно значение, поради което аграрната революция в Китай ставала съвсем непонятна (Троцки и Радек). За тия и подобните на тях грешки на опозицията по китайския въпрос вие навярно вече знаете от нашия партиен печат.

Да преминем към въпроса за основните изходни пунктове на ленинизма при разрешаване въпросите на революцията в колониалните и зависимите страни.

В какво се състои изходният пункт на Коминтерна и на комунистическите партии изобщо при подхода към въпросите на революционното движение в колониалните и зависимите страни?

Той се състои в правене строга *разлика* между революцията в империалистическите страни, в страните, потискащи други народи, и революцията в колониалните и зависимите страни, в страните, търпящи империалистическото потисничество на други държави. Революцията в империалистическите страни е едно, там буржоазията е потисник на други народи, там тя е контрареволюционна във всички стадии на революцията, там националният момент, като момент на освободителна борба, липсва. Революцията в колониалните и зависимите страни е нещо друго, там потисничеството на империализма на други държави е един от факторите на революцията, там това потисничество не може да не засяга и националната буржоазия, там в известен стадий и за известен срок националната буржоазия може да поддържа революционното движение на своята страна против империализма, там националният момент, като момент на борбата за освобождение, е фактор на революцията.

Да не правим това разграничение, да не разбираме тази разлика, да отъждествяваме революцията в империалистическите страни с революцията в колониалните страни — това значи да се отклоним от пътя на марксизма, от пътя на ленинизма, да тръгнем по пътя на привържениците на II Интернационал.

Ето какво казва за това Ленин в своя доклад по националния и колониалния въпрос на II конгрес на Коминтерна:

„Коя е *най-важната*, основната идея на нашите тезиси? *Различието* между *потиснати* и *потискащи* народи. Ние подчертаваме това различие — противно на II Интернационал и на буржоазната демокрация“ * (т. XXV, стр. 351).

Основната грешка на опозицията се състои в това, че тя не разбира и не признава тази разлика между революцията от единия тип и революцията от другия тип.

Основната грешка на опозицията се състои в това, че тя *отъждествява* революцията от 1905 г. в Русия, която бе империалистическа страна и потискаше други народи, с революцията в Китай, която е потиснатата, полуколониална страна, принудена да се бори против империалистическото потисничество на други държави.

У нас в Русия в 1905 г. революцията се развиваше против буржоазията, против либералната буржоазия, въпреки че революцията бе буржоазнодемократическа. Защо? Защото либералната буржоазия в една *империалистическа* страна не може да не бъде контрареволуционна. Именно затова тогава болшевиките не говореха и не можеха и да говорят за временни блокове и съглашения с либералната буржоазия. Като изхожда от това, опозицията твърди, че същото трябва да бъде проведено и в Китай във всички стадии на революционното движение, че временни съглашения и блокове с националната буржоазия никога и при никакви условия не са допустими в Китай. Но опозицията забравя, че така могат да говорят само хора, които не разбират и не признават разликата между революцията в потиснатите страни и революцията в потискащите страни, така могат да говорят само хора, които скъсват с ленинизма и окончателно преминават към привържениците на II Интернационал.

Ето какво казва Ленин относно допустимостта на временни съглашения и блокове с *буржоазно-освободителното* движение в колониалните страни:

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

„Комунистическият интернационал трябва да влиза във *временен съюз** с буржоазната демокрация в колониите и изостаналите страни, но да не се слива с нея и безусловно да запазва самостоятелността на пролетарското движение дори в най-зачатъчната му форма“ (т. XXV, стр. 290) . . . „ние като комунисти трябва и ще *поддържаме буржоазните освободителни** движения в колониалните страни само в ония случаи, когато тия движения са действително революционни, когато техните представители няма да ни пречат да възпитаваме и организираме в революционен дух селячеството и широките маси от експлоатирани“ (т. XXV, стр. 353).

Как можа да се „случи“ Ленин, който хвърляше гръм и мълнии против съглашенията с буржоазията в *Русия*, да признава допустимостта на такива съглашения и блокове в *Китай*? Да не би Ленин да е сгрешил? Да не би той да е преминал от революционна тактика към опортюнистическа тактика? Разбира се, не! Това се „случи“, защото Ленин разбираше разликата между революция в потисната страна и революция в потискаща страна. Това се „случи“, защото Ленин разбираше, че в известен стадий на своето развитие националната буржоазия в колониалните и згвисимите страни може да поддържа революционното движение в своята страна против потисничеството на империализма. Опозицията не иска да разбере това, но тя не иска да го разбере, защото скъсва с революционната тактика на Ленин, скъсва с революционната тактика на ленинизма.

Обърнахте ли внимание, как водачите на опозицията старателно заобикаляха в своите речи тия указания на Ленин, страхувайки се да ги засегнат? Защо заобикалят те тия известни на всички тактически указания на Ленин за колониалните и зависимите страни? Защо се страхуват те от тия указания? Защото те се страхуват от истината. Защото тактическите указания на Ленин опровергават цялата идейно-политическа позиция на троцкизма по въпросите на китайската революция.

За етапите на китайската революция. Опозицията се е объркала дотам, че отрича сега всякакви етапи в развитието на китайската революция. Но нима има революция без известни етапи в своето развитие? Нима нашата революция нямаше своите етапи на развитие? Вземете

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Априлските тезиси на Ленин⁴ и ще видите, че Ленин признава два етапа: първият етап е буржоазнодемократическата революция с аграрното движение като нейна главна ос; вторият етап е Октомврийската революция със завземането на властта от пролетариата като нейна главна ос.

Какви са етапите на китайската революция?

Те трябва да бъдат, според мене, три:

първият етап е революцията на общонационалния *обединен* фронт, кантонският период, когато революцията насочваше своя удар предимно против чуждестранния империализъм, а националната буржоазия поддържаше революционното движение;

вторият етап е буржоазнодемократическата революция след излизане о на националните войски на река Янгце, когато националната буржоазия се отказа от революцията, а аграрното движение се разрасна в мощна революция на десетки милиони селяни (сега китайската революция се намира във втория етап на своето развитие);

третият етап е съветската революция, каквато още няма, но която ще дойде.

Който не е разбрал, че няма революция без известни етапи в своето развитие, който не е разбрал, че китайската революция има три етапа в своето развитие, нищо не е разбрал нито от марксизма, нито от китайския въпрос.

Коя е характерната черта на първия етап на китайската революция?

Характерната черта на първия етап на китайската революция е, че тя бе революция на общонационалния обединен фронт — първо, и че бе насочена главно против външното империалистическо потисничество — в оро (хонгконгската стачка¹⁰ и пр.). Бе ли тогава Кантон център, плацдарм на революционното движение в Китай? Безусловно, бе. Това могат да отричат сега само слепци.

Вярно ли е, че първият етап на колониалната революция трябва да носи такъв именно характер? Аз мисля, че е вярно. В „Допълнителните тезиси“ на II конгрес на Коминтерна, в който се разглежда революцията в Китай

и Индия, направо се казва, че в тия страни „чуждестранното потисничество през цялото време спъва свободното развитие на социалния живот“, че „поради това първата крачка* на революцията в колониите трябва да бъде събарянето на чуждестранния капитализъм“ (виж стеногр. отчет на II конгрес на Коминтерна. стр. 605).

Характерна черта на китайската революция е фактът, че тя премина тази „първа крачка“, първия етап на своето развитие, премина периода на революцията на общнационалния обединен фронт и навлезе във втория етап на своето развитие, в периода на аграрната революция.

Характерна черта например на турската революция (кемалистите), напротив, е фактът, че тя спря на „първата крачка“, в първия етап на своето развитие, в етапа на буржоазноосвободителното движение, без да се опитва дори да премине във втория етап на своето развитие, етапа на аграрната революция.

Какво представляваше Гоминданът¹¹ и неговото правителство в първия етап на революцията, в кантонския период? Те представляваха тогава блок на работниците, селяните, буржоазната интелигенция и националната буржоазия. Беше ли тогава Кантон център на революционното движение, плацдарм на революцията? Правилна ли бе тогава политиката на поддържане кантонския Гоминдан като правителство на освободителната борба против империализма? Прави ли бяхме ние, като оказвахме помощ на Кантон в Китай и, да речем, на Анкара в Турция, когато Кантон и Анкара водеха борба против империализма? Да, ние бяхме прави. Ние бяхме прави и ние вървахме тогава по стъпките на Ленин, защото борбата на Кантон и на Анкара разкъсваше силите на империализма, отслабяше и развенчаваше империализма и с това облекчаваше развитието на огнището на световната революция, развитието на СССР. Вярно ли е, че сегашните водачи на нашата опозиция поддържаха тогава заедно с нас и Кантон, и Анкара, оказвайки им известна помощ? Да, вярно е. Нека се опита някой да опровергае това.

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Но как да разбирате единния фронт с националната буржоазия в първия етап на колониалната революция? Значи ли това, че комунистите не трябва да заострят борбата на работниците и селяните против помещиците и националната буржоазия, че пролетариатът трябва да пожертвува, макар и в най-малка степен, макар и за една минута, своята самостоятелност? Не, не значи. Единният фронт може да има революционно значение само в случай и само при условие че не пречи на компартията да води своя самостоятелна политическа и революционна работа, да организира пролетариата в самостоятелна политическа сила, да вдига селячеството против помещиците, да организира открито революцията на работниците и селяните и да подготвя по тоя начин условията за хегемонията на пролетариата. Аз мисля, че докладчикът напълно доказва, въз основа на известни на всички документи, че Коминтернът е внушавал на китайската компартия именно такова разбиране на единния фронт.

Каменев и Зиновиев се позоваваха тук на една единствена телеграма до Шанхай от октомври 1925 г., в която се казва, че засега, до вземането на Шанхай, не следва да се заостря аграрното движение. Аз съм далеч от мисълта да призная тази телеграма за правилна. Аз никога не съм считал и не считам Коминтерна за безпогрешен. Отделни грешки стават, и тази телеграма безспорно е погрешна. Но, първо, тази телеграма *бе отменена от самия Коминтерн* след няколко седмици (през ноември 1926 г.), без каквито и да било заявления или сигнал от страна на опозицията. Второ, защо досега опозицията мълча за това, защо тя си спомни за тая телеграма едва *след 9 месеца* и защо скрива от партията, че тая телеграма бе отменена от Коминтерна *преди девет месеца*. Затова би било злостна клевета да се мисли, че тя, тази телеграма, е определяла линията на нашето ръководство. В действителност това бе отделна епизодична телеграма, абсолютно нехарактерна за линията на Коминтерна, за линията на нашето ръководство. Това личи, повтарям, например от обстоятелството, че тя бе отменена след няколко седмици с редица документи, да-

ващи линията и безусловно характерни за нашето ръководство.

Позволете да се позова на тия документи.

Ето например извадка от резолюцията на VII пленум на Коминтерна *през ноември 1926 г.*, т. е. един месец след горепоменатата телеграма:

„Оригинална особеност на сегашното положение е неговият преходен характер, когато пролетариатът трябва да избира между перспективата за блок със значителни слоеве на буржоазията и перспективата за по-нататъшно укрепване на своя съюз със селячеството. *Ако пролетариатът не излезе с радикална аграрна програма, той не ще сумее да въвлече селячеството в революционната борба и ще загуби хегемонията в националноосвободителното движение.*“*

И по-нататък:

„Кантонското народно правителство няма да може да се задържи на власт през революцията, няма да може да спечели пълна победа над чуждестранния империализъм и над местната реакция, докато делото на националното освобождение не почне да се *отвърждавява с аграрната революция*“* (виж резолюцията на VII разширен пленум на ИККИ).

Ето ви документ, който действително определя линията на ръководство на Коминтерна.

Извънредно странно е, че водачите на спозицията заобикалят този известен на всички документ на Коминтерна.

Може би няма да бъде нескромно, ако се позова на моята реч *през ноември същата 1926 г.* в китайската комисия на Коминтерна, която изработи, разбира се, не без моето участие, резолюцията на VII разширен пленум по китайския въпрос. Тя, тази реч, излезе след това в отделна брошура под заглавие „За перспективите на революцията в Китай“. Ето някои места от тази реч:

„Аз зная, че сред гоминданците и дори сред китайските комунисти има хора, които не считат за възможно разгръщането на революцията в село, бойки се, че въвлечането на селячеството в революцията ще подкопае единния антиимпериалистически фронт. *Това е много дълбоко заблуждение, другари. Антиимпериалистическият фронт в Китай ще бъде толкова по-силен и могъщ, колкото по-скоро и по-основно китайското селячество бъде въвлечено в революцията.*“

* Курсивът е мой. И. Ст.

И по-нататък :

„Аз зная, че сред китайските комунисти има другари, които считат стачките на работниците за подобряване на тяхното материално и правно положение за нежелателни и убеждават работниците да не правят стачки. (Г л а с : „Така бе в Кантон и Шанхай“.) Това е голяма грешка, другари. Това е извънредно сериозно подценяване на ролята и значението на китайския пролетариат. Това трябва да се отбележи в тезисите като безусловно отрицателно явление. Голяма грешка би било, ако китайските комунисти не използват сегашната благоприятна обстановка, за да помогнат на работниците да подобрят своето материално и правно положение, макар и чрез стачки. За какво тогава е революцията в Китай? (Виж *Сталин*, „За перспективите на революцията в Китай“¹².)

А ето трети документ, от *декември 1926 година*, от оня момент, когато Коминтернът бе отрупан от всички градове в Китай с уверения, че разгръщането на борбата на работниците ще доведе до криза, безработица, до затваряне на фабриките и заводите :

„Общата политика на отстъпление в градовете и на ограничаване борбата на работниците за подобрене на тяхното положение е *неправилна*. В селата борбата трябва да се разгръща, но заедно с това трябва да използвате благоприятния момент за подобряване материалното и правно положение на работниците, като се стараете с всички средства да придадете на борбата на работниците организиран характер, изключващ ексцесите и прекаленото избързване напред. Особено трябва да се стараете борбата в градовете да се насочва против слоевете на едрата буржоазия и преди всичко против империалистите, така че дребната и средната китайска буржоазия да се задържа по възможност в рамките на единния фронт против общия враг. Ние считаме системата на помирителни камари, арбитражни съдилища и т. н. за целесъобразна, при положение че се обезпечи правилна работническа политика в тези институти. Ние считаме същевременно за необходимо да предупредим, че декретите против свободата на стачките, на работническите събрания и т. н. са абсолютно недопустими.“

Четвърти документ, който датира от месец и половина преди преврата на Чан Кай-ши¹³:

„Необходимо е в армията да се засили работата на гоминданските и комунистическите ядки, да се организират такива там, където няма и където тяхното организиране е възможно; а там, където организирането на комунистически ядки е невъзможно, трябва да се води усилена работа с помощта на прикрити комунисти.

Необходимо е да се държи курс на *въоръжаване работниците и селяните, на превръщане селските комитети по места във фактически органи на властта с въоръжена самоотбрана и т. н.*

Необходимо е компартията навсякъде да действа като такава: недопустима е политика на доброволна полулегалност; компартията не може да действа като спирачка на масовото движение; *компартията не трябва да скрива изменническата и реакционна политика на десните гоминданци; за тяхното разобличаване трябва да се мобилизират масите около Гоминдана и Китайската комунистическа партия.*

Необходимо е да се обърне вниманието на всички предани на революцията дейци, че понастоящем китайската революция, във връзка с прегрупирането на класовите сили и концентрирането на империалистическите армии, преживява критически период и че по-нататъшните ѝ победи са възможни само при решителен курс към развиване на масовото движение. В противен случай революцията е застрашена от огромна опасност. Затова изпълнението на директивите е по-необходимо от когато и да било.“

А още преди това, още *през април 1926 година*, една година преди преврата на десните гоминданци и на Чан Кай-ши, Коминтернът предупреждаваше китайската комунистическа партия, като ѝ посочваше, че „*трябва да работи за излизането или изключването на десните от Гоминдана*“.

Ето как Коминтернът разбираше и продължава да разбира тактиката на единния фронт против империализма в първия етап на колониалната революция.

Знае ли опозицията за тия ръководни документи? Разбира се, че знае. Защо тогава тя премълчава тия ръководни документи? Защото целй интриги, а не истината.

А беше време, когато сегашните водачи на опозицията, особено Зиновиев и Каменев, разбираха нещо от ленинизъм и защитаваха в общи линии същата политика в китайското революционно движение, каквато провеждаше Коминтернът и която ни предначерта в своите тезиси др. Ленин¹⁴. Имам предвид VI пленум на Комунистическия интернационал през *февруари—март 1926 г.*, когато председател на Коминтерна бе Зиновиев, когато той още бе ленинец и не бе успял още да се прехвърли в лагера на Троцки. Аз говоря за VI пленум на Комунистическия интернационал, защото има една резолюция на тоя пленум за китайската революция¹⁵, приета единодушно през *февруари—март 1926 г.*, в която се дава приблизително същата оценка на първия етап на китай-

ската революция, на кантонския Гоминдан и на кантонското правителство, каквато дават Коминтернът и ВКП (б) и от която се отрича сега опозицията. Аз говоря за тази резолюция, защото за нея гласува тогава Зиновиев и против нея не възразяваше никой от членовете на ЦК, без да се изключват и Троцки, Каменев и другите водачи на сегашната опозиция.

Позволете ми да цитирам някои места от тая резолюция. Ето какво се казва в тази резолюция *за Гоминдана*:

„Шанхайската и хонконгската политическа стачка на китайските работници (юни — септември 1925 год.) създадоха преломен момент в освободителната борба на китайския народ против чуждестранните империалисти . . . Политическите акции на пролетариата дадоха мощен тласък за по-нататъшното развитие и укрепване на всички революционни-демократически организации в страната и на първо място на народно-революционната партия Гоминдан и на революционното правителство в Кантон. Партията Гоминдан, която в основното си ядро действуваше в съюз с китайските комунисти, представлява *революционен блок на работниците, селяните, интеллигенцията и градската демокрация** на почвата на общността на класовите интереси на тия слоеве в борбата против чуждите империалисти и целия военно-феодален строй на живота за независимостта на страната и за единна революционно-демократическа власт“ (виж резолюцията на VI пленум на ИККИ).

И тъй, кантонският Гоминдан е съюз между четири „класи“. Вие виждате — това е почти „мартиновщина“¹⁶, осветена не от някой друг, а от тогавашния председател на Коминтерна Зиновиев.

За кантонското гоминданско правителство:

„*Революционното правителство, което партията Гоминдан създаде в Кантон**, успя вече да се свърже с най-широки маси работници, селяни и градска демокрация и опирайки се на тях, разбиха поддържаните от империалистите контререволюционни банди (и работи за радикалното демократизиране на целия политически живот в Гуандунската провинция). Явявайки се по такъв начин авангард в борбата на китайския народ за независимост, *кантонското правителство служи за образец за бъдещото революционно-демократическо строителство в страната*“* (виж пак там).

Оказва се, че кантонското гоминданско правителство, което представляваше блок на четири „класи“, бе *револю-*

* Курсивът е мой. И. Ст.

ционното правителство, и не само революционно, но дори образец за бъдещото революционно-демократическо правителство в Китай.

За единния фронт на работниците, селяните и буржоазията :

„Пред лицето на новите опасности китайската компартия и Гоминданът трябва да развият най-широка политическа работа, организирайки масови акции в подкрепа на борбата на народните армии, използвайки вътрешните противоречия в лагера на империалистите и противопоставяйки им *единния национално-революционен фронт на най-широките слоеве от населението* (работници, селяни, буржоазия) под ръководството на революционно-демократическите организации“* (виж пак там).

Излиза, че временните блокове и съглашения с *буржоазията* в колониалните страни в известен етап на колониалната революция са не само допустими, но и просто необходими.

Не прилича ли това много на онова, което ни казва Ленин в своите известни указания за тактиката на комунистите в колониалните и зависимите страни. Жалко само, че Зиновиев е успял вече да го забрави.

Въпросът за излизането от Гоминдана :

„Отделни слоеве от едрата китайска буржоазия, които се бяха групирали временно около Гоминдана, през последната година се отдръпнаха от него, което предизвика образуването на неголяма група в дясното крило на Гоминдана, която открито се обяви против тесния съюз на Гоминдана с трудещите се маси, за изключване на комунистите от Гоминдана и против революционната политика на кантонското правителство. *Осъждането на това дясно крило на II конгрес на Гоминдана* (януари 1926 г.) *и потвърждаването на необходимостта от бойния съюз на Гоминдана с комунистите укрепва революционното направление на дейността на Гоминдана и на кантонското правителство и осигурява на Гоминдана революционната подкрепа на пролетариата*“* (виж пак там).

Оказва се, че излизането на комунистите от Гоминдана в първия етап на китайската революция би било сериозна грешка. Жалко само, че Зиновиев, който гла-

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

сува за тази резолюция, е успял вече да забрави за това след не повече от месец. Защото не по-късно от април 1926 г. (след един месец) Зиновиев искаше незабавното излизане на комунистите от Гоминдана.

За уклоните в китайската компартия и за недопустимостта на прескачането на гоминданската фаза на революцията:

„Политическото самоопределение на китайските комунисти ще се развива в борба против два еднакво вредни уклона: против дясното ликвидаторство, което игнорира самостоятелните класови задачи на китайския пролетариат и води към безформено сливане с общото демократично национално движение, и против крайните леви настроения, които се стремят да *прескочат през революционно-демократическия етап в движението* непосредствено към задачите на пролетарската диктатура и съветската власт, *забравяйки за селяните*, този основен и решаващ фактор в китайското национално-освободително движение“* (виж пак там).

Тук, както виждате, има всичко, за да бъде уличена сега опозицията и в прескачане на гоминданската фаза на развитие в Китай, и в подценяване на селското движение, и в избързване към съветите. То ги бие право по главите.

Известна ли е тази резолюция на Зиновиев, Каменев, Троцки?

Трябва да се предполага, че е известна. Във всеки случай тя не може да не бъде известна на Зиновиев, под председателството на когото се провеждаше тази резолюция на VI пленум на Коминтерна и който сам гласува за нея. Но защо сега водачите на опозицията заобикалят тази резолюция на върховната инстанция на световното комунистическо движение? Защо я премълчават? Защото тя се обръща против тях по всички въпроси на китайската революция. Защото тя опровергава цялото сегашно троцкистко становище на опозицията. Защото те отстъпиха от Коминтерна, отстъпиха от ленинизма и сега, страхувайки се от своето минало, страхувайки се от своята сянка, те са принудени страховливо да заобикалят резолюцията на VI пленум на Коминтерна.

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Така стои въпросът с първия етап на китайската революция.

Да преминем сега към втория етап на китайската революция.

Ако първият етап се отличаваше с това, че острието на революцията се насочваше главно против чуждестранния империализъм, характерната черта на втория етап е фактът, че революцията насочва своето острие главно против вътрешните врагове и преди всичко против феодалите, против феодалния режим.

Разреша ли първият етап своята задача за събаряне чуждия империализъм? Не, не я разреши. Той остави изпълнението на тази задача в наследство на втория етап на китайската революция. Той само даде първото раздвижване на революционните маси против империализма, за да свърши своя бяг и да предаде това дело на бъдещето.

Трябва да се предполага, че и вторият етап на революцията няма да успее напълно да разреши задачата за изгонването на империалистите. Той ще предизвика понататъшно раздвижване на широките китайски работнически и селски маси против империализма, но той ще направи това, за да предаде завършването на това дело на следващия етап на китайската революция, на съветския етап.

И в това няма нищо чудно. Нима не е известно, че в историята на нашата революция има аналогични факти, макар и в друга обстановка и при други обстоятелства? Нима не е известно, че първият етап на нашата революция не разреши напълно своята задача за завършване на аграрната революция, а предаде тази задача на следващия етап на революцията, на Октомврийската революция, която именно изцяло и напълно разреши задачата за изкореняването на феодалните остатъци. Затова няма да има нищо чудно, ако във втория етап на китайската революция не се успее да се завърши напълно аграрната революция и ако вторият етап на революцията, след като раздвижи милионните селски маси и ги вдигне против феодалните остатъци, остави завършването на това дело на следващия етап на революцията, на съветския етап.

И това ще бъде само плюс за бъдещата съветска революция в Китай.

В какво се състоеше задачата на комунистите във втория етап на революцията в Китай, когато центърът на революционното движение явно се бе преместил от Кантон в Ухан и когато наред с революционния център в Ухан бе създаден контрареволуционен център в Нанкин?

В това, да се използва напълно възможността за открито организиране на партията, на пролетариата (профсъюзи), на селячеството (селски съюзи), на революцията изобщо.

В това, да тласкат уханските гоминданци наляво, към аграрната революция.

В това, да превърнат уханския Гоминдан в център на борбата против контрареволуцията и в ядро на бъдещата революционно-демократическа диктатура на пролетариата и селячеството.

Правилна ли бе тази политика?

Фактите показваха, че тя бе единствено правилната политика, способна да възпита широките работнически и селски маси в дух на по-нататъшно развитие на революцията.

Опозицията тогава искаше незабавно образуване на съвети на работническите и селски депутати. Но това бе авантюризм, авантюристическо избързване напред, защото незабавното образуване на съвети би означавало тогава прескачане на левогоминданската фаза на развитието.

Защо?

Защото Гоминданът в Ухан, който поддържаше съюз с комунистите, не бе успял още да се дискредитира и разобличи в очите на широките работнически и селски маси, не бе успял още да се изчерпи като буржоазно-революционна организация.

Защото да се издигне лозунгът за съвети и за сваляне на уханското правителство в един момент, когато масите още не са се убедили от собствен опит в негодността на това правителство, в необходимостта от неговото сваляне, значи избързване напред, откъсване от

масите, лишаване от подкрепата на масите и проваляне по такъв начин започнатото дело.

Опозицията мисли, че щом тя е разбрала ненадеждността, колебливостта, недостатъчната революционност на Гоминдана в Ухан (а това може лесно да разбере всеки политически квалифициран деец), това е напълно достатъчно, за да разберат всичко това и масите, това е напълно достатъчно, за да бъде заместен Гоминданът със съвети и да се поведат масите. Но това е обикновенната „ултралява“ грешка на опозицията, която взема своето собствено съзнание и разбиране за съзнание и разбиране на милионните работнически и селски маси.

Опозицията е права, когато казва, че партията трябва да върви напред. Това е обикновено марксистическо положение, без спазването на което няма и не може да има истинска компартия. Но това е само част от истината. Цялата истина се състои в това, партията не само да върви напред, но и *да води след себе си* милионните маси. Да върви напред, без да води след себе си милионните маси, това значи в действителност да се откъсне от движението. Да върви напред, като се откъсва от ариергарда, не умеейки да води ариергарда след себе си, това значи да направи скок, който може да провали за известно време движението на масите напред. Ленинското ръководство се състои именно в това, авангардът да умее да *води след себе си* ариергарда, авангардът да върви напред, *без да се откъсва* от масите. Но за да не може авангардът да се откъсне от масите, за да може авангардът действително да води след себе си милионните маси, е необходимо едно решаващо условие, а именно—*самите маси да се убеждават от собствен опит в правилността на указанията, директивите, лозунгите на авангарда.*

Нещастиято на опозицията се състои именно в това, че тя не признава това просто ленинско правило за ръководене на милионните маси, не разбирайки, че само партията, само челната група, без подкрепата на милионните маси, не е в състояние да извърши революцията, че революцията „се прави“ в края на краищата от милионните трудещи се маси.

Защо ние, болшевиките, през април 1917 г. не издигнахме практическия лозунг за сваляне на Временното правителство и за установяване на съветска власт в Русия, макар и да бяхме убедени, че в най-близко бъдеще ние ще бъдем изправени пред необходимостта да свалим Временното правителство и да установим съветска власт?

Защото широките маси на трудещите се както в тила, така и на фронта, най-послед самите съвети не бяха още готови за възприемането на такъв лозунг, вярваха още в революционността на Временното правителство.

Защото Временното правителство не бе успяло още да се оскандали и да се дискредитира чрез поддръжката на контрареволуцията в тила и на фронта.

Защо Ленин заклеими през април 1917 г. в Петроград групата на Багдатов, която бе издигнала лозунга за незабавно сваляне на Временното правителство и за установяване на съветска власт?

Защото опитът на Багдатов би бил опасно избързване напред, което би създавало заплахата за откъсване на болшевишката партия от милионните работнически и селски маси.

Авантюризмът в политиката, багдатовщината по въпросите на китайската революция — ето кое погубва сега нашата троцкистка опозиция.

Зиновиев заявява, че като говоря за багдатовщината, аз отъждествявам сегашната китайска революция с Октомврийската революция. Това, разбира се, е глупост. Първо, в своята статия „Бележки на съвременни теми“ аз сам направих уговорката, че „аналогията тук е условна“, че „аз я допускам само с всички уговорки, които са необходими, като се има предвид разликата между днешното положение в Китай и положението в Русия в 1917 година.“¹⁷ Второ, глупаво би било да се твърди, че не трябва изобщо да се правят аналогии с революциите в други страни при характеризирането на едни или други течения, на едни или други грешки на революцията в дадена страна. Нима революцията в една страна не се учи от революциите в други страни, дори ако тя революции не са от същия тип? Към какво се свежда тогава науката за революцията?

Зиновиев всъщност отрича, че е възможна наука за революцията. Нима не е факт, че в периода преди Октомврийската революция Ленин обвиняваше Чхеидзе, Церетели, Стеклов и други в „луиблановщината“ на френската революция от 1848 година? Вижте статията на Ленин „Луиблановщина“¹⁸ и ще разберете, че Ленин широко използваше аналогията с френската революция от 1848 година при характеризиране на грешките на едни или други дейци преди Октомври, макар Ленин добре да знаеше, че френската революция от 1848 г. и нашата Октомврийска революция не са еднотипни революции. И ако може да се говори за „луиблановщина“ на Чхеидзе и Церетели в периода преди Октомврийската революция, защо да не може да се говори за „багдатовщина“ на Зиновиев и Троцки в периода на аграрната революция в Китай?

Опозицията уверява, че Ухан не бил центърът на революционното движение. Но защо тогава Зиновиев твърдеше, че „трябва да се подпомогне с всички средства“ уханският Гоминдан, за да се направи център на борбата против китайските Кавеняковци? Защо уханската територия, а не някоя друга стана център на максимално развитие на аграрното движение? Нима не е факт, че именно уханската територия (Хунан, Хубей) бе в началото на тая година център на максимално развитие на аграрното движение? Защо Кантон, където нямаше масово аграрно движение, можа да бъде наречен „плацдарм на революцията“ (Троцки), а Ухан, на територията на който започна и се разви аграрната революция, да не може да се счита за център, „плацдарм“ на революционното движение? Как да обясним в такъв случай защо опозицията искаше компартията да *остане* в състава на уханския Гоминдан и на уханското правителство? Нима през април 1927 година опозицията беше за блок с „контрареволюционния“ ухански Гоминдан? Откъде тая „късопаметност“ и това объркване у опозицията?

Опозицията злорадствува, че блокът с уханския Гоминдан се оказа недълготраен, твърдейки, че Коминтернът не предупреждавал китайските комунисти за въз-

можния провал на уханския Гоминдан. Едва ли е нужно да се доказва, че злорадството на опозицията свидетелствува само за нейния политически банкрут. Опозицията, изглежда, мисли, че блоковете с националната буржоазия в колониалните страни трябва да бъдат дълготрайни. Но така могат да мислят само хора, които са загубили последните остагъци от ленинизъм. Ако феодалите и империализмът в Китай се оказаха в дадения стадий по-силни от революцията, ако натискът на тия враждебни сили доведе до завоя на уханския Гоминдан надясно и до временно поражение на китайската революция, то по този повод могат да злорадствуват само хора, заразени от поражение. Що се отнася до твърдението на опозицията, че Коминтернът не предупреждавал китайската компартия за възможния провал на уханския Гоминдан, това е една от ония обикновени сплетни, с които сега избилствува арсеналът на опозицията.

Позволете ми да цитирам няколко документи, за да опровергая сплетните на опозицията.

Първи документ, от май 1927 година:

„Най-главното във вътрешната политика на Гоминдана сега е да разгаря систематически аграрната революция във всички провинции, включително и особено в Гуандун под лозунга „Цялата власт — на селските съюзи и комитети в селото“. Това е основата на успехите на революцията и на Гоминдана. Това е основата, за да се създаде в Китай широка и мощна политическа и военна армия против империализма и неговите агенти. Практически лозунгът за конфискуване на земята е съвсем навременен за провинциите, обхванати от силно аграрно движение, като Хунан, Гуандун и т. н. Без това е невъзможно разширяването на аграрната революция* . . .

Трябва още сега да се започне организирането на осем или десет дивизии от революционни селяни и работници с абсолютно надежден комунистически състав. Това ще бъде гвардията на Ухан както на фронтовете, така и в тила за разоръжаване на ненадеждните части. Това не трябва да се протака.

Трябва да се засили разложителната работа в тила и в частите на Чан Кай-ши и да се окаже помощ на селските въстаници в Гуандун, където властта на помещиците е особено нетърпима.“

* Курсивът е мой. И. Ст.

Втори документ, от май 1927 година:

„Без аграрна революция победата е невъзможна. Без нея ЦК на Гоминдана ще се превърне в жалка играчка в ръцете на ненадеждни генерали. С ексцесите трябва да се води борба, но не с войски, а чрез селските съюзи. Ние сме решително за фактическото изземване на земята отдолу. Опасенията относно пътуването на Тан Пин-сян имат известна почва. Не трябва да се откъсват от работническо-селското движение, а трябва да му съдействувате всемерно. Иначе ще погубите делото.

Някои стари водачи на ЦК на Гоминдана се страхуват от събитията, колебаят се, съгласявателствуват. В ЦК на Гоминдана трябва да се привлекат повече нови селски и работнически водачи отдолу. Техният смел глас ще направи старите решителни или ще ги прати в архивата. Сегашното устройство на Гоминдана трябва да се измени. Ръководството на Гоминдана трябва непременно да се опресни и да се попълни с нови водачи, издигнали се в аграрната революция, а периферията трябва да се разшири за сметка на милионите от работническо-селските съюзи. Без това Гоминданът рискува да се откъсне от живота и да загуби всякакъв авторитет.

Трябва да се ликвидира зависимостта от ненадеждните генерали. Мобилизирайте двадесетина хиляди комунисти, прибавете петдесетина хиляди революционни работници и селяни от Хунан-Хубей, съставете няколко нови корпуса, използвайте курсистите от школата за комсъстава и организирайте, докато не е късно, своя надеждна армия. Без това няма да бъдете гарантирани от провали. Това е трудна работа, но други пътища няма.

*Организирайте Реввоентрибунал начело с видни гоминданци некомунисти. Наказвайте офицерите, които поддържат връзка с Чан Кай-ши или насъскват войниците срещу народа, срещу работниците и селяните. Не трябва да се занимавате само с уговаряне. Време е да почнете да действувате. Трябва да наказвате мерзавците. Ако гоминданците не се научат да бъдат революционни яacobинци, те ще загинат и за народа, и за революцията.“**

Вие виждате, че Коминтернът е предвиждал събитията, че той навреме е сигнализирил за опасностите и е предупреждавал китайските комунисти за гибелта на уханския Гоминдан, ако гоминданците не съумеят да станат революционни яacobинци.

Каменев каза, че за поражението на китайската революция е виновна политиката на Коминтерна, че ние сме „създали Кавеняковци в Китай“. Другари, така може да говори за нашата партия само човек, готов да извърши престъпление против партията. Така говореха за болшевиките меншевиките в периода на юлското пора-

* Курсивът е мой. И. Ст.

жение в 1917 г., когато на сцената се появиха руски Кавеняковци. В своята статия „Към лозунгите“¹⁹ Ленин писа, че юлското поражение е „победа на Кавеняковци“. Тогава меншевиките злорадствуваха, като твърдяха, че за появяването на руските Кавеняковци е виновна политиката на Ленин. Мисли ли Каменев, че за появяването на руските Кавеняковци в периода на юлското поражение в 1917 г. е виновна политиката на Ленин, политиката на нашата партия, а не нещо друго? Прилича ли на Каменев да подражава в дадения случай на господата меншевиките? (Смях.) Аз не мислех, че другарите от опозицията могат да паднат толкова низко. . .

Известно ли е, че революцията от 1905 г. претърпя поражение и това поражение бе по-голямо от сегашното поражение на китайската революция. Тогава меншевиките казваха, че за поражението на революцията от 1905 г. е виновна крайната революционна тактика на болшевиките. Не мисли ли Каменев и тук да вземе за образец меншевишкото тълкуване на историята на нашата революция и да хвърли камък срещу болшевиките?

А как да обясним поражението на Баварската съветска република? Може би с политиката на Ленин, а не със съотношението на класовите сили?

Как да обясним поражението на Унгарската съветска република? Може би с политиката на Коминтерна, а не със съотношението на класовите сили.

Как може да се твърди, че тактиката на една или друга партия може да отмени или да преобърне съотношението на класовите сили? Правилна ли беше нашата политика в 1905 г. или не? Защо ние претърпахме поражение тогава? Нима фактите не говорят, че при политиката на опозицията революцията в Китай би стигнала до поражение с по-бързо темпо, отколкото това стана в действителност? Как трябва да се нарекат хората, които забравят за съотношението на класовите сили през време на революцията и се опитват да обяснят всичко само с тактиката на една или друга партия? За такива хора може да се каже само, че те са скъсали с марксизма.

Изводи. Най-главните грешки на опозицията:

1) Опозицията не разбира характера и перспективите на китайската революция.

2) Опозицията не вижда разликата между революцията в Китай и революцията в Русия, между революцията в колониалните страни и революцията в империалистическите страни.

3) Опозицията скъсва с ленинската тактика по въпроса за отношението към националната буржоазия в колониалните страни в първия етап на революцията.

4) Опозицията не разбира въпроса за участието на комунистите в Гоминдана.

5) Опозицията нарушава основите на ленинската тактика по въпроса за съотношението между авангарда (партията) и ариергарда (милионните трудещи се маси).

6) Опозицията скъсва с резолюциите на VI и VII пленум на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал.

Опозицията шумно хвали своята политика по китайския въпрос, като твърди, че при тая политика в Китай сега би било по-добре. Едва ли е нужно да се доказва, че при тия извънредно груби грешки, които допусна опозицията, китайската компартия би се намерила окончателно в задънена улица, ако тя бе възприела антиленинската, авантюристическа политика на опозицията.

Ако комунистическата партия в Китай израсна за кратък срок от малка група от 5—6 хиляди души в масова партия с 60 хиляди члена; ако китайската компартия успя през това време да организира в профсъюзите около 3 милиона пролетарии; ако китайската компартия успя да разбуди от сън многомилionenното селячество и да въвлече десетки милиони селяни в революционните селски съюзи; ако китайската компартия успя през това време да спечели на своя страна цели полкове и дивизии от състава на националните войски; ако китайската компартия успя през това време да превърне идеята за хегемония на пролетариата от пожелания във факт — ако китайската компартия успя да постигне за кратък срок всички тия завоевания, това се обяснява между

другото с обстоятелството, че тя вървеше по пътя, начертан от Ленин, по пътя, посочен от Коминтерна.

Не ще и дума, че при политиката на опозицията, при нейните грешки, при нейния антиленински курс по въпросите на колониалната революция, тия завоевания на китайската революция или не биха съществували изобщо, или биха били сведени до минимум.

В това могат да се съмняват само „ултралеви“ ренегати и авантюристи.

III

ЗА АНГЛО-СЪВЕТСКИЯ КОМИТЕТ ЗА ЕДИНСТВО ²⁰

Въпросът за Англо-съветския комитет. Опозицията уверява, че ние сме били залагали на Англо-съветския комитет. Това не е вярно, другари. Това е една от интригите, към които тъй често прибегва банкрутиралата опозиция. Целият свят знае, а значи и опозицията трябва да знае, че ние залагаме не на Англо-съветския комитет, а на световното революционно движение и на успехите на нашето социалистическо строителство. Опозицията заблуждава партията, като казва, че ние сме залагали или залагаме на Англо-съветския комитет.

Но какво представлява в такъв случай Англо-съветският комитет? Англо-съветският комитет е една от формите за връзка между нашите профсъюзи и английските, реформистките, реакционните профсъюзи. Ние вършим нашата работа по революционизирането на работническата класа в Европа понастоящем по три канала:

а) по канала на Коминтерна, чрез комунистическите секции, които имат за най-непосредствена задача да ликвидират реформисткото политическо ръководство в работническото движение;

б) по канала на Профинтерна, чрез революционните профсъюзни малцинства, които имат за най-непосредствена задача да преодолеят реакционната работническа аристокрация в профсъюзите;

в) чрез Англо-съветския комитет за единство като едно от средствата, които могат да облекчат Профин-

терна и неговите секции в борбата за изолиране работническата аристокрация в профсъюзите.

Първите два канала са основни и постоянни, задължителни за комунистите, докато има класи и класово общество. Третият канал е само временен, спомагателен, епизодически и затова нетраен, не винаги сигурен, а понякога и съвсем несигурен. Да поставяме третия канал наравно с първите два канала, значи да вървим против интересите на работническата класа, против комунизма. Как може след всичко това да се брътви, че ние сме залагали на Англо-съветския комитет?

Когато пристъпвахме към образуването на Англо-съветския комитет, ние искахме да установим открити връзки с професионално-организираните работнически маси в Англия.

С каква цел?

Първо, за да улесним създаването на единен фронт на работниците против капитала или поне да затрудним борбата на реакционните водачи на професионалното движение против създаването на такъв фронт.

Второ, за да улесним създаването на единен фронт на работниците против опасностите от империалистическа война изобщо, против опасностите от интервенция поспециално или поне да затрудним борбата на реакционните водачи на профсъюзите против образуването на такъв фронт.

Допустима ли е изобщо работата на комунистите в реакционните профсъюзи?

Тя е не само допустима, но понякога направо задължителна, защото в реакционните профсъюзи има милиони работници, а комунистите нямат право да се отказват от влизане в тия профсъюзи, за да намерят път към масите и да ги спечелят на страната на комунизма.

Хвърлете поглед в книгата на Ленин „Левичарството“ — детската болест на комунизма²¹ и вие ще видите, че ленинската тактика задължава комунистите да не се отказват от работа в реакционните профсъюзи.

Допустими ли са изобщо временните съглашения с реакционните профсъюзи, съглашения по профсъюзна линия или съглашения по политическа линия?

Те са не само допустими, но понякога направо задължителни. Че профсъюзите на Запад са в повечето случаи реакционни, това е известно на всекиго. Но работата съвсем не е в това. Работата е там, че тия съюзи са *масови* съюзи. Работата е там, че чрез тия профсъюзи може да се получи достъп до масите. Въпросът е такива съглашения да не стесняват, да не ограничават свободата на революционната агитация и пропаганда на комунистите, а да улесняват разложението на реформистите и революционизирането на работническите маси, които засега вървят след реакционните водачи. При тия условия временните съглашения с масовите реакционни профсъюзи са не само допустими, а понякога направо задължителни.

Ето какво казва по този повод Ленин:

„Капитализмът не би бил капитализъм, ако „чистият“ пролетариат не бе обкръжен от маса извънредно пъстри преходни типове от пролетария до полупролетария (онзи, който изкарва средства за живот наполовина чрез продажба на работната си сила), от полупролетария до дребния селянин (и дребния градски и селски занаятчия, дребен собственик изобщо), от дребния селянин до средния и т. н.; — ако вътре в самия пролетариат нямаше деления на повече и по-малко развити слоеве, деления землячески, професионални, понякога религиозни и др. т. *А от всичко това произтича необходимостта — и безусловната необходимост за авангарда на пролетарята, за неговата съзнателна част, за комунистическата партия да прибегва до лавиране, съглашателство, компромиси с разните групи пролетарии, с разните партии на работниците и дребните собственици**. Цялата работа е да *умееш* да прилагаш тази тактика за *повишаване*, а не за понижаване на общото ниво на пролетарската съзнателност, революционност, способност за борба и за победа“ (т. XXV, стр. 213).

И по-нататък:

„Че Хендерсъновци, Клайнсовци, Макдоналдовци, Сноуденовци са безнадеждно реакционни, това е вярно. Вярно е също, че те искат да вземат властта в свои ръце (предпочитайки, впрочем, коалиция с буржоазията). че искат да „управляват“ по същите стари буржоазни правила, че когато дойдат на власт, те неминуемо ще се държат подобно на Шайдемановци и Носкевци. Всичко това е така. *Но оттук съвсем не произтича, че поддържането им означава измяна на революцията, а че в интереса на революцията революционерите на работническата класа трябва да окажат на тия господа известна парламентарна подкрепа*“ (пак там, стр. 218—219).

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Нешастието на опозицията се състои именно в това, че тя не разбира и не признава тия указания на Ленин, предпочитайки пред ленинската политика „ултралявото“ дърдорене за реакционността на профсъюзите.

Ограничава ли Англо-руският комитет нашата агитация и пропаганда, може ли той да я ограничи? Не, не може. Ние винаги сме критикували и ще критикуваме реакционността на водачите на английското работническо движение, разкривайки на масите на английската работническа класа измяната и предателството на тия водачи. Нека опозицията се опита да опровергае факта, че ние винаги сме правили открита, безпощадна критика на реакционната работа на Генсъвета.

Казва ни се, че тази критика може да доведе до положението англичаните да разтурят Англо-съветския комитет. Какво пък, нека скъсат. Работата съвсем не е там, дали ще стигнем до скъсване или не. Работата е там, по кой въпрос ще стане скъсването, каква идея ще демонстрира скъсването. Сега се касае за заплахата от война изобщо, за интервенцията — по-специално. Ако англичаните скъсат, работническата класа ще знае, че реакционните водачи на английското работническо движение са скъсали поради *нежелание да противодействуват* на своето империалистическо правителство срещу организирането на войната. Едва ли можем да се съмняваме, че при тия условия скъсването, извършено от англичаните, ще улесни работата на комунистите по развенчаването на Генсъвета, защото въпросът за войната е сега главният съвременен въпрос.

Възможно е те да не се решат да скъсат. А какво значи това? Това значи, че ние сме си запазили свободата да критикуваме, свободата да продължаваме да критикуваме реакционните водачи на английското работническо движение, разобличавайки тяхното предателство и социалимпериализъм сред широките маси. Добре ли ще бъде това за работническото движение? Аз мисля, че няма да бъде зле.

Ето какво е, другари, нашето отношение към въпроса за Англо-съветския комитет.

IV

ЗА ОПАСНОСТТА ОТ ВОЙНА И ОТБРАНАТА НА СССР

Въпросът за войната. Аз дължа преди всичко да опровергая съвсем неправилното, неотговарящо на истината твърдение на Зиновиев и Троцки, че на VIII конгрес на нашата партия съм бил принадлежал към така наречената „военна опозиция“. Това съвсем не е вярно, другари. Това е интрига, съчинена от Зиновиев и Троцки от нямане какво да правят. Аз разполагам със стенограмата, от която е ясно, че тогава аз говорих заедно с Ленин против тъй наречената „военна опозиция“. Най-после, тук има участници в VIII конгрес на партията, които ще потвърдят, че тогава, на VIII конгрес, аз говорих против „военната опозиция“. Аз не говорих тъй враждебно против „военната опозиция“, както може би се искаше на Троцки, защото считах, че между военните опозиционери има великолепни дейци, без които не можем да минем на фронта, но че аз безусловно говорих и се борих против военните опозиционери, това е *факт*, против който могат да спорят само такива непоправими хора като Зиновиев и Троцки.

За какво беше тогава спорът на VIII конгрес? За необходимостта да се ликвидира доброволчеството и партизанщината, за необходимостта да се създаде истинска редовна работническо-селска армия с желязна дисциплина, за необходимостта да се привлекат към това дело военните специалисти.

Имаше една проекторезолюция, представена от привържениците на редовната армия и желязната дисциплина. Тя се защищаваше от Ленин, Сокольников, Сталин и др. Имаше друг проект, проектът на В. Смирнов, представен от привържениците на запазване елементите на партизанщина в армията. Защищаваха го В. Смирнов, Сафаров, Ворошилов, Пятаков и др.

Ето извадки от моята реч:

„Всички въпроси, засегнати тук, се свеждат към един: да има ли или не в Русия строго дисциплинирана редовна армия

Преди половина година ние имахме нова армия, след разпадането на старата, царската — доброволческа, зле организирана

армия, с колективно управление, която не винаги се подчиняваше на заповедите. Това бе периодът, когато се бе очертало настъплението от страна на Съглашението. Съставът на армията бе главно, ако не изключително, работнически. Поради липсата на дисциплина в тая доброволческа армия, поради това, че заповедите не винаги се изпълняваха, поради дезорганизацията в управлението на армията, ние търпяхме поражения, предадохме Казан на противника, а от юг успешно настъпваше Краснов . . . Фактите говорят, че доброволческата армия не издържа критика, че ние не ще съумеем да отбраниваме нашата Република, ако не създадем друга армия, редовна армия, пропита от дух на дисциплина, с добре организиран политически отдел, която да умее и да може при първата заповед да се вдигне на крак и да върви срещу врага.

Аз трябва да кажа, че ония елементи, неработническите елементи, които съставляват мнозинството от нашата армия — селяните, не ще се бият доброволно за социализма. Цял ред факти сочат това. Редицата бунтове в тила, на фронтите, редицата ексцеси на фронтите показват, че непролетарските елементи, които съставляват мнозинството от нашата армия, не искат да се бият доброволно за комунизма. Оттук нашата задача — да превъзпитаме тия елементи в дух на желязна дисциплина, да ги поведем след пролетариата не само в тила, но и на фронтите, да ги заставим да воюват за нашето общо социалистическо дело и в хода на войната да завършим изграждането на истинска редовна армия, единствено способна да защитава страната.

Така стои въпросът.

. . . Или ще създадем истинска работническо-селска, строго дисциплинирана редовна армия и ще защитим Републиката, или няма да направим това и тогава делото ще бъде загубено.

. . . Проектът, представен от Смирнов, е неприемлив, защото той може само да подкопае дисциплината в армията и изключва възможността за създаването на редовна армия.“²²

Такива са фактите, другари.

Вие виждате, че Троцки и Зиновиев пак наговориха клевети.

По-нататък. Каменев тук твърдеше, че през последния период, през тия две години ние сме прахосали моралния капитал, който имахме по-рано в международния свят. Вярно ли е това? Разбира се, че не е вярно! Съвсем невярно!

Кои слоеве от населението има предвид Каменев, сред кои слоеве от населението на Изтока и Запада сме загубили или сме придобили ние влияние — Каменев не каза това. А пък за нас, марксистите, решаващ е именно този въпрос. Да вземем например Китай. Може ли да се твърди, че сме изгубили своя морален капитал сред

китайските работници и селяни? Ясно е, че не може. Доскоро нас малко ни познаваха милионните работнически и селски маси в Китай. Доскоро авторитетът на СССР се ограничаваше в тесния кръг на върховете на китайското общество, в тесния кръг на либералната интелигенция из средите на Гоминдана, на дейци от рода на Фин Юй-сян, кантонските генерали и т. н. Сега това коренно се промени. Сега СССР се ползува с такъв авторитет в очите на милионните работнически и селски маси в Китай, на който може да завиди всяка сила, всяка политическа партия в света. Но затова пък авторитетът на СССР значително се понижи в очите на либералната китайска интелигенция, на всевъзможните генерали и т. н., а мнозина от тях последните започват дори да водят борба против СССР. Но какво чудно и какво лошо има в това? Нима може да се иска от СССР, от съветската власт, от нашата партия нашата страна да има морален авторитет *във всички слоеве* на китайското общество? Кой освен празни либерали може да иска това от нашата партия, от съветската власт? Кое е по-добро за нас: авторитет сред либералната интелигенция и всевъзможните реакционни китайски генерали, или авторитет сред милионните работнически и селски маси в Китай? Кое е решаващо от гледна точка на нашето международно положение, от гледна точка на развитието на революцията в целия свят: засилване авторитета на СССР сред милионните трудещи се маси *при несъмненото падане на авторитета на СССР сред либерално-реакционните кръгове на китайското общество*, или авторитет сред тях последните либерално-реакционни кръгове *при падане на моралната тежест сред широките маси на населението*? Достатъчно е само да поставим този въпрос, за да разберем, че Каменев бие мимо целта...

А на Запад? Може ли да се каже, че сме праросали моралния капитал сред пролетарските слоеве на Запад? Ясно е, че не може. Какво показват например последните действия на пролетариата във Виена, общата и каменовъглената стачка в Англия, многохилядните работнически демонстрации в защита на СССР в Германия

и във Франция? Показват ли те, че моралното влияние на пролетарската диктатура пада в очите на милионните маси на работническата класа? Разбира се, не! Напротив, те показват, че моралното влияние на СССР се увеличава и укрепва сред работниците на Запада, че работниците на Запада започват да се бият със своята буржоазия „по руски“.

Несъмнено, сред известни слоеве на пацифистката и либерално-реакционната буржоазия враждата против СССР се засилва особено във връзка с разстрелването на двадесетте „светлейши“ терористи и подпалвачи²³. Но нима Каменев цени повече мнението на либерално-реакционните пацифистки кръгове на буржоазията отколкото мнението на многомилionните пролетарски маси на Запада? Кой ще се реши да отрича факта, че разстрелването на двадесетте „светлейши“ предизвика много дълбок отзвук на съчувствие сред милионните работнически маси както у нас в СССР, така и на Запад? „Така им се пада на мерзавците!“ — ето с какъв възглас работническите квартали посрещнаха разстрелването на двадесетте „светлейши“.

Аз знам, че у нас има известен сорт хора, които твърдят, че колкото по-тихо се държим, толкова по-добре ще бъде за нас. Те, тия хора, ни казват: „добро беше положението на СССР, когато Англия скъса с него; още по-добро стана положението на СССР, когато убиха Войков; но положението на СССР стана по-лошо, когато ние си показахме зъбите и в отговор на убийството на Войков разстреляхме двадесетте „светлейши“ контрареволуционери; преди разстрелването на двадесетте нас ни съжаляваха в Европа и ни съчувствуваха; след разстрелването, напротив, съчувствието престана и почнаха да ни обвиняват, че ние не сме такива послушни момчета, каквито би искало да ни види европейското обществено мнение“.

Какво може да се каже за тази реакционно-либерална философия? За нея може да се каже само, че нейните автори биха искали да видят СССР беззъб, невъоръжен, коленичещ пред враговете, капитулиращ пред тях. Имаше една „окървавена“ Белгия, чието изображение

постоянно се рисуваше едно време върху етикетите на цигарените кутии. Защо да няма „окървавен“ СССР — тогава всички биха му съчувствували, тогава всички ще го съжаляват. Не, другари! Ние не сме съгласни с това. Нека по-добре да идат по дяволите всички тия либерално-пацифистки философи с тяхното „съчувствие“ към СССР. На нас ни стига да имаме съчувствието на милионните трудещи се маси — останалото ще дойде само. И ако е нужно някой да стане „окървавен“, ние ще употребим всички сили разбита в кръв и „окървавена“ да се окаже някоя буржоазна страна, а не СССР.

Въпросът за неизбежността на войната. Зиновиев се разспиваше да твърди, че в тезисите на Бухарин се говори за „вероятността“ и „неизбежността“ на войната, а не за безусловната ѝ неизбежност. Той уверяваше, че такава формулировка може да обърка партията. Аз взех и прегледах статията на Зиновиев „Контурите на бъдещата война“. И какво се оказа? Оказа се, че в статията на Зиновиев няма нито една, буквално нито една дума за това, че войната *е станала* неизбежна. В статията на Зиновиев се говори за *възможността* от нова война. В нея има цяла глава, в която се доказва, че войната *е възможна*. Тази глава свършва с изречението: „Ето защо за болшевиките-ленинци е законно и необходимо да помислят сега за възможността от нова война“ (Общ смях). Обърнете внимание, другари — *да помислят* за *възможността* за нова война. В статията на Зиновиев на едно място се казва, че войната *става* неизбежна, но нито една, буквално нито една дума не е казана, че войната *е станала* вече неизбежна. И този човек има — как да го кажем по-меко — смелостта да хвърля обвинение против тезисите на Бухарин, в които се казва, че войната *е станала* вероятна и неизбежна.

Какво значи да се говори сега за „възможността“ на война? Това значи да ни връщат поне седем години назад, защото още преди седем години Ленин казваше, че войната между СССР и капиталистическия свят *е възможна*. Струваше ли си Зиновиев да повтаря отдавна казани работи, представяйки своето движение назад за нещо ново?

Какво значи да се говори сега, че войната *става* неизбежна? Това значи да ни връщат поне четири години назад, защото още в периода на Кързоновия ултиматум²⁴ ние казвахме, че войната става неизбежна?

Как е могло да се случи Зиновиев, който едва вчера написа такава объркана и с нищо несъобразна статия за войната в която няма нито една дума, че войната е станала неизбежна, — как е могло да се случи този човек да се реши да напада ясните и определени тезиси на Бухарин за неизбежността на войната? Това се е случило, защото Зиновиев е забравил какво е писал вчера. Работата е там, че Зиновиев принадлежи към ония щастливи хора, които пишат, за да забравят още на другия ден онова, което са написали (С м я х).

Зиновиев твърдеше тук, че Бухарин бил „потикнат“ да напише своите тезиси в дух на вероятност и неизбежност на войната от др. Чичерин. Аз питам: кой „потикна“ Зиновиев да напише статия за *възможността* на война сега, когато войната е станала вече неизбежна? (С м я х).

Въпросът за стабилизацията на капитализма. Зиновиев нападаше тук тезисите на Бухарин, уверявайки, че по въпроса за стабилизацията тезисите отстъпват от позицията на Коминтерна. Това, разбира се, е глупост. С това Зиновиев показва само своето невежество по въпроса за стабилизацията, по въпроса за световния капитализъм. Зиновиев мисли, че ако има стабилизация, това значи, че делото на революцията е пропаднало. Той не разбира, че кризата на капитализма и подготовката на неговата гибел растат от стабилизацията. Нима не е факт, че през последно време капитализмът усъвършенствува и рационализира своята техника, създавайки огромни маси от стоки, които няма възможност да продаде? Нима не е факт, че капиталистическите правителства все повече се фашизират, настъпвайки срещу работническата класа и укрепвайки временно своите позиции? Следва ли от тия факти, че стабилизацията е станала трайна? Разбира се, че не! Напротив, именно тия факти водят към изостряне на оная криза на световния капитализъм, която е несравнено по-дълбока от кризата преди последната империалистическа война.

Именно фактът, че капиталистическите правителства се фашизират, води към изостряне на вътрешното положение в капиталистическите страни и към революционни действия на работниците (Виена, Англия).

Именно фактът, че капитализмът рационализира техниката и произвежда огромна маса от стоки, които пазарът не може да погълне, води към изостряне на борбата в лагера на империалистите за пазари за пласиране на стоките, за пазари за износ на капитал, към създаване на условия за нова война, за ново преразпределение на света.

Нима е трудно да се разбере, че неимоверното увеличение на производствените възможности на капитализма при известната ограниченост на световния пазар и стабилност на „сферите на влияние“ засилва борбата за пазари и задълбочава кризата на капитализма?

Капитализмът би могъл да разреши тази криза, ако би могъл да повиши неколкостранно работната заплата на работниците, ако би могъл да подобри сериозно материалното положение на селячеството, ако би могъл по такъв начин да повиши сериозно покупателната способност на милионите трудещи се и да разшири поглъщателната способност на вътрешния пазар. Но тогава капитализмът не би бил капитализъм. Именно защото капитализмът не може да направи това, именно защото капитализмът употребява своите „доходи“ не за повдигане благосъстоянието на мнозинството от трудещите се, а за засилване на тяхната експлоатация и за износ на капитал в по-малко развитите страни за получаване на още по-големи „доходи“, именно затова борбата за пазари за пласиране на стоките, борбата за пазари за износ на капитал поражда отчаяна борба за ново преразпределение на света и на сферите на влияние, борба, която е направила вече неизбежна новата империалистическа война.

Защо известни империалистически кръгове хвърлят око към СССР и организират единен фронт против него? Защото СССР представлява извънредно богат пазар за пласиране на стоки и износ на капитал. Защо същите империалистически кръгове интервенират в Китай? Защото

Китай представлява извънредно богат пазар за пласиране на стоки и износ на капитал. И така нататък и така нататък.

Ето къде е основата и източникът на неизбежността на новата война, независимо от това, дали тя ще пламне между отделни империалистически коалиции или против СССР.

Нещастieto на опозицията се състои в това, че тя не разбира тия прости, елементарни неща.

Въпросът за отбраната на нашата страна. А сега позволете да се спра на последния въпрос, на въпроса, как нашата опозиция се готви да отбранява СССР.

Другари! Революционността на една или друга група, на едно или друго течение, на една или друга партия не се проверява от това, какви заявления или декларации ще направят те. Революционността се проверява чрез делата, чрез практиката, чрез практическите планове на една или друга група, на едно или друго течение, на една или друга партия. Не трябва да се вярва на заявленията и декларациите на хора, колкото и ефектни да биха били те, ако те не се потвърждават на дело и ако не се провеждат в живота.

Има един въпрос, който прокарва водораздела между всички възможни групи, течения, партии и проверява тяхната революционност или антиреволюционност. Този въпрос сега е въпросът за отбраната на СССР, въпросът за безусловната, безрезервна защита на СССР срещу нападения от страна на империализма.

Революционер е оня, който безусловно, безрезервно, открито и честно, без тайни военни съвещания е готов да защитава, да отбранява СССР, защото СССР е първата в света пролетарска революционна държава, която строи социализма. *Интернационалист* е оня, който безрезервно, без колебания, без условия е готов да защитава СССР, защото СССР е база на световното революционно движение, а това революционно движение не може да се защитава, да се движи напред, без да се защитава СССР. Защото, който мисли да защитава световното революционно движение независимо и против СССР, той върви против революцията, той непременно преминава в лагера на враговете на революцията.

Два лагера са се създали сега пред лицето на опасността от война и във връзка с това две позиции: позицията на безусловна защита на СССР и позицията на борба против СССР. Между тях трябва да се избира, защото трета позиция няма и не може да има. Неутралност в тази работа, колебания, условия, търсене на трета позиция са опит за избягване отговорност, за отклоняване от безусловната борба в защита на СССР, за измъкване в най-отговорния момент на отбраната на СССР. А какво значи избягване от отговорност? Това значи незабелязано съвличане в лагера на противниците на СССР.

Така стои сега въпросът.

Как стои работата с опозицията от гледна точка на отбраната, на защитата на СССР?

Позволете да се позова, щом като е тръгнало така, на известното писмо на Троцки до ЦКК, за да ви демонстрирам онази „теория“ на отбраната, онзи лозунг за отбрана, който Троцки държи в запас, за случай на война против СССР. Цитат от това писмо вече приведе в своята реч др. Молотов, но той приведе не целия цитат. Позволете да го приведа изцяло.

Ето как Троцки разбира пораженчеството и оборончеството:

„Що е пораженчество? Политика, която има за цел да съдейства на поражението на „своята“ държава, намираща се в ръцете на враждебната класа. Всяко друго разбиране или тълкуване на пораженчеството ще бъде фалшификация. Така например, ако някой каже, че политическата линия на невежествени и безсъвестни преписвачи трябва да бъде изметена като смет именно в интерес на победата на работническата държава, от това той никак още не става „пораженец“. Напротив, при дадените конкретни условия той именно е истински изразител на революционното оборончество: идейната смет не дава победата!

Примери, и твърде поучителни, биха могли да се намерят в историята на другите класи. Ще приведем само един. В началото на империалистическата война френската буржоазия се ръководеше от правителство без кормило и без платна. Групата на Клемансо беше опозиция на това правителство. Въпреки войната и военната цензура, дори въпреки че немците бяха на 80 километра от Париж (Клемансо казваше: „именно затова“), той водеше бясна борба против дребнобуржоазната мекушавост и нерешителност — за империалистическа свирепост и безпощадност. Клемансо не изменяше на своята класа, буржоазията, напротив, той ѝ служеше по-вярно, по-твърдо, по-решително и по-умно отколкото Вивияни, Пенлеве и

К^о. По-нататъшният ход на събитията доказва това. Групата на Клемансо дойде на власт и с по-последователна, по-разбойническа империалистическа политика осигури победата на френската буржоазия. Имало ли е френски вестникари, които са наричали групата на Клемансо пораженци? Сигурно е имало: глупци и клеветници се мъкнат в обоза на всички класи. Но те не винаги имат възможност да играят еднакво значителна роля“ (из писмото на Троцки до др. Орджоникидзе от 11 юли 1927 г.).

Ето ви, с позволение казано, „теорията“ за отбраната на СССР, предлагана от Троцки.

„Дребнобуржоазна мекушавост и нерешителност“ — излиза, че това е мнозинството на нашата партия, мнозинството на нашия ЦК, мнозинството на нашето правителство. Клемансо — това е Троцки с неговата група (Смях). Ако врагът дойде на 80 километра от стените на Кремъл, този новоизлюпен Клемансо, този оперетен Клемансо ще се постарее, значи, първо, да свали сегашното мнозинство именно защото врагът е на 80 километра от Кремъл, а след това ще се залови за отбрана. И ако нашият оперетен Клемансо успее да направи това, то значи ще бъде именно истинска и безусловна отбрана на СССР.

А за да направи това той, Троцки, т. е. Клемансо, ще се постарее предварително да „измете“ тази „смет“ „в интереса на победата на работническата държава“. А каква е тая „смет“? Излиза, че това е мнозинството на партията, мнозинството на ЦК, мнозинството на правителството.

И тъй, излиза, че когато врагът дойде на разстояние 80 километра от Кремъл, този оперетен Клемансо ще се занимава не с отбраняването на СССР, а със свалянето на сегашното мнозинство от партията. И това той нарича отбрана!

Разбира се, малко смешно е, когато тази мъничка донкихотовска група, която в продължение на четири месеца едва събра около хиляда гласа, заплашва милионната партия: „аз ще те измета“. Можете да съдите колко плачевно е положението на групата на Троцки, щом тя при непосилна работа в продължение на четири месеца едва можа да събере около хиляда подписа. Аз мисля, че всяка група от опозиционери би могла да събере ня-

колко хиляди подписа, ако умее да работи. Повтарям: смешно е, когато тази мъничка група, в която водачите са повече от армията (Смях), която работи цели четири месеца и едва събра около хиляда подписа, заплашва милионната партия: „аз ще те измета“ (Смях).

И как ще стане това, че малката фракционна група да може „да измете“ милионната партия? Да не би другарите от опозицията да мислят, че сегашното мнозинство на партията, мнозинството на ЦК е случайно, че то няма корени в партията, че то няма корени в работническата класа, че то доброволно ще позволи да бъде „изметено“ от оперетния Клемансо? Не, това мнозинство не е случайно. То се е подбирало години наред, в хода на развитието на нашата партия, то е проверено в огъня на борбата, през Октомври, след Октомври, през време на гражданската война, през време на строителството на социализма.

За да се „измете“ такова мнозинство, трябва да се почне гражданска война в партията. И ето, Троцки мисли да започне гражданска война в партията в момента, когато врагът ще бъде на 80 километра от Кремъл. Струва ми се, че по-далеч няма къде да се върви...

А сегашните водачи на опозицията? Нима те не са проверени? Нима е случайно, че те, заемайки едно време много важни постове в нашата партия, се оказаха покъсно отцепници? Нима трябва още да се доказва, че това обстоятелство не може да се счита за случайно? И ето, Троцки иска с помощта на малката група, която е подписала платформата на опозицията, да върне назад колелото на историята на нашата партия в момента, когато врагът ще бъде на 80 километра от Кремъл, при което, говори се, част от другарите се подписали под платформата на опозицията, защото мислели, че ако подпишат, няма да ги вземат на война (Смях).

Не, драги ми Троцки, по-добре е да не говорите за „измитане на сметта“. По-добре е да не говорите, защото тия думи са заразителни. Ако мнозинството се „зарази“ от вас с метода на измитане сметта, аз не знам дали това ще бъде добре за опозицията. А не е из-

ключено мнозинството на ЦК да се „зарази“ от този метод и да „измете“ някого и друго.

Не винаги са желателни и безопасни приказките за измитане, които могат да „заразят“ мнозинството на нашия ЦК и да го накарат да „измете“ някого и друго. И ако Троцки мисли да насочи метлата против партията и нейното мнозинство, какво чудно има, ако партията обърне тази метла и я насочи против опозицията?

Сега ние знаем как опозицията мисли да отбранява СССР. Пораженческата по своята същност теория на Троцки за Клемансо, поддържана от цялата опозиция, достатъчно ярко ни говори за това.

Излиза следователно, че за да се осигури отбраната на СССР, трябвало преди всичко да се извърши експериментът на Клемансо.

Това е, така да се каже, първата крачка на опозицията към „безусловната“ отбрана на СССР.

Втората крачка към отбраната на СССР се състои, както се оказва, в това, да се обяви нашата партия за центристка. Фактът, че нашата партия води борба и с левия уклон от комунизма (Троцки—Зиновиев) и с десния уклон от комунизма (Смирнов—Сапронов)—този факт, както изглежда, се преценява от нашата невежа опозиция като центризъм.

Тия чудаци, както се вижда, са забравили, че като водим борба и с двата уклона, ние само изпълняваме заветите на Ленин, който безусловно настояваше за решителна борба както против „лявото доктринерство“, така и против „десния опортюнизъм“.

Водачите на опозицията са скъсали с ленинизма, като са предали на забравата заветите на Ленин. Водачите на опозицията не искат да признаят, че техният блок, опозиционният блок, е блок на левите и десните уклони от комунизма. Те не искат да признаят, че сегашният им блок е възсъздаване на нова основа ползуващия се с печална известност Августов блок на Троцки. Те не искат да разберат, че този именно блок крие в себе си опасността от израждане. Те не искат да признаят, че обединението в един лагер на „ултралеви“, от рода на проидоците и контрареволу-

ционерите Маслов и Рут Фишер, и грузински уклонисти-националисти е най-лошо копие на ликвидаторския Августов блок.

И тъй, за да се организира отбраната, трябвало значи да обявим нашата партия за центристка и да се опитаме да я лишим от обаянието, с което тя се ползува в очите на работниците.

Това е, така да се каже, втората крачка на опозицията към „безусловната“ отбрана на СССР.

Третата крачка към отбраната на СССР се състои в това, да обявим нашата партия за несъществуваща и да я представим като „фракция на Сталин“. Какво искат да кажат с това опозиционерите? С това те искат да кажат, че няма партия, а има „фракция на Сталин“. С това те искат да кажат, че решенията на партията не са задължителни за тях и че те могат да нарушават тия решения всякога и при всякакви условия. С това те искат да улеснят своята борба с нашата партия. Наистина, те взеха това оръжие от арсенала на меншевишкия „Социалистически Вестник“²⁵ и от буржоазния „Рул“²⁶. Наистина, за комунистите е недостойно да вземат оръжие от меншевиките и от буржоазните контрареволуционери. Но какво ги интересува тях това? За опозицията всички средства са добри, стига да има борба против партията.

И тъй, за да се подготви отбраната на СССР, трябвало, значи, да се обяви за несъществуваща партията, точно тая партия, без която е немислима каквато и да било отбрана.

Това е, така да се каже, третата крачка на опозицията към „безусловната“ отбрана на СССР.

Четвъртата крачка към отбраната на СССР се състои в това, да се разцепи Коминтернът, да се организира нова партия в Германия начело с пройдохите и контрареволуционерите Рут Фишер и Маслов и да се затрудни по тоя начин подкрепата на СССР от страна на западноевропейския пролетариат.

И тъй, излиза, че за да се подготви отбраната на СССР, трябва да се разцепи Коминтернът.

Това е, тъй да се каже, четвъртата крачка на опозицията към „безусловната“ отбрана на СССР.

Петата крачка към отбраната на СССР се състои в това, да се припишат на нашата партия термидориански тенденции, да бъде тя разцепена и да се започне създаването на нова партия. Защото ако у нас няма партия, ако има само „Сталинова фракция“, решенията на която не са задължителни за членовете на партията, ако тази фракция е термидорианска — макар че глупци и невежи могат да говорят за термидорианство в нашата партия, — то какво остава тогава?

И тъй, за да организират отбраната на СССР, трябва значи да разцепят нашата партия и да се заемат с организирането на нова партия.

Това е, така да се каже, петата крачка на опозицията към „безусловната“ отбрана на СССР.

Трябва ли още да се доказва, че всички тия мероприятия на опозицията нямат нищо общо с отбраната на нашата страна, с отбраната на огнището на световната революция?

И тия хора искат да печатаме техните пораженски, полуменшевишки статии в нашия партиен печат! За какви ни вземат те? Нима у нас има вече „свобода“ на печата за всички — „от анархистите до монархистите“? Такава няма и няма да има. Защо не печатаме меншевишките статии? Защото у нас няма „свобода“ на печата за антиленинските, антисъветските течения „от анархистите до монархистите“.

Какво искат опозиционерите, като настояват за печатането на техните полуменшевишки, пораженски статии? Те искат да отворят прозорче за буржоазната „свобода“ на печата, при което те не виждат, че по тоя начин съживяват антисъветските елементи, засилват техния натиск върху диктатурата на пролетариата и откриват път за буржоазната „демокрация“. Чукат на една врата, отварят друга.

А ето какво пише за опозицията господин Дан:

„Руските социалдемократи биха приветствували горещо такова легализиране на опозицията, макар че те нямат нищо общо с нейната положителна програма. Те биха приветствували легалността на политическата борба, откритото самоликвидиране на диктатурата и преминаването към нови политически форми, в които се открива

простор за широко работническо движение“ („Соц. Вестник“ бр. 13, юли 1927 г.).

„Открито самоликвидиране на диктатурата“ — ето какво чакат от нас враговете на СССР и ето къде води вашата политика, другари от опозицията.

Другари! Пред нас има две опасности: опасност от война, която се е превърнала в заплаха от война, и опасност от израждане на някои звена на нашата партия. Пристъпвайки към подготовката на отбраната, ние трябва да създадем желязна дисциплина в нашата партия. Без такава дисциплина отбраната е невъзможна. Ние трябва да укрепим партийната дисциплина, ние трябва да обуздаем всички, които разцепват нашите братски партии на Запад и Изток (Р ъ к о п л я с к а н и я). Ние трябва да обуздаем всички, които разцепват нашите братски партии на Запад, имайки за това подкрепа в лицето на пройдохите Суварин, Рут Фишер, Маслов и обърканата глава Трен.

Само така и само по този път ние можем да посрещнем войната напълно подготвени, като се стараем същевременно да бъдем готови на известни материални жертви, за да отсрочим войната, да спечелим време, да се откупим от капитализма.

Ние трябва да направим това и ще го направим.

Втората опасност — това е опасността от израждане.

Откъде иде тя? Ето откъде (сочи опозицията). Тази опасност трябва да се ликвидира (Продължителни ръкопляскания).

РЕЧ НА 5 АВГУСТ

Другари! Зиновиев постъпи грубо, нелоялно по отношение на настоящия пленум, като се върна в своята реч към вече разрешеня въпрос за международното положение.

Сега ние обсъждаме четвъртата точка от дневния ред — „За нарушението на партийната дисциплина от Троцки и Зиновиев“. А Зиновиев, заобикаляйки точката, която обсъждаме, се връща на въпроса за международното положение и се опитва отново да подложи на обсъждане вече решения въпрос. При това в своята реч той заостря въпроса против Сталин, като е забравил, че ние обсъждаме въпроса не за Сталин, а за нарушението на партийната дисциплина от Зиновиев и Троцки.

Затова аз съм принуден в своята реч да се върна на някои страни на решения вече въпрос, за да покажа несъстоятелността на речта на Зиновиев.

Аз се извинявам, другари, но ще трябва да кажа също няколко думи за нападките на Зиновиев против Сталин (Гласове: „Молим!“).

Първо. Неизвестно защо в своята реч Зиновиев припомни колебанията на Сталин през март 1917 година, като наговори при това един куп измислици. Аз никога не съм отричал, че през м. март 1917 г. у мен имаше известни колебания, че тия колебания продължиха само една-две седмици, че с пристигането на Ленин през април 1917 г. тия колебания отпаднаха и на Априлската конференция в 1917 г. аз стоях редом до другаря

Ленин, против Каменев и неговата опозиционна група. За всичко това аз съм писал няколко пъти в нашия партийен печат (виж „По пътя към Октомври“, „Троцкизъм или ленинизъм?“ и пр.).

Аз никога не съм се считал и не се считам за безгрешен. Аз никога не съм скривал не само грешките си, но и мимолетните си колебания. Но не трябва да се скрива също, че аз никога не съм настоявал върху своите грешки и никога от своите мимолетни колебания не съм създавал платформа, отделна група и т. н.

Но какво отношение има този въпрос към обсъждания въпрос за нарушението на партийната дисциплина от Зиновиев и Троцки? Защо Зиновиев, заобикаляйки обсъждания въпрос, се връща към спомените от март 1917 година? Нима той е забравил своите собствени грешки, своята борба с Ленин и своята отделна платформа против партията на Ленин през август, септември, октомври, ноември 1917 г.? Или може би Зиновиев мисли със спомени от миналото да отмести на заден план обсъждания сега въпрос за нарушението на партийната дисциплина от Зиновиев и Троцки? Не, този фокус няма да се удаде на Зиновиев.

Второ. Зиновиев приведе по-нататък цитат от едно мое писмо до него от лятото на 1923 година, няколко месеца преди германската революция от 1923 година. Аз не помня историята на това писмо. Нямам копие от това писмо и затова не мога с увереност да кажа, че Зиновиев го цитира правилно. Аз съм го писал, струва ми се, в края на юли или в началото на август 1923 г. Но трябва да кажа, че това писмо е безусловно правилно отначало докрай. Позовавайки се на това писмо, Зиновиев, изглежда, иска да каже, че аз съм се отнасял изобщо скептично към германската революция от 1923 година. Това, разбира се, е глупост.

В писмото се засягаше преди всичко въпросът за незабавното вземане на властта от комунистите. През юли или в началото на август 1923 година в Германия нямаше още оная дълбока революционна криза, която вдига милионните маси на крак, разобличава съглашателството на социалдемократията, дезорганизира напълно

буржоазията и поставя въпроса за незабавното вземане на властта от комунистите. Естествено, в обстановката на юли—август не можеше да става дума за *незабавно* вземане на властта от комунистите в Германия, които при това имаха *малцинство* сред работническата класа.

Правилна ли е такава позиция? Аз мисля, че е правилна. На същата позиция стоеше тогава Политбюро.

Вторият въпрос, засегнат в писмото, се отнася до демонстрацията на комунистите-работници в момента, когато въоръжените фашисти се стараеха да предизвикат комунистите на преждевременна акция. Тогава аз поддържах, че комунистите не трябва да се поддават на провокацията. И не само аз но и цялото Политбюро бе съгласно с тази позиция.

Но след два месеца обстановката в Германия се променя рязко в посока на изостряне на революционната криза. Поанкаре предприема военно настъпление срещу Германия; финансовата криза в Германия взема катастрофален характер; в недрата на германското правителство започва разложение и чести министерски промени; вълната на революцията се надига, хвърляйки във въздуха социалдемократията; започва масово преминаване на работниците от социалдемократията към комунистите; въпросът за вземането на властта от комунистите застава на дневен ред. В тая обстановка аз, както и другите членове от комисията на Коминтерна, бяха решително и определено за незабавно вземане на властта от комунистите.

Известно е, че създадената тогава германска комисия на Коминтерна в състав Зиновиев, Бухарин, Сталин, Троцки, Радек и няколко немски другари имаше редица конкретни решения за непосредствено подпомагане на германските другари за завладяване на властта.

Бяха ли по него време членовете на тая комисия съгласни помежду се въз всичко? Не, не бяха. Тогава имаше разногласия по въпроса за организирането на съвети в Германия. Аз и Бухарин твърдахме, че фабрично-заводските комитети не могат да заместят съветите, и предлагаме незабавното организиране на пролетарски съвети в Германия. Троцки и Радек, а също и

някои германски другари, бяха против организирането на съвети, като мислеха, че фабрично-заводските комитети ще бъдат достатъчни за завземането на властта. Зиновиев се колебаеше между тия две групи.

Забележете, другари, тогава ставаше дума не за Китай, където има само няколко милиона пролетарии, а за Германия, високо индустриална страна, където тогава имаше около 15 милиона пролетарии.

Как свършиха тогава тия разногласия? С това, че Зиновиев *премина* на страната на Троцки и Радек и въпросът за съветите бе решен отрицателно.

Наистина, Зиновиев след това се каеше за тези свои грехове. Но това не премахва факта, че Зиновиев стоеше тогава на десния, опортюнистическия фланг по един от основните въпроси на германската революция, а Бухарин и Сталин стояха на революционния, комунистическия фланг.

Ето какво каза за това по-късно Зиновиев:

„По въпроса за съветите (в Германия. *И. Ст.*) ние извършихме грешка, че отстъпихме пред Троцки и Радек. Всеки път, когато се отстъпва по тия въпроси, се убеждаваш, че извършваш грешка. Работнически съвети тогава не трябваше да се създават, но това бе пробен камък, за да се види дали линията е социалдемократическа или комунистическа. Ние не трябваше да отстъпваме по тия въпроси. Отстъпката беше грешка от наша страна. Така, другари, стои тази работа“ (стенограма на петото заседание на Президиума на ИККИ с представителите на Германската КП на 19 януари 1924 г., стр. 70).

В тоя цитат Зиновиев казва, че „ние сгрешихме“. Кой са тия „ние“? Никакви „ние“ нямаше и не можеше да има тогава. Сгреша всъщност Зиновиев, който премина на страната на Троцки и Радек и застана на тяхната погрешна позиция.

Такива са фактите.

Зиновиев по-добре да не споменава за германската революция от 1923 година и да не се срами пред пленума, толкова повече че повдигнатият от него въпрос за германската революция няма, както виждате, никакво отношение към обсъжданата от нас точка четвърта от дневния ред на пленума.

Въпросът за Китай. Според Зиновиев излиза, че Сталин в доклада си на XIV конгрес на партията отъжде-

ствявал Китай с Америка. Това, разбира се, е глупост. В моя доклад не ставаше и не можеше да става дума за никакво отъждествяване на Китай с Америка. В действителност в моя доклад ставаше дума само за правото на китайския народ на национално обединение и национално освобождение от чуждото иго. Заострайки въпроса против империалистическия печат, аз казах, че ако вие, господа империалисти, считате за правилна, поне на думи, националната война в Италия, националната война в Америка, националната война в Германия за обединение и за освобождение от чуждото иго, то с какво Китай е по-долу от тия страни и защо китайският народ да няма право на своето национално обединение и освобождение.

Ето какво казах аз в своя доклад, без да засягам никак въпроса за перспективите и задачите на китайската революция от гледна точка на комунизма.

Правомерна ли е такава постановка на въпроса в борбата с буржоазния печат? Ясно, че е правомерна. Зиновиев не разбира тая проста работа, но затова вече е виновна неговата несхватливост, а не нещо друго.

Излиза, че Зиновиев счита за неправилна политиката на превръщане уханския Гоминдан, когато той бе революционен, в ядро на бъдещата революционно-демократична диктатура на пролетариата и селячеството. Пита се, какво неправилно има тук? Нима не е факт, че в началото на тая година уханският Гоминдан бе революционен? Защо тогава Зиновиев крещеше за „всемерна подкрепа“ на уханския Гоминдан, щом уханският Гоминдан не е бил революционен? Защо тогава опозицията се кълнеше, че тя е за оставането на компартията в състава на уханския Гоминдан, щом тогава той не е бил революционен? Какво биха стрували комунисти, които, влизайки в уханския Гоминдан и ползувайки се там с влияние, не биха се опитали да увлекат след себе си гоминданските спътници и не биха се опитали да превърнат уханския Гоминдан в ядро на революционно-демократичната диктатура? Аз бих казал, че такива комунисти не биха стрували нито грош.

Наистина, този опит не успя, защото империалистите и феодалите на Китай се оказаха в дадения стадий по-

силни от революцията, и китайската революция претърпя във връзка с това временно поражение. Но нима от това следва, че политиката на компартията е била неправилна?

В 1905 г. руските комунисти също се опитваха да превърнат съществуващите тогава съвети в ядро на бъдещата революционно-демократична диктатура на пролетариата и селячеството. Но тогава този опит също не успя, поради неблагоприятното съотношение на класовите сили, поради това, че царизмът и феодалите се оказаха по-силни от революцията. Следва ли от това, че политиката на болшевиките бе неправилна? Ясно е, че не следва.

Зиновиев уверява по-нататък, че Ленин бил за незабавното организиране на съвети на *работническите* депутати в Китай. При това Зиновиев се позовава на тезисите на Ленин по колониалния въпрос, приети на II конгрес на Коминтерна. Но тук Зиновиев просто въвежда партията в заблуждение.

В печата се писа няколко пъти и тук ще трябва да се повтори, че в тезисите на Ленин няма нито една дума за съвети на *работническите* депутати в Китай.

В печата няколко пъти се писа и тук ще трябва да се повтори, че в своите тезиси Ленин имаше предвид не съвети на *работнически* депутати, а „селски съвети“, „народни съвети“, „съвети на трудещите се“, при което той прави специална уговорка, че се касае за такива страни, „в които няма или почти няма индустриален пролетариат“.

Може ли да отнесем Китай към категорията на ония страни, в които „няма или почти няма индустриален пролетариат“? Ясно е, че не може. Може ли да се създават в Китай селски съвети, съвети на трудещите се, народни съвети, без да се създават *предварително* класови съвети на *работническата* класа? Ясно е, че не може. Тогава защо опозицията заблуждава партията с позоваване на тезисите на Ленин?

Въпросът за отдиха. В 1921 г., след свършването на гражданската война, Ленин казваше, че ние имаме сега известен отдих от войната, който отдих трябва да използваме за строителството на социализма. Зиновиев се заяжда сега със Сталин, твърди, че той превърнал

този отдих в период на отдих, което противоречело на тезиса за заплахата от война между СССР и империалистите.

Няма защо да се казва, че Зиновиев тук глупаво и смешно се заяжда. Нима не е факт, че ние нямаме военни стълкновения между империалистите и СССР ето вече седем години? Можем ли да наречем този седемгодишен период *период* на отдих? Ясно е, че можем и трябва да го наречем. Ленин е говорил неведнаж за *периода* на Бресткия мир, обаче на всекиго е известно, че този период продължи не повече от една година. Защо едногодишният период на Бресткия мир може да се нарече период, а седемгодишният период на отдих не може да се нарече период на отдих? Как може да бъде занимаван обединеният пленум на ЦК и ЦКК с такова смешно и глупаво заяждане?

За диктатурата на партията. В нашия партиен печат няколко пъти се писа, че Зиновиев изопачава ленинското понятие за „диктатура“ на партията, като отъждествява диктатурата на пролетариата с диктатура на партията. В нашия партиен печат няколко пъти се писа, че под „диктатура“ на партията Ленин разбираше ръководството на партията *по отношение на работническата класа*, т. е. не насилие на партията над работническата класа, а ръководство чрез убеждаване, чрез политическо възпитаване на работническата класа, а именно ръководство на *една* партия, която не го дели и не може да го дели с други партии.

Зиновиев не разбира това, изопачава ленинското схващане. Но като изопачава ленинското схващане за „диктатурата“ на партията, Зиновиев, може би без сам да разбира това, открива пътя за насаждане на „аракчеевщина“ в партията, за оправдаване клеветата на Кауцки за Ленин, че Ленин бил провеждал „диктатура на партията над работническата класа“. Хубаво ли е това? Ясно, че не е хубаво. Но кой е виновен, ако Зиновиев не разбира тия прости неща?

За националната култура. Това, което Зиновиев надрънка тук за националната култура, би трябвало да се увековечи, за да знае партията, че Зиновиев е про-

тивник на развитието на националната култура на народите на СССР на съветска основа, че той на дело е привърженик на колонизаторството.

Ние сме считали и считаме лозунга за национална култура в епохата на господството на буржоазията в многонационална държава за буржоазен лозунг. Защо? Защото лозунгът за национална култура в периода на господството на буржоазията в такава държава означава духовно подчинение на трудещите се маси от всички националности на ръководството на буржоазията, на нейното господство, на нейната диктатура.

След вземането на властта от пролетариата ние провъзгласихме лозунга за развитието на националната култура на народите на СССР *на основата на съветите*. Какво значи това? Това значи, че ние приспособяваме развитието на националната култура сред народите на СССР към интересите и потребностите на социализма, към интересите и потребностите на пролетарската диктатура, към интересите и потребностите на трудещите се от всички националности на СССР.

Значи ли това, че ние сега сме против националната култура изобщо? Не, не значи. Това значи само, че ние сме сега за развитие на националната култура на народите на СССР, на националния език, училище, печат и т. н. *на основата на съветите*. А какво значи уговорката „на основата на съветите“? Това значи, че *по своето съдържание* развиваната от съветската власт култура на народите на СССР трябва да бъде култура обща за всички трудещи се, социалистическа култура, а по своята *форма* тя е и ще бъде култура нееднаква за всички народи на СССР, национална култура, култура различна за народите на СССР съобразно с различието в езика и в националните особености. За това именно говорих аз в своята реч в КУТВ* преди три години.²⁷ В тоя именно дух действуваше през цялото време нашата партия, поощрявайки развитието на *националните* съветски училища, на *националния* съветски печат и на другите културни

* КУТВ — Комунист. университет на трудещите се от Изтока. *Бълг. ред.*

учреждения, „национализацията“ на партийния апарат, „национализацията“ на съветския апарат и т. н. и т. н.

Затова именно в своите писма до другарите, работещи в националните области и републики, Ленин апелираше за развитие на националната култура на тия области и републики на базата на съветите.

Именно затова, че след вземането на властта от пролетариата през всичкото време вървахме по този път, ние успяхме да създадем невиджано в света интернационално здание, което се нарича Съюз на съветските социалистически републики.

И ето, Зиновиев мисли сега да преобърне всичко това, да го заличи, да го погребее, обявявайки война на националната култура. И този колонизаторски брътвеж по националния въпрос той нарича ленинизъм! Не е ли смешно това, другари!

За строителството на социализма в една страна. Зиновиев и изобщо опозицията (Троцки, Каменев). въпреки редицата жестоки поражения по този въпрос, отново и отново се залавят за него, губейки времето на пленума. Те се опитват да представят работата така, че тезисът за възможността на победата на социализма в СССР бил не теория на Ленин, а „теория“ на Сталин.

Едва ли е нужно да се доказва, че това твърдение на опозицията е опит на опозицията да измами партията. Нима не е факт, че именно Ленин, а не някой друг, заяви още в 1915 година, че победата на социализма в една страна е възможна?²⁸ Нима не е факт, че именно Троцки, а не някой друг, направи *още тогава* възражения против Ленин, като нарече заявлението на Ленин „национална ограниченост“? Какво общо има тук някаква „теория“ на Сталин?

Нима не е факт, че именно Каменев и Зиновиев, а не някои други, се помъкнаха подир Троцки в 1925 г. и обявиха учението на Ленин за възможността на победата на социализма в една страна за „национална ограниченост“? Нима не е факт, че нашата партия в лицето на XIV конференция прие специална резолюция за възможността на победоносното строителство на соци-

лизма в СССР²⁹, противно на полуменшевишката теория на Троцки?

Защо Троцки, Зиновиев и Каменев заобикалят тази резолюция на XIV конференция?

Нима не е факт, че нашата партия в лицето на нейния XIV конгрес утвърди решението на XIV конференция, като заостри това утвърждаване против Каменев и Зиновиев?³⁰

Нима не е факт, че XV конференция на нашата партия взе подробно обосновано решение за възможността на победата на социализма в СССР³¹, като го заостри против опозиционния блок и възглавяващия го Троцки?

Нима не е факт, че VII разширен пленум на ИККИ утвърди тази резолюция на XV конференция на ВКП (б), като уличи Троцки, Зиновиев и Каменев в социалдемократически уклон?³²

Пита се, какво общо има тук „теория“ на Сталин?

Нима Сталин е искал някога от опозицията нещо друго освен това, тя да признае правилността на тия решения на висшите инстанции на нашата партия и на Коминтерна?

Защо водачите на опозицията заобикалят всички тия факти, ако съвестта им е чиста? На какво разчитат те? Да измамат партията? Но нима е трудно да се разбере, че никой няма да успее да измами нашата болшевишка партия.

Ето, другари, въпросите, които всъщност нямат никакво отношение към обсъжданата точка за нарушението на партийната дисциплина от Троцки и Зиновиев, но които все пак Зиновиев измъкна на бял свят, за да пусне прах в очите и да замаже обсъждания въпрос.

Аз още веднаж се извинявам, че ви отнех време и се занимах с разглеждането на тия въпроси. Но аз не можех да постъпя другояче, защото няма други пътища, за да отбием желанието на нашите опозиционери да мамят партията.

А сега, другари, позволете ми да премина от „отбрана“ към нападение.

Главното нещастие на опозицията се състои в това, че тя и досега не може да разбере защо е „изпаднала до такова положение“.

И наистина, защо нейните водачи, които до вчера бяха едни от водачите на партията, станаха „изведнаж“ отцепници? Как се обяснява това? Сама опозицията е склонна да обяснява този факт с причини от лично естество: Сталин „не помогнал“, Бухарин „подлял“, Риков „не подкрепил“, Троцки „пропуснал момента“, Зиновиев „не догледал“ и пр. Но това евтино „обяснение“ не представлява дори сянка от обяснение. Фактът, че днешните водачи на опозицията са изолирани от партията, не е маловажен факт. Той още по-малко може да се нарече случайност. Фактът на отпадането на днешните водачи на опозицията от партията има своите дълбоки причини. Очевидно, Зиновиев, Троцки и Каменев са сбъркали в нещо, сгрешили са сериозно в нещо — иначе партията не би се отвърнала от тях като от отцепници. И пита се: в какво са сгрешили водачите на сегашната опозиция, с какво са заслужили „да изпаднат до такова положение“?

Първият основен въпрос, по който те сгрешиха, е въпросът за ленинизма, въпросът за ленинската идеология на нашата партия. Те сгрешиха, че се опитаха и продължават да се опитват да *допълнят* ленинизма с троцкизъм, да *заместят* всъщност ленинизма с троцкизъм. Но, другари, това е много тежък грях от страна на водачите на опозицията, който партията не можеше и не може да им прости. Ясно е, че партията не можеше да ги последва в този опит да завият от ленинизма към троцкизма и по тази причина водачите на опозицията се оказаха изолирани от партията.

Какво представлява сегашният блок на троцкистите с бившите ленински от опозицията? Техният сегашен блок е материален израз на опита да допълнят ленинизма с троцкизъм. Думата „троцкизъм“ не е измислена от мене. Тя е употребена за пръв път от др. Ленин като нещо противоположно на ленинизма.

В какво се състои основният грях на троцкизма? Основният грях на троцкизма се състои в това, че той

не вярва в силите и способностите на пролетариата на СССР да поведе след себе си селяните, основните селски маси, както в борбата за затвърдяване властта на пролетариата, така и особено в борбата за победа на социалистическото строителство в нашата страна.

Основният грях на троцкизма се състои в това, че той не разбира и по същество не признава ленинската идея за хегемонията на пролетариата (спрямо селяните) в завоюването и затвърдяването на диктатурата на пролетариата, в построяването на социалистическото общество в отделни страни.

Знаеха ли тия органически недостатъци на троцкизма бившите ленинци Зиновиев и Каменев? Да, знаеха. Те до вчера крещяха наляво и надясно, че ленинизмът е едно, а троцкизмът е друго. Те до вчера крещяха, че троцкизмът и ленинизмът са несъвместими. Но достатъчно беше да се окажат в конфликт с партията и да останат в малцинство, за да забравят всичко това и да отидат при троцкизма за съвместна борба против ленинската партия, против нейната идеология, против ленинизма.

Вие сигурно помните нашите спорове на XIV конгрес. За какво спорихме тогава с така наречената „нова опозиция“? За ролята и значението на средния селянин, за ролята и значението на основните селски маси, за възможността за пролетариата да поведе след себе си основните селски маси в социалистическото строителство, въпреки техническата изостаналост на нашата страна.

С други думи: ние спорихме с тях за същото, за което нашата партия отдавна спори с троцкизма. Вие знаете, че резултатът от споровете на XIV конгрес бе плачевен за „новата опозиция“. Вие знаете, че в резултат на тия спорове „новата опозиция“ премина в лагера на троцкизма по основния въпрос за ленинската идея за хегемонията на пролетариата в епохата на пролетарската революция. На тая почва именно възникна така нареченият опозиционен блок на троцкистите с бившите ленинци от опозицията.

Знаеше ли „новата опозиция“, че V конгрес на Коминтерна определи троцкизма като *дребнобур-*

жоазен уклон?¹⁸ Разбира се, знаеше. Нещо повече, тя сама провеждаше съответната резолюция на V конгрес на Коминтерна. Знаеше ли „новата опозиция“, че ленинизмът и дребнобуржоазният уклон са несъвместими? Разбира се, знаеше. Нещо повече, тя наляво и надясно крещеше за това пред очите на цялата партия.

Сега съдете сами: можеше ли партията да не се отвърне от такива водачи, които днес изгарят онова, на което са се кланяли вчера, които днес отричат това, към което гръмогласно са зовели партията вчера, които се опитват да допълнят ленинизма с троцкизъм, въпреки че до вчера те наричаха такъв опит измяна на ленинизма? Ясно е, че партията трябваше да се отвърне от такива водачи.

В своя стремеж да преобърне всичко с краката нагоре опозицията стигна дори дотам да отрича факта, че Троцки принадлежеше към меншевиките в периода до Октомврийската революция. Не се чудете, другари, тя направо казва, че от 1904 г. Троцки никога не е бил меншевик. Така ли е всъщност? Да се обърнем към Ленин.

Ето какво казваше Ленин за Троцки в 1914 г., три години и половина преди Октомврийската революция:

„Старите участници в марксисткото движение в Русия добре познават фигурата на Троцки и на тях не заслужава да се говори по отношение на нея. Но младото работническо поколение не я познава и ще трябва да се говори, защото тази фигура е типична за всичките пет задгранични групички, които фактически също се колебаят между ликвидаторите и партията.

По времето на старата „Искра“ (1901—1903) за тия колебаещи се и преминаващи от „икономистите“ към „искристите“ и обратно съществуваха названието: „тушински прелетни птици“ (така наричали в Смутното време* в Русия воините, които преминавали от единия лагер към другия) . . .

„Тушинските прелетни птици“ се обявяват за стоящи над фракциите на единственото основание, че „заимствуват“ идеи днес от една, утре от друга фракция. В 1901—1903 г. Троцки бе върл „искрист“ и на конгреса в 1903 г. Рязанов нарече неговата роля роля на „ленинска тояга“. В края на 1903 г. Троцки е върл меншевик**, т. е. преминал от искристите към „икономистите“; той провъзгласява, че „между старата и новата „Искра“ лежи пропаст“.

* Смутно време — периодът от края на XVI и началото на XVII в. в Русия. *Бълг. ред.*

** Курсивът е мой. *И. Ст.*

В 1904—1905 г. той се отделя от меншевиките и заема колеблива позиция, като ту сътрудничи с Мартинов („икономист“), ту провъзгласява несмислено-лявата „перманентна революция“. В 1906—1907 г. той се приближава към болшевиките и през пролетта на 1907 г. заявява, че е солидарен с Роза Люксембург.

В епохата на разпадането, след дълги „нефракционни“ колебания, той отново *отива надясно и през август 1912 г. влиза в блок с ликвидаторите. Сега пак отстъпва от тях, като повтаря обаче всъщност пак техните идейници**.

Такива типове са характерни като отломки от довчерашни исторически образувания и формации, когато масовото работническо движение в Русия още спеше и всяка групичка имаше „свободата“ да се представя за течение, група, фракция — с една дума, „сила“, говореща за обединение с другите.

Младото работническо поколение трябва добре да знае с кого има работа, когато се явяват хора с невероятни претенции, които абсолютно не желаят да държат сметка *нищо* за партийните решения, които от 1908 г. определиха и установиха отношението към ликвидаторството, *нищо* за опита на съвременното работническо движение в Русия, което създаде на дело *единството* на мнозинството на почвата на пълното признаване на посочените решения“ (виж т. XVII, стр. 393—394).

И така, излиза, че след 1903 г. Троцки през цялото време е въвн от болшевишкия лагер, ту преминавайки в лагера на меншевиките, ту отделяйки се от тях, но без да се присъединява никога към болшевиките, а от 1912 година организира блок с меншевишките ликвидатори против Ленин и неговата партия, оставайки в един лагер с меншевиките.

Какво чудно има, че такава „фигура“ не внушава доверие на нашата болшевишка партия?

Какво чудно има, че опозиционният блок, възглавяван от същата „фигура“, се оказва изолиран и отхвърлен от партията?

Вторият основен въпрос, по който водачите на опозицията сгрехиха, е въпросът за възможността на победата на социализма в една страна в периода на империализма. Грешката на опозицията се състои в това, че тя се опита да ликвидира незабелязано учението на Ленин за възможността на победата на социализма в една страна.

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

За никого не е тайна сега фактът, че още в 1915 г., две години преди Октомврийската революция, Ленин, изхождайки от закона за неравномерността на икономическото и политическо развитие в условията на империализма, провъзгласи тезата, че „победата на социализма е възможна първоначално в няколко или дори в една отделно взета капиталистическа страна“ (*Ленин*, т. XVIII, стр. 232).

За никого не е тайна сега фактът, че именно Троцки, а не някой друг, в същата 1915 година излезе в печата *против* тази теза на Ленин, като заяви, че да признаваме възможността за победата на социализма в отделни страни „би значило да ставаме жертва на същата *национална ограниченост**, която съставлява същността на социал-патриотизма“ (Троцки, „1917“, т. III, ч. 1, стр. 89—90).

Не е тайна също общоизвестният факт, че по-късно тази полемика между Ленин и Троцки не преставаше всъщност чак до излизането на последната брошура на Ленин „За кооперацията“³⁴ в 1923 година, в която той още и още веднаж провъзгласява възможността на построяването на „пълно социалистическо общество“ в нашата страна.

Какви изменения станаха в историята на нашата партия след смъртта на Ленин във връзка с този въпрос? В 1925 година на XIV конференция на нашата партия Каменев и Зиновиев след редица колебания признаха учението на Ленин за възможността на победата на социализма в една страна и се обявиха заедно с партията против троцкизма по този въпрос. А няколко месеца след това, преди XIV конгрес, когато те останаха в малцинство в борбата против партията и се оказаха принудени да влязат в блок с Троцки, те „изведнаж“ направиха завој към троцкизма, като скъсаха с резолюцията на XIV конференция на нашата партия и отстъпиха от ленинското учение за възможността на победата на социализма в една страна. В резултат на това полуменшевишкият брътвеж на Троцки за национална ограниченост на теорията на Ленин става оная завеса в ръцете

* Курсивът е мой, *И. Ст.*

на опозицията, с която тя се старее да прикрие своята работа за ликвидирането на ленинизма по въпроса за социалистическото строителство.

Пита се: какво чудно има, че партията, възпитана и изкована в духа на ленинизма, счете за необходимо да се отвърне след всичко това от такива ликвидатори, а водачите на опозицията се оказаха изолирани от партията?

Третият основен въпрос, по който водачите на опозицията сгрехиха, е въпросът за нашата партия, въпросът за нейната монолитност, въпросът за нейното желязно единство.

Ленинизмът учи, че партията на пролетариата трябва да бъде единна и монолитна, без фракции, без фракционни центрове, с единен партиен център, с единна воля. Ленинизмът учи, че интересите на пролетарската партия изискват съзнателно обсъждане на въпросите на партийната политика, съзнателно отношение на партийните маси към ръководството на партията, критика на недостатъците на партията, критика на нейните грешки. Но ленинизмът изисква заедно с това решенията на партията да се изпълняват безпрекословно от всички членове на партията, щом тия решения са приети и одобрени от ръководните органи на партията.

Троцкизмът гледа другояче на въпроса. За троцкизма партията е нещо като федерация от фракционни групи с отделни фракционни центрове. За троцкизма пролетарската партийна дисциплина е непоносима. Троцкизмът не търпи пролетарски режим в партията. Троцкизмът не разбира, че без желязна дисциплина партията не може да провежда диктатурата на пролетариата.

Знаеха ли тия органически дефекти на троцкизма бившите ленинци от опозицията? Разбира се, знаеха. Нещо повече, те наляво и надясно крещяха за несъвместимостта на „организационната схема“ на троцкизма с организационните принципи на ленинизма. Фактът, че в своята декларация от 16 октомври 1926 година опозицията се отрече от схващането за партията като федерация от групи, е още едно потвърждение, че опозицията е куцала и продължава да куца с двата крака в тази

област. Но това отричане бе на думи, неискрено. На дело троцкистите никога не са се отказвали от своите опити да наложат на нашата партия троцкистката организационна линия, а Зиновиев и Каменев им помагат в това безславно дело. Достатъчно беше Зиновиев и Каменев да останат в малцинство в тяхната борба против партията, за да се върнат към троцкисткия, полуменшевишки организационен план и да обявят заедно с троцкистите борбата с пролетарския режим в партията като актуален лозунг.

Какво чудно има, че нашата партия не счете за възможно да погребва организационните принципи на ленинизма и отхвърли далеч от себе си сегашните водачи на опозицията.

Ето, другари, трите основни въпроса, по които сегашните водачи на опозицията сгрешиха, като скъсаха с ленинизма.

Може ли след това да се чуди някой, че ленинската партия на свой ред скъса с тия водачи?

Но падението на опозицията, за съжаление, не спря тук. Падението на опозицията отиде по-нататък, довеждайки я до граница, по далеч от която тя не може да отиде, без да рискува да се окаже въвн от партията.

Съдете сами.

Досега бе трудно да се предположи, че опозицията, колкото и да е паднала, ще се поколебае по въпроса за безусловната отбрана на нашата страна. А сега трябва не само да се предполага, но и да се твърди, че позицията на сегашните водачи на опозицията е пораженическа позиция. Как иначе може да се разбере глупавата и нелепа теза на Троцки за клемансистки експеримент в случай на нова война против СССР? Нима може да се съмняваме, че това е признак за по-нататъшното падение на опозицията?

Досега бе трудно да се предположи, че опозицията ще отпрати някога срещу нашата партия глупавото и нелепо обвинение в термидорианство. В 1925 година, когато Залуцки за пръв път заговори за термидориански тенденции в нашата партия, сегашните водачи на опозицията решително се отграничиха от него. А сега опо-

зицията е паднала дотам, че отива по-далеч от Залуцки, като обвинява партията в термидорианство. Аз не разбирам само как могат в нашата партия да остават хора, които твърдят, че партията е станала термидорианска.

Досега опозицията се стараяше „само“ да организира отделни фракционни групировки в секциите на Коминтерна. А сега тя стигна дотам, че организира пред очите на всички нова партия в Германия, партията на контрареволуционните пройдохи Маслов и Рут Фишер, против съществуващата там германска комунистическа партия. Но това е позиция на непосредствено разцепване на Коминтерна. От фракционни групировки в секциите на Коминтерна до разцепването на Коминтерна — такъв е пътят на падението на водачите на опозицията.

Характерно е, че в своята реч Зиновиев не отричаше факта на разкола в Германия. А че тя, тази самата антикомунистическа партия, е организирана от нашата опозиция, личи например от това, че антипартийните статии и речи на водачите на нашата опозиция се печатат и разпространяват в отделни брошури от Маслов и Рут Фишер (Глас: „Позор!“).

А какво означава фактът, че опозиционният блок пусна в нашия печат Вуйович за политическа защита на тая втора масловско-рутфишеровска партия в Германия? Това означава, че нашата опозиция поддържа Маслов и Рут Фишер *открито*, поддържа ги *против* Коминтерна, против неговите пролетарски секции. Но това вече не е просто фракционност, другари. Това е политика на *открито разцепване* на Коминтерна (Гласове: „Правилно!“).

По-рано опозицията искаше свобода на фракционните групировки в нашата партия. Сега това се оказва малко за нея. Сега тя тръгва по пътя на *открито разцепване*, като създава нова партия в СССР със свой ЦК, със свои местни организации. От политика на фракционност към политика на открито разцепване, към политика на създаване нова партия, към политика на „осовщина“³⁵ — ето докъде са паднали водачите на нашата опозиция.

Такива са основните етапи на по-нататъшното падение на опозицията по пътя на отстъпването от партията и Коминтерна, по пътя на политиката на разкол в Коминтерна и ВКП (б).

Може ли да търпим повече такова положение? Ясно е, че не можем. Не може да се допуска политика на разкол нито в Коминтерна, нито във ВКП (б). Това зло трябва да се изкорени незабавно, ако ние скъпим интересите на партията и Коминтерна, интересите на тяхното единство.

Такива са обстоятелствата, които принудиха ЦК да постави въпроса за изключването на Троцки и Зиновиев от състава на ЦК.

Какъв е изходът? — ще попитате вие.

Опозицията се е озовала в задънена улица. Задачата се състои в това, да направим *последен* опит и да помогнем на опозицията да излезе от тази задънена улица. Това, което др. Орджоникидзе предложи тук от името на ЦКК, е онзи начин и онзи максимум от отстъпки, на който партията може да се съгласи, за да улесни делото на мира в партията.

Първо, опозицията трябва да се откаже решително и безвъзвратно от „термидорианския“ брътвеж и нелепия лозунг относно клемансисткия експеримент. Опозицията трябва да разбере, че с такива възгледи и с такива тенденции не може да се отбранява нашата страна пред лицето на надвисналата заплаха от война. Опозицията трябва да разбере, че с такива възгледи и с такива тенденции не може повече да бъде в Централния комитет на нашата партия (Г л а с о в е: „Правилно!“).

Второ, опозицията трябва да осъди открито и на право разколническата антиленинска група на Маслов-Рут Фишер в Германия, като скъса всякакви връзки с нея. Не може да се търпи повече поддържането на политиката на разкол в Коминтерна (Г л а с о в е: „Правилно!“).

Не може да се отбранява СССР, като се поддържа разкол в Коминтерна и се дезорганизират секциите на Коминтерна.

Трето, опозицията трябва да се откаже решително и безвъзвратно от всякаква фракционност и от всички пътища, които водят към създаването на нова партия във ВКП (б). Политика на разкол не трябва да бъде допусната в нашата партия нито два месеца, нито два часа преди конгреса на нашата партия (Гласове: „Правилно!“).

Ето, другари, трите главни условия, без приемането на които ние не можем да допуснем по-нататъшното оставане на Троцки и Зиновиев в ЦК на нашата партия.

Някои ще кажат, че това е репресия. Да, това е репресия. В арсенала на нашата партия репресията никога не се е считала за изключена. Ние действваме тук въз основа на известната резолюция на X конгрес на нашата партия, въз основа на резолюцията, написана и проведена на X конгрес от др. Ленин³⁶. Ето точки 6 и 7 на тази резолюция:

Точка 6: „Конгресът предписва да се разтурят незабавно всички без изключение образували се на една или друга платформа групи и натоварва всички организации да следят най-строго за недопускането на каквито и да било фракционни прояви. Неизпълнението на това постановление на конгреса ще води след себе си безусловно и незабавно изключване от партията.“

Точка 7: „За да се осъществи строга дисциплина вътре в партията и в цялата съветска работа и да се постигне най-голямо единство, при премахване на всякаква фракционност, конгресът дава на ЦК пълномощия да прилага, в случай (случаи) на нарушение на дисциплината или на възраждане или допускане на фракционност, всички мерки на партийните наказания—до изключване от партията, а спрямо членове на ЦК — превръщането им в кандидат-членове и дори, като крайна мярка, изключване от партията. Условие за прилагане (към членовете на ЦК, кандидат-членовете на ЦК и членовете на Контролната комисия) на такава крайна мярка трябва да бъде свикването на пленума на ЦК, като се поканят всички кандидат-членове на ЦК и всички членове на Контролната комисия. Ако такова общо събрание на най-отговорните ръководители на партията признае за необходимо с $\frac{2}{3}$ от гласовете превръщането на членове на ЦК в кандидат-членове или изключването им от партията, такава мярка трябва да бъде изпълнена незабавно.“

Гласове. Трябва да изпълним това още сега.

Сталин. Почакайте, другари, не бързайте. Това писа и ни завеща Ленин, защото той знаеше какво значи

желязна партийна дисциплина, какво значи диктатура на пролетариата. Защото той знаеше, че диктатурата на пролетариата се провежда чрез партията, че без партията, единна и монолитна, е невъзможна диктатурата на пролетариата.

Такива са условията, без приемането на които е невъзможно по-нататъшното оставане на Троцки и Зиновиев в ЦК на нашата партия. Приемете ли опозицията тия условия — добре. Не ги ли приемете — толкова по-зле за нея (Ръкопляскания).

ПО ПОВОД „ДЕКЛАРАЦИЯТА“ НА ОПОЗИЦИЯТА от 8 август 1927 г.

Реч на 9 август

Другари! Онова, което ни предлага опозицията, не може да се счита за мир в партията. Не бива да се подаваме на илюзия. Онова, което ни предлага опозицията, е временно примирие (Г л а с: „Дори не временно!). Това е временно примирие, което при известни условия може да бъде известна крачка напред, но може и да не бъде. Това трябва да се запомни веднаж завинаги. И в случай че опозицията се реши на по-нататъшни отстъпки, и в случай че опозицията не се реши на по-нататъшни отстъпки, това трябва да се помни.

Крачка напред за партията е това, че по всички три въпроса, поставени от нас, опозицията отстъпи в известна степен. В известна степен. Но тя отстъпи с такива уговорки, които могат да създадат почва за бъдеща още по-остра борба (Г л а с о в е: „Правилно!“, „Правилно, това е вярно!“).

Въпросът за отбраната на СССР е главният въпрос за нас поради създалата се заплаха от война. Опозицията в своята декларация говори в положителна форма, че тя е за безусловната и безрезервна отбрана на СССР, но тя се отказва да осъди известната формула, известния лозунг на Троцки относно Клемансо. Троцки трябва да има смелостта да признае това, което е.

Аз мисля, че целият пленум на ЦК и ЦКК е единодушен в това, че човек, който в душата си, на дело, а не само на думи, е за безусловната отбрана на нашата

страна, не ще напише това, което Троцки е написал в своето писмо до ЦКК, адресирано до др. Орджоникидзе.

Аз мисля, че целият пленум на ЦК и ЦКК е убеден, че този лозунг, тази формула за Клемансо, дадена от Троцки, може да породи само съмнения в искреността на Троцки относно отбраната на СССР. Нещо повече — тя създава впечатление за отрицателно отношение на Троцки към въпросите на безусловната отбрана на нашата страна (Г л а с о в е: „Правилно, съвсем правилно!“).

Аз мисля, че целият пленум на ЦК и ЦКК е най-дълбоко убеден, че давайки този лозунг, тази формула относно Клемансо, Троцки е обуславял отбраната на СССР от известната точка за смяната на ръководството в нашата партия и на ръководството на съветската власт. Само слепци няма да разберат това. Ако на Троцки му липсва смелост, елементарна смелост да признае своята грешка, виновен за това ще бъде той самият.

Ако в своя документ опозицията не осъжда тая грешка на Троцки — значи тя желае да запази в свои ръце запасно оръжие за бъдещи нападения върху партията по линията на отбраната на страната, по оная линия, която партията води. Значи тя запазва в своите ръце известен запас от оръжие, за да го пусне в ход.

Ето защо по тази главна точка опозицията иска не мир, а временно примирие с уговорка, която може в бъдеще още повече да изостри борбата (Г л а с: „Нас не ни трябва примирие, на нас ни е нужен мир“).

Не, другари, на нас примирие ни е нужно, вие грешите тук. Ако трябва да вземем пример, по-добре би било да вземем пример от Гоголевия Осип, който казва: „връвчица? — дайте я, и връвчицата ще потрябва“. По-добре е да постъпим така, както е постъпил Гоголевият Осип. Ние не сме тъй богати с ресурси и не сме тъй силни, за да можем да пренебрегваме връвчицата. Дори връвчицата ние не трябва да пренебрегваме. Помислете добре и ще разберете, че в нашия арсенал трябва да има и връвчица.

По втория въпрос, по въпроса за термидора, несъмнено опозицията мина в отстъпление, известно отстъпление по тая част, в сравнение с онова, което бе по-рано, защото

след такова отстъпление не може да има повече (ако бъдат логични, разбира се) оная глупава агитация относно „термидорианското израждане“ на партията, която се водеше от някои членове на опозицията и особено от някои нейни полуменшевишки членове.

Но опозицията придружава тази отстъпка с такава уговорка, която може да премахне в бъдеще възможността за всякакво примирие и всякакъв мир. Те казват, че у някои елементи в страната съществува тенденция към реставрация, тенденция към термидор. Но това никой никога не е отричал. Щом има антагонистически класи, щом класите не са унищожени, разбира се, че винаги ще има опити за реставриране на старите порядки. Но не за това беше нашият спор. Спорът е, че в своите документи опозицията прави относно термидорианството нападки против ЦК, а следователно и против партията. ЦК не може да се дели от партията. Не може. Това е глупаво. Само антипартийни хора, които не са разбрали основните, елементарните предпоставки на ленинския организационен строеж, само такива хора могат да мислят, че ЦК, и при това нашият ЦК, може да се отделя от партията.

Но опозицията придружава своите отстъпки с уговорките, за които говорих. А такива уговорки дават в ръцете на опозицията известно запасно оръжие, което тя ще използва при случай за нови нападения върху партията.

Разбира се, смешно е да се говори за термидорианство на ЦК. Ще кажа нещо повече: това е глупаво. Аз мисля, че опозицията сама не вярва в тази глупост. Но това ѝ е нужно като плашило. Защото ако опозицията вярваше в тая работа, тя, разбира се, би трябвало да обяви открита война на нашата партия и на нашия ЦК, а пък тя уверява, че иска мир в партията.

Та ето ви по втората точка също запасно оръжие в ръцете на опозицията, за да извърши по-късно ново нападение срещу ЦК. Това също трябва да се запомни, другари, при всякакви условия. Независимо от това, дали ще извадим или не водачите на опозицията от ЦК, това

запасно оръжие по основния въпрос за термидора все си остава в техните ръце, и партията трябва да вземе още сега всички мерки, за да ликвидира опозицията, ако тя се залови отново за това антипартийно оръжие.

Третият въпрос — за разкола в германската компартия, за антиленинската и разколническа група на Рут Фишер и Маслов.

Странен разговор имахме вчера в комисията. С голяма мъка — с голяма — след редица речи опозиционерите намериха в себе си смелост да кажат, че подчинявайки се на решението на Коминтерна — не по убеждение, а подчинявайки се на решението на Коминтерна, — те са съгласни да признаят недопустимостта на организационната връзка с тази антипартийна група. Аз предлагам: „организационната връзка и поддържането на тая група“. Троцки казваше: „виж това не трябва, това не можем да приемем; решението на Коминтерна, когато ги изключиха, бе неправилно; аз ще работя да ги приемат отново в партията — същите тия Рут Фишер и Маслов“.

Какво значи това? Съдете сами. До каква степен се е изпарило от главите на тези хора елементарното понятие за партийност!

Днес, да речем, ВКП(б) изключва от партията Мясников, известен на всички ви със своята антипартийност. Утре Троцки идва и казва: „аз не мога да се откажа да поддържам Мясников, защото решението на ЦК е неправилно, но аз съм готов да скъсам организационните връзки с него, както вие ми заповядахте“.

Утре изключват групата „работническа правда“³⁷, също известна вам със своята антипартийност. Троцки излиза и заявява: „аз не мога да се откажа да поддържам тази антипартийна група, защото вие я изключихте неправилно“.

Вдругиден ЦК изключва Осовски, защото той е враг на партията — това ви е добре известно. Троцки ни заявява, че това изключване е неправилно и че той не може да се откаже да поддържа Осовски.

Но ако партията, ако Коминтернът, след като обсъдят подробно въпроса за такива лица, включително и

за Рут Фишер и Маслов, ако тия висши учреждения на пролетариата решават въпроса в смисъл че такива хора трябва да се изключат, а Троцки, въпреки това, не се отказва да поддържа изключените и занапред — какво се получава тогава? Къде са нашата партия, Коминтернът? Съществуват ли те или не? Излиза, че за Троцки не съществува нито партията, нито Коминтернът — съществува само личното мнение на Троцки.

Добре, но какво ще стане, ако не само Троцки, но и други членове на партията поискат да постъпват като Троцки. Ясно е, че тази партизанщина, тази атаманщина ще доведе само до унищожаването на партийността. Няма да има повече партия. Ще има само лични мнения на отделните атамани. Ето какво не иска да разбере Троцки.

Защо опозицията не се съгласи да се откаже да поддържа антикомунистическата група на Маслов — Рут Фишер? Защо водачите на опозицията не се съгласиха да приемат нашата поправка по този въпрос? Защото те искат да оставят в ръцете си трето запасно оръжие за нападение срещу Коминтерна. Това също трябва да се има предвид.

Независимо от това, дали ще постигнем съгласие с тях или не, дали те ще бъдат извадени от ЦК или не — това запасно оръжие ще остане в техните ръце за бъдещо нападение срещу Коминтерна.

Четвъртият въпрос е за разтурването на фракциите. Ние предлагаме честно и откровено да се каже: „фракцията се разтурва безусловно“. Водачите на опозицията отказват да кажат това. Вместо това те казват: „да се унищожат елементите на фракционност“, но прибавят: „елементите на фракционност, които са се създали на базата на вътрешно-партийния режим“.

Ето ви и четвъртата уговорчица. Това е също запасно оръжие против нашата партия и нейното единство. Какво искаха да кажат опозиционерите, като не се съгласяваха да приемат формулировката, предлагаща незабавно разтуряне на фракцията, която имат, която тия дни се готви да свика своя нелегална конференция тук, в Москва? Това значи, че те искат да си запазят правото и

занапред да устройват демонстрации на гарата и да могат да казват — режимът е виновен, ние бяхме принудени да устроим още една демонстрация. Това значи, че те искат да си запазят правото и занапред да нападнат партията и да могат да казват — режимът ни заставя да нападаме. Ето ви още едно запасно оръжие, което те си запазват.

Обединеният пленум на ЦК и ЦКК трябва да знае и помни всичко това.

БЕСЕДА С ПЪРВАТА АМЕРИКАНСКА РАБОТНИЧЕСКА ДЕЛЕГАЦИЯ

9 септември 1927 г.

I

ВЪПРОСИ НА ДЕЛЕГАЦИЯТА И ОТГОВОРИ НА ДР. СТАЛИН

1-ви въпрос. Какви нови принципи бяха практически прибавени от Ленин и комунистическата партия към марксизма? Правилно ли би било да се каже, че Ленин вярваше в „творческата революция“, докато Маркс е бил по-склонен да чака кулминационното развитие на икономическите сили?

Отговор. Аз мисля, че Ленин не е „прибавял“ никакви „нови принципи“ към марксизма, както и не е отменял нито един от „старите“ принципи на марксизма. Ленин беше и си остава най-верният и последователен ученик на Маркс и Енгелс, опиращ се изцяло и напълно върху принципите на марксизма.

Но Ленин не беше само изпълнител на учението на Маркс—Енгелс. Заедно с това той беше продължител на учението на Маркс и Енгелс.

Какво значи това?

Това значи, че той разви по-нататък учението на Маркс—Енгелс съобразно с новите условия на развитието, съобразно с новата фаза на капитализма, съобразно с империализма. Това значи, че развивайки по-нататък учението на Маркс в новите условия на класовата борба, Ленин внесе в общата съкровищница на марксизма нещо ново в сравнение с онова, което беше дадено от Маркс и Енгелс, в сравнение с онова, което можеше да бъде дадено в периода на доимпериалистическия капитализъм,

при което това ново, внесено от Ленин в съкровищницата на марксизма, се базира изцяло и напълно върху принципите дадени от Маркс и Енгелс.

В този смисъл именно говорим за ленинизма като марксизъм в епохата на империализма и пролетарските революции.

Ето няколко въпроса, в областта на които Ленин даде нещо ново, развивайки по-нататък учението на Маркс.

Първо, въпросът за монополистическия капитализъм, за империализма като нова фаза на капитализма.

Маркс и Енгелс дадоха в „Капитала“ анализ на основите на капитализма. Но Маркс и Енгелс живееха в период, когато господствуваше домонополистическият капитализъм, в период, когато капитализмът плавно еволюираше и „мирно“ се разпространяваше по цялото земно кълбо.

Тази стара фаза се завърши към края на XIX и началото на XX век, когато Маркс и Енгелс не бяха вече между живите. Ясно е, че Маркс и Енгелс можеха само да се досещат за онези нови условия на развитието на капитализма, които настъпиха във връзка с новата фаза на капитализма, сменила старата фаза, във връзка с империалистическата, монополистическата фаза на развитие, когато плавно еволюиране на капитализма се смени със скокообразно, катастрофическо развитие на капитализма, когато неравномерността на развитието и противоречията на капитализма изпъкнаха с особена сила, когато борбата за пазари за пласиране на стоки и за износ на капитал в условията на крайна неравномерност на развитието направи неизбежни периодическите империалистически войни за периодическо преразпределяне на света и сферите на влияние.

Заслугата на Ленин и следователно новото у Ленин се състои тук в това, че той, опирайки се на основните положения на „Капитала“, даде обоснован марксихески анализ на империализма като последна фаза на капитализма, като разкри неговите язви и условията за неговата неизбежна гибел. Върху основата на този анализ възникна известното положение на Ленин, че в усло-

вията на империализма е възможна победата на социализма в отделни, отделно взети капиталистически страни

Второ, въпросът за диктатурата на пролетариата.

Основната идея за диктатурата на пролетариата като политическо господство на пролетариата и като метод за събаряне властта на капитала чрез насилие дадоха Маркс и Енгелс.

Новото у Ленин в тази област се състои в това, че:

а) той откри съветската власт като най-добра държавна форма на диктатурата на пролетариата, като използва за тази цел опита на Парижката комуна и на руската революция;

б) той разкри скоби във формулата за диктатурата на пролетариата, от гледна точка на проблемата за съюзниците на пролетариата, като определи диктатурата на пролетариата като особена форма на класов съюз на пролетариата, който е ръководителят, с експлоатираните маси на непролетарските класи (селячеството и пр.), като ръководени;

в) той подчерта с особена сила факта, че диктатурата на пролетариата е най-висшият тип демокрация при класовото общество, форма на *пролетарската* демокрация, която изразява интересите на мнозинството (експлоатираните) — в противоположност на *капиталистическата* демокрация, която изразява интересите на малцинството (експлоататорите.)

Трето, въпросът за формите и начините за успешно построяване на социализма в периода на пролетарската диктатура, в преходния период от капитализма към социализма, в страна, обкръжена от капиталистически държави. Маркс и Енгелс разглеждаха периода на пролетарската диктатура като период повече или по-малко продължителен, изпълнен с революционни схватки и граждански войни, през който пролетариатът, имайки властта, взема мерки от икономически, политически, културен и организационен характер, необходими за да се създаде вместо старото, капиталистическо общество — ново, социалистическо общество, общество без класи, общество без държава. Ленин стоеше изцяло и напълно върху почвата на тези основни положения на Маркс и Енгелс.

Новото у Ленин в тази област се състои в това, че:

а) той обоснова възможността да се построи пълно социалистическо общество в страната на пролетарската диктатура, обкръжена от империалистически държави, при условие че тази страна не ще бъде задушена от военна интервенция на окръжаващите я капиталистически държави;

б) той набеляза конкретните пътища на икономическата политика („новата икономическа политика“), при помощта на които пролетариатът, имайки в ръцете си икономическите командни висоти (индустрията, земята, транспорта, банките и т. н.), свързва социализираната индустрия със селското стопанство („спойка на индустрията със селското стопанство“) и води по такъв начин цялото народно стопанство към социализма;

в) той набеляза конкретните пътища за постепенно приближаване и въвличане основните маси на селячеството в руслото на социалистическото строителство чрез кооперацията, която в ръцете на пролетарската диктатура е най-голямо средство за преобразуване на дребното селско стопанство и за превъзпитаване основните селски маси в духа на социализма.

Четвърто, въпросът за хегемонията на пролетариата в революцията, във всяка народна революция, както в революцията против царизма, така и в революцията против капитализма.

Маркс и Енгелс набелязаха в основни линии идеята за хегемонията на пролетариата. Новото у Ленин се състои тук в това, че той разви по-нататък и разгърна тези наброски в стройна система на хегемонията на пролетариата, в стройна система на ръководството на пролетариата спрямо трудещите се маси от града и селото не само за събаряне на царизма и капитализма, но и в социалистическото строителство при диктатурата на пролетариата.

Известно е, че идеята за хегемонията на пролетариата получи, благодарение на Ленин и неговата партия, майсторско приложение в Русия. С това, между другото, се обяснява фактът, че революцията в Русия доведе на власт пролетариата.

По-рано обикновено ставаше тъй, че работниците във време на революция се биеха на барикадите, те проливаха кръвта си, те събаряха старото, а властта попадеше в ръцете на буржоата, които след това потискаха и експлоатираха работниците. Така беше в Англия и Франция. Така беше в Германия. У нас, в Русия, работата тръгна другояче. У нас работниците бяха не само ударната сила на революцията. Бидейки ударна сила на революцията, руският пролетариат се старееше заедно с това да бъде хегемон, политически ръководител на всички експлоатирани градски и селски маси, сплотявайки ги около себе си, откъсвайки ги от буржоазията, изолирайки политически буржоазията. А бидейки хегемон на експлоатирани маси, руският пролетариат се бореше, за да вземе властта в своите ръце и да я използва за своите собствени интереси против буржоазията, против капитализма. С това всъщност се и обяснява защо всеки мощен напор на революцията в Русия както през октомври 1905 г., така и през февруари 1917 г. изкарваше на сцената съветите на работническите депутати като зародиши на нов апарат на властта, призван да потиска буржоазията — в противоположност на буржоазния парламент като стар апарат на властта, призван да потиска пролетариата.

У нас буржоазията на два пъти се опитва да възстанови буржоазния парламент и да сложи край на съветите: през септември 1917 г., през време на Предпарламента, преди вземането на властта от болшевиките, и през януари 1918 г., през време на Учредителното събрание, след вземането на властта от пролетариата — и всеки път търпеше поражение. Защо? Защото буржоазията вече беше изолирана политически, милионните трудещи се маси считаха пролетариата за единствен вожд на революцията, а съветите вече бяха проверени и изпитани от масите като своя работническа власт, чиято замяна с буржоазен парламент би била за пролетариата самоубийство. Затова не е чудно, че буржоазният парламентаризъм не пусна корени у нас. Ето защо революцията в Русия доведе на власт пролетариата.

Такива са резултатите от осъществяването на ленинската система на хегемония на пролетариата в революцията.

Пето, национално-колониалният въпрос.

Маркс и Енгелс, като анализираха на времето си събитията в Ирландия, в Индия, в Китай, в страните на Централна Европа, в Полша, в Унгария — дадоха основните, началните идеи по национално-колониалния въпрос. Ленин в своите трудове се базираше на тези идеи.

Новото у Ленин в тази област се състои в това, че:

а) той събра тези идеи в една стройна система от възгледи за национално-колониалните революции в епохата на империализма;

б) свърза национално-колониалния въпрос с въпроса за събарянето на империализма;

в) обяви национално-колониалния въпрос като съставна част от общия въпрос за международната пролетарска революция.

Най-сетне, въпросът за партията на пролетариата.

Маркс и Енгелс дадоха основните наброски за партията като преден отред на пролетариата, без която (без партията) пролетариатът не може да постигне своето освобождение нито в смисъл на вземане властта, нито в смисъл на преустройство на капиталистическото общество.

Новото у Ленин в тази област се състои в това, че той разви по-нататък тези наброски съобразно с новите условия на пролетарската борба в периода на империализма, като показва, че:

а) партията е най-висшата форма на класовата организация на пролетариата в сравнение с другите форми на пролетарска организация (профсъюзи, кооперация, държавна организация), работата на които тя е призвана да обобщава и направлява;

б) диктатурата на пролетариата може да бъде осъществена само чрез партията като нейна направляваща сила;

в) диктатурата на пролетариата може да бъде пълна само в случай че я ръководи една партия, партията на комунистите, която не дели и не трябва да дели ръководството с други партии;

г) без желязна дисциплина в партията не могат да бъдат осъществени задачите на пролетарската диктатура да смаже експлоататорите и да преустрои класовото общество в социалистическо общество.

Това е, в главни черти, новото, което даде Ленин в своите трудове, конкретизирайки и развивайки по-нататък учението на Маркс съобразно с новите условия на борбата на пролетариата в периода на империализма.

Поради това именно ние казваме, че ленинизмът е марксизъм в епохата на империализма и на пролетарските революции.

От това се вижда, че ленинизмът не може нито да бъде отделян от марксизма, нито пък още повече да бъде противопоставян на марксизма.

Във въпроса на делегацията се казва по-нататък:

„Би ли било правилно да се каже, че Ленин вярваше в „творческата революция“, докато Маркс е бил по-склонен да чака кулминационното развитие на икономическите сили?“

Аз мисля, че да се каже така би било съвършено неправилно. Аз мисля, че всяка народна революция, ако тя действително е народна революция, е революция творческа, защото тя руши стария ред и твори, създава нов.

Разбира се, не може да има нищо творческо в такива, ако е позволено да се каже, „революции“, каквито стават понякога в някои изостанали страни във вид на миниатюрни „въстания“ на едни племена против други. Но марксистите никога не са считали такива миниатюрни „въстания“ за революция. Думата е очевидно не за такива „въстания“, а за масова народна революция, която вдига потиснатите класи против потискащите класи. А такава революция не може да не бъде творческа. Маркс и Ленин бяха именно за таква революция — и само за такава. При това е ясно, че такава революция не може да възникне при каквито и да е условия, че тя може да избухне само при определени благоприятни условия от икономически и политически характер.

2-и въпрос. Може ли да се каже, че компартията контролира правителството?

Отговор. Всичко зависи от това, как се разбира контрола. В капиталистическите страни разбират контрола малко своеобразно. Аз знам, че цял ред капиталистически правителства се контролират от най-големите банки,

въпреки съществуването на „демократически“ парламенти. Парламентите уверяват, че именно те контролират правителствата. А на дело излиза, че съставът на правителствата се предопределя и техните действия се контролират от най-големите финансови консорциуми. На кого не е известно, че в никоя капиталистическа „държава“ не може да бъде образувано правителство против волята на най-големите финансови тузове: достатъчно е само да се упражни финансов натиск — и министрите изхвъркват през глава от своите постове. Това е действително контрол на банките над правителствата, въпреки мнимия контрол на парламентите.

Ако става дума за такъв контрол, аз трябва да зявя, че контролът на паричните тузове над правителството у нас е немислим и съвършено изключен, например защото банките у нас отдавна вече са национализирани, а паричните тузове са изхвърлени вън от СССР.

Може би делегацията искаше да попита не за контрола, а за ръководството на партията по отношение на правителството? Ако делегацията искаше да попита за това, аз отговарям: да, партията у нас ръководи правителството. А това ръководство се удава, защото у нас партията се ползува с доверието на мнозинството от работниците и трудещите се изобщо и има правото да ръководи органите на правителството от името на това мнозинство.

В какво се изразява ръководенето на правителството от страна на работническата партия в СССР, от страна на комунистическата партия в СССР?

Преди всичко в това, че на основните постове на държавната работа в нашата страна компартията се старае да прокарва чрез Съветите и техните конгреси своите кандидати, своите най-добри работници, предани на делото на пролетариата и готови да служат вярно и честно на пролетариата. И тя успява в грамадното мнозинство случаи, защото работниците и селяните се отнасят с доверие към партията. Не е случайност, че ръководителите на органите на властта у нас са комунисти, че те, тия ръководители, се ползват с грамаден авторитет в страната.

Второ, в това, че партията проверява работата на органите на управлението, работата на органите на властта, поправяйки грешките и недостатъците, без каквито те не са, помагайки им да провеждат решенията на правителството и стараяйки се да им осигури подкрепата на масите, при което те не вземат нито едно важно решение без съответни указания от партията.

Трето, в това, че при изработването на плана за работа на едни или други органи на властта било по линията на промишлеността и селското стопанство, било по линията на търговията и културното строителство, партията дава общи ръководни указания, които определят характера и направлението на работата на тия органи за времето, през което тия планове са в сила.

Буржоазният печат обикновено изразява „учудване“ по повод подобна „намеса“ на партията в държавните работи. Но това „учудване“ е съвсем фалшиво. Известно е, че буржоазните партии в капиталистическите страни също тъй се „месят“ в държавните работи и ръководят правителствата, при което ръководството там се съсредоточава в ръцете на тесен кръг лица, свързани така или иначе с големите банки и стараящи се, поради това, да крият своята роля от населението.

На кого не е известно, че всяка буржоазна партия в Англия или другите капиталистически страни има свой таен кабинет от тесен кръг лица, които съсредоточват ръководството в своите ръце? Припомнете си например известната реч на Лойд-Джордж за „кабинета в сянка“ на либералната партия. Разликата в това отношение между страната на Съветите и капиталистическите страни се състои в това, че:

а) в капиталистическите страни буржоазните партии ръководят държавата в интереса на буржоазията и против пролетариата, докато в СССР компартията ръководи държавата в интереса на пролетариата и против буржоазията;

б) буржоазните партии крият от народа своята ръководна роля, прибегвайки към помощта на подозрителни тайни кабинети, докато компартията в СССР не се нуж-

дае от никакви тайни кабинети, тя заклеява политиката и практиката на тайните кабинети и открито заявява пред цялата страна, че поема върху себе си отговорността за ръководенето на държавата.

Един от делегатите. На същите основания ли партията ръководи профсъюзите?

Сталин. Общо взето, да. Формално партията не може да дава никакви директиви на профсъюзите. Но партията дава директиви на комунистите, които работят в профсъюзите. Известно е, че в профсъюзите има фракции на комунистите, както и в Съветите, кооперациите и т. н. Задължението на тия комунистически фракции се състои в това, по пътя на убеждаването да се стремят в органите на профсъюзите, на Съветите, кооперациите и т. н. да се вземат такива решения, които отговарят на директивите на партията. И те успяват да осъществят това в грамадното мнозинство случаи, защото влиянието на партията сред масите е грамадно и тя се ползува там с голямо доверие. По тоя път се постига единство в действията на най-разнообразните организации на пролетариата. Без това ние бихме имали безпорядък и несъгласуваност в работата на тия организации на работническата класа.

3-и въпрос. *Тъй като в Русия е легална само една партия, откъде знаете Вие, че масите съчувствуват на комунизма?*

Отговор. Вярно е, че в СССР няма легални буржоазни партии, че с легалност тук се ползува само една партия, партията на работниците, партията на комунистите. Имаме ли ние обаче начини и средства да се убедим, че мнозинството от работниците, мнозинството от трудещите се съчувствуват на комунистите? Става дума, разбира се, за работническите и селски маси, а не за новата буржоазия, не за отломките на старите експлоаторски класи, разбити вече от пролетариата. Да, ние имаме възможност, ние имаме начини и средства да узнаем дали работническите и селските маси съчувствуват на комунистите или не.

Да вземем най-важните моменти в живота на нашата страна и да видим има ли основание да твърдим, че масите действително съчувствуват на комунистите.

Да вземем преди всичко такъв важен момент като периода на Октомврийския преврат в 1917 г., когато партията на комунистите, именно като партия, открито зовеше работниците и селяните за събаряне властта на буржоазията и когато тя, тая партия, получи поддръжката на грамадното мнозинство на работниците, войниците и селяните.

Каква бе обстановката тогава? На власт бяха социалистите-революционери (есерите) и социалдемократите (меншевиките), образували блок с буржоазията. Апаратът на властта в центъра и по места, както и командният апарат на дванадесетмилионната армия се намираше в ръцете на тия партии, в ръцете на правителството. Партията на комунистите се намираше в полулегално състояние. Буржоата от всички страни пророкуваха неминуемия провал на болшевишката партия. Антантата поддържаше изцяло и напълно правителството на Керенски. При все това партията на комунистите, партията на болшевиките не преставаше да зове пролетариата за събаряне на това правителство и за установяване диктатурата на пролетариата. И какво стана? Грамадното мнозинство на трудещите се маси в тила и на фронта най-решително подкрепи партията на болшевиките — и правителството на Керенски бе свалено, властта на пролетариата бе установена.

Как стана така, че болшевиките излязоха тогава победители, въпреки враждебните пророчества на буржоата от всички страни за гибелта на болшевишката партия? Не доказва ли това обстоятелство, че широките маси на трудещите се съчувствуват на болшевишката партия? Аз мисля, че доказва.

Ето ви първата проверка на авторитета и влиянието на комунистическата партия сред широките маси на населението.

Да вземем следващия период, периода на интервенцията, периода на гражданската война, когато английските капиталисти бяха окупирали Северна Русия, района

на Архангелск и Мурманск, когато американските, английските, японските и френските капиталисти бяха окупирали Сибир, хвърлили напред Колчак, когато френските и английските капиталисти бяха предприели мерки за окупирането на „руския юг“, като бяха издигнали на щит Деникин и Врангел.

Това бе война на Антантата и на контрареволуционните руски генерали против комунистическото правителство в Москва, против октомврийските завоевания на нашата революция. Това бе период на най-голяма проверка на силата и устойчивостта на комунистическата партия сред широките работнически и селски маси.

И какво стана? Нима не е известно, че в резултат на гражданската война окупаторите бяха изхвърлени във от Русия, а контрареволуционните генерали бяха разбити от Червената армия.

Това именно показва, че съдбата на войната се решава в края на краищата не от техниката, с каквато враговете на СССР обилно снабдяваха Колчак и Деникин, а с правилната политика, със съчувствието и подкрепата на милионните маси на населението.

Случайно ли е, че партията на болшевиките излезе тогава победителка? Разбира се, не е случайно. Не показва ли това обстоятелство, че партията на комунистите се ползува у нас със съчувствието на широките маси на трудещите се. Аз мисля, че показва.

Ето ви и втора проверка на силата и устойчивостта на комунистическата партия в СССР.

Да преминем към сегашния период, към следвоенния период, когато на дневен ред застанаха въпросите на мирното строителство, когато периодът на стопанска разруха се смени от период на възстановяване на индустрията, накрай, от период на преустройство на цялото наше народно стопанство на нова техническа база. Имаме ли ние сега начини и средства за проверка на силата и устойчивостта на комунистическата партия, за определяне степента на съчувствие на широките маси на трудещите се към тая партия? Аз мисля, че имаме.

Да вземем преди всичко профсъюзите в Съветския съюз, които обединяват около 10 милиона пролетарии,

да хвърлим поглед върху състава на ръководните органи на нашите профсъюзи. Случайно ли е, че начело на тия органи стоят комунисти? Разбира се, не е случайно. Би било глупаво да се мисли, че работниците в СССР се отнасят безразлично към състава на ръководните органи на профсъюзите. Работниците в СССР са израснали и възпитани в бурята на три революции. Те са се научили като никой друг да проверяват своите ръководители и да ги изхвърлят вън, ако те не удовлетворяват интересите на пролетариата. Най-популярният човек в нашата партия едно време бе Плеханов. Обаче работниците не се спряха пред това да го изолират решително, когато се убедиха в отстъплението на Плеханов от пролетарската линия. И ако тези работници изразяват своето пълно доверие към комунистите, издигайки ги на отговорни постове в профсъюзите, това не може да не служи за пряко указание, че силата и устойчивостта на комунистическата партия сред работниците в СССР са грамадни.

Ето ви проверка на това, че широките работнически маси безусловно съчувствуват на комунистическата партия.

Да вземем последните избори за Съвети. С право да участвува в изборите за Съвети се ползува у нас цялото възрастно население в СССР, като се почне от 18-годишна възраст, без разлика на пол и националност, минус буржоазните елементи, експлоатиращи чужд труд и лишени от избиращелни права. Това съставлява около 60 милиона избиратели. Грамадното мнозинство от тях, разбира се, са селяни. От тези 60 милиона избирателните си права упражниха около 51%, т. е. над 30 милиона. Погледнете сега състава на ръководните органи на нашите Съвети в центъра и по места. Може ли да се нарече случайност фактът, че грамадното мнозинство на изборните ръководни елементи са комунисти? Ясно е, че това не може да се нарече случайност. Не показва ли този факт, че комунистическата партия се ползува с доверие сред милионните селски маси? Аз мисля, че показва.

Ето ви още една проверка на силата и устойчивостта на комунистическата партия.

Да вземем Комсомола (Комунистическия младежки съюз), който обединява около 2 милиона работническа и

селска младеж. Може ли да се нарече случайност фактът, че грамадното мнозинство на изборните ръководни елементи на Комсомола са комунисти? Аз мисля, че това не може да се нарече случайност.

Ето ви още една проверка на силата и авторитета на комунистическата партия.

Да вземем, накрай, нашите безбройни конференции, съвещания, делегатски събрания и т. н., които обхващат милионните маси на трудещите се мъже и жени, работници и работнички, селяни и селянки от всички националности, влизащи в състава на СССР. За тия съвещания и конференции на Запад понякога ни иронизират, твърдейки, че русите обичат изобщо да поприказват. А в действителност за нас тия съвещания и конференции имат грамадно значение както в смисъл на проверка на настроението на масите, така и в смисъл на разкриване нашите грешки и набелязване начините за отстраняването на тези грешки, защото ние имаме доста грешки и ние не ги скриваме, като мислим, че разкриването на грешките и честното им поправяне е най-добрият начин за подобряване ръководството на страната. Прегледайте речите на ораторите на тия конференции и съвещания, прегледайте деловите и безхитростни забележки на тия „прости хора“ измежду работниците и селяните, прегледайте техните решения, и вие ще видите колко грамадни са влиянието и авторитетът на комунистическата партия, вие ще видите, че на това влияние и на този авторитет би могла да завиди всяка партия в света.

Ето ви още една проверка на устойчивостта на комунистическата партия.

Такива са начините и средствата, които дават възможност да проверим силата и влиянието на комунистическата партия сред народните маси.

Ето откъде ми е известно, че широките работнически и селски маси в СССР съчувствуват на комунистическата партия.

4-и въпрос. Ако една безпартийна група би организирала фракция и би посочила на изборите свои кандидати, които стоят на платформата на под-

държане Съветското правителство, но същевременно би искала отменяване на монопола на външната търговия — би ли могла тя да има свои средства и да води активна политическа кампания?

Отговор. Аз мисля, че в тоя въпрос има непримиримо противоречие. Невъзможно е да си представим група, която би стояла на платформата на поддържане Съветското правителство и същевременно би искала отменяване монопола на външната търговия. Защо? Защото монополът на външната търговия е една от непоклатимите основи на платформата на Съветското правителство. Защото група, която иска отменяване монопола на външната търговия, не може да бъде за поддържане Съветското правителство. Защото такава група може да бъде само група, дълбоко враждебна на целия съветски строй.

В СССР има, разбира се, елементи, които искат отменяване монопола на външната търговия. Това са непманите, кулаците, отломките на вече разбитите експлоаторски класи и т. н. Но тия елементи съставляват нищожното малцинство на населението. Аз мисля, че не за тия елементи делегацията говори в своя въпрос. Ако пък става дума за работниците и трудовите маси измежду селяните, аз трябва да кажа, че искането за отменяване монопола на външната търговия би могло да предизвика сред тях само смях и враждебно отношение.

И наистина, какво би могло да означава за работниците премахването на монопола на външната търговия? Това би означавало за тях отказ от индустриализацията на страната, от построяването на нови заводи и фабрики, от разширяването на старите заводи и фабрики. Това би означавало за тях наводняване на СССР със стоки от капиталистическите страни, ограничаване на нашата индустрия поради относителната ѝ слабост, увеличаване броя на безработните, влошаване материалното положение на работническата класа, отслабване на нейните икономически и политически позиции. Това би означавало в края на краищата засилване на непмана и изобщо на новата буржоазия. Може ли пролетариатът на СССР да се съгласи на такова самоубийство? Ясно е, че не може.

А какво би означавало за селските трудови маси премахването на монопола на външната търговия? То би означавало превръщане на нашата страна от самостоятелна в полуколониална страна и обедняване на селските маси. То би означавало възвръщане към режима на „свободната търговия“, който цареше при Колчак и Деникин, когато съединените сили на контрареволуционните генерали и на „съюзниците“ свободно грабеха и обираха многомилionenното селячество. То би означавало в края на краищата засилване на кулаците и другите експлоататорски елементи в селото. Селяните достатъчно изпитаха прелестите на този режим в Украйна и Северен Кавказ, край Волга и в Сибир. Какви основания има, за да се предполага, че те ще поискат да се пхнат отново в тази примка? Нима не е ясно, че селските трудови маси не могат да бъдат за премахване монопола на външната търговия?

Един от делегатите. Делегацията посочи пункта относно монопола на външната търговия, относно неговото отменяване като пункт, върху който би могла да се организира цяла група от населението, ако в СССР не съществуваше монополът на една партия, монополът на легалност.

Сталин. Делегацията следователно се връща на въпроса за монопола на комунистическата партия като единствено легална партия в СССР. Кратък отговор на този въпрос аз вече дадох, когато говорих за начините и средствата за проверка на съчувствието на милионните работнически и селски маси към комунистическата партия.

Що се отнася до другите слоеве на населението, кулаците, непманите, останките от старите разбити експлоататорски класи, у нас те са лишени от правото да имат своя политическа организация така, както са лишени от изборителни права. Пролетариатът иззе от буржоазията не само фабриките и заводите, банките и железопътните линии, земята и мините. Той ѝ отне и правото да има своя политическа организация, защото пролетариатът не иска възстановяването на властта на буржоазията. Делегацията не възразява против това, че пролетариатът на СССР иззе от буржоазията и помещиците

фабриките и заводите, земята и железопътните линии, банките и мините (Смях).

Но както ми се струва, делегацията малко недоумява по повод на това, че пролетариатът не се е ограничил с това и е отишел по-нататък, като е отнел на буржоазията политическите ѝ права. Това според мен не е съвсем логично, или по-точно, е съвсем нелогично. На какво основание се иска от пролетариата да бъде великодушен спрямо буржоазията? Нима буржоазията на Запад, която е на власт, проявява поне минимално великодушие спрямо работническата класа? Нима тя не принуждава истински революционните партии на работническата класа да минават в нелегалност? На какво основание се иска от пролетариата на СССР да бъде великодушен към своя класов враг? Аз мисля, че логиката задължава. Оня, който мисли за възможността за възвръщане политическите права на буржоазията, трябва, ако иска да бъде логичен, да отиде по-нататък и да постави въпрос и за възвръщане фабриките и заводите, железопътните линии и банките на буржоазията.

Един от делегатите. Делегацията имаше за задача да изясни как могат мнения сред работническата класа и селячеството, различни от мненията на компартията, да намерят легален израз. Неправилно би било да се разбира, че делегацията се интересува от въпроса за предоставяне политически права на буржоазията, от това, как буржоазията може да намери легален израз за извяване на своите мнения. Става дума именно за това, как могат мнения сред работническата класа и селячеството, различни от мненията на компартията, да намерят легален израз.

Друг делегат. Тия различни мнения биха могли да намерят израз в масовите организации на работническата класа, в профсъюзите и пр.

Сталин. Много добре. И тъй, става дума не за възстановяване политическите права на буржоазията, а за борбата на мнения вътре в работническата класа и селячеството.

Има ли място борбата на мнения сред работниците и селските трудови маси в Съветския съюз понастоящем?

Безусловно има. Милионите работници и селяни не могат да мислят еднакво по всички практически въпроси и във всички подробности. Това не става в живота. Първо, има голяма разлика между работниците и селяните и в смисъл на тяхното икономическо положение, и в смисъл на техните възгледи по едни или други въпроси. Второ, съществуват известни различия във възгледите в самата работническа класа, различие във възпитанието, различие във възрастите, темперамента, различие между коренните работници и работниците, дошли от село и т. н. Всичко това води към борба на мненията сред работниците и селските трудови маси, която получава своя легален израз на събранията, в профсъюзите, в кооперациите, през време на изборите за Съвети и т. н.

Но между борбата на мнения сега, при условията на пролетарската диктатура, и борбата на мнения в миналото, преди Октомврийската революция, съществува коренна разлика. Тогава, в миналото, борбата на мнения сред работниците и трудовите селяни се съсредоточваше главно върху въпросите за събаряне на помещиците, на царизма, на буржоазията, върху разрушаването на буржоазния строй. Сега, в условията на диктатурата на пролетариата, борбата на мнения се води не около въпросите за събаряне Съветската власт, за разрушаване на Съветския строй, а около въпросите за подобряване органите на Съветската власт, за подобряване тяхната работа. В това е коренната разлика.

Няма нищо чудно в това, че борбата на мнения около въпроса за революционното разрушаване на съществуващия строй даваше в миналото основание за появяването на няколко конкуриращи помежду си партии вътре в работническата класа и селските трудови маси. Тези партии бяха: партията на болшевиките, партията на меншевиките, партията на есерите. От друга страна, съвсем не е трудно да се разбере и това, че сега, при диктатурата на пролетариата, борбата на мнения, имаща за цел не разрушаването на съществуващия съветски строй, а неговото подобряване и затвърдяване, не дава храна за съществуването на няколко партии сред работниците и трудовите маси на село.

Ето защо легалността на една само партия, партията на комунистите, монополът на тая партия, не само не предизвиква възражения сред работниците и трудещите се селяни, а, напротив, се приема като нещо необходимо и желателно.

Положението на нашата партия като единствено легална партия в страната (монополът на компартията) не е нещо изкуствено и нарочно измислено. Такова положение не може да се създаде изкуствено чрез административни машинации и т. н. Монополът на нашата партия израсна от живота, създаде се исторически като резултат на това, че партиите на есерите и меншевиките окончателно се провалиха и слязоха от сцената в условията на нашата действителност.

Какво бяха партиите на есерите и меншевиките в миналото? Проводници на буржоазното влияние върху пролетариата. Какво култивираше и поддържаше съществуването на тия партии преди октомври 1917 г.? Наличността на класата на буржоата, най-после, наличността на буржоазна власт. Нима не е ясно, че със събарянето на буржоазията трябваше да изчезнат основите на съществуването на тия партии?

А какво станаха тия партии след октомври 1917 г.? Те станаха партии на възстановяването на капитализма и на събаряне властта на пролетариата. Нима не е ясно, че тия партии трябваше да загубят всякаква почва и всякакво влияние сред работниците и селските трудови слоеве?

Борбата за влияние върху работническата класа между партията на комунистите и партиите на есерите и меншевиките не се води от вчера. Началото ѝ се отнася към момента на първите признаци на масово революционно движение в Русия, още преди 1905 г. Периодът от 1903 г. до октомври 1917 г. е период на ожесточена борба на мнения сред работническата класа в нашата страна, период на борба между болшевиките, меншевиките и есерите за влияние сред работническата класа. През този период работническата класа на СССР премина през три революции. В огъня на тия революции тя изпитваше и проверяваше тия партии, тяхната пригод-

ност за делото на пролетарската революция, тяхната пролетарска революционност. И ето, към Октомврийските дни на 1917 г., когато историята бе направила равносметката на цялата минала революционна борба, когато историята бе претеглила на своите везни тежестта на борилите се вътре в работническата класа партии — работническата класа на СССР направи, най-последно, окончателен избор, като се спря на комунистическата партия като единствено пролетарска партия.

Как се обяснява фактът, че изборът на работническата класа се спря на комунистическата партия? Нима не е факт, че болшевиките в Петроградския съвет, например, през април 1917 г. представляваха незначително малцинство? Нима не е факт, че есерите и меншевиките имаха тогава грамадното мнозинство в Съветите? Нима не е факт, че към Октомврийските дни целият апарат на властта и всички средства на принуда се намираха в ръцете на партиите на есерите и меншевиките, образували блок с буржоазията?

Това се обяснява с туй, че компартията бе тогава за ликвидиране на войната, за незабавен демократически мир, докато партиите на есерите и меншевиките отстояваха „войната до победен край“, продължаването на империалистическата война.

Това се обяснява с туй, че компартията бе тогава за събаряне на правителството на Керенски, за събаряне на буржоазната власт, за национализиране на фабриките и заводите, банките и железопътните линии, докато партиите на меншевиките и есерите се бореха за правителството на Керенски и отстояваха правата на буржоазията върху фабриките и заводите, банките и железопътните линии.

Това се обяснява с туй, че комунистическата партия тогава беше за незабавна конфискация на помещицките земи в полза на селяните, докато партиите на есерите и меншевиките отлагаха този въпрос за учредителното събрание, свикването на което на свой ред отлагаха за неопределено време.

Какво чудно има в това, че работниците и селската беднота направиха най-последно избор в полза на комунистическата партия?

Какво чудно има в това, че партиите на есерите и меншевиките почнаха да отиват тъй бързо на дъното?

Ето къде е източникът на монопола на компартията и ето защо комунистическата партия дойде на власт.

По-нататъшният период, периодът след Октомври 1917 г., периодът на гражданската война, бе период на окончателната гибел на партиите на меншевиките и есерите, период на окончателната победа на болшевишката партия. Меншевиките и есерите сами улесниха в този период победата на компартията. Разбити и пратени към дъното през време на Октомврийския преврат, отломките на меншевишката и есерската партия почнаха да се свързват с контрареволуционните въстания на кулаците, образуваха блок с колчаковци и денкиновци, почнаха да работят в полза на Антантата и окончателно се погребяха в очите на работниците и селяните. Получи се такава картина, че есерите и меншевиките, превърнали се от буржоазни революционери в буржоазни контрареволуционери, помагаша на Антантата да задушава новата, съветска Русия, докато болшевишката партия, обединявайки около себе си всичко живо и революционно, вдигаше все нови и нови отреди на работниците и селяните на борба за социалистическото отечество, на борба против Антантата.

Напълно естествено е, че победата на комунистите в този период трябваше да доведе и действително доведе до пълното поражение на есерите и меншевиките. Какво чудно има в това, че компартията стана след всичко това единствената партия на работническата класа и на селската беднота?

Ето как се създаде у нас монополът на компартията като единствено легална партия в страната.

Вие говорите за борбата на мнения сред работниците и селяните сега, в условията на пролетарската диктатура. Аз вече казах, че борба на мнения има и ще има, че без това не може да се върви напред. Но борбата на мнения сред работниците при сегашните условия се води не около принципиялния въпрос за събаряне на съветския строй, а около практическите въпроси за подобряване на Съветите, за поправяне грешките на съветските органи,

с други думи — за затвърдяването на съветската власт. Напълно понятно е, че такава борба на мнения може само да укрепва и да усъвършенствува комунистическата партия. Напълно понятно е, че такава борба на мнения може само да укрепва монопола на компартията. Напълно понятно е, че такава борба на мнения не може да дава храна за образуването на други партии в недрата на работническата класа и трудовото селячество.

5-и въпрос. *Можете ли накратко да ни съобщите основните разногласия между Вас и Троцки?*

Отговор: Аз трябва да кажа преди всичко, че разногласията с Троцки не са лични разногласия. Ако тези разногласия имаха личен характер, партията не би се занимавала с тоя въпрос нито един час, защото тя не обича отделни лица да я занимават със себе си.

Става дума, очевидно, за разногласията в партията. Аз така разбрах този въпрос. Да, тия разногласия съществуват в партията. За характера на тия разногласия доста подробно разказаха неотдавна в своите доклади Риков в Москва, Бухарин в Ленинград. Тия доклади са публикувани. Към това, което е казано в тия доклади относно разногласията, аз нямам нищо да прибавя. Ако вие нямате тия документи, аз мога да наредя да ви ги дадат. (Делегацията съобщава, че тя разполага с тия документи).

Един от делегатите. След нашето завръщане ще ни питат за тия разногласия, но ние нямаме всички документи. Ние нямаме например „платформата на 83-мата“.

Сталин. Аз не съм подписвал тая „платформа“. Нямам право да се разпореждам с чужди документи (Смях.)

6-и въпрос. *В капиталистическите страни основният стимул за развитието на производството е основан на надеждата за извличане на печалба. Този стимул, разбира се, относително липсва в СССР. С какво се замества той и доколко това заместване според Вас е ефективно. Може ли то да бъде постоянно?*

Отговор: Правилно е, че основният двигател на капиталистическото стопанство е извличането на печалба. Вярно е също, че извличането на печалба не е нито цел, нито двигател на нашата социалистическа промишленост. Но в такъв случай кой е двигателят на нашата индустрия?

Преди всичко, обстоятелството, че у нас фабриките и заводите принадлежат на целия народ, а не на капиталистите, че фабриките и заводите се управляват не от наемници на капиталистите, а от представителите на работническата класа. Съзнанието, че работниците работят не за капиталиста, а за своята собствена държава, за своята собствена класа, е грамадна двигателна сила за развитието и усъвършенствуването на нашата промишленост.

Трябва да се отбележи, че грамадното мнозинство от директорите на фабриките и заводите у нас са работници, назначавани от Върховния съвет на народното стопанство в съгласие с профсъюзите, при което никой от директорите не може да остава на своя пост против волята на работниците или на съответните профсъюзи.

Трябва по-нататък да се отбележи, че всеки завод или фабрика има свой заводски или фабричен комитет, който се избира от работниците и който контролира дейността на администрацията на предприятието.

Трябва накрай да се отбележи, че във всяко промишлено предприятие се провеждат производствени съвещания на работниците, в които участвуват всички работници на дадено предприятие и в които работниците проверяват цялата работа на директора на предприятието, обсъждат плана за работа на заводската администрация, отбелязват грешките и недостатъците и имат възможност да поправят тия недостатъци чрез профсъюзите, чрез партията, чрез органите на съветската власт.

Не е трудно да се разбере, че всички тия обстоятелства променят коренно както положението на работниците, така и реда в предприятието. Ако при капитализма работникът гледа на фабриката като на далечна и чужда на него собственост или дори като на затвор, то при

съветския строй работникът гледа на фабриката вече не като на затвор, а като на близко и родно за него дело, в развитието и подобряването на което той е кръвно заинтересован.

Едва ли е нужно да се доказва, че това ново отношение на работниците към завода, към предприятието, това чувство на близост на работниците към предприятието е най-големият двигател на цялата наша промишленост.

С това трябва да се обясни фактът, че броят на изобретателите в областта на техниката на производството и на организаторите на промишлеността измежду работниците расте с всеки ден.

Второ, обстоятелството, че доходите от промишлеността у нас отиват не за обогатяване на отделни лица, а за по-нататъшното разширяване на промишлеността, за подобряване материалното и културното положение на работническата класа, за поевтиняване на промишлените стоки, необходими както за работниците, така и за селяните, т. е. пак за подобряване материалното положение на трудещите се маси.

Капиталистът не може да употреби своите доходи за повишаване благосъстоянието на работническата класа. Той живее за печалби. Иначе той не би бил капиталист. Той извлича печалби, за да ги сложи в добавъчния капитал и да ги изнесе в по-малко развитите страни за извличането на нови, още по-големи печалби. Така изтичат капитали от Северна Америка в Китай, Индонезия, Южна Америка, Европа, от Франция — във френските колонии, от Англия — в английските колонии.

У нас работата стои другояче, защото ние не водим и не признаваме колониалната политика. У нас доходите от промишлеността остават в страната за по-нататъшното разширяване на индустрията, за подобряване положението на работниците, за повишаване капацитета на вътрешния пазар, включително и на селския пазар, чрез поевтиняването на промишлените стоки. Приблизително 10 процента от печалбите на промишлеността у нас отиват за подобряване бита на работническата класа. 13 процента от паричната работна заплата на работни-

ците у нас отива за осигуряване на работническата класа за сметка на държавата. Известна част от доходите (веднага не мога да кажа каква именно) отива за културни нужди, фабрично-заводско обучение и отпуски на работниците. Доста голяма част от тия приходи (аз пак не мога да кажа веднага каква именно) отива за повишаване паричната работна заплата на работниците. Останалата част от доходите от промишлеността се изразходва за по-нататъшното разширяване на промишлеността, за ремонтване на старите заводи, за построяване на нови заводи, накрай, за поевтиняване на промишлените стоки.

Грамадното значение на тия обстоятелства за цялата наша промишленост се състои в това, че:

а) те облекчават сближаването на селското стопанство с индустрията и изглаждането на противоположностите между града и селото;

б) те съдействуват за увеличаване капацитета на вътрешния пазар, градския и селския, създавайки по тоя начин непрекъснатата растяща база за по-нататъшното разширяване на индустрията.

Трето, обстоятелството, че фактът на национализацията на промишлеността улеснява плановото ръководство на цялото промишлено стопанство изобщо.

Тия стимули и двигатели на нашата промишленост постоянни фактори ли са? Могат ли те да бъдат постоянно действащи фактори? Да, те безусловно са постоянно действащи стимули и двигатели. И колкото повече се развива нашата индустрия, толкова повече ще нараства силата и значението на тия фактори.

7-и въпрос. *В каква степен СССР може да сътрудничи с капиталистическата промишленост на другите страни?*

Има ли определен предел за такова сътрудничество или това е просто опит за изясняване в каква част какво сътрудничество е възможно и в каква не е възможно?

Отговор. Става дума, очевидно, за временните съглашения с капиталистическите държави в областта на про-

мишлеността, в областта на търговията и може би в областта на дипломатическите отношения.

Аз мисля, че наличността на две противоположни системи — капиталистическата система и социалистическата система — не изключва възможността за такива съглашения. Аз мисля, че такива съглашения са възможни и целесъобразни в обстановката на мирно развитие.

Износът и вносът са най-подходящата почва за такива съглашения. На нас са необходими: машини, суровини (например памук), полуфабрикати (метали и пр.), а капиталистите се нуждаят от пласирането на тия стоки. Ето ви почва за съглашение. На капиталистите са необходими: петрол, дървен материал, зърнени храни, а ние се нуждаем от пласирането на тия стоки. Ето ви почва за съглашение. На нас ни са необходими кредити, на капиталистите са необходими добри проценти за тия кредити. Ето ви още почва за съглашение вече по линията на кредита, при което известно е, че съветските органи са най-акуратните платци по кредитите.

Същото може да се каже по отношение на дипломатическата област. Ние водим политика на мир и сме готови да подпишем с буржоазните държави пактове за взаимно ненападение. Ние водим политика на мир и сме готови да приемем съглашение относно разоръжаването, дори за пълно унищожаване на постоянните армии, за което ние заявихме пред целия свят още на Генуезката конференция.³⁸ Ето ви почва за съглашение по дипломатическа линия.

Границите на тия съглашения? Границите се поставят от противоположността на двете системи, между които се води съревнование, борба. В рамките, допустими от тия две системи, но само в тия рамки, съглашенията са напълно възможни. За това говори опитът от съглашенията с Германия, Италия, Япония и т. н.

Тези съглашения просто експеримент ли са, или те могат да имат повече или по-малко продължителен характер? Това зависи не само от нас, това зависи и от нашите контрагенти. Това зависи от общата обстановка. Войната може да обърне с краката нагоре всички и вся-

какви съглашения. Това зависи накрая от условията на съглашението. Ние не можем да приемем заробващи условия. Ние имаме съглашение с Хариман, който експлоатира мангановите мини в Грузия. Съглашението е сключено за 20 години. Както виждате, доста голям срок. Ние имаме също съглашение с дружеството Лена-Голдфийлд, което добива злато в Сибир. Съглашението е сключено за 30 години — още по-голям срок. Имаме, накрая, съглашение с Япония за експлоатиране на петролните източници и каменовъглените мини на остров Сахалин.

Ние бихме искали тия съглашения да имат повече или по-малко траен характер. Но това зависи, разбира се, не само от нас, но и от нашите контрагенти.

8-и въпрос. Какви са основните различия на Русия от капиталистическите държави в нейната политика по отношение на националните малцинства?

Отговор. Става дума, очевидно, за ония националности в СССР, които бяха потискани по-рано от царизма и руските експлоататорски класи и които нямаха своя държавност.

Основното различие се състои в това, че в капиталистическите държави има национално потисничество и национално заробване, а у нас, в СССР, и едното, и другото са изоснови премахнати.

Там, в капиталистическите държави, наред с нациите от първа категория, привилегированите нации, „държавните“ нации, съществуват нации от втора категория, „недържавни“ нации, непълноправни нации, лишени от едни или други права и преди всичко от право на държавност. У нас, в СССР, напротив, всички тия атрибути на националното неравенство и националното потисничество са премахнати. У нас всички нации са равноправни и суверенни, защото националните и държавните привилегии на господстващата по-рано великоруска нация са премахнати.

Касае се, разбира се, не за декларации относно равноправието на националностите. Декларации за национално равноправие има доста у всевъзможните буржоазни и социалдемократически партии. Колко струват де-

кларациите, ако не се провеждат в живота? Касае се за това, да се премахнат класите, които са носителите, творците и проводниците на националното потисничество. Такива класи бяха у нас помещниците, капиталистите. Ние съборихме тия класи и с това премахнахме възможността за национално потисничество. И именно защото съборихме тия класи у нас стана възможно действителното национално равноправие.

Това именно ние наричаме осъществяване на идеята на самоопределението на нациите, включващо и правото на отделяне. Именно защото осъществихме самоопределението на нациите, ние успяхме да премахнем взаимното недоверие на трудещите се маси от различните нации на СССР и да обединим нациите на началата на доброволността в единна съюзна държава. Съществуващият сега Съюз на съветските социалистически републики е резултат на нашата национална политика и израз на доброволното федериране на нациите на СССР в единна съюзна държава.

Едва ли е нужно да се доказва, че такава политика по националния въпрос е немислима в капиталистическите страни, защото там все още са на власт капиталистите, които са творци и проводници на политиката на национално потисничество.

Не може да не се отбележи например фактът, че начело на висшия орган на властта в СССР, Централния изпълнителен комитет на Съветите, стои не непременно руски председател, а шестима председатели, според броя на шестте съюзни републики, обединени в СССР, от които единият е русин (Калинин), другият — украинец (Петровски), третият — белорусин (Червяков), четвъртият — азербайджанец (Мусабеков), петият — туркмен (Айтаков), шестият — узбек (Файзула Ходжаев). Този факт е един от най-ярките изрази на нашата национална политика. Излишно е да се говори, че нито една буржоазна република, била тя най-демократичната, не би се решила на такава крачка. А тази крачка за нас е от само себе си подразбиращ се факт, произтичащ от цялата наша политика на национално равноправие.

9-ти въпрос. *Американските работнически водачи оправдават своята борба с комунистите с две обстоятелства:*

1) *комунистите рушат работническите движения със своята фракционна борба вътре в съюзите и със своите нападки срещу нерадикалните длъжностни лица в профсъюзите.*

2) *американските комунисти получават заповеди в Москва и затова не могат да бъдат добри профсъюзни дейци, доколкото тяхната лоялност спрямо една чуждестранна организация надвишава лоялността спрямо своя съюз.*

Как може това затруднение да бъде отстранено, за да могат американските комунисти да работят съвместно с другите организационни ядра на американското работническо движение?

Отговор. Аз мисля, че опитите на американските работнически водачи да оправдаят своята борба против комунистите не издържат никаква критика. Никой още не е доказал и няма да докаже, че комунистите рушат работническото движение. Но затова пък трябва да се счита за напълно доказано, че комунистите са най-преданите и най-смелите борци на работническото движение в целия свят, включително и в Америка.

Нима не е факт, че през време на стачките и демонстрациите на работниците комунистите се нареждат в първите редици на работническата класа, посрещайки първите удари на капиталистите, докато реформистките работнически водачи се крият в това време зад гърба на капиталистите? Как могат комунистите да не критикуват страхливостта и реакционността на реформистките работнически водачи? Нима не е ясно, че такава критика може само да разгори и укрепи работническото движение?

Наистина, такава критика руши авторитета на реакционните работнически водачи. Но какво особено има в това? Нека реакционните работнически водачи отговарят с контракритика, а не с изгонване на комунистите от профсъюзите.

Аз мисля, че работническото движение в Америка, ако иска да живее и да се развива по-нататък, не може да мине без борба на мненията и теченията вътре в профсъюзите. Аз мисля, че борбата на мнения и течения вътре в профсъюзите, критиката на реакционните водачи и т. н. ще се увеличава все повече и повече, колкото и да се съпротивяват срещу това реформистките работнически водачи. А такава борба на мненията и такава критика е абсолютно необходима за американската работническа класа, за да може тя да направи избор между различните течения и да се самоопредели, най-после, като самостоятелна организирана сила в американското общество.

Оплакванията на американските реформистки водачи от комунистите свидетелствуват само за това, че те не са уверени в своята правота, не чувствуват здраво своето положение. Именно затова те се боят от критиката като от чума. Заслужава да се отбележи, че американските работнически водачи, както изглежда, са по-решителни противници на елементарната демокрация отколкото много буржоа в същата Америка.

Съвсем невярно е твърдението, че американските комунисти работят „по заповеди от Москва“. Вие няма да намерите в света такива комунисти, които биха се съгласили да действуват „по заповеди“ отвън, против своите убеждения, против своята воля, въпреки указанията на обстановката. А и такива комунисти, дори ако биха съществували някъде, не биха стрували и пукната пара.

Комунистите са най-смелите и доблестни хора, те водят борба против цяло море от врагове. Ценността на комунистите се състои, между другото, именно в това, че те умеят да отстояват своите убеждения. Затова странно е да се говори за американските комунисти като за хора, които нямат свои убеждения и са способни да действуват само „по заповеди“ отвън.

В твърдението на работническите водачи е правилно само едно, а именно, че американските комунисти влизат в състава на международната организация на комунистите и се съвещават от време-навреме с центъра на

тая организация по едни или други въпроси. Но какво лошо има в това? Нима американските работнически водачи са против организирането на международен работнически център? Наистина, те не влизат в състава на Амстердамския интернационал³⁹. Но те не влизат в него не защото са против международния работнически център, а защото те считат Амстердам за твърде лява организация (С мях).

Защо капиталистите да могат да се организират в интернационален мащаб, а работническата класа или част от работническата класа да няма своя международна организация?

Не е ли ясно, че Грин и неговите приятели от Американската федерация на труда⁴⁰ клеветят американските комунисти, повтаряйки робски легендите на капиталистите за „заповеди от Москва“?

Има хора, които мислят, че членовете на Комунистическия интернационал в Москва само това правят, да седят и пишат директиви за всички страни. Тъй като в състава на Коминтерна влизат над 60 страни, можете да си представите положението на членовете на Коминтерна, които не спят, не ядат, а само седят и пишат денем и нощем директиви за тия страни (С мях). И с тая забавна легенда американските работнически водачи мислят да прикрият своя страх пред комунистите и да скрият факта, че комунистите са най-смелите и най-преданите дейци на американската работническа класа!

Делегацията пита за изхода от това положение. Аз мисля, че тук има само един изход: да се допусне борбата на мнения и течения вътре в профсъюзите на Америка, да се отхвърли реакционната политика на изгонване комунистите от профсъюзите и да се даде възможност на американската работническа класа да направи свободен избор между тия течения, тъй като в Америка не е имало още своя Октомврийска революция и там работниците не са имали още възможност да направят окончателен избор между различните течения в профсъюзите.

10-и въпрос. Працат ли се понастоящем пари в Америка за поддържане американската компартия или комунистическия вестник „Дейли Уоркър“?

Ако не, колко внасят американските комунисти в III Интернационал като ежегодни членски вноски?

Отговор. Ако става дума за взаимоотношенията между американската компартия и III Интернационал, аз трябва да кажа, че американската компартия, като част от Комунистическия интернационал, сигурно плаща членски вноски на Коминтерна, както и Коминтернът, като център на международното комунистическо движение, навярно оказва според силите си съдействие на американската компартия, когато намира това за необходимо. Аз мисля, че в това няма нищо чудно и необикновено.

Ако пък става дума за взаимоотношенията между американската компартия и компартията в СССР, аз трябва да заявя, че не зная нито един случай представителите на американската компартия да са се обръщали за помощ към компартията в СССР. Вие може да считате това за странно, но то е факт, който говори за твърде голямата деликатност на американските комунисти в тоза отношение.

Но какво би било, ако американската компартия би се обърнала за помощ към компартията на СССР? Аз мисля, че компартията на СССР би ѝ оказала помощ според силите си. И наистина, какво би струвала една компартия, намираща се при това на власт, ако би отказала да даде помощ според силите си на компартията на друга страна, намираща се под игото на капитализма? Аз бих казал, че такава партия не би струвала и пукната пара.

Да допуснем, че американската работническа класа е дошла на власт, като е свалила своята буржоазия; да допуснем, че към американската работническа класа, победила във великата борба против капитализма, би се обърнала за материална помощ, според силите ѝ, работническата класа на друга страна — би ли могла американската работническа класа да откаже такава помощ? Аз мисля, че тя би се покрила с позор, ако би се колебала да окаже помощ.

11-и въпрос. *Ние знаем, че някои добри комунисти не са съвсем съгласни с искането на компар-*

тията всички нови членове да бъдат атеисти, защото понастоящем реакционното духовенство е побавено. Би ли могла компартията в бъдеще да бъде неутрална по отношение на религията, която би поддържала цялата наука изобщо и не би се противопоставяла на комунизма?

Бихте ли могли вие в бъдеще да разрешавате на членовете на партията да имат религиозни убеждения, ако последните не биха били в противоречие с партийната лоялност?

Отговор: В тоя въпрос има няколко неточности.

Първо, аз не знам такива „добри комунисти“, за които говори тук делегацията. Едва ли изобщо такива комунисти съществуват в природата.

Второ, аз трябва да заявя, че формално у нас няма такива условия за приемане на партийни членове, които да изискват от кандидата за партиен член задължителен атеизъм. Нашите условия за приемане в партията са: признаване програмата и устава на партията, безусловно подчиняване на решенията на партията и нейните органи, членски вноски, влизане в една от партийните организации.

Един от делегатите. Аз много често чета за изключени от партията затова, че вярват в бога.

Сталин. Аз мога само да повтора вече казаното за условията за приемане в партията. Други условия у нас няма.

Значи ли това, че партията е неутрална по отношение на религията? Не, не значи. Ние водим пропаганда и ще водим пропаганда против религиозните предразсъдъци. Законодателството на нашата страна е такова, че всеки гражданин има право да изповядва каквато иска религия. Това е въпрос на съвестта на всеки. Именно затова ние проведохме отделянето на църквата от държавата. Но провеждайки отделянето на църквата от държавата и след като провъзгласихме свободата на вероизповеданията, ние в същото време запазихме на всеки гражданин правото да се бори чрез убеждаване, чрез пропаганда и агитация против една или друга религия, против всяка религия. Партията не може да бъде

неутрална спрямо религията и тя води антирелигиозна пропаганда против всевъзможните религиозни предразсъдъци, защото тя е за науката, а религиозните предразсъдъци са против науката, защото всяка религия е нещо противоположно на науката. Такива случаи като в Америка, където неотдавна осъдиха дарвинисти⁴¹, у нас са невъзможни, защото партията води политика на всемерно отстояване на науката.

Партията не може да бъде неутрална по отношение на религиозните предразсъдъци и тя ще води пропаганда против тия предразсъдъци, защото това е едно от сигурните средства за подкопаване влиянието на реакционното духовенство, което поддържа експлоататорските класи и проповядва подчинение на тия класи.

Партията не може да бъде неутрална спрямо носителите на религиозни предразсъдъци, спрямо реакционното духовенство, което трови съзнанието на трудещите се маси.

Подавихме ли ние реакционното духовенство? Да, подавихме го. Бедата е само там, че то не е напълно още ликвидирано. Антирелигиозната пропаганда е средството, което трябва да доведе докрай ликвидацията на реакционното духовенство. Има случаи, когато някои и други партийни членове понякога пречат на всестранното разгръщане на антирелигиозната пропаганда. Ако такива партийни членове се изключват, това е много добре, защото на такива „комунисти“ мястото не е в редовете на нашата партия.

12-и въпрос. Може ли накратко да ни дадете характеристика на бъдещото общество, което комунизмът се опитва да създаде:

Отговор: Общата характеристика на комунистическото общество е дадена в трудовете на Маркс, Енгелс и Ленин.

Ако дадем накратко анатомията на комунистическото общество, то това ще бъде такова общество: а) където няма да има частна собственост върху оръдията и средствата за производство, а ще има обществена, колективна собственост; б) където няма да има класи и

държавна власт, а ще има труженици на индустрията и селското стопанство, икономически управляващи се, като свободна асоциация на трудещите се; в) където народното стопанство организирано по план, ще се базира на най-висока техника, както в областта на индустрията, така и в областта на селското стопанство; г) където няма да има противоположност между града и селото, между индустрията и селското стопанство; д) където продуктите ще се разпределят според принципа на старите френски комунисти: „от всекиго според способностите, на всекиго според нуждите“; е) където науката и изкуството ще се ползват с условия достатъчно благоприятни, за да постигнат пълен разцвет; ж) където личността, свободна от грижите за парчето хляб и от необходимостта да се подлага на „силните на света“, ще стане действително свободна.

И т. н. и т. н.

Ясно е, че ние сме още далеч от такова общество.

Що се отнася до международните условия, необходими за пълната победа на комунистическото общество, те ще се създават и нарастват успоредно с нарастването на революционните кризи и революционните борби на работническата класа в капиталистическите страни.

Не можем да си представяме работата така, че работническата класа в една страна или в няколко страни ще върви към социализъм и още повече към комунизъм, а капиталистите от другите страни ще гледат на това равнодушно и ще седят със скръстени ръце. Още по-малко можем да си представяме, че работническата класа в капиталистическите страни ще се съгласи да бъде прост зрител на победоносното развитие на социализма в една или друга страна. В действителност капиталистите ще правят всичко, което зависи от тях, за да задушат такива страни. В действителност всяка сериозна крачка към социализма и още повече към комунизма в една или друга страна неизбежно ще се придружава от неудържимия порив на работническата класа в капиталистическите страни към завоюване на властта и социализма в тия страни.

Следователно, в хода на по-нататъшното развитие на международната революция и международната реакция ще се образуват два центъра от световен мащаб: социалистически център, обединяващ около себе си страните, които се стремят към социализъм, и капиталистически център, обединяващ около себе си страните, които тежнеят към капитализма. Борбата между тия два лагера ще разреши съдбата на капитализма и социализма в целия свят.

II

ВЪПРОСИ НА ДР. СТАЛИН И ОТГОВОРИ НА ДЕЛЕГАТИТЕ

Сталин. Ако делегацията не е много уморена, аз бих помолил за разрешение да ѝ задам на свой ред няколко въпроса (Делегацията изказва съгласие).

1-и въпрос. *Как се обяснява малкият процент професионално организирани работници в Америка?*

Струва ми се, че у вас има около 17 милиона индустриални работници. (Делегатите съобщават, че има от 18 до 19 милиона индустриални работници). Организираните са, струва ми се, около 3 милиона. (Делегатите съобщават, че в Американската федерация на труда се наброяват около 3 милиона организирани работници и освен това в други съюзи има организирани половин милион работници, следователно има всичко $3\frac{1}{2}$ милиона организирани работници.) Аз лично считам, че това е много малък процент професионално организирани работници. У нас, в СССР, в профсъюзите са организирани 60% от всички пролетарии в страната. Аз исках да попитам делегацията дали тя счита този факт на сравнително малката организираност на работниците в профсъюзите за положителен факт. *Не мисли ли делегацията, че този факт говори за слабостта на американския пролетариат, за слабостта на неговите средства за борба с капиталистите в икономическата област?*

Брофи. Малобройността на професионалните съюзи следва да се обясни не с неудачната тактика, съществуваща в професионалните организации, а с общите икономически условия в страната, които не потикват цялата маса работници да се организират и благодарение на благоприятността на тези икономически условия, стесняват необходимостта от борба на работническата класа с капиталистите. Тия условия, разбира се, ще се изменят и успоредно с тяхното изменение профсъюзите ще израстват и цялото профдвижение ще тръгне по друг път.

Дъглас. Съгласен съм с обяснението, което даде предидущият оратор. Към това ще прибавя, че, първо, трябва да се има предвид, че напоследък в Съединените щати самите капиталисти повишават работната заплата твърде много. Този процес на повишаване на работната заплата се наблюдаваше в 1917 г., в 1919 г. и по-късно. Ако сравним реалната заплата, която съществува понастоящем, с заплатата, която е съществувала в 1911 г., ще се установи, че тя е значително по-голяма.

В процеса на своето развитие професионалното движение се изграждаше отначало и се изгражда и сега по цеховия признак, по професия, и профсъюзи се създаваха предимно за квалифицираните работници. Начело на тия съюзи стояха определени водачи, които представляваха затворената организация и искаха добри условия за своите членове. Те нямаха подбудителни причини за разширяване рамките на професионалните съюзи и за организиране на неквалифицираните работници в профсъюзите.

Освен това американското професионално движение трябва да държи сметка за много добре организирания капитализъм, който има в свое разпореждане всички средства, за да противодействува на организирането на всички работници в професионалните съюзи. Ако, да речем, тръстифицираното производство среща в едно от своите предприятия твърде силна съпротива от профсъюза, то прибягва дори към такава мярка като затваряне на това предприятие и прехвърляне на работата в друго свое предприятие. По такъв начин се развива съпротивата на професионалния съюз.

Американският капитализъм самостоятелно повишава заплатата на работниците, но като прави това, не им дава никаква икономическа власт, не им дава възможност да се борят за икономическо подобряване на своя живот.

Следващото много важно обстоятелство в Америка е това, че капиталистите сеят вражда между работниците от различните националности. В повечето случаи неквалифицираните работници са работници, дошли от Европа, или в последно време работници-негри. Капиталистите се стараят да посеят вражда между работниците от разните националности. Това разделение по националности става и по признака квалифициран и неквалифициран труд. Капиталистите систематически сеят антагонизъм между работниците от разните националности независимо от квалифицираността на техния труд.

През последните 10 години американският капитализъм води по-просветена политика в смисъл че създава свои професионални така наречени компанийски съюзи. Той привлича работниците към работата на своето предприятие, заинтересова работниците в печалбите на това предприятие и т. н. В американския капитализъм съществува тенденцията да замести хоризонталното деление с вертикално деление, т. е. да разцепи работническата класа, като я привлича и заинтересова в интересите на капитализма.

Койл. Аз пристъпвам към въпроса не от гледна точка на теорията, а от гледна точка на практиката. Наистина работниците най-добре се организират в добри времена, но работата е там, че статистиката на движението на членовете на Американската федерация на труда показва, че Американската федерация на труда постепенно губи неквалифицираните си работници и увеличава броя на квалифицираните работници. По такъв начин Американската федерация на труда иска да бъде и става постепенно организация, която има в състава си главно квалифицирани работници.

Професионалното движение в Америка почти не обхваща неквалифицираните работници. Едрите индустриални отрасли не се обхващат от профсъюзите. От тия едри индустриални отрасли само работниците от каменовъг-

лената и железопътната индустрия са до известна степен организирани, но все пак в каменовъглената промишленост работят 65% неорганизиран работници. Работниците от такива индустриални отрасли като стоманолепарната, каучуковата и автомобилната са почти съвсем неорганизиран професионално. Може да се каже, че профсъюзите не обхващат неквалифицирани работници.

Има редица професионални организации, стоящи въвн от Американската федерация на труда, които се стараят да организират неквалифицираните и слабо квалифицираните работници. Що се отнася до становището на водачите на Американската федерация на труда, например един от водачите, председателят на профсъюза на металиците, съвсем откровенно заяви, че не иска да привлича неквалифицирани работници в своя съюз. Положението по отношение водачите на профсъюзите е такова, че се е създала една каста от водачи, която се състои от няколко десетки души, получаващи грамадни заплати — от 10 и повече хиляди долара годишно, създала се е каста, в която е извънредно трудно да се проникне.

Дън. Въпросът, поставен от др. Сталин, е поставен несправедливо, защото ако в неговата страна в профсъюзите са организирани 90% от работниците, тук властта принадлежи на работническата класа, докато в капиталистическите страни работниците са потисната класа и буржоазията взема всички мерки, за да не даде възможност на работниците да се организират в профсъюзи.

Освен това там съществуват реакционни профсъюзи начело с реакционни водачи. При условията, които съществуват в Америка, много трудно е да се внедри в главата на работниците самата идея за професионални съюзи. Това е причината, загдето в Америка профсъюзите са тъй слабо разпространени.

Сталин. Съгласен ли е последният оратор с предишния оратор, че някои водачи на работническото движение в Америка сами се стараят да ограничат професионалното движение?

Дън. Съгласен съм.

Сталин. Аз не исках да обидя когото и да било. Аз исках само да си изясня разликата между положението на работите в Америка и в СССР. Ако съм обидил някого, моля за извинение (Смях от страна на делегатите).

Дън. Аз никак не съм обиден.

Сталин. Съществува ли в Америка система на държавно осигуряване на работниците?

Един от делегатите. В Америка не съществува държавна система на застраховане на работниците.

Койл. В повечето щати се дава обезщетение при нещастни случаи при работа, при което се плаща максимум 30% от загубената работоспособност. Така е в повечето щати. Плащането става от частните фирми, в чиито предприятия е загубена работоспособността, но законът изисква такова плащане.

Сталин. Има ли в Америка държавно осигуряване срещу безработица?

Един от делегатите. Не. Фондът, който се създава за осигуряване срещу безработица, може да удовлетвори от 80 до 100 хиляди безработни във всички щати.

Койл. Има осигуряване (не държавно) срещу нещастни случаи в индустрията, т. е. от нещастни случаи, станали при работа. Но инвалидността вследствие на болест или вследствие на старост никак не се осигурява. Осигурителният фонд се образува от вноски на работниците. Всъщност работата се свежда до това, че цялата тази сума на осигурителния фонд се плаща от самите работници, защото ако работниците не участваха в този фонд, те биха получавали по-голяма прибавка, а тъй като този фонд се съгласува между работниците и собствениците на предприятията, работниците получават по-малка добавка. Това съставлява почти цялата сума на фонда. Собствениците на предприятията фактически внасят незначителна част от този фонд, около 10 процента.

Сталин. Аз мисля, че на другарите ще бъде интересно, ако им съобща, че у нас в СССР за осигуряване на работниците за сметка на държавата отиват над 800 милиона рубли годишно.

Не би било също така излишно да ви съобща, че у нас работниците във всички индустриални предприятия получават освен обикновената парична заплата и допълнително около $\frac{1}{3}$ от заплата за осигуряване, подобряване бита, културни нужди и др. т.

2-и въпрос. Как се обяснява липсата на специална масова работническа партия в Североамериканските съединени щати?

Буржоазията в Америка има цели две политически партии — републиканската и демократическата, американските работници нямат своя масова политическа партия. Не считат ли другарите, че липсата на собствена масова работническа партия, макар и такава, както в Англия (лейбър парти), ослабва силата на работническата класа в нейната политическа борба с капиталистите?

След това, още един въпрос: *защо водачите на работническото движение в Америка Грин и други се изказват решително против създаването на самостоятелна работническа партия в Америка.*

Брофи. Да, имаше такова решение на водачите, че не е необходимо създаването на такава партия. Обаче има малцинство, което счита, че създаването на такава партия е необходимо. Сега в Америка обективните условия са такива, че както вече се изтъкна, профдвижението в Съединените щати е много слабо, а слабостта на профдвижението се обяснява на свой ред с това, че работническата класа засега няма нужда да се организира и да се бори против капиталистите поради това, че капиталистите сами повишават заплатите на работниците и им осигуряват задоволително материално положение.

Сталин. Но нали се осигуряват, ако изобщо се осигуряват, главно квалифицираните работници. Тук има някакво противоречие. От една страна излиза, че няма нужда от организираност, тъй като работниците са осигурени; от друга страна се казва, че в профсъюзите са организирани именно най-осигурените, т. е. квалифицираните работници; от трета страна излиза, че в профсъюзите не са организирани именно неосигурените, т. е. неквали-

фицираните, които най-много се нуждаят от организираност. Никак не мога да разбера това.

Брофи. Да, тук има противоречие, но също тъй противоречива е американската действителност в политическо и икономическо отношение.

Бребнер. Макар че неквалифицираните работници не са организирани в съюзи, те имат политическо право на глас. По такъв начин, ако има моменти на недоволство, неквалифицираните работници изразяват тия моменти, ползувайки се от своето политическо право на глас. От друга страна, работниците, които се намират в профсъюзите, ако изпаднат в особено тежко положение, се ползват не от съюза, а от политическото право на глас. По такъв начин политическото право на глас компенсира липсата на професионална организираност.

Израелс. Едно от главните затруднения е самата система, избирателната система в Съединените щати. Там при президентските избори не се избира онзи, който получава мнозинството от гласовете на цялата страна, или дори мнозинството от гласовете на една коя да е класа. Там във всеки щат има избирателни колегии, всеки щат има известен брой гласове, които вземат участие в избирането на президента. За да бъде избран президентът, той трябва да събере 51% от гласовете. Ако има 3—4 партии, тогава ще се получи такова положение, че никой не ще бъде избран и изборите трябва да бъдат пренесени в конгреса. Ето това е аргумент против създаването на трета партия. Противниците на създаването на трета партия се аргументират така: не поставяйте трети кандидат, защото по тоя начин вие ще разделите броя на гласовете на либералната партия и няма да дадете възможност да се избере кандидатът на либералната партия.

Сталин. Обаче сенаторът Лафолет на времето си организираше трета буржоазна партия. Излиза, че третата партия не може да раздели гласовете, ако е буржоазна партия, но може да раздели гласовете, ако бъде работническа партия.

Дейвис. Аз не намирам факта, посочен от предишния оратор, за основен факт. Според мене главният факт е

следният. Давам като пример града, в който живея. През време на избирателната кампания идва представител на едната си партия и дава на водача на професионалната организация някаква отговорна длъжност, във връзка с избирателната кампания предава на водача на професионалната организация известни средства, които отиват в негова полза, след което той получава известен престиж във връзка с длъжността, която получава. Създава се такова положение, че сами водачите на профсъюзното движение са привърженици на едната или другата буржоазна партия. Ето защо естествено е, че когато се заговори за създаване на трета, работническа партия, тия водачи на профсъюзното движение не искат нищо да се предприема за създаването на такава партия. При това те се позовават на обстоятелството, че ако се създаде такава партия, ще се разцепят профсъюзите.

Дъглас. Обстоятелството, че в профсъюзите са организирани само квалифицираните работници, се обяснява с това, че за да си организиран в профсъюза, трябва да имаш известен фонд и известно обезпечение, защото членските вноски са много големи и неквалифицираните работници нямат възможност да внесат голямата встъпителна вноска.

Освен това неквалифицираните работници се намират под постоянната заплаха, че ако се опитат да се организират, собственикът на предприятието ще ги изхвърли от работа. Неквалифицираните работници могат да се организират само при дейната подкрепа от страна на квалифицираните работници. В повечето случаи те нямат тази подкрепа. Това именно обстоятелство е една от главните пречки за организирането на неквалифицираните работници в профсъюзи.

Работническите маси защитават своите права главно по линията на политическата защита на тия права. Това е според мен главната причина за липсата на организация на неквалифицираните работници.

Аз трябва да изтъкна една особеност на американската изборна система, преките избори, при които всеки човек може да дойде на изборно събрание и да се обяви за демократ или републиканец и да гласува. Аз съм уве-

рен, че Хомперс не би могъл да задържи работниците на неполитическа програма, ако нямаше този аргумент за прякото гласуване. Той винаги казваше на работниците, че ако искат да действуват политически, те могат да влязат в съществуващите две политически партии и да заемат там една или друга длъжност, да си спечелят там авторитет. С помощта на този аргумент Хомперс е успявал да възпира работниците от идеята за организация на работническата класа и за създаване на работническа партия.

3-и въпрос. Как се обяснява, че по въпроса за признаването на СССР водачите на Американската федерация на труда са по-реакционни от мнозина буржоа?

Как се обяснява, че такива буржоа като г. Бора и други се изказват за признаване на СССР, а водачите на американското работническо движение, от Хомперс до Грин, водеха и продължават да водят свърхреакционна пропаганда против признаването на първата работническа република, против признаването на СССР?

Как да се обясни, че дори такъв реакционер като бившия американски президент Удроу Уилсън намираще за възможно да „приветствува“ Съветска Русия, а Грин и другите водачи на Американската федерация на труда искат да бъдат по-реакционни от капиталистите?

Ето текста на „приветствието“ на Удроу Уилсън, отправено през март 1918 г. до конгреса на съветите на Русия през време на настъплението на войските на германския кайзер срещу съветския Петроград:

„Ползувайки се от конгреса на съветите, аз бих искал да изразя от името на народите на Съединените щати искрено съчувствие на руския народ, особено сега, когато Германия е нахлула с въоръжените си сили навътре в страната, за да попречи на борбата за свобода, да унищожи всичките ѝ завоевания и да осъществи германските замисли и заробването на руския народ. Макар че правителството на Съединените щати сега за съжаление не е в състояние да окаже на Русия непосредствената помощ, която то желае да ѝ окаже, аз бих искал да уверя руския народ чрез настоящия конгрес, че правителството на Съединените щати ще използва всичките възможности, за да осигури на Русия отново пълен суверенитет и пълна независимост във вътрешните ѝ работи и пълно възстановяване на нейната велика роля в живота на Европа и на съвременното чове-

чество. Народът на Съединените щати с цялото си сърце съчувства на руския народ в неговия стремеж да се освободи завинаги от самодържавието и да стане сам творец на своята съдба“ (виж „Правда“ бр. 50 от 16 март 1918 г.).

Може ли да се счита за нормално, че водачите на Американската федерация на труда искат да бъдат по-реакционни от реакционния Уилсън?

Брофи. Аз не мога да обясня точно причините, но считам, че както Американската федерация на труда не влиза в Амстердамския интернационал, по същите причини водачите на Американската федерация на труда са на становището за непризнаване на Съветска Русия. Разликата се състои в особената философия на американските работници и в икономическата разлика, която съществува между американските и европейските работници.

Сталин. Но водачите на Американската федерация на труда, доколкото ми е известно, не възразяват против признаването на Италия или на Полша, където господствуват фашистите.

Брофи. Посочвайки като пример Полша и Италия, където има фашистки правителства, вие с това обяснявате причината за непризнаването на СССР от Америка. Това неприязнено отношение към СССР се обяснява с неприятностите, които водачите на американското профдвижение имат със своите собствени комунисти.

Дън. Причината, която привеле предишният оратор — как могат те да признаят СССР, когато не се разбират със своите собствени комунисти — не е убедителна, защото те проповядваха непризнаване на СССР още преди организирането на американската компартия.

Главната причина се състои в това, че водачите на Американската федерация на труда са против всичко, което прилича на социализъм. И в това отношение тях ги настройват капиталистите, които имат една организация, наречена „Национална гражданска асоциация“, която се старее с всички средства да настрои цялото американско общество против социализма в какъвто и да било вид. Тази организация се обяви против позицията на Айви Ли, който се изказва за развитие на търговски от-

ношения на Америка със СССР. Водачите на тая организация казваха: как можем да следим за реда в нашата работническа класа, когато либералите почват да приказват така. „Националната гражданска асоциация“ е организация на група капиталисти, които са вложили голяма парична сума в тази организация и я ръководят. Трябва да се отбележи, че подпредседател на тази реакционна асоциация е заместник-председателят на Американската федерация на труда Матю Уол.

Брофи. Причините, които се приведоха относно реакционността на профсъюзните водачи, не са най-важните. На този въпрос трябва да се гледа по-дълбоко. Присъствието на американската делегация в СССР е най-добрият отговор и показател на съчувственото отношение на една част от американските работници към Съветския съюз. Аз считам, че мнението на водачите на Американската федерация на труда относно СССР не се отличава от мнението на мнозинството на американската работническа класа. Позицията на мнозинството на работническа класа по отношение на СССР се обяснява с отдалечеността на СССР. Американската работническа класа не се интересува от всякакви международни въпроси, а влиянието на буржоазията върху американската работническа класа се проявява силно по въпроса за нейното отношение към СССР.

„Правда“ бр. 210,
15 септември 1927 г.

До другарката М. И. Улянова

ОТГОВОР НА ДРУГАРЯ Л. МИХЕЛСОН

Тия дни получих от Вас препис от писмото на др. Михелсон относно националния въпрос. Отговарям с две думи.

1) Бурятските другари ме питаха: „Как да си представяме *прехода* през националните култури, които се развиват в пределите на отделните наши автономни републики, към единна общочовешка култура?“ (виж Сталин, „Въпроси на ленинизма“, стр. 259⁴²). Аз им отговорих, че си представям този преход не чрез „единен общочовешки език с отмиране на всички станали езици в периода на социализма“⁴³, а чрез приобщаване на националностите към общочовешката *по своето съдържание* пролетарска култура във *форми*, отговарящи на езика и бита на тия националности (виж „Въпроси на ленинизма“). В разяснение аз приведох редица факти от развитието на нашата революция, която доведе до пробуждането и засилването на потиснатите по-рано националности и техните култури. За това беше спорът.

Др. Михелсон не е разбрал същността на спора.

2) Др. Михелсон, като се е заловил за моите думи: „в периода на социализма“ (виж по-горе) и за моето твърдение, че процесът на асимилирането на някои националности не е равнозначен с унищожаване на нациите изобщо, уверява, че някои формулировки на Сталин могат да дадат повод за тълкуването им в смисъл на „ревизия на ленинизма“ по националния въпрос. При това той цитира думите на Ленин, че „целта на социализма е не само премахване на раздробеността на чове-

чеството на малки държави и на всякаква обособеност на нациите, не само сближаване на нациите, но и тяхното сливане“.⁴⁴

Аз мисля, първо, че др. Михелсон се абстрахира от оная постановка на въпроса, която дадох в писмото си другарите буряти и от която Сталин никак не можеше да се абстрахира в своята реч в КУТВ. Бурятите говореха именно за *прехода* през националните култури към общочовешка култура, при което бурятските другари очевидно мислеха, че *отначало* ще има национални култури, а *след това* общочовешка. В отговор на това Сталин възрази, като каза, че този *преход* ще става не в оня ред, в който предполагат бурятите, а чрез *едновременното* развитие у националностите в СССР и на национална култура (по форма) и на общочовешка култура (по съдържание), че само при такъв ред на този *преход* може да става приобщаване на националностите към общочовешката култура (виж „Въпроси на ленинизма“).

Аз мисля по-нататък, че др. Михелсон не е разбрал смисъла на моя отговор. Говорейки за „периода на социализма“ у нас, аз имах предвид не „окончателната“ победа на социализма, каквато победа може да настъпи само в международен мащаб, в случай на победа на социализма във всички или в няколко най-важни страни, а периода на социалистическото строителство в нашата страна. Това е ясно от цялата постановка на въпроса в моята реч в КУТВ. Може ли да се твърди, че в периода на социалистическото строителство в нашата страна („периода на социализма“), т. е. преди победата на социализма в другите страни, нациите у нас непременно ще изчезнат, като се слят в една обща нация с един общ език? Аз мисля, че не може. Нещо повече, дори след победата на диктатурата на пролетариата в световен мащаб, дори след това дълго още ще съществуват национални и държавни различия.

Ленин е съвършено прав, когато казва, че „националните и държавни различия между народите и страните . . . ще се запазят още много и много дълго дори след осъществяването на диктатурата на пролетариата в световен мащаб“ (виж том XXV, стр. 227).

Как да разберем в такъв случай привеждания от др. Михелсон цитат от Ленин, че целта на социализма в края на краищата е сливането на нациите? Аз мисля, че той трябва да се разбере не така, както го разбира др. Михелсон. Защото от казаното по-горе се вижда, че в тоя цитат Ленин е имал предвид сливането на нациите като крайна задача на социализма, осъществима в резултат на победата на социализма *във всички страни*, след „много и много дълъг“ период от време „след осъществяването на диктатурата на пролетариата в световен мащаб“.

Излиза, че др. Михелсон не е разбрал Ленин.

3) Струва ми се, че „формулировките“ на Сталин не се нуждаят от „уточнения“. Аз чакам с нетърпение опозицията да рискува да отвори дума относно принципиалната страна на националния въпрос в открита полемика през време на конгреса на партията. Страхувам се, че тя няма да рискува, защото след несполучливата реч на Зиновиев на пленума на ЦК и ЦКК опозицията предпочете съвсем да премълчи в своята неотдавнашна „платформа“ въпроса за националната култура. А ако противно на очакванията опозиционерите все пак рискуват, толкова по-добре за партията, защото партията само ще спечели от това.

И. Сталин

16 септември 1927 г.

Печата се за пръв път

ПОЛИТИЧЕСКАТА ФИЗИОНОМИЯ НА РУСКАТА ОПОЗИЦИЯ

Из речта на обединеното заседание на Президиума
на ИККИ и ИКК

27 септември 1927 г.

Другари! Ораторите говориха тук тъй добре и тъй основно, че за мен едва ли остава какво да кажа.

Аз не чух речта на Вуйович, тъй като не бях в залата и чух само края на речта му. От този край аз разбрах, че той обвинява ВКП(б) в опортюнизъм, а себе си счита за болшевик и се залавя да учи ВКП(б) на ленинизъм.

Какво може да се каже за това? В нашата партия, за съжаление, има известен брой хора, които се наричат болшевики, но всъщност нямат нищо общо с ленинизма. Аз мисля, че към тия хора принадлежи и Вуйович. Когато такива хора се залавят да учат ВКП(б) на ленинизъм, лесно е да се разбере какво може да излезе от това. Аз мисля, че критиката на Вуйович не заслужава отговор.

Спомням си една малка история с немския поет Хайне. Позволете ми да ви разкажа тази история. Между разните критици, които пишели в печата против Хайне, имало един много злополучен и доста бездарен литературен критик на име Луфенберг. Основната черта на тоя писател се състояла в това, че той неуморно „критиковал“ и безцеремонно додявал на Хайне със своята критика в печата. Хайне очевидно не считал за нужно да реагира на тази „критика“ и упорито мълчал. Това поразило приятелите на Хайне и те се обърнали към него с писмо: как, казвали те, да разберем, че писателят Луфенберг

написа маса критически статии против Хайне, а Хайне не намира за нужно да му отговаря. Хайне се оказал принуден да отговори. И какво казал в отговор на обръщението на своите приятели? Хайне отговорил в печата с две думи: „*писател* Ауфенберг аз не познавам; мисля, че той е нещо като Дарленкур, когото също не познавам“.

Префразирайки думите на Хайне, руските болшевики биха могли да кажат относно критическите упражнения на Вуйович: *болшевик* Вуйович ние не познаваме, мислим, че той е нещо като Али баба, когото също не познаваме“.

За Троцки и опозицията. Главното нещастие на опозицията се състои в това, че тя не разбира тия неща, за които брътви тука. В своята реч Троцки говори за политиката в *Китай*. Но той не иска да признае, че опозицията нямаше никаква линия, никаква политика по въпроса за Китай. Имаше колебание, имаше тъпчене на едно място, мятане от една страна в друга, но никаква линия опозицията нямаше. За Китай ние спорехме по три въпроса: по въпроса за участието на комунистите в Гоминдана, по въпроса за съветите и по въпроса за характера на китайската революция. По всички тия въпроси опозицията се провали, защото нямаше никаква линия.

Въпросът за участието в Гоминдана. През април 1926 г., т. е. един месец след VI пленум на ИККИ, на който бе взето решение *в полза* на участието на комунистите в Гоминдана, опозицията поиска незабавното излизане на комунистите от Гоминдана. Защо? Защото, напласена от първия натиск на Чан Кай-ши (март 1926 г.), опозицията искаше всъщност приспособяване към Чан Кай-ши, мислеше да изведе комунистите от играта на революционните сили в Китай.

Обаче формално опозицията обосноваваше своето искане за излизане от Гоминдана с това, че комунистите не могат да участвуват в *буржоазно*-революционни организации, за каквато не може да не се счита Гоминданът. А една година след това, през април 1927 г., опозицията искаше вече *участие* на комунистите в уханския Гомин-

дан. Защо? На какво основание? Нима в 1927 г. Гоминданът престана да бъде *буржоазна* организация? Има ли тук линия, поне сянка от линия?

Въпросът за съветите. И тук опозицията нямаше определена линия. През април 1927 г. една част от опозицията искаше незабавно организиране на съвети в Китай за *събаряне* на Гоминдана в Ухан (Троцки). Едновременно с това друга част от опозицията искаше също незабавно организиране на съвети, но вече за *поддържане* на Гоминдана в Ухан, а не за неговото сваляне (Зиновиев). Това те наричат линия! При това двете части на опозицията, и Троцки, и Зиновиев, искайки организирането на съвети, искаха същевременно *участие* на комунистите в Гоминдана, участие на комунистите в управляващата партия. Иди, че разбери! Да се създават съвети и да се иска същевременно участие на комунистите в управляващата партия, т. е. в Гоминдана — това е такава глупост, която не на всеки ще дойде в главата. И това те наричат линия!

Въпросът за характера на китайската революция. Коминтернът считаше и продължава да счита, че в дадения период основата на революцията в Китай е аграрно-селската революция. А какво е мнението на опозицията по този въпрос? Тя въобще никога не е имала определено мнение по този въпрос. Тя ту уверяваше, че в Китай не може да има аграрна революция, защото там няма изобщо феодализъм; ту заявяваше, че аграрната революция в Китай е възможна и необходима, макар и да не отдаваше голямо значение на феодалните остатъци в Китай, при което не можеше да се разбере откъде е могла да се вземе в такъв случай аграрната революция; ту уверяваше, че главното в китайската революция не е аграрната революция, а революцията за митническа автономия. Иди, че разбери!

Ето каква е така наречената „линия“ на опозицията по спорните въпроси на китайската революция.

Това не е линия, а гълчене на едно място, бъркотия, пълна липса на линия.

И тия хора се залавят да критикуват ленинските позиции на Коминтерна! Не е ли смешно това, другари?

Троцки говори тук за революционното движение в Гуандун, за войските на Хо Лун и Е Тин, обвинявайки ни, че ние сме създавали тук нов Гоминдан за възглавяването на това движение. Аз няма да опровергавам тази измислица, която Троцки е изсмукал от пръстите си. Аз искам само да заявя, че цялото това дело на южното революционно движение, излизането на войските на Е Тин и Хо Лун от Ухан, придвижването им към Гуандун, съединяването им със селското революционно движение и т. н. — аз искам да кажа, че цялото това дело е започнато по инициативата на китайската компартия. Знае ли Троцки това? Той трябва да го знае, ако изобщо знае нещо.

Кой ще възглавява това движение, ако това движение има успехи, ако новият подем на революцията в Китай стане факт? Разбира се, съветите. Ако по-рано, в периода на разцвета на Гоминдана, нямаше благоприятни условия за незабавно създаване на съвети, сега, когато гоминданците се изложиха и дискредитираха със своята връзка с контрареволуцията — сега съветите при успех на движението могат да станат и действително ще станат главната сила, сплотяваща около себе си китайските работници и селяни. А кой ще възглавява съветите? Разбира се, комунистите. Но комунистите вече няма да участвуват в Гоминдана, ако революционният Гоминдан се появи още веднаж на сцената. Само невежи могат да съчетават наличността на съвети с възможност за участие на комунистите в Гоминдана. Да се съчетават тези две несъвместими неща, значи да не се разбира природата и назначението на съветите.

Същото трябва да се каже по въпроса за *Англо-руския комитет*. Тук ние имаме същите колебания и липса на линия у опозицията. Отначало опозицията бе очарована от Англо-руския комитет. Тя дори твърдеше, че Англо-руският комитет е средство „да се обезвреди реформизмът в Европа“ (Зиновиев), като забрави, очевидно, че английската половина на Англо-руския комитет се състои именно от реформисти.

По-късно, когато опозицията разбра най-после, че Пърсел и неговите приятели са реформисти, тя премина

от очарование към разочарование, нещо повече — към отчаяние, и поиска незабавно скъсване, като средство да се свали Генсъветът, не разбирайки, че Генсъветът не може да се свали от Москва. От една глупост към друга, ето в какво се изрази така наречената „линия“ на опозицията по въпроса за Англо-руския комитет.

Троцки не е способен да разбере, че когато работата е назряла за скъсване, главният въпрос е не скъсването само по себе си, а въпросът, по който става скъсването, идеята, която се демонстрира със скъсването. Каква идея се демонстрира с вече станалото скъсване? Идеята за заплахата от война, идеята за необходимостта от борба с военната опасност. Кой може да отрече, че именно тази идея е сега основният въпрос на съвременността в цяла Европа? Но от това следва, че именно по този най-важен въпрос работническите маси трябваше да бъдат сблъскани с предателството на Генсъвета, което именно направихме ние. Фактът, че Генсъветът се оказва принуден да поеме инициативата и позора от скъсването в момент на опасност от нова война, най-добре разобличава в очите на работническите маси предателската и социалимпералистическа „природа“ на Генсъвета по основния въпрос за войната. А опозицията уверява, че би било по-добре ние да сме поемели инициативата и позора от скъсването!

И това те наричат линия! И тези объркали се хора се залавят да критикуват ленинските позиции на Коминтерна! Не е ли смешно това, другари?

Още по-зле е работата на опозицията по въпроса за нашата *партия*, по въпроса за ВКП(б). Троцки не разбира нашата партия. Той няма правилна представа за нашата партия. Той гледа на нашата партия така, както дворянинът на простолюдието или бюрократът на подчинените. Иначе той не би твърдял, че в една милионна партия, във ВКП(б) властта може да се „заграби“, властта може да се „узурпира“ от отделни лица, от отделни ръководители. Да се „заграби“ властта в една милионна партия, която направи три революции и сега разтърсва основите на световния империализъм — ето до каква глупост стигна Троцки!

Може ли изобщо да се „заграби“ властта в една милионна партия, пълна с революционни традиции? Защо в такъв случай Троцки не успя да „заграби“ властта в партията, да се докопа до ръководството в партията? Как се обяснява това? Нима Троцки няма воля, желание за ръководство? Нима не е факт, че ето вече повече от две десетилетия Троцки се бори с болшевиките за ръководство в партията? Защо той не успя да „заграби“ властта в партията? Нима той е по-малък оратор от днешните водачи на нашата партия? Няма ли да е по-вярно да се каже, че като оратор Троцки стои по-горе от много днешни водачи на нашата партия? Как да си обясним в такъв случай, че Троцки, въпреки неговото ораторско изкуство, въпреки неговата воля за ръководство, въпреки неговите способности, се оказва изхвърлен от ръководството на великата партия, наричана ВКП(б)? Троцки е склонен да обяснява това с обстоятелството, че нашата партия, според него, е гласуващо стадо, сляпо вървящо след ЦК на партията. Но така могат да говорят за нашата партия само хора, които я презират и считат за гълпа. Това е възгледът на западналия партиен аристократ за партията като гласуващо стадо. Това е признак, че Троцки е загубил чувството за партийност, загубил е способността да види действителните причини за недоверието на партията към опозицията.

И наистина, как се обяснява, че ВКП(б) изразява пълно недоверие към опозицията? Това се обяснява с обстоятелството, че опозицията е решила да *замени* ленинизма с троцкизъм, да *допълни* ленинизма с троцкизъм, да *подобри* ленинизма с троцкизъм. Да, но партията иска да остане вярна на ленинизма, въпреки всички и всякакви хитрувания на западналите аристократи в партията. Ето къде е коренът на това, че партията, извършила три революции, намери за необходимо да се отвърне от Троцки и от опозицията изобщо.

И партията ще постъпи така с всякакви „лидери“ и „ръководители“, на които ще хрумне да *боядисват* ленинизма с троцкизъм или с какъвто и да било друг вид опортюнизъм.

Представяйки нашата партия като гласуващо стадо, Троцки изразява презрение към партийните маси на ВКП(б). Какво чудно има тогава, че партията, на свой ред, отговаря на това с презрение и израз на пълно недоверие към Троцки?

Също тъй зле стои работата на опозицията по въпроса за режима в нашата партия. Троцки представя работата така, че сегашният режим в партията, който е опротивял на цялата опозиция, е нещо принципиално друго в сравнение с оня режим в партията, който бил установен при Ленин. Той иска да представи работата така, че не възразява против режима, установен от Ленин след X конгрес, но че води борба всъщност със сегашния режим в партията, който, според него, няма нищо общо с режима, установен от Ленин.

Аз твърдя, че Троцки тук направо лъже.

Аз твърдя, че сегашният режим в партията е точен израз на същия онзи режим, който бе установен в партията при Ленин, през времето на X и XI конгрес на нашата партия.

Аз твърдя, че Троцки води борба против ленинския режим в партията, установен от Ленин и под ръководството на Ленин.

Аз твърдя, че борбата на троцкистите против ленинския режим в партията започна още при Ленин, че сегашната борба на троцкистите е продължение на оная борба против режима в партията, която те водеха още при Ленин.

В какво се състоят основите на този режим? В това, щото, провеждайки вътрешнопартийната демокрация и допускайки делова критика на недостатъците и грешките в партията, да не се допуска заедно с това каквато и да било фракционност и да се унищожи всякаква фракционност под заплахата на изключване от партията.

Кога бе установен такъв режим в партията? На X и XI конгрес на нашата партия, т. е. при Ленин.

Аз твърдя, че Троцки и опозицията водят борба с този именно режим в партията.

Ние имаме такъв документ, като „декларацията на 46-мата“, подписана от такива троцкисти като Пятаков,

Преображенски, Серебряков, Алски и др., в която направо се казва, че режимът, установен в партията след X конгрес, е изживял времето си и станал нетърпим за партията.

Какво искаха тия хора? Те искаха допусчане на фракционни групировки в партията и отмяна на съответното постановление на X конгрес. Това бе в 1923 година. Аз заявявам, че Троцки изцяло и напълно се е солидаризирал с позицията на „46-мата“, водейки борба против режима в партията, установен след X конгрес. Ето откъде води началото си борбата на троцкистите против ленинския режим в партията. (*Троцки*: „Аз не съм говорил за X конгрес, Вие измисляте“.) Троцки не може да не знае, че аз мога да докажа това документално. Тия документи са изцяло запазени, аз ще ги раздам на другарите и тогава ще стане ясно кой от нас не говори истината.*

Аз твърдя, че троцкистите, подписали „декларацията на 46-мата“, водеха борба с ленинския режим в партията още при Ленин.

Аз твърдя, че Троцки поддържаше тази борба против ленинския режим през цялото време, вдъхновявайки и тласкайки опозицията напред.

Аз твърдя, че сегашната борба на Троцки против режима в нашата партия е продължение на оная антиленинска борба, за която току-що говорих.

Въпросът за нелегалната антипартийна печатница на троцкистите. Троцки е построил своята написана реч така, че той дори не засегна сериозно нелегалната печатница, считайки, изглежда, че не е длъжен да засяга такива „дреболии“ като нелегалната антипартийна печатница на троцкистите. Това не бе реч на обвиняем, а декларация на опозицията, отправяща обвинения против Коминтерна

*Бележка на редакцията на „К. И.“ На 3 октомври др. Сталин представи на Политсекретариата на ИККИ като приложение към протокола на съвместното заседание на президиума на ИККИ и на Интернационалната контролна комисия документалните доказателства, на които той се позова в своята реч, а именно:

1) Извадка от декларацията на „46-мата“ (15 октомври 1923 г.), подписана от Пятаков, Преображенски, Серебряков, Алски и др., в която се казва:

и ВКП(б). А ясно е, че въпросът за нелегалната антипартийна печатница на троцкистите изцяло и напълно разобличава и Троцки, и неговите привърженици от опозицията като врагове на партийността, като разколници и дезорганизатори на пролетарското дело.

Наистина, Троцки счита, че опозицията е права — *ето защо* тя има право да създава свои нелегални печатници.

Но освен групата на Троцки във ВКП(б) има още други опозиционни групи: „работническата опозиция“, сапроновци и т. н. Всяка от тия малки групи счита себе си за права. Ако вървим по стъпките на Троцки, трябва да допуснем, че всяка от тия групи има право да създава свои нелегални печатници. Да допуснем, че те действително създават свои нелегални печатници, а партията не води борба с това зло — какво ще остане тогава от партията?

Какво значи да се допусне съществуването на нелегални печатници на всевъзможни групировки в партията? Това значи да се допусне съществуването на няколко центъра в партията, имащи свои „програми“, свои „платформи“, свои „линии“. Но какво ще остане тогава от желязната дисциплина в нашата партия, която Ленин счи-

„Режимът, установен в партията, е съвсем нетърпим. Той убива самодейността на партията, заменяйки партията с избран чиновнически апарат, който действа изправно в нормално време, но който неизбежно дава засечки в моменти на криза и който грозят да се окаже съвършено несъстоятелен пред лицето на настъпващите сериозни събития. Създалото се положение се обяснява с това, че обективно създалият се след X конгрес режим на фракционна диктатура в партията е изживял сам себе си.“

2) Извадка от декларацията на Троцки в ЦК и ЦКК (8 октомври 1923 г.), в която се казва:

„Режимът, който в основата си се създаде още преди XII конгрес, а след него получи окончателно затвърдяване и оформяне, е много по-далеч от работническата демокрация отколкото режимът на най-суровите периоди на военен комунизъм.“

В пояснение на тия цитати трябва да се каже, че преди XII конгрес ние имахме XI конгрес (пролетта на 1922 г.) и X конгрес (пролетта на 1921 г.), работата на които се ръководеше от Ленин и в резолюциите на които бе оформен този същият режим в партията, против който се обявяват както „декларацията на 46-мата“ (троцкисти), така и гореспоменатата декларация на Троцки.

таше за основа на диктатурата на пролетариата? Възможна ли е такава дисциплина без единен и единствен ръководещ център? Разбира ли Троцки в какво блато попада той, като защитава правото на опозиционните групировки да организират нелегални антипартийни печатници?

Въпросът за бонапартизма. По този въпрос опозицията проявява пълно невежество. Обвинявайки грамадното мнозинство на нашата партия в опити за бонапартизъм, Троцки демонстрира пълното си невежество и неразбиране на корените на бонапартизма.

Какво е бонапартизъм? Бонапартизъм е опитът да се наложи на мнозинството волята на малцинството чрез насилие. Бонапартизъм е завземането на властта в партията или в страната от малцинството против мнозинството чрез насилие. Но ако привържениците на линията на ЦК на ВКП(б) представляват огромно мнозинство и в партията, и в съветите, как може да се говори такава глупост, че мнозинството се старее да наложи само на себе си своята собствена воля чрез насилие? Къде е било в историята, мнозинството да налага на себе си своята собствена воля чрез насилие? Кой, освен умопобъркани може да повярва във възможността на такова непредставимо нещо?

Нима не е факт, че привържениците на линията на ЦК на ВКП(б) представляват грамадно мнозинство и в партията, и в страната? Нима не е факт, че опозицията представлява нищожна групичка? Можем да си представим, че мнозинството на нашата партия налага своята воля на малцинството, т. е. на опозицията. И това е напълно законно в партийния смисъл на тази дума. Но как можем да си представим мнозинството да налага на себе си своята собствена воля, и то чрез насилие? За какъв бонапартизъм може да става дума тук? Няма ли да бъде по-вярно да се каже, че сред малцинството, т. е. сред опозицията, могат да се появят тенденции да ~~на~~ наложи своята воля на мнозинството? Ако такива тенденции биха се появили, в това не би имало нищо чудно, защото малцинството, т. е. троцкистката опозиция, няма сега други възможности за овладяване ръководството освен насилието над мнозинството. Така че ако наистина трябва

да говорим за бонапартизъм, нека Троцки потърси кандидати за бонапартовци в своята група.

Две думи за израждането и термидорианството. Аз няма да се занимавам тук с анализ на глупавите и невежи обвинения относно израждането и термидорианството, които опозиционерите понякога отправят против партията. Няма да се занимавам, защото те не заслужават анализ. Аз бих искал да поставя въпроса от чисто практическа гледна точка.

Да допуснем за минута, че троцкистката опозиция представлява действително революционна политика, а не социалдемократически уклон — как да си обясним в такъв случай, че всички изродени и изгонени от партията и от Коминтерна опортюнистически елементи се групират около троцкистката опозиция, намирайки там приют и защита?

Как да си обясним, че Рут Фишер и Маслов, Шолем и Урбанс, изгонени от Коминтерна и от германската компартия като изродени и ренегатски елементи, намират защита и радушен прием именно у троцкистката опозиция?

Как да си обясним, че такива опортюнистически и действително изродени хора, като Суварин и Росмер във Франция, Осовски и Дашковски в СССР, намират приют именно у троцкистката опозиция?

Можем ли да наречем случайност факта, че Коминтернът и ВКП(б) изключват от своята среда тия изродили се и действително термидориански настроени хора, а Троцки и Зиновиев ги приемат в обятията си, давайки им приют и защита?

Не показват ли тия факти, че „революционните“ фрази на троцкистката опозиция си остават фрази, а на дело опозицията е сборно място на изродени елементи?

Не показва ли всичко това, че троцкистката опозиция е гнездо и разсадник на израждане и термидорианство?

Във всеки случай у нас, във ВКП(б), има една единствена група, която събира около себе си всички и всякакви пройдохи от рода на Маслов и Рут Фишер, от рода на Суварин и Осовски. Тази група е групата на Троцки.

Такава е в общи линии, другари, политическата физиономия на опозицията.

А какъв е изводът, ще попитате вие?

Изводът е един. Опозицията дотам се е объркала, така ловко се е натикала в задънена улица, от която няма изход, че се е озовала пред избора: или Коминтерна и ВКП(б), или Маслов, Рут Фишер и ренегатите от нелегалната антипартийна печатница.

Не може да се лута вечно между тия два лагера. Време е да направи избор. Или с Коминтерна и ВКП(б) и тогава война против Маслов и Рут Фишер, против всички и всякакви ренегати. Или против ВКП(б) и Коминтерна и тогава — прав ѝ пътят към групата на Маслов и Рут Фишер, към всички ренегати и изрожденци, към всевъзможните Шчербаковци и подобна на тях смет (Р ъ к о п л я с к а н и я).

*Списание „Коммунистический Интернационал“
бр. 41, 14 октомври 1927 г.*

КОНСПЕКТ НА СТАТИЯТА „МЕЖДУНАРОДНИЯТ ХАРАКТЕР НА ОКТОМВРИЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ“

Октомврийската революция е не само революция „в национални рамки“, но преди всичко революция от интернационален, световен характер, защото тя означава коренен поврат в световната история на човечеството от старо към ново.

В миналото революциите са свършвали обикновено със смяната на една група експлоататори с друга група експлоататори на кормилото на управлението. Експлоататорите се сменяха, експлоатацията оставаше. Така е било по времето на революциите на робите, революциите на крепостните, революциите на търговско-индустриалната буржоазия. Октомврийската революция се различава принципиално от тия революции. Тя си поставя за цел не да смени една форма на експлоатация с друга форма на експлоатация, една група експлоататори с друга група експлоататори, а да унищожи всяка експлоатация на човек от човека, да свали всички и всякакви групи експлоататори.

Установяване диктатурата на пролетариата като най-революционната и най-организираната класа от всички експлоатирувани.

Именно затова победата на Октомврийската революция означава коренен поврат в икономиката и политиката, в живота и бита, в нравите и традициите, в културата и в целия духовен облик на експлоатираните маси в целия свят.

По тази причина потиснатите класи от всички страни изпитват към Октомврийската революция най-големи симпатии, виждайки в нея залог за своето освобождение.

Четири основни черти.

1) *Центровете на империализма* („метрополията“). Октомври, като обрат от господството на капитализма в неспредналите страни — към комунизъм. У нас често се говори, че Октомврийската революция е пробив в световния империалистически фронт. Но какво значи това? Това значи, че тя е положила *началото* на ерата на пролетарските революции и на диктатурата на пролетариата.

По-рано се водеха по френската революция от XVIII век, използвайки нейните традиции и насаждайки нейните порядки.

Сега се водят по Октомврийската революция.

По-рано Франция.

Сега СССР.

По-рано „якобинецът“ бе страшилището за цялата буржоазия.

Сега болшевикът е страшилището за буржоазията.

Ерата на „простите“ буржоазни революции, когато пролетариатът бе само ударната сила, а експлоататорите се ползуваха от плодовете на революцията, *мина*.

Настъпни ерата на пролетарските революции в капиталистическите страни.

2) *Периферията на империализма*. Октомври откри ерата на освободителните революции в колониите и зависимите страни.

Пролетариатът не може да освободи себе си, без да освобождава потиснатите от империализма народи. Единен фронт на пролетарските революции в метрополиите и на колониалните революции в зависимите страни.

Ерата на спокойната експлоатация на колониите и зависимите страни *мина*

Настъпни ерата на освободителните революции в колониите, ерата на пробуждането на пролетариата на тия страни, ерата на неговата хегемония.

3) *Центровете и периферията заедно.* С това Октомври нанесе на световния империализъм смъртоносен удар, от който той никога няма да се съвземе.

Империализмът никога няма да си върне „равновесието“ и „устойчивостта“, които имаше преди Октомври.

Ерата на „устойчивостта“ на капитализма *мина.*

Настъпни ерата на упадъка на капитализма.

4) Октомври означава идеологическа победа на комунизма над социалдемократизма, на марксизма над реформизма.

По рано, преди победата на диктатурата на пролетариата в СССР, социалдемократите и реформистите можеха да се кичат със знамето на марксизма, да кокетничат с Маркс и Енгелс и т. н., защото това не бе опасно за буржоазията и хората още не знаеха към какво може да доведе победата на марксизма.

Сега, след победата на диктатурата на пролетариата в СССР, когато всички разбраха към какво води марксизмът и какво може да означава неговата победа, социалдемократите и реформистите, усетили опасността за буржоазията от такова кичене и кокетничене с марксизма, предпочетоха да се разграничат от марксизма.

Отсега нататък единственото убежище и опора на марксизма стана комунизмът.

Отсега нататък духът на марксизма напуска социалдемократията, както социалдемократията още по-рано напусна марксизма.

От победата на Октомврийската революция марксисти могат да бъдат само ония, които поддържат решително и беззаветно първата пролетарска диктатура в света.

Какво значи да се поддържа първата пролетарска диктатура в света? Това значи да се застане на позицията на открита борба със *своята* буржоазия. Но тъй като социалдемократите не искат да воюват със своята буржоазия, а предпочитат да се приспособяват към нея, те, естествено, застават на позицията на борба с първата пролетарска диктатура в света, на позицията на възстановяването на капитализма в СССР. Това именно означава залез на социалдемократията.

Октомври откри ерата на тържеството на световния комунизъм, която е ера на залеза на социалдемократията и на откритото ѝ преминаване в лагера на буржоазията.

Октомври е победа на марксизма в идеологията.

Октомври 1927 г.

Печата се за пръв път

ТРОЦКИСТКАТА ОПОЗИЦИЯ ПРЕДИ И СЕГА

Реч на заседанието на обединения пленум на ЦК и ЦКК
на ВКП (б)¹⁵
23 октомври 1927 г.

I

НЯКОИ ДРЕБНИ ВЪПРОСИ

Другари! Времето ми е малко, затова ще говоря по отделни въпроси.

Преди всичко за личния момент. Вие чухте тук колко старателно опозиционерите ругаят Сталин, без да жаят сили. Това не ме учудва, другари. Фактът, че главните нападки са насочени против Сталин, се обяснява с това, че Сталин знае може би по-добре от някои наши другари всички мошеничества на опозицията, че не е тъй лесно, изглежда, той да бъде измамен, и ето те насочват удара преди всичко против Сталин. Какво пък, нека ругаят колкото си искат.

Та какво е Сталин, Сталин е малък човек. Вземете Ленин. Кой не знае, че през време на Августовския блок опозицията начело с Троцки водеше още по-хулиганска кампания против Ленин. Ето какво казва например Троцки:

„Някаква безсмислена неразбория ми се струва долната интрига, която систематически разпалва майсторът на тия работи Ленин, този професионален експлоататор на всяка изостаналост в руското работническо движение“ (виж „Писмото на Троцки до Чхеидзе“ от април 1913 г.).

Езика му, езика вижте, другари. Това го пише Троцки. И го пише за Ленин.

Може ли да се чудим, че Троцки, който тъй безцеремонно се отнася към великия Ленин, макар че не струва колкото подметката му, ругае сега безогледно един от многото ученици на Ленин — др. Сталин.

Нещо повече, аз считам чест за себе си, че опозицията насочва своята ненавист против Сталин. Така и трябва да бъде. Аз мисля, че би било странно и обидно, ако опозицията, която се опитва да руши партията, би хвалила Сталин, който защитава основите на ленинската партийност.

Сега за „завещанието“ на Ленин. Опозиционерите тук крещяха — вие чухте това, — че Централният комитет на партията „скрил“ „завещанието“ на Ленин. Ние няколко пъти обсъждахме този въпрос в пленума на ЦК и ЦКК, вие знаете това. (Г л а с : „Десетки пъти.“) Бе доказано и предоказано, че никой нищо не скрива, че „завещанието“ на Ленин бе адресирано до XIII конгрес на партията, че то, това „завещание“, бе обявено на конгреса (Г л а с о в е : „Правилно!“), че конгресът реши *единодушно* да не го публикува, между другото, защото сам Ленин не желаше и не искаше това. Всичко това е известно на опозицията не по-зле отколкото на всички нас. При все това опозицията има смелостта да заявява, че ЦК „скрива“ „завещанието“.

Въпросът за „завещанието“ на Ленин стоеше пред нас — ако не се лъжа — още в 1924 г. Съществува някакъв си Истман, бивш американски комунист, изгонен по-късно от партията. Този господин, след като се повъртял в Москва сред троцкистите и насъбрал някои слухове и клюки относно „завещанието“ на Ленин, заминал в чужбина и издал книга озаглавена „След смъртта на Ленин“, в която той не жали боите, за да очерни партията, Централния комитет и съветската власт и в която всичко се гради на това, че ЦК на нашата партия „скривал“ „завещанието“ на Ленин. Тъй като този Истман се намирал едно време във връзка с Троцки, ние, членовете на Политбюро, се обърнахме към Троцки с предложение да се обяви против твърденията на Истман, който, залавяйки се за Троцки и позовавайки се на опозицията, прави Троцки отговорен за клеветата срещу

нашата партия относно „завещанието“. Поради очевидността на въпроса, Троцки действително се обяви против твърденията на Истман, като даде съответна декларация в печата. Тя е напечатана през септември 1925 г. в бр. 16 на „Болшевик“.

Позволете ми да прочета това място от статията на Троцки относно това, дали партията и нейният ЦК скриват или не „завещанието“ на Ленин. Цитирам статията на Троцки:

„На няколко места в книжката Истман пише, че ЦК „скрил“ от партията редица изключително важни документи, написани от Ленин в последния период от живота му (касае се за писма по националния въпрос, за така нареченото „завещание“ и пр.); *това не може да се нарече другояче освен клевети срещу ЦК на нашата партия**. От думите на Истман може да се направи изводът, че Владимир Илич е предназначавал тия писма, които са имали характер на вътрешноорганизационни съвети, за печата. Всъщност това е съвсем невярно. Владимир Илич от началото на своята болест неведнаж се е обръщал към ръководещите учреждения на партията и нейния конгрес с предложения, писма и пр. Всички тия писма и предложения, от само себе си се разбира, винаги са се доставяли според тяхното назначение, довеждани са били до знанието на делегатите на XII и XIII конгреси на партията и винаги, разбира се, са оказвали надлежното влияние върху решенията на партията и ако не всички писма са напечатани, това е защото техният автор не ги е предназначавал за печата. Владимир Илич не е оставил никакво „завещание“ и самият характер на неговото отношение към партията, както и характерът на самата партия, изключваха възможността за такова „завещание“. Като „завещание“ в емигрантския и чуждия буржоазен и меншевишки печат се споменава обикновено (в изопачен до неузнаваемост вид) едно от писмата на Владимир Илич, което съдържаеше съвети от организационен характер. XIII конгрес на партията се отнесе най-внимателно и към това писмо, както към всички други, и направи от него изводи съобразно с условията и обстоятелствата на момента. *Всякакви приказки за скрито или нарушено „завещание“ представляват злостна измислица и са изцяло насочени против фактичката воля на Владимир Илич** и интересите на създадената от него партия (виж статията на Троцки „По повод книгата на Истман „След смъртта на Ленин“, „Болшевик“ бр. 16 от 1 септември 1925 г., стр. 68).

Струва ми се, че е ясно? Това го пише Троцки, а не някой друг. Щом е тъй, на какво основание сега Троцки, Зиновиев и Каменев езикоблудствуват, като

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

твърдят, че партията и нейният ЦК „скриват“ „завещанието“ на Ленин? „Може“ да се езикоблудствува, но трябва да се знае мярката.

Казват, че в това „завещание“ др. Ленин предлагал на конгреса поради „грубостта“ на Сталин да се обмисли въпроса за заместването на Сталин на поста генерален секретар с друг другар. За грубостта е съвсем вярно. Да, аз съм груб, другари, спрямо ония, които грубо и вероломно рушат и разединяват партията. Аз не съм крил това и не го крия. Може би тук искат известна мекота спрямо разколниците. Но у мен няма такова нещо. Още на първото заседание на пленума на ЦК след XIII конгрес аз помолих пленума на ЦК да ме освободи от длъжността генерален секретар. Самият конгрес обсъжда този въпрос. Всяка делегация обсъжда този въпрос и всички делегации, включително Троцки, Каменев, Зиновиев, единодушно *задължиха* Сталин да остане на своя пост.

Какво можех да направя аз? Да избягам от поста си? Това не е в характера ми, от никакви постове никога не съм бягал и нямам право да бягам, защото това би било дезертьорство. Аз, както вече по-рано съм казвал, съм зависим от волята на партията и когато партията ме задължава, аз трябва да се подчиня.

Една година след това аз отново подадох заявление до пленума за освобождаване, но отново ме *задължиха* да остана на поста си.

Какво друго можех да направя?

Що се отнася до обнародването на „завещанието“, конгресът реши да не го обнародва, защото то бе адресирано до конгреса и не бе предназначено за печат.

Ние имаме решение на пленума на ЦК и ЦКК от 1926 г. да се поиска разрешение от XV конгрес за отпечатването на този документ. Ние имаме решението на същия пленум на ЦК и ЦКК за отпечатването на други писма на Ленин, в които Ленин отбелязва грешките на Каменев и Зиновиев пред Октомврийското въстание и иска тяхното изключване от партията⁴⁶.

Ясно е, че приказките, че партията крие тия документи, са гнусна клевета. Тук спадат и такива документи като писмата на Ленин за необходимостта от изключва-

нето на Зиновиев и Каменев от партията. Никога не е било болшевишката партия, ЦК на болшевишката партия да се боят от истината. Силата на болшевишката партия се състои именно в това, че тя не се бои от истината и я гледа право в очите.

Опозицията се мъчи да използва „завещанието“ на Ленин. Но достатъчно е само да прочетем това „завещание“, за да разберем, че те няма какво да използват. Напротив, „завещанието“ на Ленин убива сегашните водачи на опозицията.

И наистина, факт е, че Ленин в своето „завещание“ обвинява Троцки в „неболшеvizъм“, а относно грешката на Каменев и Зиновиев през време на Октомври казва, че тази грешка не е „случайност“. Какво значи това? Това значи, че *политически* не трябва да се доверяваме нито на Троцки, който страда от „неболшеvizъм“, нито на Каменев и Зиновиев, грешките на които не са „случайност“ и които могат и трябва да се повторят.

Характерно е, че в „завещанието“ няма нито една дума, нито един намек за грешки на Сталин. Там се говори само за грубостта на Сталин. Но грубостта не е и не може да бъде недостътък на *политическата* линия или позиция на Сталин.

Ето съответното място от „завещанието“:

„Аз няма повече да характеризирам другите членове на ЦК според личните им качества. Ще напомня само, че Октомврийският епизод с Зиновиев и Каменев, разбира се, не е случайност, но че той също тъй малко може да им се вмени във вина лично, както неболшеvizмът — на Троцки.“

Струва ми се, че е ясно.

II

ЗА „ПЛАТФОРМАТА“ НА ОПОЗИЦИЯТА

Следващият въпрос. Защо ЦК не е напечатал известната „платформа“ на опозицията? Зиновиев и Троцки обясняват това с обстоятелството, че ЦК и партията се „страхуват“ от истината. Вярно ли е това? Разбира се, не е вярно. Нещо повече, глупаво е да се говори, че

партията или ЦК се страхуват от истината. Ние имаме стенограмите на пленумите на ЦК и ЦКК. Тия стенограми се печатат в няколко хиляди екземпляра и се раздават на членовете на партията. Те съдържат речите на опозиционерите, както и речите на представителите на партийната линия. Те се четат от десетки и стотици хиляди партийни членове. (Г л а с о в е: „Правилно!“.) Ако ние се страхувахме от истината, ние не бихме разпространявали тия документи. Това е хубавото всъщност на тия документи, че дават на партийците възможност да сравняват позицията на ЦК с възгледите на опозицията и да вземат своите решения. Къде е тук страхът от истината?

През октомври 1926 г. водачите на опозицията се пъчеха, твърдейки, както твърдят и сега, че ЦК се страхува от истината, крие тяхната „платформа“, скрива я от партията и т. н. Именно затова се пъхаха те тогава в първичните организации из Москва (спомнете си за „Авиаприбор“), из Ленинград (спомнете си за „Путилов“) и т. н. И какво излезе? Излезе, че работниците-комунари дадоха урок на нашите опозиционери, дадоха им такъв урок, че водачите на опозицията бяха принудени да избягат от бойното поле. Но защо тогава те не се решиха да отидат по-нататък по всички първични организации и да проверят, кой от нас се бои от истината — опозиционерите или ЦК? Защото те се изплашиха от действителната (а не измислената) истина.

А сега? Нима сега, ако говорим откровенно, у нас няма дискусия в първичните организации? Покажете поне една първична организация, в която има поне един опозиционер, където поне едно заседание на първичната организация през последните три-четири месеца е минало без речи от страна на опозицията, без дискусия. Нима не е факт, че през последните три-четири месеца опозицията навсякъде, където може, излиза в първичните организации със свои контрарезолюции (Г л а с о в е: „Свършено правилно!“). Но защо Троцки и Зиновиев не опитат да отидат в първичните организации и да изкажат своите възгледи?

Характерен факт. През август тази година след пленума на ЦК и ЦКК Троцки и Зиновиев изпратиха заяв-

ление, че те биха искали да говорят пред московския актив, ако няма възражения от страна на ЦК. ЦК отговори (и този отговор бе разпратен на местните организации), че той не възразява против речи на Троцки и Зиновиев, с условие обаче те, като членове на ЦК, да не говорят против решенията на ЦК. И какво излезе? Те се отказаха да говорят (Общ смях).

Да, другари, някои от нас действително се страхуват от истината, но не ЦК и още по-малко партията, а водачите на нашата опозиция.

Но защо в такъв случай ЦК не напечата „платформата“ на опозицията?

Защото, преди всичко, ЦК не искаше и нямаше право да легализира фракцията на Троцки, да легализира изобщо фракционни групировки. В резолюцията на X конгрес „За единството“ Ленин казва, че наличиостта на „платформа“ е един от главните признаци за фракционност. Въпреки това опозицията състави „платформа“ и поиска нейното напечатване, като с това наруши решението на X конгрес. Какво би било, ако ЦК би напечатал „платформата“ на опозицията? Това би означавало, че ЦК е съгласен да участва във фракционната работа на опозицията по нарушаване решението на X конгрес. Можеха ли ЦК и ЦКК да се решат на това? Ясно е, че никой ЦК, който уважава себе си, не можеше да се реши на тази фракционна крачка (Гласове: „Правилно!“).

По-нататък. В същата резолюция на X конгрес „За единството“, написана от Ленин, се казва, че „конгресът нарежда незабавно да се *разтурят* без изключение всички образували се въз основа на една или друга платформа групи“, че „неизпълнението на това постановление на конгреса трябва да води до безусловно и незабавно изключване от партията“. Директивата е ясна и определена. А какво би било, ако ЦК и ЦКК биха напечатали „платформата“ на опозицията? Би ли могло това да се нарече разтурване на всички без изключение образували се въз основа на една или друга „платформа“ групи? Ясно, че не. Напротив, това би означавало, че ЦК и ЦКК сами се залавят не да разтурват, а да под-

помагат организирането на групи и фракции на базата на „платформата“ на опозицията. Можеха ли ЦК и ЦКК да се решат на тази разколническа стъпка? Ясно е, че не можеха.

Най-после, „платформата“ на опозицията съдържа такива клевети срещу партията, които, ако биха били публикувани, биха нанесли непоправима вреда на партията и на нашата държава.

И наистина, в „платформата“ на опозицията се казва, че нашата партия е готова да премахне монопола на външната търговия и да плаща по всички дългове, следователно и по военните дългове. На всекиго е известно, че това е гнъсна клевета срещу нашата партия, срещу нашата работническа класа, срещу нашата държава. Да допуснем, че ние бихме напечатали „платформа“ с подобна клевета срещу партията и държавата. Какво би излязло от това? От това би се получило само, че международната буржоазия би почнала още повече да ни притиска, искайки такива отстъпки, с които ние никак не можем да се съгласим (например премахване монопола на външната търговия, платежи по военните дългове и т. н.), и заплашвайки ни с война.

Ако такива членове на ЦК, като Троцки и Зиновиев, правят лъжлив донос за нашата партия пред империалистите от всички страни, уверявайки ги, че ние сме готови да се съгласим на максимални отстъпки, дори да отменим монопола на външната търговия, това може да означава само едно: притискайте по-нататък, господа буржоа, партията на болшевиките, заплашвайте ги с война, те, болшевиките, са готови на всички и всякакви отстъпки, ако вие ги притискате.

Лъжлив донос на Зиновиев и Троцки за нашата партия пред господа империалистите за увеличаването на нашите трудности по външната политика — ето до какво се свежда „платформата“ на опозицията.

На кого вреди това? Ясно е, че това вреди на пролетариата на СССР, на компартията на СССР, на цялата наша държава.

Кого ползува това? Това ползува империалистите от всички страни.

Сега аз ви питам — можеше ли ЦК да се съгласи с напечатването на такава гнусота в нашия печат? Ясно е, че не можеше.

Ето какви съображения заставиха ЦК да откаже напечатването на „платформата“ на опозицията.

III

ЛЕНИН ЗА ДИСКУСИЯТА И ЗА ОПОЗИЦИЯТА ИЗОБЩО

Следващият въпрос. Зиновиев се разсипваше тук от опити да докаже, че Ленин бил винаги и във всяко време за дискусия, при това той се позоваваше на дискусията по платформите пред X конгрес и на самия конгрес. Но той „забрави“ да спомене, че Ленин считаше дискусията пред X конгрес за грешка. Той „забрави“ да каже, че резолюцията на X конгрес „За единството на партията“, написана от Ленин и представляваща *директива* за развитието на нашата партия, предписва не дискусия по „платформите“, а разтурване на всички и всякакви групи, образувани въз основа на една или друга „платформа“. Той „забрави“, че на X конгрес Ленин се изказваше за „недопущане“ занапред в партията на каквато и да било опозиция. Той „забрави“ да каже, че Ленин считаше за съвсем недопустимо превръщането на нашата партия в „дискусионен клуб“.

Ето например как Ленин преценяваше дискусията пред X конгрес:

„Аз вече имах случай днес да говоря за това и, разбира се, можах само предпазливо да кажа, че едва ли мнозина от вас не ще преценят тази дискусия като прекален разкош. А от себе си лично не мога да не прибавя, че според мене този разкош бе действително съвсем недопустим и че като допуснахме такава дискусия, ние несъмнено направихме грешка“ (виж протоколите на X конгрес, стр. 164⁷).

А ето какво каза Ленин на X конгрес за всякаква възможна опозиция след X конгрес:

„Сплотяването на партията, недопущането на опозиция в партията е политическият извод от съвременния момент . . .“ „Не ни трябва сега опозиция, другари! И аз мисля, че партийният конгрес

ще трябва да направи този извод, ще трябва да направи извода, че на опозицията сега край, кръст, стига ни вече опозиция!" (виж пак там, стр. 61 и 63¹⁸).

Ето как гледаше Ленин на въпроса за дискусията и за опозицията изобщо.

IV

ОПОЗИЦИЯТА И „ТРЕТАТА СИЛА“

Следващият въпрос. За какво бе необходимо съобщението на др. Менжински за белогвардейците, с които е свързана една част от „работниците“ на нелегалната антипартийна печатница на троцкистите?

Първо, за да разсее лъжата и клеветата, които опозицията разпространява в своите антипартийни издания по този въпрос. Опозицията уверява всички, че въпросът за белогвардейците, свързани така или иначе със съюзниците на опозицията от рода на Шчербаков, Тверски и други, е измислица, лъжа, пусната в ход за очерняне на опозицията. Съобщението на др. Менжински с показанията на арестуваните не оставя никакво съмнение в това, че една част от „работниците“ на нелегалната антипартийна печатница на троцкистите е свързана, безусловно свързана с контрареволуционни елементи измежду белогвардейците. Нека опозицията се опита да опровергае тия факти и документи.

Второ, за да разобличи лъжата, която разпространява сега органът на Маслов в Берлин („Фане дес Комунизмус“, т. е. „Знаме на комунизма“). Ние току-що получихме последния брой на този нечист лист на ренегата Маслов, зает с това, да клевети СССР и да издава държавните тайни на СССР на буржоазията. В този печатен орган са публикувани, разбира се, в изопачен вид, показанията на арестуваните белогвардейци и техните съюзници от нелегалната антипартийна печатница (Г л а с о в е: „Бива си ги“). Откъде е можел Маслов да получи тия сведения? Тия сведения са секретни, защото още не са издирени и арестувани всички от оня кръг белогвардейци, който е замесен в организирането на заговор по

типа на заговора на Пилсудски. Троцки, Зиновиев, Смилга и другите опозиционери се запознаха с тия показания в ЦКК. На тях им бе забранено засега да снемат препис от тия показания. Но те, изглежда, все пак са снели препис и са се постарали да го пратят на Маслов. Но какво значи да се предадат тия сведения на Маслов за публикуване? Това значи да се предупредят ония белогвардейци, които още не са издирени и арестувани, да се предупредят, че болшевиките имат намерение да ги арестуват.

Добре ли е това, допустимо ли е това за комунисти? Ясно е, че не е допустимо.

Статията в органа на Маслов има пикантното заглавие: „Сталин разцепва ВКП (б). Белогвардейският заговор. Писмо от СССР“ (Г л а с о в е: „Мерзавци!“). Можехме ли ние след всичко това, след като Маслов с помощта на Троцки и Зиновиев напечата за всеобщо сведение изопачените показания на арестуваните — можехме ли ние след всичко това да не дадем отчет пред пленума на ЦК и ЦКК, като противопоставим на сплетните действителните факти и действителните показания?

Ето защо ЦК и ЦКК счетоха за нужно да предложат на др. Менжински да направи съобщение за фактите.

Какво произтича от тия показания, от съобщението на др. Менжински? Обвинявали ли сме някога или обвиняваме ли сега опозицията в устройване на военен заговор? Разбира се, не. Обвинявали ли сме някога или обвиняваме ли сега опозицията в участие в този заговор? Разбира се, не (Муралов: „На миналия пленум я обвинявахте“). Не е вярно, Муралов, ние имаме двете известия на ЦК и ЦКК за нелегалната антипартийна печатница и за безпартийните интелегенти, свързани с тая печатница. В тия документи вие няма да намерите нито една фраза, нито една дума за това, че ние обвиняваме опозицията в участие във военния заговор. В тия документи ЦК и ЦКК твърдят само, че опозицията, организирайки нелегална печатница, се е свързала с буржоазни интелегенти, а една част от тия интелегенти на свой ред се е оказала във връзка с белогвардейците, замислящи военен заговор. Аз бих помолил Муралов да

посочи съответното място в документите, издадени от Политбюро на ЦК и от Президиума на ЦКК във връзка с този въпрос. Муралов не ще ги посочи, защото такива места изобщо не съществуват.

Но в такъв случай в какво сме обвинявали и продължаваме да обвиняваме опозицията?

Първо, в това, че опозицията, водейки разколническа политика, организира антипартийна нелегална печатница.

Второ, в това, че за организирането на тая печатница опозицията е влязла в блок с буржоазни интелегенти, част от които се оказа в пряка връзка с контрареволуционните заговорници.

Трето, в това, че привличайки към себе си буржоазни интелегенти и конспирирайки с тях против партията, опозицията се оказа, независимо от волята си, независимо от своето желание, в обкръжението на така наречената „трета сила“.

Излезе, че опозицията има много по-голямо доверие към тия буржоазни интелегенти отколкото към своята собствена партия. Иначе тя не би искала освобождаването на „всички арестувани“ във връзка с нелегалната печатница, дори и на Шчербаков, Тверски, Болшаков и др., които се оказаха във връзка с контрареволуционните елементи.

Опозицията е искала да има антипартийна нелегална печатница; за тая цел тя се е обърнала за помощ към буржоазни интелегенти; а една част от тия последните се оказа във връзки с откритите контрареволуционери — ето каква верижка се получи, другари. Около опозицията са се залепили, независимо от нейната воля, независимо от нейното желание, антисъветски елементи, които се стараят да използват разколническата работа на опозицията за своите цели.

По такъв начин се оправда предсказанието на Ленин, направено още на X конгрес на нашата партия (виж резолюцията на X конгрес „За единството на партията“), в което той каза, че към борбата в нашата партия непременно ще се постарае да се прилепи „третата сила“, т. е. буржоазията, за да използва работата на опозицията за своите класови цели.

Казват, че контрареволуционни елементи проникват понякога и в съветските органи, например на фронтовете, независимо от всякаква връзка с опозицията. Това е вярно. Но тогава съветските органи ги арестуват и ги разстрелват. А как постъпи опозицията? Тя поиска *освобожданието* на арестуваните при нелегалната печатница буржоазни интелектуалци, свързани с контрареволуционните елементи. Ето къде е нещастieto, другари. Ето до какъв резултат води разколническата работа на опозицията. Вместо да помислят за всички тия опасности, вместо да помислят за ямата, в която се свличат нашите опозиционери — те се усъвършенствуват в клеветене на партията и с всички сили се стараят да дезорганизират, да разцепят нашата партия.

Говори се за бившия врангелов офицер, който съдействувал на ОГПУ за разкриването на контрареволуционните организации. Опозицията тържествува, вдигайки шум по повод на това, че бившият врангелов офицер, към когото се обърнали съюзниците на опозицията, всички тия Щчербаковци и Тверски, се оказал агент на ОГПУ. Но какво лошо има в това, ако същият този бивш врангелов офицер помага на съветската власт да разкрива контрареволуционните заговори? Кой може да отрича на съветската власт правото да привлича на своя страна бивши офицери, за да ги използва за разкриване на контрареволуционни организации?

Щчербаковци и Тверски се обърнали към този бивш врангелов офицер не като към агент на ОГПУ, а като към бивш врангелов офицер, за да го използват *против* партията и *против* съветската власт. Ето в какво се състои работата и ето къде е нещастieto на нашата опозиция. И когато ОГПУ, вървейки по тия следи, се натъкна съвсем неочаквано за себе си на нелегалната антипартийна печатница на троцкистите, оказа се, че господата Щчербаковци, Тверски и Болшаковци, тъкмейки блок с опозицията, вече имат блок с контрареволуционерите, с бивши колчакови офицери от рода на Костров и Новиков, за което докладва днес др. Менжински.

Ето в какво се състои работата, другари, и ето къде е нещастieto на нашата опозиция.

Разколническата работа на опозицията я води към съюз с буржоазните интелегенти, а съюзът с буржоазните интелегенти улеснява обвързването на опозицията с всевъзможни контрареволуционни елементи — това е горчивата истина.

V

КАК ОПОЗИЦИЯТА СЕ „ГОТВИ“ ЗА КОНГРЕСА

Следващият въпрос: за подготовката на конгреса. Зиновиев и Троцки се разсипваха тук да твърдят, че ние подготвяме конгреса чрез репресии. Странно е, че те не виждат нищо друго освен „репресии“. А решението на пленума на ЦК и ЦКК за дискусия, повече от един месец преди конгреса — какво е това, според вас, подготовка за конгрес или не? А непрекътавящата се дискусия в първичните организации и другите организации на партията, която продължава ето вече три-четири месеца? А обсъждането на стенограмите и решенията на пленума през последната половина година, особено през последните три-четири месеца по всички въпроси на вътрешната и външна политика? Как другояче може да се нарече всичко това, ако не подем на активността на партийните маси, въвличането им в обсъждане на най-важните въпроси на нашата политика, подготовка на партийните маси за конгреса?

Но кой е виновен, ако партийните организации не поддържат опозицията? Очевидно за това е виновна опозицията, линията на която е линия на пълен банкрут, политиката на която е политика на блок с всички антипартийни елементи чак до ренегатите Маслов и Суварин против партията и Коминтерна.

Зиновиев и Троцки, очевидно, мислят, че конгресът трябва да се подготви чрез организирането на нелегални антипартийни събрания, чрез лъжливи доноси за нашата партия пред империалистите от всички страни, чрез дезорганизирането и разединението на нашата партия. Съгласете се, че това е доста странно схващане за подготовката на партийния конгрес. И когато партията взема

решителни мерки, чак до изключване, против дезорганизаторите и разколниците, опозицията крещи за репресии.

Да, партията прилага и ще прилага репресии против дезорганизаторите и разколниците, защото партията не може да бъде разединявана при никакви условия, нито преди конгреса, нито през време на конгреса. Защото партията би извършила самоубийство, ако тя би позволила на самозабравилите се разколници, на съюзниците на разните там Шчербаковци да рушат партията поради това, че ни оставал само един месец до конгреса.

Др. Ленин не така гледаше на въпроса. Вие знаете, че в 1921 г. Ленин предложи да изключим Шляпников от ЦК и от партията не заради организиране на антипартийна печатница и не заради съюз с буржоазните интелекенти, а само заради това, че Шляпников се бе осмелил да критикува в първичната парторганизация решенията на ВСНХ. Сравнете сега това поведение на Ленин с онова, което партията върши сега спрямо опозицията, и вие ще разберете колко сме разпуснали ние дезорганизаторите и разколниците.

Вие не може да не знаете, че в 1917 г., преди Октомврийското въстание, Ленин няколко пъти предлага да изключим Каменев и Зиновиев от партията само затова, че те критикуваха едно необнародвано решение на партията в полусоциалистическия, полубуржоазен вестник — в „Новой Жизни“⁴⁹. А колко секретни решения на ЦК и ЦКК публикува сега нашата опозиция в страниците на вестника на Маслов в Берлин, който е буржоазен, анти-съветски, контрареволуционен вестник! И ние всички търпим това, търпим безкрай, давайки с това възможност на разколниците от опозицията да рушат нашата партия. Ето до какъв позор ни е довела опозицията! Но ние не можем да търпим това безкрай, другари (Гласове: „Правилно!“). Ръкопляскания).

Говорят за арестите на изключени от партията дезорганизатори, водещи антисъветска работа. Да, ние ги арестуваме и ще ги арестуваме, ако те не престанат да заговорничат против партията и съветската власт (Гласове: „Правилно! Правилно!“).

Говорят, че историята на нашата партия не познавала такива примери. Това не е вярно. А групата на Мясников⁵⁰? А групата „работническа правда“? Кой не знае, че членовете на тия групи бяха арестувани при непосредствената подкрепа от страна на Зиновиев, Троцки и Каменев? Защо преди три-четири години бе възможно да се арестуват изключени от партията дезорганизатори, а да не може да направим това сега, когато някои бивши членове на троцкистката опозиция стигат до пряк съюз с контрареволуционерите?

Вие чухте съобщението на др. Менжински. В това съобщение се казва, че някой си Степанов (военен), член на партията, привърженик на опозицията, се намира в непосредствени връзки с контрареволуционерите, с Новиков, Костров и други, което и сам Степанов не отрича в своите показания. Какво ще наредите да правим с този тип, който и досега е опозиционер? Да го целуваме или да го арестуваме? Какво чудно има, ако ОГПУ арестува такива типове? (Гласове от залата: „Правилно, съвършено правилно!“. Ръкопляскания.)

Ленин казваше, че можем да достигнем до пълно разрушаване на партията, ако сме снизходителни към дезорганизаторите и разколниците. Това е съвършено правилно. Именно затова аз мисля, че е време да се откажем от снизходителното отношение към водачите на опозицията и е време да направим извод за изключването на Троцки и Зиновиев от ЦК на нашата партия (Гласове: „Правилно!“). Това е елементарният извод и елементарната минимална мярка, която трябва да бъде взета, за да опазим партията от разколническата работа на дезорганизаторите.

На миналия пленум на ЦК и ЦКК през август тази година някои членове на пленума ме упрекваха за меко отношение спрямо Троцки и Зиновиев, заради това, че аз убеждавах пленума да не изключва веднага Троцки и Зиновиев от ЦК (Гласове от залата: „Правилно, и сега упрекваме“). Може би аз постъпих тогава прекалено меко и допуснах грешка, предлагайки по-умерена линия спрямо Троцки и Зиновиев (Гласове: „Правилно!“). Др. Петровски: „Правилно, винаги ще упрек-

ваме заради гнилата „връвчица!“). Но сега, другари, след всичко, което преживяхме през тия три месеца, след като опозицията наруши даденото от нея обещание в специалната „декларация“ от 8 август да ликвидира своята фракция и измами още веднаж партията — след всичко това за мекота не остава вече никакво място. Сега ние трябва да стоим в първите редове на ония другари, които искат изключването на Троцки и Зиновиев от ЦК (Бурни ръкопляскания. Гласове: „Правилно! Правилно!“. Глас: „Троцки трябва да се изключи от партията“). Нека конгресът решава това, другари.

Изключвайки Троцки и Зиновиев от ЦК, ние трябва да предоставим на усмотрението на XV конгрес всички материали за разколническата работа на опозицията, които са се събрали у нас, и въз основа на които конгресът ще има възможност да вземе съответно решение.

VI

ОТ ЛЕНИНИЗЪМ КЪМ ТРОЦКИЗЪМ

Следващият въпрос. В своята реч Зиновиев засегна интересния въпрос за „грешките“ на партийната линия през последните две години и за „правилността“ на линията на опозицията. Аз бих искал да отговоря на това с две думи, като изясня въпроса за *банкрута* на линията на опозицията и за *правилността* на политиката на нашата партия през последните две години. Но аз много злоупотребявам с вашето внимание, другари (Гласове: „Молим, молим продължавайте!“). Председателят: „Няма ли възражения?“ Гласове: „Молим, молим!“).

В какво се състои главният грях на опозицията, който определи банкрута на опозиционната политика? Главният грях на опозицията се състои в това, че тя се опитваше, опитва се и още ще се опитва да пребоядиса и *замени* ленинизма с троцкизъм. Беше време, когато Каменев и Зиновиев защитаваха ленинизма от покушенията на Троцки. Тогава и Троцки не бе така смел. Това бе една линия. Но след това Зиновиев и Каменев, изплашени от новите трудности, преминаха на страната на

Троцки, създадоха заедно с Троцки нещо от рода на влошен Августовски блок и по такъв начин попаднаха в плен на троцкизма. И тук се оправда предсказанието на Ленин, че октомврийската грешка на Зиновиев и Каменев не е „случайност“. От борба за ленинизма Зиновиев и Каменев преминаха на линията на борба за троцкизъм. Това е вече съвсем друга линия. С това всъщност се обяснява защо Троцки е станал сега по-смел.

В какво се състои главната задача на сегашния обединен блок, възглавяван от Троцки? В това, бавно и постепенно да преведе партията от ленинските релси на релсите на троцкизма. Ето къде е основният грях на опозицията. Ала партията иска да остане ленинска партия. Естествено е, че партията обърна гръб на опозицията, вдигайки все по-високо и по-високо знамето на ленинизма. Ето защо вчерашните водачи на партията са станали сега отцепници.

Опозицията мисли да „обясни“ своето поражение с личен момент, с грубостта на Сталин, с неотстъпчивостта на Бухарин и Риков и т. н. Много евтино обяснение! Това е знахарство, а не обяснение. Троцки води борба с ленинизма от 1904 г. През периода от 1904 г. до февруарската революция в 1917 г. Троцки се въртя през цялото време около меншевиките, водейки отчаяна борба против партията на Ленин. През този период Троцки претърпя цял ред поражения от партията на Ленин. Защо? Може би за това е виновна грубостта на Сталин? Но Сталин тогава не бе още секретар на ЦК, той се намираще тогава далеч от чужбина, водейки борба в нелегалност, против царизма, а борбата между Троцки и Ленин се водеше в чужбина — какво общо има тук грубостта на Сталин?

През периода от Октомврийската революция до 1922 г. Троцки, намирайки се вече в болшевишката партия, успя да извърши две „грандиозни“ атаки против Ленин и неговата партия: в 1918 г. — по въпроса за Бресткия мир, и в 1921 г. — по въпроса за профсъюзите. И двете атаки завършиха с поражението на Троцки. Защо? Може би за това е виновна грубостта на Сталин? Но Сталин тогава не бе още секретар на ЦК, на секретар-

ските постове стояха тогава всеизвестни троцкисти — какво общо има тук грубостта на Сталин?

По-нататък партията имаше цял ред нови атаки от страна на Троцки (1923 г., 1924 г., 1926 г., 1927 г.) и всяка атака завършваше с ново поражение на Троцки.

Не е ли ясно от всичко това, че борбата на Троцки против ленинската партия има далеч отиващи, дълбоки исторически корени? Не е ли ясно от това, че сегашната борба на партията против троцкизма е продължение на борбата, която партията начело с Ленин водеше от 1904 г.

Не е ли ясно от всичко това, че опитите на троцкистите да подменят ленинизма с троцкизъм са главната причина за провала и банкрута на цялата линия на опозицията?

Нашата партия се роди и израсна в бурята на революционните битки. Тя не е партия, израснала в период на мирно развитие. Именно затова тя е пълна с революционни традиции и е освободена от фетишистко отношение към своите лидери. Плеханов бе едно време най-популярният човек в партията. Нещо повече, той бе основател на партията и популярността на Троцки или Зиновиев никак не може да се сравнява с неговата популярност. И все пак, въпреки това, партията се отвърна от Плеханов, щом той почна да отстъпва от марксизма към опортюнизма. А какво чудно има в това, че такива не толкова „велики“ хора като Троцки и Зиновиев се оказаха в опашката на партията, след като почнаха да отстъпват от ленинизма?

Но най-яркият показател за опортюнистическото израждане на опозицията, най-яркият признак за банкрута и падението на опозицията е нейното гласуване против манифеста на ЦИК на СССР. Опозицията е против преминаването към седемчасов работен ден! Опозицията е против манифеста на ЦИК на СССР! Цялата работническа класа на СССР, цялата челна част на пролетариите от всички страни с възторг посрещат манифеста, задружно аплодират идеята за преминаване към седемчасов работен ден, а опозицията гласува против манифеста, при-

съединявайки своя глас към общия хор на буржоазните и меншевишките „критици“, присъединявайки своя глас към клеветниците от „Форверц“⁵¹.

Аз не съм мислил, че опозицията може да дойде до такъв позор.

VII

ЗА НЯКОИ МНОГО ВАЖНИ ИЗВОДИ ОТ ПАРТИЙНАТА ПОЛИТИКА ПРЕЗ ПОСЛЕДНИТЕ ГОДИНИ.

Да пристъпим сега към въпроса за линията на нашата партия през последните две години, към проверка на тая линия, към оценка на тая линия.

Зиновиев и Троцки казваха, че линията на нашата партия се оказала несъстоятелна. Да се обърнем към фактите. Да вземем четирите основни въпроса на нашата политика и да проверим линията на нашата партия през последните две години от гледна точка на тия въпроси. Аз имам предвид такива решаващи въпроси, като въпроса за селячеството, въпроса за индустрията и нейното превъоръжаване с нова техника, въпроса за мира и най-после въпроса за нарастването на комунистическите елементи в целия свят.

Въпросът за селячеството. Какво бе положението у нас преди две-три години? Вие знаете, че положението в нашето село тогава бе тежко. Нашите председатели на общинските изпълнителни комитети и изобщо селските дейци не винаги биваха признавани и често пъти ги подлагаха на терор. Селските кореспонденти биваха срещани с късоцевни пушки*. Тук-таме, особено в покрайнините, имахме бандитски действия. А в такава страна като Грузия имахме дори въстания⁶². Естествено, в такава обстановка кулакът се засилваше, среднякът се сплотяваше около кулака, а беднякът губеше сплотеност. Особено тежко се отрази върху положението на страната фактът, че производителните сили на селото ра-

* Пушки с обрязани цеви — за да могат да бъдат скривани. С тях враговете на съветската власт са нападали съветските дейци из засада. *Бълг. ред.*

стяха с извънредно бавно темпо, част от орната земя никак не се обработваше, посевната площ представляваше някакви 70—75% от довоенната площ. Това бе в периода до XIV конференция на нашата партия.

На XIV конференция партията предприе редица мероприятия под формата на известни отстъпки в полза на средняка с оглед да тласне напред селското стопанство с по-бързо темпо, да увеличи производството на продоволствени и суровинни продукти на селското стопанство, да установи здрав съюз със средняка и да тласне напред изолирането на кулаците. На XIV конгрес на нашата партия опозицията, начело със Зиновиев и Каменев, се опита да подкопае тази политика на партията, предлагайки тя да бъде заменена по същество с политика на разкулачване, с политика на възстановяване комитетите на бедните селяни. Това бе всъщност политика на възстановяване на гражданската война в селото. Партията отби тази атака на опозицията, като утвърди решенията на XIV конференция, одобри политиката на съживяване на съветите в селото и издигна лозунга за индустриализацията като главен лозунг на социалистическото строителство. Партията застана твърдо на линията на здравия съюз със средния селянин и изолирането на кулаците.

Какво постигна партията с това?

Тя постигна умиротворяване на селото, подобрене на отношенията с основните маси на селячеството, създаване на условия за организиране на бедните селяни в самостоятелна политическа сила, по-нататъшно изолиране на кулаците и постепенно обхващане на индивидуалните стопанства на милионите селяни от страна на държавните и кооперативните органи.

А какво значи умиротворяване на селото? Това е едно от основните условия за строителството на социализма. Не може да се строи социализъм при бандитски действия и въстания сред селяните. Сега ние имаме разширяване на посевната площ до размерите на довоенното ниво (95%), умиротворено село, съюз със средния селянин, повече или по-малко организирани бедни се-

ляни, закрепнали съвети в селото, пораснал авторитет на пролетариата и неговата партия в селото.

Ние създадохме по такъв начин условия, които дават възможност да продължим по-нататък настъплението срещу капиталистическите елементи в селото и да осигурим по-нататъшното успешно строителство на социализма в нашата страна.

Ето ви резултатите от нашата партийна политика в селото в течение на две години.

Излиза следователно, че политиката на нашата партия по основния въпрос за взаимоотношенията между пролетариата и селяните се оказа правилна.

Въпросът за индустрията. Историята казва, че нито една млада държава в света не е издигала още своята индустрия, особено тежка индустрия, без помощ отвън, без заеми отвън или без ограбване на чужди страни, колонии и т. н. Това е обикновеният път за капиталистическата индустриализация. Англия издигна в миналото своята индустрия с това, че стотици години събираше сок от всички страни, от всички колонии, влагайки награбеното в своята индустрия. Германия започна да се издига през последно време от това, че има от Америка заеми от няколко милиарда рубли.

Но ние не можем да вървим нито по един от тия пътища. Цялата наша политика изключва колониалните грабежи. А заеми не ни дават. На наше разположение оставаше един единствен път, посочен от Ленин, а именно: издигане на своята индустрия, превъоръжаване на своята индустрия с нова техника на базата на вътрешните натрупвания. Опозицията през цялото време грачеше, че вътрешните натрупвания няма да стигнат за снабдяването на нашата индустрия с нова техника. Още през април 1926 г. на пленума на ЦК опозицията твърдеше, че нашите вътрешни натрупвания няма да ни стигнат, за да тласнем напред снабдяването на индустрията с нова техника. Опозицията пророкуваше тогава провал след провал. А в действителност опитът показва, че за тия две години ние успяхме да тласнем напред превъоръжаването на нашата индустрия. Факт е, че за две години ние успяхме да вложим в нашата индустрия повече от два милиарда рубли.

Факт е, че тия вложения се оказаха достатъчни, за да тласнат по-нататък превъоръжаването на нашата индустрия и индустриализацията на страната. Ние постигнахме онова, което не е постигала още нито една държава в света: ние повдигнахме нашата индустрия, ние започнахме да я превъоръжаваме, ние тласнахме напред това дело със своите собствени натрупвания.

Ето ви резултатите от нашата политика по въпроса за снабдяването на нашата индустрия с нова техника.

Само слепци могат да отричат факта, че политиката на нашата партия се оказа тук правилна.

Въпросът за външната политика. Целта на нашата външна политика, ако се имат предвид дипломатическите отношения с буржоазните държави, е запазването на мира. Какво постигнахме ние в тая област? Ние постигнахме това, че отстояхме — добре или зле, — но все пак отстояхме *мира*. Ние постигнахме това, че въпреки капиталистическото обкръжение, въпреки враждебната работа от страна на капиталистическите правителства, въпреки провокационните действия в Пекин⁵³, Лондон⁵⁴, Париж⁵⁵ — въпреки всичко това ние не се поддадохме на провокацията и съумяхме да защитим делото на мира.

Ние не сме във война, въпреки нееднократните пророчества на Зиновиев и другите — ето главния факт, против който е безсилна истериката на нашата опозиция. А това е важно за нас, защото само в условията на мир можем да движим по-нататък, с нужната за нас бързина, строителството на социализма в нашата страна. А колко пророчества за война имаше у нас! Зиновиев пророкуваше, че ще сме във война тази пролет. След това той почна да пророкува, че войната ще почне по всяка вероятност тази есен. А ние сме вече пред зимата, а война все няма.

Ето ви резултатите от нашата мирна политика.

Само слепите не виждат тия резултати.

Накрая, четвъртият въпрос, въпросът за състоянието на комунистическите сили в целия свят. Само слепите могат да отричат, че компартиите растат в целия свят, от Китай до Америка, от Англия до Германия. Само

слепите могат да отричат, че елементите на криза в капитализма нарастват, а не намаляват. Само слепите могат да отричат, че растежът на социалистическото строителство в нашата страна, успехите на нашата политика вътре в страната са една от главните причини за растежа на комунистическото движение в целия свят. Само слепите могат да отричат прогресивното засилване на влиянието и авторитета на Комунистическия интернационал във всички страни на света.

Такива са резултатите от линията на нашата партия по четирите главни въпроса на вътрешната и външната политика през последните две години.

А какво означава правилността на политиката на нашата партия? Тя може да означава, покрай всичко друго, само едно: пълния банкрут на политиката на нашата опозиция.

VIII

НАЗАД КЪМ АКСЕЛРОД

Всичко това добре — могат да ни кажат. Линията на опозицията е неправилна и антипартийна. Нейното поведение не може да се нарече другояче освен разколничество. Изключването на Зиновиев и Троцки е следователно естественият изход от създаденото положение. Всичко това е така.

Но беше време, когато всички ние говорехме, че водачите на опозицията трябва да се запазят в ЦК, че те не трябва да се изключват. Защо е сега тая промяна? Как се обяснява този обрат? Има ли тук изобщо обрат?

Да, има. Как се обяснява той? Той се обяснява с коренното изменение на принципиалната линия и на организационната „схема“ на водачите на опозицията. Водачите на опозицията и преди всичко Троцки се промениха, промениха се към по-лошо. Естествено е, че трябваше да се промени и политиката на партията спрямо тия опозиционери.

Да вземем, например, такъв важен *принципиален* въпрос като въпроса за израждането на нашата партия. Какво значи израждане на нашата партия? Това е от-

ричане съществуването на диктатура на пролетариата в СССР. На каква позиция беше в тази област Троцки, да речем, преди три години? Вие знаете, че либералите и меншевиките, сменовеховците⁶⁶ и всевъзможните ренегати тогава твърдяха, че израждането на нашата партия е неизбежно. Вие знаете, че те вземаха тогава примери от френската революция, като твърдяха, че болшевиките трябва да претърпят същото крушение, каквото са претърпели на времето си якобинците във Франция. Вие знаете, че историческите аналогии с френската революция (крушението на якобинците) тогава бяха и продължават сега да са главният аргумент на всевъзможните меншевики и сменовеховци против запазването на диктатурата на пролетариата и против възможността за строителството на социализма в нашата страна.

Как гледаше на този въпрос Троцки преди три години? Той се отнасяше тогава безусловно отрицателно към такива аналогии. Ето какво писа той тогава в своята брошура „Новият курс“ (1924 г.):

„Историческите аналогии с Великата френска революция (крушението на якобинците!), с които се хранят и утешават либерализмът и меншевизмът, са *повърхностни и несъстоятелни*“* (виж. „Новий курс“, стр. 33).

Ясно и определено! Струва ми се, трудно е да се изрази по-решително и по-определено. Правилно ли е това твърдение на Троцки относно историческите аналогии с френската революция, които усилено се използват от всевъзможните сменовеховци и меншевики? Безусловно правилно.

А сега? Продължава ли Троцки да се придържа към същото становище? За съжаление, не. Дори на-против. През тия три години Троцки успя да еволюира към „меншевизма“ и „либерализма“. Сега той сам твърди, че историческите аналогии с френската революция са признак не на меншевизъм, а на „истински“, „действителен“ „ленинизъм“. Чели ли сте стенограмата на заседанието на Президиума на ЦКК през юли тази година? Ако сте я чели не е трудно да разберете, че в своята

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

борба против партията Троцки се опира сега на меншевишките теории за израждането на нашата партия по типа на крушението на якобинците в периода на френската революция. Сега брътвежът за „термидор“ е според Троцки признак за добър тон.

От троцкизъм към „меншеvizъм“ и „либерализъм“ по основния въпрос за израждането — такъв е пътят на троцкистите през последните три години.

Троцкистите са се променили. Трябваше да се промени и политиката на партията спрямо троцкистите.

Да вземем сега такъв не по-малко важен въпрос като *организационния* въпрос, въпроса за партийната дисциплина, за подчинение малцинството на мнозинството, за ролята на желязната дисциплина в партията за укрепването на диктатурата на пролетариата. На всички е известно, че желязната дисциплина в нашата партия е едно от главните условия за запазването на диктатурата на пролетариата и за успешното строителство на социализма в нашата страна. На всички е известно, че меншевиките от всички страни се стараят да подкопаят преди всичко желязната дисциплина в нашата партия. Беше време, когато Троцки разбираше и ценеше желязната дисциплина в нашата партия. Разногласията на нашата партия с Троцки всъщност никога не са се прекратявали. Обаче Троцки и троцкистите умееха да се подчиняват на решенията на нашата партия. На всички са известни нееднократните декларации на Троцки, че каквато и да е нашата партия, той е готов „да държи ръце мирно по войнишки“, ако партията заповяда. И трябва да се каже, че троцкистите нерядко успяваха да запазят своята лоялност спрямо партията и нейните ръководни органи.

А сега? Може ли да се каже, че троцкистите, сегашната опозиция, са готови да се подчиняват на решенията на партията, да държат ръцете си мирно по войнишки и т. н.? Не, сега вече това не може да се каже. След двукратното нарушение на своето собствено обещание за подчиняване на решенията на партията, след двукратното измамване на партията, след организирането на нелегални печатници заедно с буржоазните интели-

генти, след нееднократната декларация на Зиновиев и Троцки от тази същата трибуна, че те нарушават и ще нарушават и занапред дисциплината на нашата партия — след всичко това едва ли ще се намери в нашата партия поне един човек, който би намерил в себе си мъжество да повярва, че водачите на опозицията са готови да стоят мирно пред партията. Сега опозицията е преминала върху нови релси, върху релсите на разкола на партията, върху релсите на създаването на нова партия. Сега най-популярната брошура сред опозиционерите е не болшевишката брошура на Ленин „Крчка напред, две крачки назад“⁶⁷, а старата меншевишка брошура на Троцки „Нашите политически задачи“ (издадена в 1904 г.), насочена против организационните принципи на ленинизма, против брошурата на Ленин „Крчка напред, две крачки назад“.

Вие знаете, че същността на тая стара брошура на Троцки се състои в отричането на ленинското разбиране за партията и партийната дисциплина. В тая брошура Троцки не нарича Ленин другояче, а „Максимилиан Ленин“, намеквайки, че Ленин е повторение на Максимилиан Робеспьер с неговия стремеж към лична диктатура. В тази своя брошура Троцки направо казва, че на партийната дисциплина трябва да се подчиняваме само до толкова, доколкото решенията на партията не противоречат на желанията и възгледите на ония, които са призвани да се подчиняват на партията. Това е чисто меншевишки организационен принцип. Тази брошура е интересна между другото с това, че Троцки я посвещава на меншевика П. Акселрод. Там така е и казано: „На скъпия учител Павел Борисович Акселрод“ (С м я х. Г л а с о в е: „Явен меншевик!“).

От лоялност спрямо партията към политика на разкол в партията, от брошурата на Ленин „Крчка напред, две крачки назад“ към брошурата на Троцки „Нашите политически задачи“, от Ленин към Акселрод — такъв е организационният път на нашата опозиция.

Троцкистите се промениха. Трябваше да се промени и организационната политика на партията спрямо троцкистката опозиция.

Е, какво пък! На добър им час към „скъпия учител Павел Борисович Акселрод!“ На добър час! Само побързайте, уважаеми Троцки, защото „Павел Борисович“ поради неговата престарялост може скоро да умре, а вие може да не заварите „учителя“ (Продължителни ръкопляскания).

„Правда“, бр. 251,
2 ноември 1927 г.

БЕСЕДА С ЧУЖДЕСТРАННИ РАБОТНИЧЕСКИ ДЕЛЕГАЦИИ

5 ноември 1927 г.

Присъствували 80 делегати от Германия, Франция, Австрия, Чехословакия, Южна Америка, Китай, Белгия, Финландия, Дания и Естония. — Беседата продължила 6 часа.

Сталин. Другари, вчера ми предадоха списък на въпроси на немски език без подпис. Днес сутринта получих два нови списъка: единия от френската делегация, другия — от датската. Да почнем с първия списък въпроси, макар и да не се знае, от коя делегация изхожда тоя списък. След това можем да преминем към следващите два списъка. Ако не възразявате, да почнем (Делегатите изказват съгласие).

1-ви въпрос. *Защо СССР не участва в Обществото на народите?*

Отговор. В нашия печат неведнаж се е писало за причините за неучастието на СССР в Обществото на народите. Аз бих могъл да отбележа някои от тия причини.

Съветският съюз не е член на Обществото на народите и не участва в Обществото на народите, защото преди всичко не иска да поема върху себе си отговорност за империалистическата политика на Обществото на народите, за „мандатите“, които Обществото на народите дава за експлоатация и потискане на колониалните страни. Съветският съюз не участва в Обществото на народите, защото е против империализма, против потискането на колониите и зависимите страни.

Второ, Съветският съюз не участва в Обществото на народите, защото не иска да поема върху себе си

отговорност за военните приготовления, за увеличението на въоръженията, за новите военни съюзи и т. н., които се извършват под прикритието и благословията на Обществото на народите и които не могат да не водят към нови империалистически войни. Съветският съюз не участва в Обществото на народите, защото е изцяло и напълно против империалистическите войни.

Накрай, Съветският съюз не участва в Обществото на народите, защото не иска да бъде съставна част от оня параван на империалистическите машинации, какъвто представлява Обществото на народите, и които машинации то прикрива с елейните речи на своите членове.

При сегашните условия Обществото на народите е „дом за свиждания“ за империалистическите управници, които вършат своите дела зад кулисите. Онова, за което *се говори* официално в Обществото на народите, е празен брътвеж, предназначен да измами народа. А онова, което империалистическите управници неофициално *вършат* зад кулисите на Обществото на народите, е истинско империалистическо дело, фарисейски прикривано от високопарните оратори на Обществото на народите.

Какво чудно може да има в това, че Съветският съюз не иска да бъде член и участник в тая антинародна комедия?

2-ри въпрос. Защо в Съветския съюз не търпят социалдемократическа партия?

Отговор. Социалдемократическа партия (т. е. меншевики) в Съветския съюз не се търпи, защото там не се търпят контрареволуционери. Може би това ще ви учуди, но в това няма нищо чудно.

Условията на развитието на нашата страна, историята на нейното развитие, са такива, че социалдемократията, която при царския режим бе повече или по-малко революционна партия, стана след свалянето на царизма, при Керенски, правителствена партия, буржоазна партия, партия на империалистическата война, а след Октомврийската революция се превърна в партия на

откритата контрареволуция, партия на реставрацията на капитализма.

Вие не може да не знаете, че социалдемокрацията у нас вземаше участие в гражданската война на страната на Колчак и Деникин против властта на Съветите. По-настоящем тази партия е партия на реставрацията на капитализма, партия на ликвидацията на съветския строй.

Аз мисля, че подобна еволюция на социалдемокрацията е типична за нея не само в СССР, но и в другите страни. Социалдемокрацията у нас бе повече или по-малко революционна, докато съществуваше царският режим. С това именно се обяснява защо ние, болшевиките, съставлявахме тогава заедно с меншевиките, т. е. със социалдемократите, една партия. Социалдемокрацията става опозиционна или правителствена, буржоазна партия, когато идва на власт така наречената демократическа буржоазия. Социалдемокрацията се превръща в партия на откритата контрареволуция, когато идва на власт революционният пролетариат.

Един от делегатите. Значи ли това, че социалдемокрацията е контрареволуционна сила само тук, в СССР, или и в други страни тя може да бъде квалифицирана като контрареволуционна сила?

Сталин. Аз вече казах, че тук имаме известна разлика.

Социалдемокрацията в страната на диктатурата на пролетариата е контрареволуционна сила, която се стреми да възстанови капитализма и да ликвидира диктатурата на пролетариата в името на буржоазната „демокрация“.

В капиталистическите страни, в които няма още власт на пролетариата, социалдемокрацията е или партия опозиционна спрямо властта на капитала, или полуправителствена партия, намираща се в съюз с либералната буржоазия против най-реакционните сили на капитализма и против революционното работническо движение, или докрай правителствена партия, направо и открито защитаваща капитализма и буржоазната „демокрация“ против революционното движение на пролетариата.

Тя става докрай контрареволуционна и нейната контрареволуционност се насочва против властта на проле-

тариата чак след като властта на пролетариата стане действителност.

3-ти въпрос. *Защо няма свобода на печата в СССР?*

Отговор. За каква свобода на печата говорите вие? Свобода на печата за коя класа — за буржоазията или за пролетариата? Ако става дума за свобода на печата за буржоазията, такава няма и няма да има у нас, докато съществува диктатура на пролетариата. Ако става дума за свобода за пролетариата, аз трябва да кажа, че вие не ще намерите друга държава в света, в която да съществува такава всеотна и широка свобода на печата, каквато съществува в СССР.

Свободата на печата за пролетариата не е празна дума. Без добри печатници, добри домове на печата, без открити организации на работническата класа, от най-тесните до най-широките, обхващащи милионите на работническата класа, без най-широка свобода на събранията не може да има свобода на печата.

Вгледайте се в условията на живота в СССР, обиколете работническите райони, и вие ще разберете, че най-добрите печатници, най-добрите домове на печата, цели фабрики за хартия, цели заводи за мастила, необходими за печата, огромни дворци за събрания, всичко това и много друго, необходимо за свободата на печата на работническата класа, се намира изцяло и напълно в разпореждане на работническата класа и трудещите се маси. Това именно ние наричаме свобода на печата за работническата класа. У нас няма свобода на печата за буржоазията.

У нас няма свобода на печата за меншевиките и есерите, които представляват у нас интересите на разбитата и свалена буржоазия. Но какво чудно има в това? Ние никога не сме поемали задължението да дадем свобода на печата на всички класи, да ошастливим всички класи. Вземайки властта през Октомври 1917 г., болшевиките открито говореха, че тази власт е власт на една класа, власт на пролетариата, която ще потиска буржоазията в интереса на трудещите се маси от града

и селото, които представляват подавяващото мнозинство от населението на СССР.

Как може след всичко това да се иска от пролетарската диктатура свобода на печата за буржоазията?

4-ти въпрос. Защо не се освобождават от затвора затворените меншевики?

Отговор. Става дума, очевидно, за активните меншевики. Да, вярно е, че активните меншевики у нас не се освобождават от затвора преди изтичането на срока на наказанието. Но какво чудно има в това?

А защо не освобождаваха от затвора например болшевиките през юли, август, септември, октомври 1917 г., когато на власт бяха меншевиките и есерите?

Защо Ленин бе принуден да се крие в нелегалност от юли до октомври 1917 г., когато на власт бяха меншевиките и есерите? Как се обяснява това, че великият Ленин, името на който е знаме за пролетариите от всички страни, бе принуден да се крие през юли—октомври 1917 г. във Финландия, далеко от „демократичната република“ на Керенски и Церетели, на Чернов и Дан, а печатният орган на партията на Ленин — „Правда“ — бе разгромен от буржоазните власти, въпреки че начело на правителството стояха тогава известни меншевики, активни дейци на II Интернационал?

Всичко това се обяснява, очевидно, с обстоятелството, че борбата между буржоазната контрареволуция и пролетарската революция не може да не води до известни репресии. Аз вече казах, че социалдемокрацията у нас е контрареволуционна партия. Но от това следва, че пролетарската революция не може да мине без арестуването на дейците на тази контрареволуционна партия.

Но това не е всичко. От това следва по-нататък, че арестите на меншевиките у нас са продължение на политиката на Октомврийската революция. И наистина, какво представлява Октомврийската революция? Октомврийската революция означава преди всичко събаряне властта на буржоазията. Сега всички повече или по-малко съзнателни работници от всички страни принават, че болшевиките постъпиха правилно, като сва-

лиха властта на буржоазията през Октомври 1917 г. аз не се съмнявам, че вие сте на същото мнение. Но явява се въпрос: кого всъщност свали пролетариатът през Октомври 1917 г.? Историята говори, фактите говорят, че през Октомври 1917 г. пролетариатът свали меншевиките и есерите, защото именно меншевиките и есерите, Керенски и Чернов, Гоц и Либер, Дан и Церетели, Абрамович и Авксентиев бяха тогава на власт. А какво представляват партиите на меншевиките и есерите? Те са партии на II Интернационал.

Излиза следователно, че извършвайки Октомврийската революция, пролетариатът на СССР е свалил партиите на II Интернационал. Може това и да е неприятно на някои и други социалдемократи, но това е несъмнен факт, другари, против който би било смешно да се спори.

Излиза следователно, че в момента на пролетарската революция може и трябва да се свали властта на меншевиките и есерите, за да може да възтържествува властта на пролетариата.

Но ако те може да се свалят, защо не може да се арестуват, когато открито и решително преминават в лагера на буржоазната контрареволуция? Мислите ли вие, че свалянето на меншевиките и есерите е по-слабо средство отколкото тяхното арестуване?

Политиката на Октомврийската революция не може да се счита за правилна, ако не се считат заедно с това за правилни и нейните неизбежни резултати. Едно от двете:

или Октомврийската революция бе грешка и тогава също такава грешка е арестуването на меншевиките и есерите;

или Октомврийската революция не бе грешка — и тогава не може да се счита за грешка арестуването на меншевиките и есерите, които са тръгнали по пътя на контререволюцията.

Логиката задължава.

5-и въпрос. *Защо кореспондентът на социалдемократическото бюро за печата не получи разрешение за влизане в СССР?*

Отговор. Защото социалдемократическият печат в чужбина, особено „Форверц“, със своята чудовищна клевета срещу СССР и неговите представители надмина цял ред буржоазни вестници.

Защото редица буржоазни вестници като „Фосише цайтунг“⁵⁸ се държат в борбата със СССР много по „обективно“ и „прилично“ от „Форверц“. Това може да се стори „странно“, но то е факт, за който не може да не се държи сметка. Ако „Форверц“ би могъл да се държи не по-зле от някои буржоазни вестници, неговите представители навярно биха получили своето място в СССР наред с представителите на другите буржоазни вестници.

Тия дни един от представителите на „Форверц“ се обърна към един от сътрудниците на нашето дипломатическо представителство в Берлин с въпроса, какви условия са необходими, за да може кореспондентът на „Форверц“ да получи право за влизане в СССР. В отговор на това му се каза: „Когато „Форверц“ докаже на дело, че е готов да се държи спрямо СССР и неговите представители не по-зле от един „приличен“ либерален вестник като например „Фосише цайтунг“, съветското правителство няма да има възражения против допускането в СССР на кореспондент на „Форверц“.

Аз мисля, че отговорът е съвсем ясен.

6-ти въпрос. *Възможно ли е обединението на II и III Интернационал?*

Отговор. Аз мисля, че то е невъзможно.

То е невъзможно, защото II и III Интернационал имат две съвсем различни линии и гледат в различни страни. Докато III Интернационал се стреми към събарянето на капитализма и установяването на диктатурата на пролетариата, II Интернационал, напротив, се стреми към запазването на капитализма и разрушаването на всичко онова, което е необходимо за установяване диктатурата на пролетариата.

Борбата между двата Интернационала е идейно отражение на борбата между привържениците на капитализма и привържениците на социализма. В тая борба

трябва да победи или II, или III Интернационал. Няма никакви основания да се съмняваме, че в работническото движение ще победи III Интернационал.

Аз считам тяхното обединение понастоящем за невъзможно.

7-и въпрос. Как се преценява положението в Западна Европа? Следва ли да се разчита на революционни събития в най-близките години?

Отговор. Аз мисля, че в Европа нарастват и ще нарастват елементите на извънредно дълбока криза на капитализма. Капитализмът може частично да се стабилизира, може да рационализира своето производство, може да притисне временно работническата класа — капитализмът е още в състояние да направи всичко това, но той никога вече не ще се върне към оная „устойчивост“ и към онова „равновесие“, които съществуваха преди световната война и Октомврийската революция. Той никога вече няма да се върне към тази „устойчивост“ и към това „равновесие“.

Че това е вярно, се вижда например от обстоятелството, че в европейските страни, както и в колониите, които са източници на съществуването на европейския капитализъм, постоянно избухват революционни пламъци. Днес в Австрия се показва пламъкът на революционно избухване. утре в Англия, вдругиден някъде във Франция или Германия, след това в Китай, в Индонезия, Индия и т. н.

А какво представляват Европа и колониите? Това са центърът и периферията на капитализма. „Неспокойно“ е в центровете на европейския капитализъм. Още по „неспокойно“ е в неговата периферия. Назряват условията за нови революционни събития. Аз мисля, че най-ярък показател за засилващата се криза на капитализма, най-ярък пример за натрупващото се недоволство и възмущение на работническата класа са събитията, свързани с убийството на Сако и Ванцети⁵⁹.

Какво представлява убийството на двама работници за капиталистическата касапница? Нима те, работниците, не са били избивани досега с десетки и стотици еже-

седмично, ежедневно? Но убийството на двамата работници Сако и Ванцети бе достатъчно, за да раздвижи работническата класа в целия свят. Какво показва това? Това показва, че почвата под краката на капитализма става все по-гореща и по-гореща. Това показва, че нарастват условия за нови революционни събития.

Фактът, че капиталистите може да успеят да задържат в бреговете първата вълна на революционно избухване, никак не може да служи за утешение на капитализма. Революцията против капитализма не може да нараства като една обща цялостна вълна. Тя нараства винаги с приливи и отливи. Така бе в Русия. Така ще бъде в Европа. Ние стоим пред нови революционни събития.

8-и въпрос. Силна ли е опозицията в руската партия? На какви кръгове се опира тя?

Отговор. Аз мисля, че тя е много слаба. Нещо повече, нейните сили в нашата партия са почти нищожни. В ръцете ми е днешен вестник. В него са направени изводите от няколко дни дискусия. Цифрите показват, че за Централния комитет на нашата партия и неговите тезиси са гласували над 135,000 партийни членове, а за опозицията — 1,200 партийни членове. Това не съставлява дори един процент.

Аз мисля, че по-нататъшното гласуване ще покаже още по-плачевни резултати за опозицията. Дискусията у нас ще продължава до самия конгрес. През това време ние ще се постареем да вземем мнението по възможност на цялата партия.

Аз не знам как се дискутира у вас, в социалдемократическите партии. Аз не знам дали изобщо в социалдемократическите партии стават дискусии. Ние гледаме на дискусията сериозно. Ние ще се допитаеме до цялата партия и вие ще видите, че влиянието на опозицията в нашата партия ще се окаже още по-нищожно, отколкото показват току-що прочетените цифри. Много е възможно на XV конгрес на нашата партия опозицията да няма нито един представител, нито един делегат.

Да вземем например такива грамадни предприятия като „Триъгълник“ или „Путилов“ в Ленинград. Броят на работниците в „Триъгълник“ достига 15,000. Партийните членове там са 2,122. За опозицията са гласували 39. Броят на работниците в „Путилов“ е около 11,000. Партийните членове са 1,718. За опозицията са гласували 29.

На какви кръгове се опира опозицията? Аз мисля, че опозицията се опира главно на непролетарските кръгове. Ако попитате непролетарските слоеве от населението, ония, които са недоволни от режима на пролетарската диктатура, на кого съчувствуват, те без колебание ще отговорят, че съчувствуват на опозицията. Защо? Защото борбата на опозицията по своята същност е борба против партията, борба против режима на диктатурата на пролетариата, от който не могат да не бъдат недоволни известни непролетарски слоеве. Опозицията е отражение на недоволството, отражение на напора на непролетарските слоеве от населението върху диктатурата на пролетариата.

9-ти въпрос. *Правилно ли е твърдението, което Рут Фишер и Маслов разпространяват в Германия, че сегашното ръководство на Коминтерна и на руската партия предава работниците на контрареволуцията?*

Отговор. Трябва да се мисли, че е правилно. Трябва да се мисли, че Коминтернът и ВКП (б) предават напълно работническата класа на СССР на контрареволуционерите от всички страни.

Нещо повече, аз мога да ви съобщя, че Коминтернът и ВКП (б) решиха тия дни да върнат в СССР всички изгонени от нашата страна помешчици и капиталисти и да им върнат фабриките и заводите.

И това не е всичко. Коминтернът и ВКП (б) отидоха по-далеко, като решиха, че е дошло времето болшевиките да почнат да се хранят с човешко месо.

Най-после, ние имаме решение да национализираме всички жени и да въведем в практика насилването на своите собствени сестри (Общ смях. Отделни възгласи: „Кой можа да зададе такъв въпрос?“).

Аз виждам, че вие се смеете. Може някой от вас да помисли, че аз се отнасям несериозно към въпроса. Да, другари, не може да се отговаря сериозно на такива въпроси. Аз мисля, че на такива въпроси може да се отговаря само с присмех (Бурни ръкопляскания).

10-и въпрос. *Какво е вашето отношение към опозицията и към направлението Рут Фишер — Маслов в Германия?*

Отговор. Моето отношение към опозицията и към нейната агентура в Германия е същото, каквото е отношението на известния френски романист Алфонс Доде към Тартарен Тарасконски (Весело оживление сред делегатите).

Вие сигурно сте чели тоя знаменит роман на Алфонс Доде за Тартарен Тарасконски. Героят на този роман, Тартарен, бил всъщност обикновен „добър“ дребен буржоа. Но фантазията му била толкова стремителна, а способността „да лъже добродушно“ била толкова развита, че в края на краищата той се оказал жертва на тези необикновени способности.

Тартарен се хвалил, уверявал всички, че убил в горите на Атлас несметен брой лъвове и тигри. За това лековерните приятели на Тартарен го провъзгласили за първия ловец на лъвове в света. А всъщност Алфонс Доде знаел със сигурност, както знаел със сигурност и самият Тартарен, че Тартарен никога не е виждал в очите нито лъвове, нито тигри.

Тартарен се хвалил, уверявал всички, че се качил на Монблан. За това лековерните му приятели го провъзгласили за първия алпинист в света. А всъщност Алфонс Доде знаел със сигурност, че Тартарен никога не е виждал никакъв Монблан, защото е бил само в полите на Монблан.

Тартарен се хвалил и уверявал всички, че основал голяма колония в далечна от Франция страна. За това лековерните приятели го провъзгласили за първия колонизатор в света. А в действителност Алфонс Доде знаел със сигурност, както и самият Тартарен трябвало да

признае, че нищо освен конфуз не можело да се получи от фантастичните хрумвания на Тартарен.

Вие знаете до какъв конфуз и срам за тартаренци довели фантастичните хвалби на Тартарен.

Аз мисля, че със същия конфуз и срам за опозицията ще свърши и самохвалният шум на водачите на опозицията, вдигнат от тях в Москва и Берлин (Общ смях).

Ние изчерпахме по тоя начин първия списък от въпроси.

Да минем към въпросите на френската делегация.

1-и въпрос. Как правителството на СССР мисли да се бори против чуждестранните петролни фирми?

Отговор. Аз мисля, че въпросът е поставен неправилно. При такава постановка на въпроса може да се помисли, че съветската петролна индустрия се готви да предприема атака срещу петролните фирми на другите страни и се стреми да ги събори и ликвидира.

Така ли е в действителност? Не, не е така. В действителност въпросът се състои в това, че известни петролни фирми на капиталистическите страни се стремят да задушат съветската петролна индустрия, а съветската петролна индустрия се вижда принудена да се отбранява, за да живее и се развива по нататък.

Работата е там, че съветската петролна индустрия е по-слаба от петролната индустрия на капиталистическите страни по размера на добива — ние добиваме по-малко от тях — и по връзки с пазара — те имат много повече връзки със световния пазар отколкото ние.

Как се отбранява съветската петролна индустрия?

Тя се отбранява чрез подобряване качеството на продукцията и преди всичко чрез намаляване цените на петрола, чрез продажбата на евтин петрол на пазара, по-евтин от петрола на капиталистическите фирми.

Може да попитат: нима Съветите са тъй богати, че имат възможност да продават по-евтино от свръх-богатите капиталистически фирми? Разбира се, съветската индустрия не е по-богата от капиталистическите фирми. Нещо повече, капиталистическите фирми са много по-богати

от съветската индустрия. Но работата не е в богатството. Работата е в това, че съветската петролна индустрия не е капиталистическа индустрия и затова не се нуждае от бесни свръхпечалби, докато капиталистическите петролни фирми не могат да се откажат от колосални свръхпечалби. Но именно затова, че не се нуждае от свръхпечалби, съветската петролна индустрия има възможност да продава своята продукция по-евтино от капиталистическите фирми.

Същото може да се каже за съветското жито, за съветския дървен материал и т. н.

Изобщо трябва да се каже, че съветските стоки, особено съветският петрол, се явяват на международния пазар като фактор, който намалява цените и облекчава по такъв начин положението на потребителските маси. В това е силата и средството за отбрана на съветската петролна индустрия от покушения от страна на капиталистическите петролни фирми. В това е и тайната, загдето петролните капиталисти от всички страни, а особено Детердинг, крещят с всички сили против Съветите и против съветската петролна индустрия, прикривайки своята политика на високи цени на петрола и на ограбване на потребителските маси с модните фрази за „комунистическа пропаганда“.

2-и въпрос. *Как мислите вие да осъществите колективизма по селския въпрос?*

Отговор. Ние мислим да осъществим колективизма в селското стопанство постепенно, с мерки от икономическо, финансово и културно-политическо естество.

Аз мисля, че най-интересният въпрос е въпросът за икономическите мерки. В тая област нашите мероприятия вървят по три линии:

по линията на организирането на индивидуалните селски стопанства в кооперации;

по линията на организирането на селските стопанства, главно бедняшките, в производствени сдружения и накрая

по линията на обхващането на селските стопанства от планиращите и регулиращите държавни органи, както

от страна на пласирането на селските произведения, така и от страна на снабдяването на селяните с необходимите произведения на нашата индустрия.

Преди няколко години положението бе такова, че между индустрията и селското стопанство имаше многобройни посредници под формата на частни предприемачи, които снабдяваха селяните с градски стоки и продаваха на работниците селското жито. Ясно е, че посредниците „работеха“ не даром и изстискваха десетки милиони рубли както от селското, така и от градското население. Това бе период на несъздадена още икономическа спойка между града и селото, между социалистическата индустрия и индивидуалните селски стопанства. Ролята на кооперациите и на държавните разпределителни органи тогава бе сравнително незначителна.

Оттогава положението се измени коренно. Сега в стокообмена между града и селото, между индустрията и селското стопанство ролята на кооперацията и на държавните търговски органи може да се счита не само за преобладаваща, но и за господстваща, ако не и за монополна. В снабдяването на селото с манифактура участието на кооперациите и държавните органи се изразява с повече от 70%. А в снабдяването със селскостопански машини участието на кооперациите и държавните органи е почти 100%. В закупването на селското зърно участието на кооперациите и държавните органи е над 80%. А в закупването на суровини за индустрията, като памук, цвекло и т. н. участието на кооперацията и държавните органи се изразява почти със 100%.

А какво значи това?

Това значи, първо, че капиталистът се изтласква от сферата на стокооборота, индустрията се свързва със селското стопанство непосредствено, печалбите на спекулантите-посредници остават в индустрията и в селското стопанство, селяните получават възможност да купуват градските стоки по-евтино и работниците на свой ред получават възможност да купуват селскостопанските продукти по-евтино.

Това значи, второ, че като изгонва от стокооборота посредниците-капиталисти, индустрията получава възмож-

ност да води селското стопанство след себе си, да влияе върху него и да повишава неговата културност, да го рационализира и индустриализира.

Това значи, трето, че свързвайки селското стопанство с индустрията, държавата получава възможност да въведе плановото начало в развитието на селското стопанство, да го снабдява с най-добрите семена и торове, да определя размерите на неговото производство, да влияе върху него в смисъл на политика на цените и т. н.

Това значи, най-после, че в селото се създават благоприятни условия за ликвидирането на капиталистическите елементи, за по-нататъшното ограничаване и изтласкване на кулаците, за организирането на трудовите селски стопанства в производствени сдружения, за възможното финансиране на тия сдружения с държавни средства.

Да вземем например производството на цвекло за захарната индустрия и производството на памук за текстилната индустрия. Размерите на производството на тия видове суровини, както и цените им и тяхното качество се определя сега у нас не стихийно, не чрез играта на силите на неорганизирания пазар, чрез посредническите спекуланти, чрез борсите и всевъзможните капиталистически кантори и т. н., а планово, чрез определени предварителни договори между захарните и текстилните синдикати, от една страна, и десетки хиляди селски стопанства в лицето на цвекловата и памучната кооперация, от друга страна.

Тук няма вече борси, кантори, игри на цени и т. н. Всички тия инструменти на капиталистическото стопанство у нас вече не съществуват в тази област. На сцената тук се явяват само двете страни без всякакви борси и посредници — държавните синдикати, от една страна, и кооперираните селяни, от друга страна. Държавните синдикати подписват договори със съответните кооперативни организации за производството на такова и такова количество цвекло и памук, за снабдяването на селяните със семена, заеми и т. н. След завършването на стопанската година цялото производство отива в разпореждане на синдикатите, а селяните получават срещу това съответ-

ните суми съгласно предварително сключените договори. Това ние наричаме система на контрактиции.

Тази система е добра в това отношение, че дава изгоди за двете страни и свързва селското стопанство с индустрията пряко, без посредници. Тази система е най-сигурният път към колективизацията на селското стопанство.

Не може да се каже, че другите отрасли на селското стопанство са достигнали вече дотакава степен на развитие. Но може с увереност да се каже, че всички отрасли на селското стопанство, без да се изключва производството на зърнени храни, постепенно ще преминават на този път на развитие. А този път е непосредственото приближаване към колективизацията на селското стопанство.

Пълна колективизация ще настане тогава, когато селските стопанства ще бъдат преустроени на нова техническа база чрез машинизиране и електрифициране, когато мнозинството от трудовото селячество ще бъде обхванато от кооперативните организации, когато повечето от селата се покрият със селскостопански сдружения от колективистки тип.

Работата върви към това, но още не е стигнала и няма скоро да стигне дотам. Защо? Защото между другото за това са нужни грамадни финанси, каквито нашата държава още няма, но каквито несъмнено ще се натрупват с течение на времето. Маркс казва, че нито един нов социален строй не се е затвърдявал в историята, без да бъде финансиран усилено, като се изразходват за това стотици и стотици милиони. Аз мисля, че ние вече навлизаме в оня период на развитие на селското стопанство, когато държавата започва да получава възможност усилено да финансира новия социален, колективистки строй. Фактът, че социалистическата индустрия си завоюва вече ролята на ръководещ елемент в народното стопанство и води селското стопанство след себе си, е най-добрата гаранция, че селското стопанство ще тръгне по пътя към по-нататъшната колективизация.

3-и въпрос. *Какви бяха главните затруднения при военния комунизъм, когато се опитвахте да премахнете парите?*

Отговор. Затруднения имаше много както по линията на вътрешното развитие, така и по линията на външните отношения.

Ако се вземат вътрешните отношения от стопанско естество, биха могли да се отбележат три главни затруднения.

Първо. Затруднение беше това, че нашата индустрия бе разорена и парализирана, ако не смятаме военната индустрия, която доставяше бойни припаси на нашите граждански фронтове през време на интервенцията. Двете трети от нашите заводи и фабрики стояха, транспортът куцаше, стоки нямаше или почти нямаше.

Второ. Селското стопанство куцаше с двата крака, работните членове на селските стопанства бяха на фронтовете. Липсваха суровини, липсваше хляб за градското население и преди всичко за работниците. Тогава ние давахме на работниците по половина фунт хляб, а понякога само по една осминка фунт на ден.

Трето. Не бе или почти не бе създаден предавателен съветски търговски апарат между града и селото, способен да снабдява селото с градски произведения, а града — със селскостопански продукти. Кооперацията и държавните търговски органи се намираха в зачатъчно състояние.

Обаче след завършването на гражданската война и въвеждането на „новата икономическа политика“ стопанското положение на страната коренно се промени.

Индустрията се разви и засили, като зае командно положение в цялото народно стопанство. Най-характерен в това отношение е фактът, че през последните две години ние успяхме да вложим в индустрията над два милиарда рубли от своите собствени натрупвания, без помощ отвън, без каквито и да било заеми отвън. Сега вече не може да се каже, че за селячеството няма изобщо стоки.

Съвзе се селското стопанство и доведе своето производство до размерите на довоенния период. Сега

вече не може да се каже, че за работниците няма изобщо жито и други селскостопански продукти.

Кооперацията и държавните търговски органи се развиха толкова, че заеха командно положение в стокообмена на страната. Сега вече не може да се каже, че у нас няма предавателен разпределителен апарат между града и селото, между индустрията и селското стопанство.

Всичко това, разбира се, е малко, за да построим още сега социалистическото стопанство. Но то е напълно достатъчно, за да вървим по-нататък по пътя на успешното социалистическо строителство.

Ние трябва сега да преустроим нашата индустрия и да построим нови заводи на нова техническа база.

Ние трябва да повишим селскостопанската култура, да снабдим селяните с максимум селскостопански машини, да кооперираме мнозинството от трудовите селяни и да преорганизираме индивидуалните селски стопанства в широка мрежа от селски колективни стопанства.

Ние трябва да създадем такъв предавателен разпределителен апарат между града и селото, който да е способен да отчете и да задоволи нуждите на града и селото в цялата страна, както всеки човек отчита в своя бюджет своите разходи и приходи.

И когато постигнем всичко това, трябва да се надяваме, че ще дойде времето, когато няма да има нужда от пари.

Но това е още далеко.

4-и въпрос. *Как стои въпросът с „ножиците“?*

Отговор. Ако под „ножици“ се разбира несъответствието между цените на селскостопанските продукти и цените на индустриалните стоки от гледна точка на себестойността, положението с „ножиците“ се рисува в следния вид.

Несъмнено нашите индустриални стоки се продават все още малко по-скъпо, отколкото биха могли да се продават при други условия. Това се обяснява с младостта на нашата индустрия, с необходимостта да я защитим срещу конкуренцията отвън, с необходимостта да ѝ създадем условия, които са способни да ускорят ней-

ното развитие. А нейното бързо развитие е необходимо както за града, така и за селото. Иначе ние не бихме имали възможност да снабдим своевременно селското стопанство с достатъчно количество манифактура и селскостопански машини. Това обстоятелство създава несъответствие между цените на индустриалните стоки и на селскостопанските продукти в известен ущърб за селското стопанство.

За да ликвидират този минус за селското стопанство, правителството и партията си поставиха за цел да провеждат политика на постепенно, но непрестанно намаляване на цените на индустриалните стоки. Може ли тази политика да се нарече реална? Аз мисля, че тя е безусловно реална. Известно е например, че през последната година ние успяхме да намалим цените на дребно на индустриалните стоки с 8—10 процента. Известно е по-нататък, че нашите индустриални организации систематически намаляват себестойността и фабричните цени на индустриалните стоки. Няма никакви основания да се съмняваме, че тази политика ще продължава и занапред. Нещо повече. Аз трябва да кажа, че политиката на непрестанно намаляване на цените на индустриалните стоки е оня крайъгълен камък на нашата икономическа политика, без който не са мислими нито подобряването и рационализацията на нашето индустриално стопанство, нито укрепването на съюза на работническата класа и селяните.

В буржоазните държави следват в това отношение друга политика. Там обикновено организират предприятията в тръстове и синдикати, за да повдигнат цените на индустриалните стоки вътре в страната, да превърнат тия цени в монополни, да изстискат на тази основа поголеми печалби и да създадат фонд за износ на стоки в чужбина, където капиталистите продават същите стоки на ниски цени, за да завоюват нови пазари.

Същата политика се провеждаше у нас, в Русия, в периода на буржоазните порядки, когато захарта например се продаваше вътре в страната три пъти по-скъпо, а в чужбина, например в Англия, същата захар се продаваше толкова евтино, че с нея хранеха свинете.

Съветското правителство провежда диаметрално противоположна политика. То счита, че индустрията трябва да обслужва населението, а не обратното. То счита, че непрестанното намаляване на цените на индустриалните стоки е онова основно средство, без което е невъзможен нормалният растеж на индустрията. Да не говорим и за това, че политиката на намаляване цените на индустриалните стоки спомага за увеличение потребностите на населението, повишава поглъщателната способност на вътрешния пазар, както на градския, така и на селския, и създава по тоя начин непрекъснато растящ източник, необходим за по-нататъшното развитие на индустрията.

5-и въпрос. Какви са предложенията на Съветското правителство до дребните френски държатели по линията на дълговете? Как да бъдат запознати с тях френските рентиери?

Отговор. Нашите предложения по линията на довоенните дългове са публикувани в известното интервю на Раковски. Аз мисля, че те трябва да ви бъдат известни. Те са обусловени от едновременното получаване на кредити за СССР. Ние се придържаме тук към известния принцип: дадеш ли — ще дам. Дадеш ли кредити — ще получиш от нас нещо по линията на довоенните дългове, не дадеш ли — няма да получиш.

Значи ли това, че с това ние сме признали по принцип довоенните дългове? Не, не значи. Това значи само, че като оставяме в сила известния декрет за анулирането на царските дългове⁶⁰, ние сме съгласни същевременно, по силата на практическо съглашение, да заплатим нещо от довоенните дългове, ако ни се дадат срещу това необходимите за нас и полезни за френската индустрия кредити. Ние гледаме на плащанията по дълговете като на добавъчни проценти за кредитите, които получаваме за развитието на нашата индустрия.

Говорят за военните дългове на царска Русия. Говорят за разни претенции към СССР, свързани с резултатите на Октомврийската революция. Но забравят, че нашата революция е принципиално отричане на империалистическите войни и свързаните с тях царски дъл-

гове. Забравят, че СССР не може и няма да плаща по военните дългове.

Забравят освен това, че СССР не може да изхвърли от сметката ония грабежи и насилия, на които бе подложена страната в продължение на няколко години през време на военната интервенция на чуждите държави и с които са свързани известни контрапретенции на СССР.

Кой отговаря за тия грабежи и насилия? Кой трябва да отговаря за тях? Кой трябва да плати за тия грабежи и насилия? Империалистическите управници са склонни да предадат тия неприятни неща на забравата. Но те трябва да знаят, че такива неща не се забравят.

6-и въпрос. Как се съгласуват монополът върху водката и борбата с алкохолизма?

Отговор. Аз мисля, че те трудно могат да се съгласуват изобщо. Тук има несъмнено противоречие. Партията знае за това противоречие и тя се реши на това съзнателно, като знаеше, че в дадения момент допускането на такова противоречие е най-малкото зло.

Когато въвеждахме монопола върху водката, пред нас стоеше алтернативата:

или да изпаднем в зависимост от капиталистите, като им предадем цял ред много важни заводи и фабрики, и да получим срещу това известни средства, необходими за да се справим с положението;

или да въведем монопол върху водката, за да получим необходимите оборотни средства за развитието на нашата индустрия със свои собствени сили и да избегнем по такъв начин чуждестранната зависимост.

Членовете на ЦК, включително и аз, имахме тогава разговор с Ленин, който призна, че в случай че не получим необходимите заеми отвън, ще трябва да се решим открито и направо на монопол върху водката като временно средство от необикновен характер.

Ето как стоеше пред нас въпросът, когато въвеждахме монопола върху водката.

Разбира се, изобщо казано, без водка би било по-добре, защото водката е зло. Но тогава би трябвало да изпаднем временно в зависимост от капиталистите, което

е още по-голямо зло. Затова ние предпочетохме по-малкото зло. Сега водката дава над 500 милиона рубли доход. Да се откажем сега от водката, значи да се откажем от този доход, при което няма никакви основания да твърдим, че ще има по-малко алкохолизъм, защото селянинът ще почне да произвежда своя собствена водка, тровейки се с долнокачествена домашна водка.

Известна роля играят тук очевидно сериозните недостатъци в областта на културното развитие на селото. Аз дори не споменавам за това, че незабавният отказ от монопола върху водката би лишил нашата индустрия от повече от $1/2$ милиард рубли, които нямаше откъде да се набавят.

Значи ли това, че монополът върху водката трябва да остане у нас и в бъдеще? Не, не значи. Ние въведохме монопола върху водката като временна мярка. Ето защо той трябва да бъде премахнат, щом в нашето народно стопанство се намерят нови източници за нови доходи за по-нататъшното развитие на нашата индустрия. А че такива източници ще се намерят, в това не може да има никакво съмнение.

Правилно ли постъпихме ние, като поставихме производството на водка в ръцете на държавата? Аз мисля, че правилно. Ако водката би била предадена в частни ръце, това би довело:

първо, до засилване на частния капитал,

второ, правителството би се лишило от възможността да регулира както трябва производството и консумацията на водка и,

трето, то би затруднило за себе си премахването на производството и консумацията на водка в бъдеще.

Сега нашата политика се състои в това да ограничаваме постепенно производството на водка. Аз мисля, че в бъдеще ние ще успеем да премахнем съвсем монопола върху водката, да намалим производството на спирт до минимума, необходим за технически цели, и да ликвидираме след това съвсем продажбата на водка.

Аз мисля, че ние може би не бихме били принудени да имаме работа нито с водката, нито с много други неприятни неща, ако западноевропейските пролетарии

биха взели властта в своите ръце и биха ни оказали необходимата помощ. Но какво да се прави? Нашите западноевропейски братя не искат да вземат още властта и ние сме принудени да се справяме с положението със своите собствени средства. Но това вече не е наша вина. Това е съдба.

Както виждате, известен дял от отговорност за монопола върху водката пада и върху нашите западноевропейски приятели (Смях, ръкопляскания).

7-и въпрос. Съдебни права на ГПУ, разглеждане делата без свидетели, без защитници, тайни арести. Тъй като тия мерки трудно се допускат от френското обществено мнение, интересно би било да се знае тяхното оправдание. Предвижда ли се тяхното изменение или прекратяване?

Отговор. ГПУ или ЧК е наказателният орган на Съветската власт. Този орган е повече или по-малко аналогичен на Комитета за обществена сигурност, създаден през времето на Великата френска революция. Той наказва главно шпионите, заговорниците, терористите, бандитите, спекулантите, фалшификаторите на монети. Той представлява нещо като военно-политически трибунал, създаден за защита интересите на революцията срещу покушения от страна на контрареволуционните буржоа и техните агенти.

Този орган бе създаден на другия ден след Октомврийската революция, след като се откриха всевъзможни заговорнически, терористически и шпионски организации, финансирани от руските и задграничните капиталисти.

Този орган се разви и укрепна след редица терористически актове против дейците на Съветската власт, след убийството на др. Урицки, член на Революционния комитет в Петроград (той бе убит от есер), след убийството на др. Володарски, член на Революционния комитет в Петроград (той бе убит също от есер), след покушението върху живота на Ленин (той бе ранен от член на партията на есерите).

Трябва да се признае, че ГПУ нанасяше тогава точни и безпогрешни удари на враговете на революцията. Впро-

чем, това качество то е запазило и до днес. Оттогава ГПУ е страшилище за буржоазията, бдителен страж на революцията, оголен меч на пролетариата.

Ето защо не е чудно, че буржоата от всички страни питаят към ГПУ животинска омраза. Няма такива измислици, каквито да не съчиняват за ГПУ. Няма такава клевета, която да не разпространяват за ГПУ. А какво значи това? Това значи, че ГПУ правилно защитава интересите на революцията. Заклетите врагове на революцията ругаят ГПУ, следователно ГПУ действа правилно.

Не така се отнасят към ГПУ работниците. Идете из работническите райони и попитайте работниците за ГПУ. Вие ще видите, че те се отнасят към него с уважение. Защо? Защото те виждат в него верен защитник на революцията.

Аз разбирам омразата и недоверието на буржоата към ГПУ. Аз разбирам разните буржоазни пътешественици, които, като пристигнат в СССР, най-напред смятат за задължение да питат живо ли е още ГПУ и не е ли дошло време за ликвидирането на ГПУ. Всичко това е понятно и не ни учудва.

Но аз се отказвам да разбера някои работнически делегати, които, като пристигнат в СССР, с тревога питат: много ли контрареволуционери са наказани от ГПУ, ще се наказват ли още разните терористи и заговорници против пролетарската власт, не е ли време да се прекрати съществуването на ГПУ.

Откъде наистина се взема у някои работнически делегати тази загриженост за враговете на пролетарската революция? Как да се обясни тя? Как да се обоснове?

Проповядват максимална мекост, съветват да се премахне ГПУ... Добре, а може ли да се гарантира, че след премахването на ГПУ капиталистите от всички страни ще се откажат от организирането и финансирането на контрареволуционни групи от заговорници, терористи, подривници, подпалвачи, атентатори? Да разоръжим революцията, без да имаме никакви гаранции, че враговете на революцията ще бъдат разоръжени — та нима това не е глупост, нима това не е престъпление против работническата класа.

Не, другари, ние не искаме да повтаряме грешките на парижките комунари. Парижките комунари бяха много меки към версайците, заради което с пълно основание ги е ругал на времето си Маркс. А за своята мекост те заплачиха с това, че когато Тиер влезе в Париж, десетки хиляди работници бяха разстреляни от версайците.

Да не би другарите да мислят, че руските буржоа и помещици са по-малко кръвожадни от версайците във Франция? Ние знаем, във всеки случай, как те се разправяха с работниците, когато бяха окупирали Сибир, Украйна, Северен Кавказ в съюз с френските и английските, японските и американските интервенти.

С това аз съвсем не искам да кажа, че вътрешното положение на страната ни задължава да имаме наказателни органи на революцията. От гледна точка на вътрешното състояние положението на революцията е толкова здраво и непоклатимо, че бихме могли да минем без ГПУ. Но работата е там, че вътрешните врагове у нас не са изолирани единици. Работата е там, че те са свързани чрез хиляди нишки с капиталистите от всички страни, които ги поддържат с всички сили, с всички средства. Ние сме страна обкръжена от капиталистически държави. Вътрешните врагове на нашата революция са агентура на капиталистите от всички страни. Капиталистическите държави представляват базата и тилът за вътрешните врагове на нашата революция. Следователно, като воюваме с вътрешните врагове, ние водим борба с контрареволуционните елементи от всички страни. Съдете сега сами, можем ли при тия условия да минем без наказателни органи от рода на ГПУ.

Не, другари, ние не искаме да повтаряме грешките на парижките комунари. ГПУ е нужен на революцията и ГПУ ще живее у нас за страх на враговете на пролетариата (Бурни ръкопляскания).

Един от делегатите. Др. Сталин, позволете ми да ви изкажа благодарност от името на присъстващите тук делегати за обясненията и за разсейването на лъжата, която се разпространява относно СССР в чужбина. Можете да не се съмнявате, че ние ще съумеем да

разкажем на работниците в нашата родина истината за СССР.

Сталин. Не заслужава благодарност, другари. Аз считам за свой дълг да отговоря на въпросите и да дам отчет пред вас. Ние, съветските работници, считаме, че сме длъжни да даваме отчет пред своите братя по класа по всички въпроси, по които те ще пожелаят да получат отговор. Нашата държава е рожба на световния пролетариат. Дейците на нашата държава изпълняват само своя дълг по отношение на световния пролетариат, когато дават отчет пред неговите представители (Ръкопляскания).

*„Правда“ бр. 260 и 261,
13 и 15 ноември 1927 г.*

МЕЖДУНАРОДНИЯТ ХАРАКТЕР НА ОКТОМВРИЙ- СКАТА РЕВОЛЮЦИЯ

По случай десетгодишнината на Октомври

Октомврийската революция не може да се счита за революция само „в национални рамки“. Тя е преди всичко революция от интернационален, световен характер, защото тя означава коренен поврат в световната история на човечеството от стария, капиталистическия свят към новия, социалистическия свят.

Революциите в миналото се завършваха обикновено така, че кормилото на управлението минаваше от една група експлоататори в друга група експлоататори. Експлоататорите се сменяха, експлоатацията оставаше. Така е било през време на освободителните движения на робите. Така е било в периода на въстанията на крепостните селяни. Така е било през периода на известните „велики“ революции в Англия, във Франция, в Германия. Аз не говоря за Парижката комуна, която беше първият, славен, героичен, но все пак несполучлив опит на пролетариата да обърне историята против капитализма.

Октомврийската революция се отличава *принципиално* от тези революции. Тя си поставя за цел не заменяването една форма на експлоатация с друга форма на експлоатация, една група експлоататори с друга група експлоататори, а унищожаването на всякаква експлоатация на човек от човека, унищожаването на всички и всякакви експлоататорски групи, установяването на диктатура на пролетариата, установяването на властта на най-революционната от всички съществували досега потиснати класи, организирането на новото, безкласово социалистическо общество.

Именно затова *победата* на Октомврийската революция означава коренен прелом в историята на човечеството, коренен прелом в историческите съдбини на световния капитализъм, коренен прелом в освободителното движение на световния пролетариат, коренен прелом в начините на борба и формите на организация, в битата и традициите, в културата и идеологията на експлоатираните маси от целия свят.

Тук е основата на това, че Октомврийската революция по своя характер е революция интернационална, световна.

Тук са и корените на дълбоката симпатия, която хранят към Октомврийската революция потиснатите класи от всички страни, които виждат в нея залог за своето освобождение.

Могат да се отбележат редица основни въпроси, по линията на които става въздействието на Октомврийската революция върху развитието на революционното движение в целия свят.

1. Октомврийската революция е забележителна преди всичко с това, че тя разкъса фронта на световния империализъм, събори империалистическата буржоазия в една от най-големите капиталистически страни и постави на власт социалистическия пролетариат.

Класата на наемните, класата на гонените, класата на потиснатите и експлоатираните се издигна *за пръв път* в историята на човечеството до положението на *господстваща* класа, заразявайки с примера си пролетариите от всички страни.

Това значи, че Октомврийската революция *откри* нова епоха, епохата на *пролетарските* революции в страните на *империализма*.

Тя отне от помещиците и капиталистите оръдията и средствата за производство и ги превърна в обществена собственост, като по този начин противопостави на буржоазната собственост социалистическата собственост. С това тя разобличи лъжата на капиталистите, че буржоазната собственост е неприкосновена, свещена, вечна.

Тя изтръгна властта от буржоазията, лиши буржоазията от политически права, разруши буржоазния дър-

жавен апарат и предаде властта в ръцете на съветите, като по този начин социалистическата власт на съветите, като *пролетарска* демокрация, противопостави на буржоазния парламентаризъм, като *капиталистическа* демокрация. Лафарг беше прав, когато още в 1887 година казваше, че на другия ден след революцията „всички бивши капиталисти ще бъдат лишени от избиращи права“⁶¹. С това Октомврийската революция разобличи лъжата на социалдемократите, че сега е възможно мирно преминаване към социализма чрез буржоазния парламентаризъм.

Но Октомврийската революция не се спря и не можеше да се спре тук. След като разруши старото, буржоазното, тя се зае да строи новото, социалистическото. Десетте години от Октомврийската революция са десет години на изграждане партията и професионалните съюзи, на съветите, кооперацията, културните организации, транспорта, индустрията и Червената армия. Несъмнените успехи на социализма в СССР на фронта на строителството нагледно показаха, че пролетариатът *може* успешно да управлява страната *без* буржоазията и *против* буржоазията, че той *може* успешно да строи индустрията *без* буржоазията и *против* буржоазията, че той *може* успешно да ръководи цялото народно стопанство *без* буржоазията и *против* буржоазията, че той *може* успешно да строи социализма, въпреки капиталистическото обкръжение. Старата „теория“, че експлоатираните не могат да минат без експлоататорите, също както главата и другите части на тялото не могат да минат без стомаха, не е достояние само на известния римски сенатор в древната история Менений Агрипа. Тази „теория“ е сега крайгълният камък на политическата „философия“ на социалдемократията изобщо и по-специално на социалдемократическата политика на *коалиране* с империалистическата буржоазия. Тази „теория“, която придоби характер на предразсъдък, представлява сега една от най-сериозните прегради за революционизирането на пролетариата в капиталистическите страни. Един от най-важните резултати на Октомврийската революция е фактът, че тя нанесе смъртоносен удар на тази лъжлива „теория“.

Необходимо ли е още да се доказва, че тези и други подобни на тях резултати на Октомврийската революция не можеха и не могат да останат без сериозно влияние върху революционното движение на работническата класа в капиталистическите страни?

Такива общоизвестни факти като прогресивното разпространяване на комунизма в капиталистическите страни, усиляването симпатиите на пролетариите от всички страни към работническата класа в СССР и най-сетне наплива на работнически делегации в страната на Съветите несъмнено говорят, че семената, хвърлени от Октомврийската революция, вече започват да дават плодове.

2. Октомврийската революция разклати империализма не само в центровете на неговото господство, не само в „метрополиите“. Тя удари империализма и в тила, в неговата периферия, като подкопа господството на империализма в колониалните и зависимите страни.

Като събори помешчиците и капиталистите, Октомврийската революция разби оковите на национално-колониалния гнет и освободи от него всички без изключение потиснати народи в една обширна държава. Пролетариатът не може да се освободи, без да освободи потиснатите народи. Характерна черта на Октомврийската революция е фактът, че тя извърши в СССР тези национално-колониални революции не под знамето на националната вражда и междунационалните сблъсквания, а под знамето на взаимното доверие и братско сближаване на работниците и селяните от разните националности в СССР, не в името на *национализма*, а в името на *интернационализма*.

Именно защото национално-колониалните революции се извършиха у нас под ръководството на пролетариата и под знамето на интернационализма, именно затова народите-парии, народите-роби *за пръв път* в историята на човечеството се издигнаха до положението на народи *действително* свободни и *действително* равни, заразявайки с примера си потиснатите народи от целия свят.

Това значи, че Октомврийската революция *откри* нова епоха, епохата на *колониалните* революции, които в *потиснатите страни* на света се извършват в *съюз* с пролетариата и *под ръководството* на пролетариата.

По-рано „беше прието“ да се мисли, че светът откроя време е разделен на низши и висши раси, на черни и бели, от които първите не са способни за цивилизация и са обречени да бъдат обект на експлоатация, а вторите са единствените носители на цивилизацията, призвани да експлоатират първите. Сега тази легенда трябва да се смята за разбита и отхвърлена. Един от най-важните резултати на Октомврийската революция е фактът, че тя нанесе смъртен удар на тази легенда, като показа на дело, че освободените неевропейски народи, въвлечени в руслото на съветското развитие, са способни не по-малко от европейските народи да тласнат напред *действително* прогресивната култура и *действително* прогресивната цивилизация.

По-рано „беше прието“ да се мисли, че единственият метод за освобождение на потиснатите народи е методът на *буржоазния национализъм*, методът на откъсване нациите една от друга, методът на тяхното разединение, методът на усилване националната вражда между трудещите се маси от различните нации. Сега тази легенда трябва да се счита опровергана. Един от най-важните резултати на Октомврийската революция е фактът, че тя нанесе смъртен удар на тази легенда, като показа на дело възможността и целесъобразността на *пролетарския, интернационалния* метод за освобождение на потиснатите народи, като единствено правилен метод, като показа на дело възможността и целесъобразността на *братския съюз* между работниците и селяните от най-различни народи, изграден върху принципите на *доброволността* и *интернационализма*. Съществуването на Съюза на съветските социалистически републики, който е прототип на бъдещото обединение на трудещите се от всички страни в единно световно стопанство, не може да не служи като пряко доказателство за това.

Няма защо и да се говори, че тези и други подобни на тях резултати на Октомврийската революция не можеха и не могат да останат без сериозно влияние върху революционното движение в колониалните и зависимите страни. Такива факти като разрастването на революционното движение на потиснатите народи в Китай, в Индо-

незия, в Индия и т. н. и увеличаването симпатиите на тези народи към СССР — говорят несъмнено за това.

Ерата на спокойната експлоатация и потискане на колониите и зависимите страни *мина*.

Настъпни ерата на освободителните революции в колониите и зависимите страни, ерата на пробуждането на *пролетариата* в тези страни, ерата на неговата *хегемония* в революцията.

3. Като хвърли семената на революцията както в центровете на империализма, така и в тиловете му, като отслаби мощта на империализма в „метрополиите“ и разклати господството му в колониите, с това Октомврийската революция постави под въпрос самото съществуване на световния капитализъм *като цяло*.

Ако стихийното развитие на капитализма прерасна в условията на империализма — поради неговата неравномерност, поради неизбежността на конфликтите и военните сблъсквания, най-сетне, поради небивалата империалистическа касапница — в процес на загниване и умиране на капитализма, то Октомврийската революция и свързаното с нея отпадане на една огромна страна от световната система на капитализма не можеха да не ускорят този процес, подривайки стъпка по стъпка самите основи на световния империализъм.

Нещо повече. Разклащайки империализма, Октомврийската революция същевременно създаде в лицето на първата пролетарска диктатура мощна и открита *база* на световното революционно движение, каквато *никога* по-рано *не е имало* и на която то може сега да се опре. Тя създаде онзи *мощен и открит център* на световното революционно движение, какъвто *никога* по-рано *не е имало* и около който то може сега да се сплотява, организирайки *единния революционен фронт на пролетариите и потиснатите народи от всички страни против империализма*.

Това значи, преди всичко, че Октомврийската революция нанесе на световния капитализъм смъртна рана, от която той *никога* вече не ще се оправя. Именно затова капитализмът *никога* вече не ще си възвърне онова „равновесие“ и онази „устойчивост“, които той прите-

жаваше до Октомврийската революция. Капитализмът може частично да се стабилизира, той може да рационализира производството си, да предаде управлението на страната в ръцете на фашизма, да притисне временно работническата класа, но той никога не ще си възвърне онова „спокойствие“ и онази „увереност“, онова „равновесие“ и онази „устойчивост“, с които той парадирал по-рано, защото кризата на световния капитализъм е дошла до такава степен на развитие, когато огньовете на революцията неизбежно ще избухнат ту в центровете на империализма, ту в периферията му, унищожавайки опитите за кърпеж на капитализма и приближавайки ден след ден падането на капитализма. Също както в известната басня: „изтеглил опашката — затънал носът, изтеглил носа — затънала опашката“.

Това значи, второ, че Октомврийската революция издигна на известна висота силата и значението, мъжеството и бойната готовност на потиснатите класи в целия свят, заставяйки господстващите класи да се съобразяват с тях като с *нов* и сериозен фактор. Сега вече не може да се разглеждат трудещите се маси в света като „сляпа тълпа“, която се лута в мрак и е лишена от перспективи, защото Октомврийската революция им създаде маяк, който им осветлява пътя и им открива перспективи. Ако по-рано нямаше *всесветски* открит форум, откъдето биха могли да се демонстрират и оформят възжеланията и стремежите на потиснатите класи, сега такъв форум има в лицето на първата пролетарска диктатура.

Едва ли може да се съмняваме, че унищожението на този форум би покрито за дълго време обществено-политическия живот на „напредналите страни“ с мрака на необузданата черна реакция. Не може да се отрича, че даже простият факт — съществуването на „болшевишка държава“, туря юзда на черните сили на реакцията, улеснява борбата на потиснатите класи за своето освобождение. С това всъщност се и обяснява оная животинска омраза, която хранят експлоататорите от всички страни към болшевиките.

Историята се повтаря, макар и на нова основа. Както по-рано, през периода на падането на *феодализма*, думата „якобинец“ извикваше у аристократите от всички страни ужас и отвращение, така и сега, в периода на падането на *капитализма*, думата „болшевик“ извиква у буржоазните страни ужас и отвращение. И обратно, както по-рано Париж беше убежище и школа на революционните представители на надигащата се *буржоазия*, така сега Москва е убежище и школа на революционните представители на надигащия се *пролетариат*. Омразата към якобинците не спаси феодализма от катастрофа. Може ли да се съмняваме, че омразата към болшевиките не ще спаси капитализма от неговия неизбежно падане?

Ерата на „устойчивостта“ на капитализма *мина*, като отнесе със себе си легендата за непоклатимостта на буржоазните порядки.

Настъпни ерата на разрушаване на капитализма.

4. Октомврийската революция не е революция само в областта на икономическите и обществено-политическите отношения. Тя е същевременно революция в умовете, революция в идеологията на работническата класа. Октомврийската революция се роди и укрепна под знамето на марксизма, под знамето на идеята за диктатурата на пролетариата, под знамето на ленинизма, който е марксизъм в епохата на империализма и пролетарските революции. Затова тя означава победа на марксизма над реформизма, победа на ленинизма над социалдемократизма, победа на III Интернационал над II Интернационал.

Октомврийската революция прокара непроходима бразда между марксизма и социалдемократизма, между политиката на ленинизма и политиката на социалдемократизма.

По-рано, *преди победата на диктатурата на пролетариата*, социалдемократията можеше да парадирва със знамето на марксизма, без да отрича открито идеята за диктатура на пролетариата, но и без да прави нищо, абсолютно нищо, за да приближи осъществяването на тази идея, и понятно е, че такова поведение на социалдемократията не създаваше никаква опасност за капитализма.

Тогава, през оня период, социалдемокрацията формално се сливаше, или почти се сливаше с марксизма.

Сега, *след като победи диктатурата на пролетариата*, когато всички видяха нагледно *към какво* води марксизмът и *какво* може да означава неговата победа, социалдемокрацията не може вече да парадира със знамето на марксизма, не може да кокетничи с идеята за диктатура на пролетариата, без да създава известна опасност за капитализма. След като скъса отдавна с духа на марксизма, тя беше принудена да скъса и със знамето на марксизма, застана открито и недвусмислено против рожбата на марксизма, против Октомврийската революция, против първата в света диктатура на пролетариата.

Сега тя трябваше да се разграничи и действително се разграничи от марксизма, защото при днешните условия не може да се наричаш марксист, без да подкрепяш открито и беззаветно първата в света пролетарска диктатура, без да водиш революционна борба против своята буржоазия, без да създаваш условия за победата на диктатурата на пролетариата в собствената си страна.

Между социалдемокрацията и марксизма легна пропаст. Отсега нататък *единственият* носител и опора на марксизма е ленинизмът, комунизмът.

Но работата не се спря тук. След като разграничи социалдемокрацията от марксизма, Октомврийската революция отиде по нататък, като я отхвърли в лагера на откритите защитници на капитализма *против* първата в света пролетарска диктатура. Когато г. Адлеровци и Бауеровци, Велсовци и Левиевци, Лонгевци и Блумовци хулят „съветския режим“, възхвалявайки парламентарната „демокрация“, с това искат да кажат, че те се борят и ще се борят *за* възстановяване на капиталистическия строй в СССР, *за* запазване на капиталистическото робство в „цивилизованите“ държави.

Сегашният социалдемократизъм е *идейна опора* на капитализма. Ленин беше хиляди пъти прав, когато казваше, че сегашните социалдемократически политици са „същински агенти на буржоазията в работническото движение, работнически лакеи на капиталистическата класа“, че в „гражданската война на пролетариата про-

тив буржоазията“ те неизбежно ще застанат „на страната на „версайците“ против „комунарите““. ⁶²

Невъзможно е да бъде разбит капитализмът, без да бъде разбит социалдемократизмът в работническото движение. Затова ерата на умирането на капитализма е същевременно ера на умирането на социалдемократизма в работническото движение.

Великото значение на Октомврийската революция е между другото в това, че тя знаменува неизбежната победа на ленинизма над социалдемократизма в световното работническо движение.

Ерата на господството на II Интернационал и на социалдемократизма в работническото движение *завърши.*

Настъпи ерата на господството на ленинизма и на III Интернационал.

*„Правда“ бр. 255,
6—7 ноември 1927 г.*

Подпис : *И. Сталин*

**ДО ПАРТИЙНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ
НА МОСКОВСКИЯ ВОЕНЕН ОКРЪГ⁶³**

Братски привет, другари! Желая ви пълен успех във
вашата работа. Да живее нашата славна Червена армия!

И. Сталин

*Вестник „Красная Звезда“
бр. 263, 18 ноември 1927 г.*

ПАРТИЯТА И ОПОЗИЦИЯТА

Реч на XVI Московска губернска партийна конференция⁶¹
23 ноември 1927 г.

Другари! Позволете ми да направя кратък извод от борбата между партията и опозицията, от дискусията, която се разгърна през последните три-четири седмици както вътре в партията, така и — това трябва открито да се каже — вън от партията.

КРАТКИ ИЗВОДИ ОТ ДИСКУСИЯТА

Разполагаме със следните цифрови резултати: днес за партията, за нейния ЦК, са се изказали над 572 хиляди другари; за опозицията — малко повече от 3 хиляди.

Опозицията обикновено обича да се хвали с цифри, проценти, за нас, казва, са 99 процента и прочее. Сега всички виждат, че повече от 99 процента се изказаха против опозицията, за Централния комитет на партията.

А кой е „виновен“ за това? Сама опозицията! Опозицията непрекъснато ни тласкаше към дискусия. Ето вече две години откак тя всеки ден предявява ново искане за дискусия. Ние удържахме този напор, ние, членовете на ЦК, удържахме този напор, като знаехме, че нашата партия не е дискуссионен клуб, както съвсем правилно казваше Ленин, като знаехме, че нашата партия е боева партия на пролетариата, обкръжена от врагове, която строи социализма, има грамаден брой практически задачи за творческа дейност и поради това не може да

съсредоточва всеки път цялото си внимание върху разногласията вътре в партията.

Обаче настъпи време за дискусия и един месец, повече от един месец преди XV конгрес, съгласно партийния устав, партията каза: добре, вие искате дискусия, вие искате борба — нека има борба! И ето резултата: повече от 99 процента са за партията, за нейния ЦК, по-малко от 1 процент е за опозицията.

Хвалбите на опозицията са разобличени, така да се каже, 100 процента.

Някои могат да кажат, че този резултат не може да се счита за решаващ. Могат да кажат, че освен партията има още работническа класа, трудещи се селски маси. Могат да кажат, че тук, в тая област изводът още не е направен. Това не е вярно, другари! Изводът е направен и в тази област.

А какво представлява демонстрацията на 7 ноември във всички градове и села на нашата необятна страна? Нима това не е най-голямата демонстрация на работническата класа, на трудовите слоеве на селячеството, на Червената армия, на Червената флота за нашата партия, за правителството, против опозицията, против троцкизма?

Нима позорът, който опозицията си навлече на главата в деня на десетгодишнината от Октомври, нима единоклонието, с което милионите трудещи се поздравиха на този ден партията и правителството, нима всичко това не е доказателство, че не само партията, но и работническата класа, не само работническата класа, но и трудовите слоеве на селячеството, не само трудовите слоеве на селячеството, но и цялата армия, цялата флота стоят като един зад партията, зад правителството, против опозицията, против дезорганизаторите (Продължителни ръкопляскания).

Какви изводи ви трябват повече?

Ето ви, другари, краткия извод от борбата между партията и опозицията, между болшевиките и опозицията, която се разгърна вътре в партията и която след това по вина на самата опозиция излезе извън пределите на партията.

Как се обяснява това позорно поражение на опозицията? Защото наистина никога в историята на нашата партия, откакто болшевиките са взели властта, никоя опозиция не е претърпявала такъв позорен провал.

Ние знаем опозицията на троцкистите в периода на Бресткия мир. Тогава тя имаше зад себе си около една четвърт от партията.

Ние знаем опозицията на троцкистите в 1921 г., през време на профсъюзната дискусия. Тогава тя имаше зад себе си около една осма от партията.

Ние знаем опозицията, така наречената „нова опозиция“, зиновиевско-каменевската, на XIV конгрес. Тогава тя имаше зад себе си цялата делегация на Ленинград.

А сега? Сега опозицията е изолирана като никога. Сега тя едва ли ще има и един делегат на XV партиен конгрес (Продължителни ръкопляскания).

Провалът на опозицията се обяснява с пълната ѝ откъснатост от партията, от работническата класа, от революцията. Опозицията се оказа група откъснали се от живота, група откъснали се от революцията интелигенти — ето къде е причината за позорния провал на опозицията.

Да вземем за проверка два или три въпроса измежду ония въпроси, които отделят опозицията от партията.

II

РАБОТНИЧЕСКАТА КЛАСА И СЕЛЯЧЕСТВОТО

Въпросът за отношенията между работническата класа и селячеството.

Ленин казваше, че въпросът за взаимоотношенията между работническата класа и селячеството в нашата страна е основният въпрос на диктатурата на пролетариата, основният въпрос на нашата революция. Той казваше:

„10—20 години правилни взаимоотношения със селячеството и победата в световен мащаб е осигурена (дори при забавяне на пролетарските революции, които растат).“⁶⁵

А какво значи правилно взаимоотношение със селячеството? Под правилно взаимоотношение със селяче-

ството Ленин разбираше установяването на „траен съюз“ със средняка при опора върху бедняка.

А как гледа опозицията на този въпрос? Тя не само не скъпи съюза на работническата класа със селячеството, не само не разбира цялата важност на този съюз за развитието на нашата революция, но отива „по-далеко“, като предлага такава политика, която не може да не води към проваляне на съюза на работническата класа със селячеството, към подкопаване на спойката между работническата класа и селячеството.

За да не отиваме далеко, аз бих могъл да се позова на Преображенски, главния икономист на опозицията, който гледа на селячеството като на „колония“ за нашата индустрия, като обект, подлежащ на всемерна експлоатация.

Аз бих могъл по-нататък да се позова на редица документи на опозицията в полза на повишаването на цените на индустриалните стоки, каквото повишаване не може да не води към заляняване на нашата индустрия, към засилване на кулака, към разоряване на средняка и към заробване на бедняка от кулаците.

Всички тия и подобните на тях документи на опозицията са съставна част от политиката на опозицията, насочена към скъсване със селячеството, към скъсване със средняшките маси на селячеството.

Говори ли се нещо направо и открито по този въпрос в „платформата“ или в контратезисите на опозицията? Не, не се говори. В „платформата“ и в контратезисите на опозицията всички тия неща са грижливо потулени и замаскирани. Напротив, в „платформата“ и в контратезисите на опозицията вие можете да намерите десетки комплименти и по адрес на средняка, и по адрес на бедняка. В тях има освен това нападки против партията относно някакъв кулашки уклон. Но в тях не се казва направо и открито нищо, абсолютно нищо за оная пагубна линия на опозицията, която води и не може да не води към скъсване на работническата класа със селячеството.

Но аз ще се постарая сега да извадя на бял свят и да сложа на масата онова, което водачите на опозицията крият така старателно от работниците и селяните, за да

се отучи занаяпред опозицията да заблуждава партията. Аз имам предвид неотдавнашната реч на Иван Никитич Смирнов на Рогожско-Симоновската партийна конференция. Смирнов, един от ръководителите на опозицията, се оказва един от малцината честни опозиционери, у които се намери смелост да кажат истината за линията на опозицията. Вие искате да знаете каква е истинската „платформа“ на опозицията по въпроса за взаимоотношенията между пролетариата и селячеството? Прочетете речта на Смирнов и я проучете, защото речта на Смирнов е един от редките документи на опозицията, които хазват цялата истина за действителната позиция на нашите опозиционери.

Ето какво казва Смирнов в своята реч:

„Ние говорим, че трябва така да ревизираме нашия държавен бюджет, че по-голямата част от нашия петмилиарден бюджет да бъде насочена по линията на индустрията, защото *по-добре да скъсваме със средняка, отколкото да вървим към неизбежна гибел.*“

Ето основното от всичко онова, което водачите на опозицията са скрили в своята „платформа“ и в контра тезисите и което Смирнов, също един от водачите на опозицията, добросъвестно е извадил на бял свят.

Следователно, не траен *съюз* със средняка, а *скъсване* със средняка — това значи е средството за „спасяването“ на революцията.

Ленин казваше, че „висшият принцип на диктатурата — това е поддържането на съюза на пролетариата със селячеството, за да може той да задържи ръководната роля и държавната власт“⁶⁶.

А опозицията не е съгласна с това, твърдейки, че за диктатурата на пролетариата е необходимо не *съюз* със селячеството, с основните маси на селячеството, а *скъсване* с тях.

Ленин казваше — и не само казваше, но твърдеше непрестанно, като се почне от VIII конгрес на партията, — че успешното строителство на социализма в нашата страна е невъзможно без „траен *съюз* със средняка“⁶⁷.

А опозицията не е съгласна с това, твърдейки, че политиката на траен *съюз* със средното селячество може да се замести с политика на *скъсване* с него.

Ленин казваше, че строейки социализма, ние трябва да вървим заедно с основните маси на селячеството.

А опозицията не е съгласна с това, твърдейки, че ние трябва да вървим напред не заедно със селячеството, а разединени от него.

Ето в какво се състои основното разногласие между партията и опозицията по кардиналния въпрос за взаимоотношенията между работническата класа и селячеството.

Опозицията се опита да скрие в своята „платформа“ истинската си физиономия, прикривайки се с комплименти по адрес на селячеството и правейки лицемерни нападки против партията за кулашки уклон. А Смирнов внесе основна поправка в „платформата“ на опозицията, като свали маската от водачите на опозицията и каза на партията истината за опозицията, истината за *действителната* платформа на опозицията.

Но какво излиза от това? От това излиза, че „платформата“ и контра тезисите на опозицията са празна хартия, която има за цел да заблуди партията и работническата класа.

А какво значи политиката на скъсване със средняка? Политиката на скъсване със средняка е политика на скъсване с мнозинството на селячеството, защото средняците съставляват не по-малко от 60 процента от цялото селячество. Именно затова политиката на скъсване със средняка води към отблъскване на мнозинството на селячеството в обятията на кулаците. А политиката на отблъскване мнозинството на селячеството в обятията на кулаците означава засилване на кулаците, изолиране на бедняците, отслабване на съветската власт в селото и улеснява незадушаването на бедняците от страна на кулаците.

Но работата не свършва с това. Да се води политика на скъсване с мнозинството на селячеството, значи да се започне гражданска война в селото, да се затрудни снабдяването на нашата индустрия със селски суровини (памук, цвекло, лен, кожи, вълна и т. н.), да се дезорганизира снабдяването на работническата класа със селско-стопански продукти, да се подкопаят самите основи на нашата лека индустрия, да се провали цялата наша

строителна работа, да се провали целият ни план за индустриализирането на страната.

Ето какъв обрат взема работата, другари, ако се имат предвид не празните заявления на опозицията в нейната „платформа“ и в контратезисите, а действителната политика на опозицията, авторитетно разяснена ни от Смирнов.

Далеч съм от намерението да обвинявам опозицията в съзнателен стремеж към всички тия нещастия. Но тук не се касае за желанията и стремежите на опозицията. Касае се за резултатите, които неизбежно трябва да повлече след себе си опозиционната политика на скъсване със средното селячество.

С опозицията тук става същото, което станало с мечката от баснята на Крилов „Пустинник и мечка“ (С м я х). От само себе си се разбира, че мечката, като разбила с камъка главата на своя приятел пустинник, искала да го спаси от нахалната муха. Нейните желания били най-приятелски. При все това, от приятелските желания на мечката произлязло далеч не приятелско действие, в резултат на което пустинникът трябвало да се прости с живота. Опозицията, разбира се, желае на революцията всичко най-хубаво. Но тя предлага за тая цел такива средства, които трябва да повлекат след себе си разгрома на революцията, разгрома на работническата класа и селячеството, провалянето на цялата наша строителна работа.

„Платформата“ на опозицията е платформа на проваляне съюза на работническата класа и селячеството, платформа на проваляне на цялата наша строителна работа, платформа на проваляне на индустриализацията.

III

ПАРТИЯТА И ДИКТАТУРАТА НА ПРОЛЕТАРИЯТА

Въпросът за партията.

Ленин казва, че единството и желязната дисциплина на партията е основата на диктатурата на пролетариата. Опозицията се придържа на дело към противоположни възгледи. Тя мисли, че за диктатурата на пролетариата

са необходими не единство и желязна дисциплина на партията, а разрушаване на единството и дисциплината на партията, разцепване на партията, образуване на втора партия. Наистина, опозицията говори и пише, пише и говори, и не говори, а реве за единство на партията. Но приказките на опозицията за единство на партията са лицемерен брътвеж, който има за цел да заблуди партията (Ръкопляскания).

Защото, когато опозицията говори и крещи за единство, тя едновременно с това строи нова, антиленинска партия. И не само строи. Тя вече я е построила, както показват достоверни документи от рода на речите на Кузовников, Зофа и Рено, които по-рано бяха опозиционери.

Сега ние разполагаме с изчерпателни документи, които показват, че опозицията ето вече втора година има своя антиленинска партия, със свой ЦК, областни бюра, губерньски бюра и т. н. Какво може да противопостави на тия факти опозицията освен фалшивия брътвеж за единство?

Опозицията крещи, че Централният комитет на партията няма да успее да я тласне до позицията на втора партия. Чудна работа! Но нима някога ЦК е тласкал опозицията към такава позиция? Нима не е факт, че ЦК през цялото време удържаше опозицията от подхлъзване до линията на организиране на втора партия.

Цялата история на нашите разногласия през тия две години е история на опитите на ЦК на нашата партия да възпре опозицията от разколнически крачки и да запази хората от опозицията за партията.

Вземете историята с известната „декларация“ на опозицията от 16 октомври 1926 г. Нима това не е опит на Централния комитет да задържи опозицията в рамките на партията?

Вземете втората „декларация“ на опозицията от 8 август 1927 г. Какво показва тя, ако не това, че Централният комитет на партията през цялото време се е мъчил да задържи опозицията в рамките на единната партия?

Но какво стана? Опозицията даваше декларации за единство, обещания за единство, уверения за ликвидиране на фракционността, а на дело продължаваше да строи втора партия.

Какво показва всичко това? То показва, че на опозицията не трябва да се вярва нито дума. То показва, че опозицията трябва да се проверява не по нейните „платформи“ и контратезиси, а по нейните дела.

Ленин казваше: учете се да проверявате групите, теченията, партиите не по техните обещания и „платформи“, а по техните дела. Ние считаме за свой дълг да вървим по стъпките на Ленин и да проверяваме опозицията не по бумажките и „платформите“, които тя фабрикува, а по нейните дела.

Когато опозицията пише „платформи“ и контратезиси, надавайки рев за единството на партията, това е заблуждаване на партията, това е фарисейство, това са празни думи. А когато опозицията строи нова партия, създава свой централен комитет, организира областни бюра и т. н., като подкопава единството и пролетарската дисциплина на нашата партия, това са *дела*, черни дела на опозицията.

Това не значи, разбира се, че на опозицията се е удало вече да създаде нещо като истинска партия. Не, това не ѝ се е удало и никога няма да ѝ се удаде. То няма да ѝ се удаде, защото работническата класа е против опозицията. Опитвайки се да създаде нова, втора партия, опозицията се занимава всъщност с детинска игра на партия, с детинска игра на ЦК, на областни бюра и т. н. Разбити и опозорени, те се утешават с това, че се забавляват с игра на партия, с игра на ЦК, с игра на областни бюра и т. н. (Смях. Ръкопляскания).

Но, другари, от игра до игра има разлика. Когато опозицията играе на партия, това може да предизвика само смях, защото за партията тази игра не е нищо друго освен забавно хрумване.

Но ние имаме работа не само с партията. У нас има още класи, у нас има антисъветски елементи. И тия антисъветски елементи наблюдават играта на опозицията, учейки се от нея на борба с партията, на борба със

Съветската власт, на борба с нашата революция. За тия елементи играта на опозицията на партия, нападките на опозицията против партията, антисъветските акции на опозицията представляват известна школа, известна подготвителна школа за борба със Съветската власт, за раздвижване на силите на контрареволуцията.

Ненапрасно около опозицията се събират всевъзможни антисъветски елементи. Ето къде е опасността от играта на опозицията на партия. И именно затова, че тук съществува сериозна опасност, партията не може да гледа равнодушно антисъветските упражнения на опозицията, именно затова тя трябва да ги пресече из основи.

А работническата класа не може да не вижда цялата опасност от тази антипартийна игра на опозицията. За опозицията партията е шахматна дъска. Като се бори против партията, тя прави едни или други шахматни ходове. Днес тя прави декларация за ликвидиране на фракционността. Утре плюе на собствената си декларация. Вдругиден прави нова декларация, за да оплюе след няколко дни отново собствената си декларация. За опозицията това са шахматни ходове. Те са играчи, и толкова.

Не така гледа работническата класа на своята партия. За работническата класа партията не е шахматна дъска, а инструмент за нейното освобождаване. За работническата класа партията не е шахматна дъска, а жизнено средство за преодоляване на враговете, за организиране на нови победи, за окончателната победа на социализма. Ето защо работническата класа не може да не гледа с презрение ония, които превръщат нейната партия, нейната светая светих, в шахматна дъска за измамническите упражнения на опозиционните играчи. Защото работническата класа не може да не знае, че работата на опозицията за рушенето на желязната дисциплина на нашата партия, работата на опозицията за разцепването на нашата партия е по своята същност работа за ликвидиране диктатурата на пролетариата в нашата страна.

„Платформата“ на опозицията е платформа за разрушаване на нашата партия, платформа за разоръжаване

на работническата класа, платформа за раздвижване на антисъветските сили, платформа за ликвидиране диктатурата на пролетариата.

IV

ПЕРСПЕКТИВИТЕ НА НАШАТА РЕВОЛЮЦИЯ

Да преминем на третия въпрос, въпроса за перспективите на нашата революция.

Характерна черта на цялата линия на опозицията е неверието в силите на нашата революция, неверието в силите и способностите на пролетариата да води след себе си селячеството, неверието в силите и способността на работническата класа да построи социализма.

Аз вече цитирах известното място от речта на Смирнов за неизбежната „гибел“ на нашата революция, ако не скъсаме със средното селячество. Ние не за пръв път слушаме от опозиционерите песни за „гибелта“ на революцията. Ние не за пръв път срещаме в декларациите на опозиционерите вечното хленчене и безпомощност пред трудностите, пророчества за залеза и краха на нашата революция. Откакто фракционната политика на опозицията почна да търпи крах след крах, опозицията не е престанала да крещи за „гибелта“ на нашата революция, представяйки гибелта на своята собствена група за „гибел“ на революцията. Достатъчно е само опозицията да остане в малцинство, достатъчно е само да получи тя удар от партията, за да излезе на улицата и да почне да крещи за „гибелта“ на революцията, използвайки всички и всякакви трудности против партията.

Още в периода на Бресткия мир, в 1918 г., през време на известните трудности на революцията, Троцки, който бе разбит от партията на VII конгрес, започна да крещи за „гибелта“ на нашата революция. Обаче революцията не загина, а пророчествата на Троцки останаха само празни пророчества.

В 1921 г., в периода на профсъюзната дискусия, когато пред нас стояха нови трудности във връзка с ликвидиране принудителното изземване на излишъците от

селскостопански продукти, а Троцки претърпя още едно поражение на X конгрес на партията, Троцки отново почна да крещи за „гибелта“ на революцията. Аз добре помня как в Политбюро в присъствието на др. Ленин Троцки твърдеше, че „кукувицата вече изкукала“ дните и часовете на съществуването на съветската власт (Смях). Обаче революцията не загина, трудностите бяха преодоленни, а истеричната врява за „гибелта“ на революцията си остана само врява.

Аз не зная дали тогава кукувицата е кукала или не (Смях). Но ако тя е кукала, трябва да признаем, че е кукала неправилно (Ръкопляскания, смях).

В 1923 г., в периода на новите трудности вече във връзка с непа, в периода на кризата в продажбата на готовите стоки, Троцки отново почна да кука за „гибелта“ на революцията, представяйки поражението на своята собствена група на XIII конференция на нашата партия за поражение на революцията. Обаче революцията мина покрай тия кукания, като преодоля трудностите, които стояха тогава пред нея.

В 1925—1926 г., в периода на новите затруднения във връзка с издигането на нашата индустрия, Троцки, този път вече заедно с Каменев и Зиновиев, почна отново да кука за „гибелта“ на революцията, представяйки поражението на своята собствена група на XIV конгрес и след XIV конгрес за поражение на революцията. Обаче революцията и не мислеше да загива, самозваните пророци бяха изтласкани на заден план, а трудностите бяха преодоленни както винаги, както и в миналото, защото трудностите съществуват за болшевиките не за да хленчат и да се оплакват, а да ги преодоляват (Бурни ръкопляскания).

Сега, в края на 1927 г., във връзка с новите трудности в периода на преустройството на цялото наше стопанство на нова техническа база, те отново почнаха да кукат за „гибелта“ на революцията, прикривайки с това действителната гибел на своята собствена група. Но вие всички виждате, другари, че революцията живее и крепне, а загиват някои други.

Така те кукаха и кукаха и изкукаха най-после собствената си гибел (Смях).

„Платформата“ на опозицията е платформа на „гибелта“ на нашата революция.

V

КАКВО ЩЕ ПРАВИМ ПО-НАТАТЪХ ?

Такава е действителната платформа на опозицията по трите основни въпроса на нашите разногласия: по въпроса за работническата класа и селячеството, по въпроса за партията и диктатурата на пролетариата и най-после по въпроса за перспективите на нашата революция.

Вие виждате, че тази странна платформа свидетелства за пълното откъсване на опозицията от партията, от работническата класа, от нашата революция. Това е платформа на скъсали с ленинизма и откъснаги от живота интелигенти.

Може ли да се учудваме след всичко това, че партията и работническата класа са се отвърнали съвсем от опозицията.

Ето защо опозицията претърпя позорен крах в своята борба против партията през време на последната дискусия.

Питат ни, какво ще правим по-нататък ?

Опозицията се оплаква, че тя направила тия дни декларация за единство, подписана от 31 троцкисти, но не получила още задоволителен отговор. Но какъв собствено отговор може да има за лицемерната декларация на 31 троцкисти, когато фалшивите декларации на опозицията отново и отново се опровергават от нейните разколнически действия ? В историята на нашата партия е известна една аналогична декларация на 31 меншевики, направена, струва ми се, в 1907 г. (Гласове от залата: „Правилно!“). Ленин нарече тогава тази декларация „лицемерието на 31 меншевики“⁶⁸ (Смях). Аз мисля, че лицемерието на 31 троцкисти е напълно аналогично с лицемерието на 31 меншевики (Гласове от залата: „Съвършено вярно!“). Опозицията измами

партията два пъти. Сега тя е решила да я измами трети път. Ала не, другари, стигат ни измами и игри (Ръкопляскания).

Какво ще стане по-нататък?

По-нататък няма накъде да се върви, другари, защото всички предели на допустимото в партията са преминати. Не може повече мотаене едновременно в две партии, и в старата ленинска партия, която е единната и единствената партия, и в новата, троцкистка партия. Трябва да направят избор между тези две партии.

Или опозицията сама ще унищожи тази втора, троцкистка партия, като се откаже от своите антиленински възгледи и заклейми открито пред цялата партия своите собствени грешки;

или опозицията няма да направи това, и тогава ние сами ще унищожим троцкистката партия без остатък (Ръкопляскания).

Или едното, или другото.

Или опозиционерите ще се решат на тази необходима крачка, или те няма да направят това, и тогава ще изхвъркнат от партията. (Бурни продължителни ръкопляскания. Овации на цялата зала. Пее се „Интернационала“).

Правда бр. 269.

24 ноември 1927 г.

XV КОНГРЕС НА ВКП(б)⁶⁹

2—19 декември 1927 г.

*„Правда“ бр. 279 и 282 ;
6 и 9 декември 1927 г.*

ПОЛИТИЧЕСКИ ОТЧЕТ НА ЦЕНТРАЛНИЯ КОМИТЕТ

3 декември

I

НАРАСТВАЩАТА КРИЗА НА СВЕТОВНИЯ КАПИТАЛИЗЪМ И ВЪНШНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА СССР

Нашата страна, другари, живее и се развива в обстановката на капиталистическо обкръжение. Нейното външно положение зависи не само от вътрешните ѝ сили, но и от състоянието на това капиталистическо обкръжение, от положението на капиталистическите страни, които обкръжават нашата страна, от тяхната сила и слабост, от силата и слабостта на потиснатите класи в целия свят, от силата и слабостта на революционното движение на тия класи. Да не говорим за това, че нашата революция е част от международното революционно движение на потиснатите класи.

Ето защо аз мисля, че отчетът на ЦК трябва да почне с обрисуване на международното положение на нашата страна, с обрисуване на положението в капиталистическите страни и на състоянието на революционното движение във всички страни.

1. Икономиката на световния капитализъм и изострянето на борбата за външни пазари

а) Първият въпрос, това е състоянието на производството и търговията в най-големите капиталистически страни.

Основният факт в тая област, другари, се състои в това, че *производството* в капиталистическите страни

през тия две години, през отчетния период, надхвърли довоенните норми, надвиши довоенните норми.

Ето някои данни в това отношение.

Индексът на световното производство на *чугун*: в 1925 г. — 97.6 проц. от довоенното, в 1926 г. — вече 100.5 проц. от довоенното, за 1927 г. няма пълни данни, има данни за първото полугодие, които говорят за по-нататъшно увеличение на производството на чугун.

Индексът на световното производство на *стомана*: 1925 г. — 118.5 проц., в 1926 г. — 122.6 проц. от довоенното.

Индексът на световното производство на *въглища*: в 1925 г. — 97.9 проц., 1926 г. — известно падане — 96.8 проц. Тук се е отразило, очевидно, влиянието на английската стачка.

Световното потребление на *памук*: в 1925/26 г. — 108.3 проц. от довоенното, в 1926/27 г. — 112.5 проц. от довоенното.

Световният добив от петте вида *зърнени храни*⁷⁰: в 1925 г. — 107.2 проц. от довоенния, в 1926 г. — 110.5 проц., в 1927 г. — 112.3 проц.

Така бавно, с дребнички крачки. общият индекс на световното производство напредва, надминавайки довоенното ниво.

Но затова пък има някои капиталистически страни, които не вървят, а скачат напред, оставяйки назад довоенното ниво, например Съединените американски щати и отчасти Япония. Данни за САЩ: увеличение на обработващата индустрия в 1925 г. — 148 проц. от довоенната, в 1926 г. — 152 проц. от довоенната; увеличение на добиващата индустрия в 1925 г. — 143 проц. от довоенната, в 1926 г. — 154 проц.

Растежът на световната *търговия*. Световната търговия не се развива тъй бързо, както производството, обикновено тя изостава от производството, но все пак тя се е приближила до довоенната норма. Индексът на външния стоксоторот в целия свят и в най-важните страни в 1925 г. е 98.1 процента от довоенния, в 1926 г. — 97.1 проц. По отделни страни: Съединените американски щати в 1925 г. — 134.3 проц. от довоенния, в 1926 г. —

143 проц.; Франция — 98.2 проц. и 99.2 проц.; Германия — 74.8 проц. и 73.6 проц.; Япония — 176.9 проц. и 170.1 проц.

Изобщо световната търговия вече се е приближила до довоенната норма, а в някои страни, например Северна Америка и Япония, тя е вече надхвърлила довоенните норми.

Най-после — трета редица факти, които говорят за технически прогрес, за рационализация на капиталистическата индустрия, за създаване на нови отрасли, за засилване на тръстирането, за засилване на картелирането на индустрията в международен мащаб. Аз мисля, че тия факти са известни на всички. Ето защо аз няма да се разпростирам върху това. Ще отбележа само, че капиталът преуспя не само по линията на увеличаване продукцията, както и по линията на търговията, но и в областта на подобряване техниката на производството, в областта на техническия прогрес, в областта на рационализацията на производството, като всичко това доведе до по-нататъшно засилване на най-големите тръстове и до организирането на нови мощни монополистически картели.

Ето, другари, фактите, които следва да се отбележат и от които трябва да се изхожда.

Означават ли всичко това, че стабилизацията на капитализма е станала трайна, устойчива? Разбира се, не! Още на XIV конгрес в доклада⁷¹ се казваше, че капитализмът може да достигне довоенната норма, може да надхвърли тази норма, може да рационализира своето производство, но това още не значи — далеч още не значи, — че стабилизацията на капитализма може да стане от това трайна, че капитализмът може да си върне предишната довоенна устойчивост. Напротив, от самата стабилизация, от това, че производството се увеличава, от това, че търговията расте, от това, че техническият прогрес и производствените възможности се увеличават, докато световният пазар, границите на този пазар и сферите на влияние на отделните империалистически групи остават повече или по-малко стабилни — произтича най-дълбоката и най-острата криза на световния капита-

лизъм, способна да породи нови войни и застрашаваща съществуването на каквато и да било стабилизация.

От частичната стабилизация произтича засилване на кризата на капитализма, засилващата се криза руши стабилизацията — такава е диалектиката на развитието на капитализма в дадения исторически момент.

б) Най-характерен в това увеличение на производството и търговията на световния капитализъм е фактът, че развитието върви *неравномерно*. развитието не става така, че капиталистическите страни да вървят напред една след друга, плавно и равномерно, без да си пречат взаимно и без да се изместват една друга, а, напротив, чрез изтласкването и упадъка на едни страни, чрез излизането напред и подема на други, чрез смъртоносна борба между континентите и страните за първенство на пазари.

Стопанският център се премества от Европа в Америка, от Атлантическия океан във Великия океан. По този начин значението на Америка и Азия в световния стокообмен нараства за сметка на Европа.

Някои цифри: ако в 1913 г. участието на Европа в световната външна търговия съставляваше 58.5 проц., участието на Америка — 21.2 проц., а участието на Азия — 12.3 проц., то в 1925 г. участието на Европа падна на 50 проц., участието на Америка нарасна на 26.6 проц., а участието на Азия се увеличи на 16 проц. Наред със страните на стремящия се напред капитализъм (САЩ и отчасти Япония) ние имаме страни на стопански упадък (Англия). Наред със засилващата се капиталистическа Германия и възходящите страни, напреднали през последните години (Канада, Австралия, Аржентина, Китай, Индия), ние имаме страни на стабилизиращ се капитализъм (Франция, Италия). Увеличава се броят на претендентите за пазари, увеличават се производствените възможности, увеличават се предлагането, а размерите на пазарите и границите на сферите на влияние остават повече или по-малко стабилни.

Такава е основата на растящите непримирими противоречия на съвременния капитализъм.

в) Това противоречие между увеличението на производствените възможности и относителната стабилност

на пазарите лежи в основата на факта, че въпросът за пазарите е сега най-главният въпрос на капитализма. Изостряне на въпроса за пазарите изобщо, изостряне на въпроса за външните пазари по-специално, изостряне на въпроса за пазари за износ на капитал в частност — такова е днешното състояние на капитализма.

С това именно се обяснява защо неизползуването на пълния капацитет на заводите и фабриките става обикновено явление. Засилването на митническите прегради само налива масло в огъня. За капитализма става тясно в рамките на сегашните пазари и сфери на влияние. Мирните опити за разрешаване на въпроса за пазарите не дадоха и не можеха да дадат резултати. Известната декларация на банкерите в 1926 г. относно свободата на търговията завърши, както е известно, с крах.⁷² Икономическата конференция на Обществото на народите в 1927 г., която си поставяше за цел „обединението на икономическите интереси“ на капиталистическите страни, завърши също с крах. Мирният път за разрешаването на въпроса за пазарите остава затворен за капитализма. За капитализма остава *единствен* „изход“: *ново* преразпределение на колониите и сферите на влияние чрез сила, чрез военни стълкновения, чрез нови империалистически войни.

Стабилизацията ражда засилване на кризата на капитализма.

2. Международната политика на капитализма и подготовката на нови империалистически войни

а) Във връзка с това въпросът за преразпределението на света и на сферите на влияние, които са основата на външните пазари, е сега основен въпрос в политиката на световния капитализъм. Аз вече казах, че сегашното разпределение на колониите и на сферите на влияние, установено в резултат на последната империалистическа война, успя вече да остарее. То не задоволява сега нито Северна Америка, която се старее да се затвърди в Азия (преди всичко в Китай), тъй като не се задоволява с Южна Америка, нито Англия, от ръцете

на която се изплъзват доминионите и редица много важни пазари на Изтока, нито Япония, на която Англия и Америка непрекъснато „пречат“ в Китай, нито Италия и Франция, които имат безброй много „спорни въпроси“ както в крайдунавските страни, така и в Средиземно море, а най-малко Германия, която все още остава без колонии.

Оттук „общият“ стремеж за ново преразпределение на пазарите и на източниците на суровини. Няма защо и да се доказва, че азиатските пазари и пътищата към тях са главната арена на борбата. Оттук редицата възлови проблеми, представляващи цели огнища за нови стълкновения. Оттук така нареченият тихоокеански въпрос (антагонизмът между Америка — Япония — Англия) като източник на борбата за първенство в Азия и за пътищата към нея. Оттук въпросът за Средиземно море (антагонизмът между Англия — Франция — Италия) като източник на борбата за надмощие на бреговете на Средиземно море, като източник на борбата за най-кратките пътища към Изтока. Оттук изострянето на въпроса за петрола (антагонизмът между Англия и Америка), защото без петрол не може да се воюва, а който има предимство в петрола, той има шансовете за победа в бъдещата война.

Неотдавна в английския печат бе обнародван „последният“ план на Чембърлейн за „уреджане“ на въпроса за Средиземно море. Аз не мога да гарантирам за достоверността на този план. Но че появяването на плана на Чембърлейн в печата е симптом, в това не може да има съмнение. Този план се състои в това, че той предава „мандата“ върху Сирия от ръцете на Франция в ръцете на Италия, Танжер се предава на Франция срещу финансова компенсация в полза на Испания, Камерун се връща на Германия, Италия се задължава да престане да „рови“ на Балканите и т. н.

Всичко това под флага на борба със Съветите. Известно е, че сега не се предприема изобщо нито една мръсотия, без да замесят в нея Съветите.

Какъв е обаче истинският смисъл на този план? Смисълът на плана е да изтика френската буржоазия от Сирия. Сирия от старо време е била врата за Изтока,

за Месопотамия, Египет и т. н. От Сирия може да се вреди на Англия и в района на Суецкия канал, и в района на Месопотамия. И ето Чембърлейн иска, изглежда, да тури край на тази неприятна работа. Не ще и дума, че фактът на появяването на този план в печата не може да се нарече случайност. Ценността на този факт се състои в това, че той дава ярка характеристика на ежбите, на конфликтите и военните стълкновения, които носят в себе си сегашните отношения между така наречените „велики сили“.

Що се отнася до сегашното състояние на въпроса за петрола и борбата около него, за това доста красноречиво говори в своя октомврийски брой известното американско списание „Уърлд'с уърк“⁷³.

„Съществува твърде реална заплаха за мира и взаимното разбирателство между англосаксонските народи. . . Подкрепата на американските делови хора от министерството ще става неизбежно посилна съобразно с увеличаването на нуждата от това. Ако британското правителство ще се отъждествява с британската *петролна* индустрия, то рано или късно американското правителство ще се отъждествява с американската *петролна* индустрия. Борбата не може да премине в областта на правителствата, без *опасността от война* да се увеличи извънредно много.“

Съмненията са невъзможни: нещата се развиват към организиране на нови коалиции от държави за подготовката на нови войни за външни пазари, за източници на суровини, за пътища към тях.

б) Имаше ли опити за „мирно уреждане“ на назряващите военни конфликти през отчетния период? Да, имаше. Те бяха повече, отколкото можеше да се очаква. Но те не доведоха до нищо, абсолютно до нищо. Нещо повече, тия опити се оказаха само прикритие на подготвителната работа на „силите“ за нови войни, прикритие, имащо за цел да заблуди народите, да заблуди „общественото мнение“.

Да вземем Обществото на народите, което, според лъжливия буржоазен печат и не по-малко лъжливия социалдемократически печат, е оръдие на мира. Какво донесе брътвежът на Обществото на народите по въпроса за мира, за разоръжаването, за намаляването на въоръжеността? Нищо освен заблуждаване на масите, ново раз-

гаряне на въоръжаването, ново изостряне на назряващите конфликти. Нима може да се счита за случайност фактът, че три години Обществото на народите брътви за мир и разоръжаване, три години така нареченият II Интернационал поддържа този лъжлив брътвеж, а „народите“ непрекъснато се въоръжават и въоръжават, като разширяват старите конфликти между „силите“, натрупват нови конфликти и подкопават по такъв начин делото на мира?

Какво показва провалът на тройната конференция за намаляването на морските въоръжения (Англия, Америка и Япония)⁷⁴, ако не това, че тихоокеанският въпрос е източник на нови империалистически войни, че „силите“ не искат нито да се разоръжават, нито да намаляват въоръженията? Какво направи Обществото на народите, за да предотврати тази опасност?

Или да вземем например неотдавнашните изказвания на съветската делегация в Женева по въпроса за действителното (а не декоративно) разоръжаване⁷⁵. Как да се обясни фактът, че откровената и честна декларация на др. Литвинов за пълно разоръжаване подежда като паралич на Обществото на народите и се оказва за него „пълна изненада“. Не показва ли този факт, че Обществото на народите е не инструмент на мира и разоръжаването, а инструмент за прикриване на новите въоръжения и на подготовката на нови войни.

Продажният буржоазен печат във всички страни, от Япония до Англия, от Франция до Америка, крещи с всички сили за „неискреността“ на съветските предложения относно разоръжаването. Но защо в такъв случай не проверят искреността на съветските предложения и не пристъпят още сега практически към разоръжаване или поне към сериозно намаляване на въоръженията? Какво пречи да стане това?

Или например сегашната система на „договори за приятелство“ между капиталистическите държави, договорът между Франция и Югославия, договорът между Италия и Албания, подготвяният от Пилсудски „договор за приятелство“ между Полша и Литва, „системата Локарно“⁷⁶, „духът на Локарно“ и т. н. — какво е това,

ако не система на подготовка на нови войни и разпределяне силите за бъдещите военни стълкновения?

Или да вземем например следните факти: от 1913 г. до 1927 г. *численият състав на армиите* на Франция, Англия, Италия, САЩ и Япония се е увеличил от 1,888 хиляди на 2,262 хил. души; за същия период *военните бюджети* на същите страни са се увеличили от 2,345 милиона зл. рубли на 3,948 милиона; броят на *самолетите в строй* на тия пет страни се е увеличил от 1923 до 1927 г. от 2,655 на 4,340; тонажът на *кръстосвачите* на тия пет държави се е увеличил от 724 хиляди тона в 1922 г. на 864 хиляди тона в 1926 г.; положението във *военно-химическата* област се илюстрира от известното заявление на началника на военно-химическата служба на САЩ, генерал Фрейс: „Една аерохимическа бомба, тежка 450 килограма, пълна с люизит, може да направи необитаеми 10 квартала на Ню Йорк, а 100 тона люизит, хвърлени от 50 самолета, могат да направят необитаем целия Ню Йорк най-малко за една седмица.“

Какво показват тия факти, ако не това, че подготовката на новата война върви с пълна пара?

Такива са резултатите от „мирната политика“ и от политиката на „разоръжаване“ на буржоазните държави изобщо, по-специално на Обществото на народите и частно на социалдемократическите слуги на капитала.

По-рано увеличаването на въоръженията се оправдаваше с наличността на въоръжената от главата до петите Германия. Сега това „оправдание“ отпада предвид разоръжаването на Германия.

Нима не е ясно, че увеличаването на въоръженията се диктува от неизбежността на новите империалистически войни между „силите“, че „духът на войната“ е основното съдържание на „духа на Локарно“.

Аз мисля, че сегашните „мирни отношения“ биха могли да се сравнят със стара износена риза, състояща се от кръпки, свързани помежду си с тънко конче. Достатъчно е само да се дръпне това конче по-сериозно, да се скъса на едно или друго място, за да се разпадне цялата риза, за да не остане от нея нищо освен кръпки. Достатъчно е да се разтърсят сегашните „мирни отно-

шения“ някъде в Албания или в Литва, в Китай или в Северна Африка, за да се разпадне цялата тази „сграда на мирни отношения“.

Така беше преди последната империалистическа война, когато убийството в Сараево⁷⁷ доведе до война.

Така е и сега.

Стабилизацията поражда неизбежност на нови империалистически войни.

3. Състоянието на световното революционно движение и предвестниците на нов революционен подем

а) За да се води война, не е достатъчно да се увеличат въоръженията, не е достатъчно да се организират нови коалиции. За това е необходимо и укрепване на тила в капиталистическите страни. Нито една капиталистическа страна не може да води сериозна война, без да е укрепила предварително своя собствен тил, без да е обуздала „своите“ работници, без да е обуздала „своите“ колонии. Отгук постепенното фашизиране на политиката на буржоазните правителства.

Не може да се нарече случайност фактът, че във Франция сега господствува десен блок, в Англия — блокът на Хикс — Детердинг — Уркварт, в Германия — буржоазен блок, в Япония — военната партия, в Италия и Полша — фашистки правителства.

Отгук натискът върху работническата класа, законът за профсъюзите в Англия⁷⁸, законът за „въоръжаването на нацията“ във Франция⁷⁹, премахването на 8-часовия работен ден в редица страни, повсеместното настъпление на буржоазията срещу пролетариата.

Отгук засилването на натиска върху колониите и зависимите страни, увеличаването на броя на империалистическите войски в тия страни, численият състав на които достига 1 милион, като от тях над 700 хиляди войници са разквартирувани в британските „сфери на влияние“ и „владения“.

б) Не е трудно да се разбере, че този зверски натиск на фашизираните правителства не можеше да остане без

съответно насрещно движение от страна на потиснатите народи в колониите и на работническата класа в метрополиите. Такива факти, като растежа на революционното движение в Китай, Индонезия, Индия и т. н., не могат да нямат решаващо значение за съдбата на световния империализъм.

Съдете сами. От 1,905 милиона население на *цялото земно кълбо* 1,134 милиона живеят в колониите и зависимите страни, 143 милиона живеят в СССР, 264 милиона в междинните страни и само 363 мил. в големите империалистически страни, които потискат колониите и зависимите страни.

Ясно е, че революционното пробуждане на колониите и зависимите страни предвещава края на световния империализъм. Фактът, че китайската революция не е довела още до непосредствена победа над империализма, не може да има решаващо значение за перспективите на революцията. Великите народни революции никога изобщо не побеждават докрай в първия етап на своето действие. Те растат и се затвърдяват чрез приливи и отливи. Така е било навсякъде, включително и в Русия. Така ще бъде в Китай.

Най-важният резултат от китайската революция е фактът, че тя пробуди от вековен сън и раздвижи стоци милиони експлоатирани и потиснати, разобличи напълно контрареволуционността на генералските клики, свали маската от гоминданските слуги на контрареволуцията, затвърди авторитета на комунистическата партия сред народните низини, повдигна изобщо движението на по-висок стадий и събуди нови надежди сред милионите хора на потиснатите класи в Индия, Индонезия и т. н. Само слепите и малодушните могат да се съмняват, че китайските работници и селяни вървят към нов революционен подем.

Що се отнася до революционното движение на работническата класа в Европа, и тук, и в тази област, ние имаме явни признаци за олевяване на работническите низини и за революционно оживление. Такива факти като английската обща и каменовъглена стачка, революционните действия на работниците във Виена, революцион-

ните демонстрации във Франция и Германия във връзка с убийството на Сако и Ванцети, изборителните успехи на германската и полската компартия, явната диференциация на работническото движение в Англия, по силата на която работниците отиват наляво, а водачите — надясно, в лоното на открития социал-империализъм, израждането II Интернационал в явен придатък на империалистическото Общество на народите, падането на авторитета на социал-демократическите партии сред широките маси на работническата класа, повсеместното засилване на влиянието и авторитета на Коминтерна и неговите секции сред пролетариите от всички страни, засилването на авторитета на СССР сред потиснатите класи в целия свят, „конгресът на приятелите на СССР“⁸⁰ и т. н. — всички тия факти несъмнено показват, че Европа навлиза в нов период на революционен подем.

Ако такъв факт като убийството на Сако и Ванцети можа да послужи като повод за демонстрации на работническата класа, това несъмнено показва, че в недрата на работническата класа се е натрупала революционна енергия, която търси и ще търси повод, случай, понякога само незначителен на вид случай, за да се излее навън и да се сгромоляса върху капиталистическия режим.

Ние живеем в навечерието на нов революционен подем както в колониите, така и в метрополиите.

От стабилизацията израства нов революционен подем.

4. Капиталистическият свят и СССР

а) Така че ние имаме всички признаци на извънредно дълбока криза и растяща неустойчивост на световния капитализъм.

Ако *временната* следвоенна икономическа криза в 1920 – 1921 г. с нейния хаос вътре и разпадане на връзките вън от капиталистическите страни може да се счита за изживяна, в резултат на което именно е настъпил период на частична стабилизация, *общата* и *основната* криза на капитализма, която се очерта в резултат на победата на Октомврийската революция и отпадането на СССР от световната капиталистическа система, не само

не е изживяна, но, напротив, все повече и повече се задълбочава, като разклаща самите основи на съществуването на световния капитализъм.

Стабилизацията не само не попречи на развитието на тази обща и основна криза, а, напротив, даде почва и източник за нейното по-нататъшно развитие. Растящата борба за пазари, необходимостта от ново преразпределение на света и на сферите на влияние, крахът на буржоазния пацифизъм и на Обществото на народите, трескавата дейност за създаване на нови коалиции и разпределяне на силите с оглед на евентуална нова война, бясното увеличаване на въоръженията, зверският натиск върху работническата класа и колониалните страни, засилването на революционното движение в колониите и в Европа, засилването на авторитета на Коминтерна в целия свят, най-после, укрепването на мощта на Съветския съюз и засилването на неговия авторитет сред работниците в Европа и трудещите се маси в колониите — всичко това са такива факти, които не могат да не разклащат самата основа на световния капитализъм.

Стабилизацията на капитализма става все по-гнила и по-неустойчива.

Ако преди две години можеше и трябваше да се говори за отлив на революционните вълни в Европа, сега ние имаме всички основания да твърдим, че *Европа явно навлиза в период на нов революционен подъем*. Да не говорим за колониалните и зависимите страни, където положението на империалистите става все по-катастрофално и по-катастрофално.

б) Рухнаха надеждите на капиталистите за поставяне СССР на колене, за неговото капиталистическо израждане, за падането на неговия авторитет сред работниците в Европа и трудещите се маси в колониите. СССР расте и се развива именно като страна на строящия се социализъм. Неговото влияние сред работниците и селяните в целия свят расте и се затвърдява. Самото съществуване на СССР като страна на строящия се социализъм е един от най-големите фактори за разлагането на световния империализъм и за подкопаването на неговата устойчивост както в Европа, така и в колониите.

СССР явно става знаме на работническата класа в Европа и на потиснатите народи в колониите.

Ето защо, за да разчистят почвата за бъдещите империалистически войни, за да стиснат по-здраво в ръцете си „своята“ работническа класа и да обуздаят „своите“ колонии с цел за укрепването на капиталистическия тил, буржоазните управници считат, че преди всичко трябва да се обуздае СССР, това огнище и разсадник на революцията, който представлява освен това един от най-големите пазари за пласиране на стоки за капиталистическите страни. Оттук съживяването на интервенционистическите тенденции сред империалистите, политиката на изолиране на СССР, политиката на обкръжаване на СССР, политиката на подготвяне на условия за война със СССР.

Засилването на интервенционистическите тенденции в лагера на империалистите и заплахата с война (спрямо СССР) е един от основните фактори на сегашното положение.

За най-„застрашена“ и „пострадала“ страна в сбстновката на развиващата се криза на капитализма се счита английската буржоазия. Тя именно е взела инициативата за засилването на интервенционистическите тенденции. Ясно е, че помощта на съветските работници за английските миньори и съчувствието на работническата класа на СССР към революционното движение в Китай не можеха да не наляят масло в огъня. Всички тия обстоятелства определиха разрива между Англия и СССР и влошаването на отношенията с редица други държави.

в) Борбата между двете тенденции в отношенията между капиталистическия свят и СССР, тенденцията на военна агресия (преди всичко Англия) и тенденцията за продължаване на мирните отношения (редица други капиталистически страни) е поради това основен факт в системата на нашите външни отношения в дадения момент.

Факти, сочещи тенденция за мирни отношения през отчетния период: договорът за ненападение с Турция; гаранционният договор с Германия; митническото съглашение с Гърция; кредитното съглашение с Германия;

гаранционният договор с Афганистан; гаранционният договор с Литва; парафирането на гаранционния договор с Латвия; търговският договор с Турция; уреждането на конфликта с Швейцария; договорът за неутралитет с Персия; подобряването на отношенията с Япония; засилването на икономическите връзки с Америка и Италия.

Факти, сочещи тенденция за военна агресия през отчетния период: английската нота по повод паричната помощ за стачкуващите миньори; нападенията върху съветските дипломатически представители в Пекин, Тянцин и Шанхай; нападението върху Аркос; разривът между Англия и СССР; убийството на Войков; терористическите актове на английските наемници в СССР; изострянето на отношенията с Франция по въпроса за отзоваването на Раковски.

Ако преди две години можеше и трябваше да се говори за период на известно равновесие и „мирно съжителство“ между СССР и капиталистическите страни, сега ние имаме всички основания да твърдим, че *периодът на „мирното съжителство“ отминава в миналото*, отстъпвайки място на период на империалистически нападения и подготовка на интервенция против СССР.

Наистина, опитите на Англия да създаде единен фронт против СССР досега още не са успели. Причините за тоя неуспех са: противоречието между интересите в лагера на империалистите, заинтересоваността на някои страни от икономически връзки със СССР, мирната политика на СССР, противодействието на работническата класа на Европа, страхът на империалистите да не предизвикат революция в собствените си страни в случай на война със СССР. Но това още не значи, че Англия ще изостави своята работа по организирането на единен фронт против СССР, че тя няма да успее да организира такъв фронт. Заплахата от война остава в сила, въпреки временните неуспехи на Англия.

Оттук задачата да използваме противоречията в лагера на империалистите, да отдалечим войната, като се „откупим“ от капиталистите, и да вземем всички мерки за запазване на мирните отношения.

Ние не можем да забравим думите на Ленин, че твърде много в нашето строителство зависи от това, дали ние ще успеем да отдалечим войната с капиталистическия свят, която е неизбежна, но която можем да отдалечим или докато назрее пролетарската революция в Европа, или докато назреят напълно колониалните революции, или, най-последно, докато капиталистите се сбият помежду си за делбата на колониите.

Ето защо залазването на мирните отношения с капиталистическите страни е за нас наложителна задача

Основата на нашите отношения с капиталистическите страни се състои в допустимостта на съществуването на две противоположни системи. Практиката напълно я е оправдала. Пречка представлява понякога въпросът за дълговете и кредитите. Нашата политика тук е ясна. Тя се базира на формулата: „дадеш ли, ще дам“. Дадете ли кредити за оплодотворяване на нашата индустрия, ще получите известна част от довоенните дългове, която ние схващаме като добавъчни проценти за кредитите. Не дадете ли, няма да получите. Фактите показват, че ние имаме известни постижения в получаването на индустриални кредити. В дадения случай аз имам предвид не само Германия, но и Америка, и Англия. В какво тук е тайната? В това, че нашата страна представлява огромен пазар за внос на машини, а капиталистическите страни се нуждаят от пласирането тъкмо на този род произведения.

5. Изводи

В заключение ние имаме:

Първо, засилване на противоречията вътре в капиталистическото обкръжение; необходимост за капитализма от ново преразпределение на света чрез война; интервенционистически тенденции на една част от капиталистическия свят начело с Англия; нежелание на друга част от капиталистическия свят да се меси във война със СССР, като предпочита създаването на стопански връзки с него; борба между тия две тенденции и известна възможност за СССР да използва тия противоречия за запазването на мира.

Второ, ние имаме рушеща се стабилизация; засилване на колониално-революционното движение; признаци за нов революционен подем в Европа; засилване на авторитета на Коминтерна и на неговите секции в целия свят; явно увеличаване на симпатиите на работническата класа в Европа към СССР; растящата мощ на СССР и затвърдяващия се авторитет на работническата класа на нашата страна сред потиснатите класи в целия свят.

Оттук задачите на партията:

1. По линията на международното революционно движение:

а) *борба за развитие на комунистическите партии в целия свят;*

б) *борба за укрепване на революционните профсъюзи и на единния фронт на работниците против настъплението на капитала;*

в) *борба за укрепване дружбата между работническата класа в СССР и работническата класа в капиталистическите страни;*

г) *борба за засилване съюза между работническата класа в СССР и освободителното движение в колониалните и зависимите страни.*

2. По линията на външната политика на СССР:

а) *борба против подготовката на нови империалистически войни;*

б) *борба с интервенционистическите тенденции на Англия и засилване отбранителната способност на СССР;*

в) *политика на мир и запазване на мирните отношения с капиталистическите страни;*

г) *разширяване на нашия стокообмен с външния свят на базата на укрепване монопола на външната търговия;*

д) *сближение с така наречените „слаби“ и „непълноправни“ държави, търпящи потисничеството и експлоатацията на господстващите империалистически държави.*

II

УСПЕХИТЕ НА СОЦИАЛИСТИЧЕСКОТО СТРОИТЕЛСТВО
И ВЪТРЕШНОТО ПОЛОЖЕНИЕ НА СССР

Позволете, другари, да премина на въпроса за вътрешното положение на нашата страна, за успехите на нашето социалистическо строителство, за съдбата на диктатурата на пролетариата, за нейното развитие, за нейното укрепване.

XIV конгрес на нашата партия възложи на Централния комитет да ръководи развитието на нашето народно стопанство, като има предвид следните основни задачи:

първо, нашата политика да съдействува за прогресивното увеличение на производството на цялото народно стопанство изобщо;

второ, политиката на партията да съдействува за ускоряване темпото на развитие на индустрията и за осигуряване на индустрията ръководна роля в цялото народно стопанство;

трето, в хода на развитието на народното стопанство да се осигурява все повече растящо място на социалистическия сектор на народното стопанство, на социалистическите форми на стопанството за сметка на частно-стоковия и капиталистическия сектор;

четвърто, цялото наше стопанско развитие изобщо, организирането на нови индустриални отрасли, развитието на известни отрасли по суровите материали и т. н. да става по такава линия, че общото развитие да осигурява икономическата независимост на нашата страна, нашата страна да не се превръща в придатък на капиталистическата система на световното стопанство;

пето, диктатурата на пролетариата, блокът на работническата класа и селските маси и ръководната роля на работническата класа в този блок да се укрепват и

шесто, материалното и културно положение на работническата класа и на бедните селяни да се подобрява постоянно.

Какво е направено в областта на изпълнението на тези задачи от нашата партия, от Централния комитет на нашата партия през отчетния период?

1. Народното стопанство в неговата цялост

Първият въпрос е развитието на народното стопанство в цялост. Аз ще приведа тук някои основни цифри по въпроса за развитието на народното стопанство в цялост, и по-специално на индустрията и на селското стопанство за отчетния период. Аз вземам тия цифри от известните данни на Държавната планова комисия. Аз имам предвид контролните цифри на Държавната планова комисия за 1927/28 г. и предварителния проект на петгодишния план.

а) Увеличение на производството на цялото народно стопанство на СССР за двете години. Ако в 1924/25 г. общото производство на селското стопанство съставляваше според новите изчисления на Държавната планова комисия 87.3 проц. от довоенното ниво, а производството на цялата индустрия съставляваше 63.7 проц. от довоенното, сега, след две години, в 1926/27 г., производството на селското стопанство съставлява вече 108.3 проц., а индустриалното производство — 100.9 проц. Според контролните цифри на Държавната планова комисия за 1927/28 г. се предвижда по-нататъшно увеличение производството на селското стопанство на 111.8 проц. от довоенното ниво, а на индустрията — на 114.4 проц.

Увеличение на търговско-посредническият оборот в страната за двете години. Ако размерите на оборотите в 1924/25 г. се вземат за 100 (14,613 милиона черв. рубли), то в 1926/27 г. ние имаме увеличение с 97 проц. (28,775 милиона рубли), а в 1927/28 г. се предвижда по-нататъшно увеличение над 116 проц. (33,440 милиона рубли).

Развитието на нашата кредитна система за двете години. Ако общите баланси на всички наши кредитни институти към 1 октомври 1925 г. се вземат за 100 (5,343 милиона черв. рубли), то на 1 юли 1927 г. ние имаме увеличение с 53 проц. (8,175 милиона рубли). Няма основания да се съмняваме, че 1927/28 г. ще даде по-нататъшно разрастване на нашата национализирана кредитна система.

Развитието на железопътния транспорт за двете години. Ако през 1924/25 г. ние имаме товарооборот по

цялата наша железопътна мрежа 63.1 проц. от довоенния, то сега, в 1926/27 г., ние имаме 99.1 проц., а в 1927/28 г. ще имаме 111.6 проц. Да не говорим за това, че през тия две години нашата железопътна мрежа се увеличи от 74.4 хиляди км на 76.2 хиляди км което представлява увеличение спрямо довоенното ниво с 30.3 проц., а спрямо 1917 г. — с 8.9 проц.

Увеличение на държавния бюджет за двете години. Ако общият бюджет (единният държавен бюджет плюс местните бюджети) за 1925/26 г. съставляваше 72.4 проц. от довоенния (5,024 милиона рубли), то в настоящия момент, т. е. за 1927/28 г., общият бюджет трябва да състави 110—112 проц. от довоенния (над седем милиарда рубли). Увеличението за двете години е 41.5 проц.

Развитието на външната търговия за двете години. Ако общият оборот на външната търговия в 1924/25 г. бе 1,282 милиона рубли, т. е. около 27 проц. от довоенния, сега, в 1926/27 г., ние имаме оборот за 1,483 милиона рубли, т. е. 35.6 проц. от довоенния, а в 1927/28 г. се предвижда да имаме 1,626 милиона рубли, т. е. 37.9 проц. от довоенния.

Причините за забавеното темпо на развитие на външната търговия са:

първо, фактът, че буржоазните държави често поставят препятствия на нашата външна търговия, които понякога преминават в прикрита блокада;

второ, фактът, че ние не можем да търгуваме по буржоазната формула: „сами няма да си дояждаме, но ще изнасяме“.

Плюс в това отношение е активното салдо на Комисариата на външната търговия за 1926/27 г. в размер на 57 милиона рубли. Това е първата година след 1923/24 г., когато балансът на външната търговия приключва с плюс.

В резултат ние имаме следната картина на общото увеличение на целия национален доход за двете години: ако се смята, че в 1924/25 г. националният доход на СССР е бил 15,589 милиона черв. рубли, то в 1925/26 г. ние имаме 20,252 милиона рубли, т. е. увеличение с 29.9 проц. за година, а в 1926/27 г. — 22,560 милиона рубли, т. е. увеличение с 11.4 проц. за година. Според

контролните цифри на Държавната планова комисия в 1927/28 г. ние ще имаме 24.208 милиона рубли, т. е. увеличение със 7.3 проц.

Ако се вземе под внимание, че средният годишен прираст на националния доход на САЩ не надминава 3—4 проц. (само един път в 80-те години на миналия век САЩ са имали около 7 проц. увеличение на националния доход), а ежегодното увеличение на националния доход на другите страни, напр. Англия и Германия, не надминава 1—3 проц., трябва да се признае, че *темпо* на увеличение на националния доход на СССР през последните години е рекордно в сравнение с големите капиталистически страни на Европа и Америка.

Извод: народното стопанство на нашата страна расте с бързо темпо.

Задачата на партията е да движи по-нататък развитието на народното стопанство на нашата страна по всички отрасли на производството.

б) Нашето народно стопанство не се развива стихийно, чрез просто количествено увеличение на производството, а в известно строго определено направление Решаващи фактори в развитието на народното стопанство през последните две години са две основни обстоятелства.

Първо, развитието на нашето народно стопанство върви *под знака на индустриализацията* на страната, под знака на растящата роля на индустрията спрямо селското стопанство.

Второ, развитието на народното стопанство, индустриализацията на страната протича *по посока на увеличаване мястото и командната роля на социалистическите форми на стопанството* както в областта на производството, така и в областта на стокооборота за сметка на частностоковия и капиталистическия сектор.

Цифри за увеличението на мястото на индустрията в системата на народното стопанство (без транспорта и електрификацията). Ако в 1924/25 г. делът на общото индустриално производство спрямо цялото производство на народното стопанство съставляваше по довоенни цени 32.4 проц., а делът на селското стопанство — 67.6

проц., в 1926/27 делът на индустрията порасна на 38 проц. при намаляване дела на селското стопанство на 62 проц. В 1927/28 г. делът на индустрията трябва да се увеличи на 40.2 проц., а делът на селското стопанство трябва да спадне на 59.8 проц.

Цифри за увеличението на относителното тегло на *производството на оръдия и средства за производство*, ксето представлява основната ос на индустрията, спрямо *цялата* индустрия за двете години: в 1924/25 г. делът на производството на средства за производство бе 34.1 проц., в 1926/27 г. — 37.6 проц., а в 1927/28 г. се предвижда да стигне 38.6 проц.

Цифри за увеличението на относителното тегло на производството на средства за производство в *държавната* тежка индустрия за двете години: в 1924/25 г. — 42.0 проц., в 1926/27 г. — 44.0 проц., а в 1927/28 г. се предвижда да стигне 44.9 проц.

Що се отнася до *стоковата* продукция на индустрията и нейното относително тегло в цялата маса от стоки делът на индустрията се увеличи за двете години от 53.1 проц. в 1924/25 г. на 59.5 проц. в 1926/27 г., а в 1927/28 г. той трябва да достигне 60.7 проц., докато делът на стоковата продукция на селското стопанство в 1924/25 г. съставляваше 46.9 проц., в 1926/27 г. спадна на 40.5 проц., а в 1927/28 г. трябва да спадне на 39.3 проц.

Извод: нашата страна става индустриална страна.

Задачата на партията е да движи по-нататък с всички средства индустриализацията на нашата страна.

Цифри за увеличението на относителното тегло и на командната роля на социалистическите форми на стопанство за сметка на частностоковия и на капиталистическия сектор за двете години. Докато *капиталовложенията* на обобществения сектор на народното стопанство (държавна и кооперативна индустрия, транспорт, електрификация и т. н.) са расли от 1.231 милиона рубли в 1924/25 г. на 2,683 милиона в 1926/27 г., а в 1927/28 г. вложенията трябва да се увеличат на 3,456 мил., което представлява увеличение на вложенията от 43.8 проц. в 1924/25 г. на 65.3 проц. в 1927/28 г., вложенията на не-

обобществения сектор на народното стопанство през цялото време намаляваха относително и се увеличаваха само незначително в абсолютни цифри от 1,577 милиона в 1924/25 г. на 1,717 милиона в 1926/27 г., а в 1927/28 г. трябва да стигнат 1,836 мил., което дава *намаляване* на относителното тегло на вложенията на необобществения сектор от 56.2 проц. в 1924/25 г. на 34.7 проц. в 1927/28 г.

Докато *общата продукция* на обобществения сектор на *индустрията* се увеличи от 81 проц. в 1924/25 г. на 86 проц. от цялата индустрия в 1926/27 г., а в 1927/28 г. трябва да се увеличи на 86.9 проц. — ролята на необобществения сектор на индустрията паднаше от година на година: от 19 проц. от производството на цялата индустрия в 1924/25 г. на 14 проц. в 1926/27 г., а в 1927/28 г. трябва да спадне на 13.1 проц.

Що се отнася до ролята на частния капитал в *ед-рата* (цензовата) индустрия, тя се намалява не само относително (3.9 проц. в 1924/25 г. и 2.4 проц. в 1926/27 г.), но и абсолютно (169 милиона довоенни рубли в 1924/25 г. и 165 милиона довоенни рубли в 1926/27 г.).

Същото изтласкване на частнокапиталистическите елементи имаме в областта на *стокооборота* в страната. Докато делът на обобществения сектор в целия търговско-посреднически оборот съставляваше в 1924/25 г. 72.6 проц., на едро — 90.6 проц., а на дребно — 57.3 проц., в 1926/27 г. делът на обобществения сектор в целия оборот нарасна на 81.9 проц., на едро — 94.9 проц., на дребно — 67.4 проц., докато делът на частния сектор спадна през това време от 27.4 проц. в целия търговско-посреднически оборот на 18.1 проц., на едро от 9.4 проц. — на 5.1 проц., на дребно — от 42.7 проц. на 32.6 проц., при което в 1927/28 г. се предвижда по-нататъшно намаляване на относителното тегло на частния сектор във всички видове търговия.

Извод: нашата страна върви към социализма уверено и бързо, като измества на заден план и изтласква крачка по крачка капиталистическите елементи от народното стопанство.

Този факт разкрива пред нас основата на въпроса: „кой кого“. Този въпрос бе поставен от Ленин в 1921 г.

след въвеждането на новата икономическа политика. Ще съумеем ли ние да свържем нашата социализирана индустрия със селското стопанство, като изтласкаме частния търговец, частния капиталист и се научим да търгуваме, или частният капитал ще ни победи, като предизвика разкол между пролетариата и селячеството — ето как стоеше тогава въпросът. Сега ние можем да кажем, че в общи линии имаме вече решителни успехи в тази област. Само слепци или луди могат да отричат това.

Но сега въпросът „кой кого“ придобива вече друг характер. Сега този въпрос се пренася от областта на търговията в областта на производството, в областта на занаятчийското производство, в областта на селскостопанското производство, където частният капитал има известно място и откъдето той трябва систематически да се изгонва.

Задачата на партията е да разширява и да укрепва нашите социалистически командни височини във всички отрасли на народното стопанство както в града, така и в селото, като държи курс към ликвидране на капиталистическите елементи в народното стопанство.

2. Темпото на развитие на нашата едра социалистическа индустрия

а) Увеличението на производството на едрата национализирана индустрия, която съставлява повече от 77 проц. от цялата индустрия в страната. Ако в 1925/26 г. увеличението на производството (по довоенни рубли) на едрата национализирана индустрия в сравнение с предишната година съставляваше 42.2 проц., в 1926/27 г. — 18.2 проц., а в 1927/28 г. ще съставлява 15.8 проц., то по предварителния и със значително ниски цифри проект на петгодишния план на Държавната планова комисия увеличението на производството за петте години ще бъде 76.7 проц., с ежегодно средноаритметично увеличение на производството от 15 проц. и с увеличение на индустриалното производство в 1931/32 г. *два пъти* в сравнение с довоенното производство.

Ако вземем общото производство на цялата индустрия в страната, и едрата (държавна и частна), и дребната, то ежегодното средноаритметично увеличение на производството ще бъде според предварителния проект на петгодишния план на Държавната планова комисия около 12 проц., което ще даде увеличение на цялото индустриално производство в 1931/32 г. почти със 70 проц. в сравнение с довоенното ниво.

В Америка ежегодното увеличение на цялото индустриално производство за петилетието 1890—1895 г. е било 8.2 проц., за петилетието 1895—1900 г. — 5.2 проц., за петилетието 1900—1905 г. — 2.6 проц., за петилетието 1905—1910 — 3.6 проц. В Русия за десетилетието 1895—1905 г. средното годишно увеличение е 10.7 проц., за осемте години от 1905 до 1913 г. — 8.1 проц.

Процентът на ежегодното увеличение на производството на нашата социалистическа индустрия, а също на производството на цялата индустрия е рекорден процент, какъвто не съществува в никоя голяма капиталистическа страна в света.

И това е въпреки обстоятелството, че както американската индустрия, така и особено руската довоенна индустрия изобилно се подхранваха с мощен приток на чуждестранен капитал, докато нашата национализирана индустрия трябва да се базира на своите собствени натрупвания.

И това е въпреки обстоятелството, че нашата национализирана индустрия навлезе вече в период на реконструкция, когато преустройството на старите заводи и строителството на нови придобива решаващо значение за увеличението на индустриалното производство.

По темпото на своето развитие нашата индустрия изобщо, нашата социалистическа индустрия по-специално, изпреварва и далеч надминава развитието на индустрията в капиталистическите страни.

б) Как да се обясни това небивало темпо на развитие на нашата едра индустрия?

Първо, с това, че тя е национализирана индустрия, поради което тя е свободна от користните и антиобществени интереси на частнокапиталистическите групи и има

възможност да се развива от гледна точка на интересите на обществото изобщо.

Второ, с това, че тя е най-едрата и най-концентрираната индустрия от всички съществуващи индустрии в света, поради което тя има всички възможности да бие частната капиталистическа индустрия.

Трето, с това, че държавата, като държи в ръце национализирания транспорт, национализирания кредит, национализираната външна търговия, общия държавен бюджет, има всички възможности да ръководи национализираната индустрия планово, като единно индустриално стопанство, което дава грамадни предимства пред всякаква друга индустрия и многократно ускорява темпото на нейното развитие.

Четвърто, с това, че национализираната индустрия като най-едра и най-мощна индустрия има всички възможности да провежда политика на непрестанно снижаване на себестойността, на намаляване на фабричните цени и на поевтиняване на своята продукция, като разширява по тоя начин пазара за своята продукция, увеличавайки поглъщателната способност на вътрешния пазар и създавайки си постоянно растящ източник за по-нататъшно разгъване на производството.

Пето, с това, че национализираната индустрия може по много причини, а между другото и поради това, че се придържа към политиката на намаляване на цените, да се развива в обстановката на постепенно сближаване между града и селото, между пролетариата и селячеството, в противовес на капиталистическата индустрия, която се развива при условията на нарастваща враждебност между буржоазния град, който изсмуква соковете от селячеството, и разоряващото се село.

Най-после, с това, че национализираната индустрия се опира на работническата класа като на ръководител на цялото наше развитие, поради което тя има възможност да развива много лесно техниката изобщо, по-специално производителността на труда, и да прилага рационализация на производството и управлението, имайки подкрепата на широките маси на работническата класа,

което не съществува и не може да съществува при капиталистическата индустриална система.

За всичко това несъмнено говорят бързото развитие на нашата техника през последните две години и бързото развитие на новите индустриални отрасли (машиностроене, турбостроене, авто и авиостроене, химия и т. н.)

За същото това говори провежданата у нас рационализация на производството *при* намаляване на работния ден (7-часов работен ден) и *при* непрестанното подобряване на материалното и културното положение на работническата класа, което не съществува и не може да съществува при капиталистическата стопанска система.

Небивалото темпо на развитие на нашата социалистическа индустрия е непосредствено и несъмнено доказателство за превъзходството на съветската система на производство пред капиталистическата система.

Ленин бе прав, когато още през септември 1917 г., преди вземането на властта от болшевиките, говореше, че след като установим диктатурата на пролетариата, ние можем и трябва „да настигнем напредналите страни и да ги надминем също и икономически“ (т. XXI, стр. 191).

Задачата на партията е да затвърди постигнатото темпо на развитие на социалистическата индустрия и да го ускори в най-близко бъдеще с оглед на създаване благоприятни условия, необходими за да настигнем и да надминем напредналите капиталистически страни.

3. Темпото на развитие на нашето селско стопанство

а) В селото, напротив, ние имаме сравнително бавно увеличение на производството. Ако в 1925/26 г. увеличението на общото производство (по довоенни рубли) в сравнение с предишната година беше 19.2 проц., в 1926/27 г. — 4.1 проц., в 1927/28 г. ще бъде 3.2 проц., то по предварителния и със значително ниски цифри проект на петгодишния план на Държавната планова комисия увеличението на производството за петте години ще бъде 24 проц., с ежегодно средноаритметическо увеличение на производството 4.8 проц. и с увеличение на

селскостопанското производство в 1931/32 г. с 28—30 проц. в сравнение с довоенното производство.

Това е повече или по-малко сносно ежегодно увеличение на селскостопанското производство. Но то съвсем не може да се нарече нито рекордно в сравнение с капиталистическите страни, нито достатъчно, за да се запази в бъдеще необходимото равновесие между селското стопанство и нашата национализирана индустрия.

В САЩ ежегодното увеличение на общото производство на селското стопанство за десетилетието 1890—1900 г. се е равнявало на 9.3 проц., за десетилетието 1900—1910 — 3.1 проц., за десетилетието 1910 — 1920 г. — 1.4 проц. В довоенна Русия ежегодното увеличение на селскостопанското производство за десетилетието 1900—1911 г. се е равнявало на 3.2 проц.—3.5 проц.

Наистина, ежегодното увеличение на нашето селскостопанско производство за петилетието 1926/27 — 1931/32 г. ще бъде 4.8 проц., при което, както се вижда, процентът на увеличението на селскостопанското производство при съветските условия е нараснало в сравнение с увеличението в периода на капиталистическа Русия. Но не трябва да се забравя, че докато общото производство на национализираната индустрия ще се увеличи в 1931/32 г. *двойно* в сравнение с довоенното индустриално производство, а производството на цялата индустрия ще даде в 1931/32 г. превишение на довоенното ниво с около 70 проц. — по същото време производството на селското стопанство ще надвиши довоенното селскостопанско производство само с 28—30 проц., т. е. *по-малко* от $\frac{1}{3}$.

Предвид на това темпото на развитие на нашето селско стопанство не може да се признае за достатъчно задоволително.

б) Как се обяснява това сравнително бавно темпо на развитие на селското стопанство в сравнение с темпото на развитие на нашата национализирана индустрия?

Това се обяснява както с прекомерната изостаналост на нашата селскостопанска техника и с твърде ниското ниво на културното състояние на селото, така и особено с това, че нашето раздробено селскостопанско производ-

ство няма предимствата, които притежава нашата едра обединена национализирана индустрия. Селскостопанското производство преди всичко не е национализирано и не е обединено, а раздробено и разхвърлено на парчета. То не се ръководи планоно и е подчинено засега в огромната си част на стихията на дребното производство. То не е обединено и уедрено по линията на колективизацията, поради което представлява още удобно поле за експлоатация от страна на кулашките елементи. Тия обстоятелства лишават раздробеното селско стопанство от колосалните предимства на крупното обединено и планоно ръководено производство, каквито притежава нашата национализирана индустрия.

Къде е изходът за селското стопанство. Може би в забавяне темпото на развитие на нашата индустрия изобщо, по-специално на нашата национализирана индустрия? В никой случай! Това би било свръхреакционна, антипролетарска утопия (Гласове: „Правилно!“). Национализираната индустрия трябва и ще се развива с ускорено темпо. В това е гаранцията за нашето движение към социализма. В това е гаранцията, че ще бъде индустриализирано най-после и самото селско стопанство.

Къде е тогава изходът? Изходът е в преминаването на дребните и разпокъсани селски стопанства в едри и обединени стопанства на базата на обществената обработка на земята, в преминаването към колективна обработка на земята на базата на нова, по-висока техника.

Изходът е в това, да обединяваме дребните и най-дребните селски стопанства постепенно, но непрестанно, не принудително, а чрез показване и убеждаване, в едри стопанства на основата на общественото, дружествено, колективно обработване на земята, с употребата на селскостопански машини и трактори, с прилагането на научни методи за интензифициране на земеделието.

Други изходи няма.

Без това нашето селско стопанство не е в състояние нито да настигне, нито да надмине най-развитите в селскостопанско отношение капиталистически страни (Канада и др. т.).

Всички наши мероприятия за ограничаването на капиталистическите елементи в селското стопанство, за развитието на социалистическите елементи в селото, за въвлечането на селските стопанства в пътя на кооперативното развитие, за плановото въздействие на държавата върху селото по линията на обхващането на селското стопанство както от страна на снабдяването и продажбата на селскостопанските продукти, така и от страна на производството — всички тия мероприятия са наистина решаващи, но все пак подготвителни за превеждането на селското стопанство върху релсите на колективизма.

в) Какво е направила партията в това направление за две години? Не малко. Но далеч още не всичко, което би могло да се направи.

Що се отнася до обхващането на селското стопанство, така да се каже, *отвън*, по линията на снабдяването на селското стопанство с необходимите изделия и по линията на продажбата на селскостопанските продукти, ние имаме следните постижения: селскостопанската кооперация обединява сега около $\frac{1}{3}$ от всички селски стопанства; потребителната кооперация е увеличила обхващането на снабдяването на селото от 25.6 проц. в 1924/25 г. на 50.8 проц. в 1926/27 г.; кооперативните и държавните органи са увеличили обхващането на продажбата на селскостопанското производство от 55.7 проц. в 1924/25 г. на 63 проц. в 1926/27 г.

Що се касае до обхващането на селското стопанство така да се каже, *отвътре*, по линията на селскостопанското производство, в тази област у нас е направено страшно малко. Достатъчно е да се каже, че колхозите и совхозите дават понастоящем само 2 процента и нещо от цялото селскостопанско производство и малко повече от 7 проц. от стоковото производство.

За това има, разбира се, не малко и обективни, и субективни причини. Неумелият подход към работата, недостатъчното внимание към тази работа от страна на нашите дейци, консерватизмът и изостаналостта на селяните, липсата на средства, необходими за финансиране превеждането на селяните към общественото обработване на земята и т. н. А за това са необходими не малко средства.

На X конгрес Ленин казваше, че ние нямаме още фондове, необходими за подчиняване селското стопанство на държавното или колективното начало. Аз мисля, че сега ние ще имаме такива фондове, и те трябва да нарастват с течение на времето. А междуременно работата взема такъв обрат, че без обединяване на раздробените селски стопанства, без превеждането им към обществено обработване на земята не можем да тласнем сериозно напред нито интензифицирането, нито машинизирането на селското стопанство, не можем да поставим работата така, че нашето селско стопанство да може да настигне по темпото на своето развитие капиталистическите страни, като например Канада.

Ето защо задачата се състои в това, да съсредоточим вниманието на нашите селски дейци върху тази важна работа.

Аз мисля, че пунктовете за обслужване със селско-стопански машини при органите на народните комисари на земеделието и селскостопанските кооперации трябва да изиграят много голяма роля в тази работа.

Ето един пример как совхозите помагат понякога на селяните да преминат към колективно обработване на земята, от грамадна полза за селяните. Имам предвид помощта с трактори, която Обединението на украинските совхози е оказало на селяните на Одеския район и напечатаното неотдавна в „Известия“ писмо на тия селяни в благодарност за оказаната помощ. Позволете ми да прочета текста на писмото (Г л а с о в е: „Молим!“).

„Ние, преселниците от селата „Шевченко“, „Красин“, „Калинин“, „Червена звезда“ и „Изгряващо слънце“, изказваме нашата най-дълбока благодарност на Съветската власт за огромната помощ, която ни бе оказана за възстановяването на нашето стопанство. Повече от нас са бедни, без коне, без инвентар, не можехме да обработваме отпуснатата ни земя и *бяхме принудени да я даваме под наем на местни кулаци срещу част от реколтата*. Получавахме се мизерна реколта, защото известно е, че наемателят не обработва добре чуждата земя. Малките кредити, които получавахме от държавата, изяждахме и от година на година повече обеднявахме.

Тая година при нас дойде представител на Обединението на украинските совхози и ни предложи вместо парични кредити да обработи нашите земи с трактори. Всички преселници, освен от-

делни кулаци, дадоха своето съгласие, макар че малко вярваха, че те ще извършат работата като добри стопани. За голяма наша радост и за яд на кулаците тракторите разореха цялата целина и орниците, пет-шест пъти преореха и брануваха, за да очистят плевелите и най-после засяха цялото поле със сортова пшеница. Сега вече кулаците не се смеят над работата на тракторния отред. Тая година в нашия район поради липса на дъжд селяните почти не засяха зимниците, а и в ония земи, където е засято, не е още покнвало. *А в нашите преселнически поля се зеленеят стотици хектари прекрасна пшеница, засята на угар, каквато няма в най-богатите немски колонии.*

Освен че засяха зимната пшеница, тракторите извършиха дълбока есенна оран върху цялата площ, която ще се засява с пролетници. *Сега у нас няма нито един хектар земя неразорана или дадена под наем. У нас няма нито един бедняк, който да няма няколко хектара зимна пшеница.*

След като вляяхме работата на тракторите, ние не искаме повече да водим бедняшко дребно стопанство, а *решихме да организираме обобществено тракторно стопанство, в което да няма отделни селски парчета посеви.* С организирането на тракторно стопанство за нас се зае вече совхозът „Терас Шевченко“, с който ние сключихме договор“ („Известия“ бр. 267, 22 ноември 1927 г.).

Така пишат селяните.

Повече такива примери, другари, и тогава бихме могли да тласнем далеко напред колективизацията на селото.

Задачата на партията е: да разширява обхващането на селското стопанство от кооперацията и държавните органи по линията на пласмента и снабдяването и да постави като непосредствена практическа задача на нашето строителство в селото постепенното превеждане на раздробените селски стопанства върху релсите на обединени, едри стопанства за обществено, колективно обработване на земята на базата на интензифицирането и машинизирането на земеделието с оглед на това, че такъв път на развитие е най-важното средство за ускоряване темпото на развитие на селското стопанство и за преодоляването на капиталистическите елементи в селото.

* * *

Такива са в общи линии резултатите и постиженията в областта на стопанското строителство.

Това не значи, че у нас всичко е в ред в тази област. Не, другари, у нас далеч не всичко е в ред.

У нас има, например, елементи на стоков глад. Това е минус на нашето стопанство. Но минус засега още, за съжаление, неизбежен. Защото фактът, че ние развиваме производството на оръдия и средства за производство с по-бързо темпо от леката индустрия, сам по себе си предопределя, че у нас ще има още елементи на стоков глад през най-близките години. Но ние не можем да постъпим другояче, ако искаме всемерно да тласкаме напред индустриализацията на страната.

Има хора, например нашата опозиция, които черпят материали за своята идеология в предизвикваните от спекулата опашки и крещят за стоков глад, искайки същевременно провеждането на политика на „свр̀хиндустриализация“. Но това, разбира се, е глупост, другари. Така могат да говорят само невежи хора. Ние не можем и не трябва да ограничаваме тежката индустрия заради всемерното развитие на леката индустрия. А и леката индустрия не може да се развива в достатъчна степен без ускореното развитие на тежката индустрия.

Би могло да се увеличи вносът на готови стоки и да се смекчи по такъв начин стоковият глад, за което опозицията настояваше едно време. Но това е такава глупост, от която опозицията трябваше да се откаже. Друг въпрос е, колко умело се провежда у нас работата по смекчаването на елементите на стоков глад, което при нашите условия е напълно възможно и за което партията винаги е настоявала. Аз мисля, че именно в тази област у нас не всичко е в ред.

По-нататък, ние имаме такъв факт като сравнително немалкия брой капиталисти както в областта на индустрията, така и в областта на търговията. Значението на тия елементи не е чак толкова малко, както някои другари го представят понякога. Това е също минус в баланса на нашето стопанство.

Аз прочетох неотдавна интересната във всяко отношение книга на др. Ларин: „Частният капитал в СССР“. Аз бих препоръчал на другарите да прочетат тая книга. В нея вие ще видите колко ловко и умело се прикрива капиталистът под флага на занаятчийската кооперация, под флага на селскостопанската кооперация, под флага

на едни или други държавни търговски органи. Прави ли се всичко, за да се ограничат, да се намалят и да се отстранят най-после капиталистическите елементи от сферата на народното стопанство? Аз мисля, че не се прави всичко. Известно ми е например, че в областта на занаятчийската промишленост изобщо, по-специално в областта на кожарската и текстилната индустрия, има немалък брой нови милионери, които поставят под своя зависимост занаятчиите и изобщо дребните производители. Прави ли се всичко, за да се обкръжат и изтласкат икономически тия експлоататорски елементи, като се свържат занаятчиите с кооперацията или с държавните органи? Едва ли може да се съмняваме, че далеч не всичко се прави в тази област. А всъщност този въпрос има за нас много сериозно значение.

Ние имаме по-нататък известно засилване на кулаците в селото. Това е минус в баланса на нашето стопанство. Прави ли се всичко, за да се ограничат и изолират икономически кулаците? Аз мисля, че не се прави всичко. Не са прави ония другари, които мислят, че може и трябва да ликвидираме кулака чрез административни мерки, чрез ГПУ: казал, турил печат и точка. Това средство е леко, но далеч не действено. Кулакът трябва да бъде надвит с мерки от икономическо естество и на базата на съветската законност. А съветската законност не е празна фраза. Това не изключва, разбира се, прилагането на някои необходими административни мерки против кулака, но административните мерки не трябва да заместват икономическите мероприятия. Трябва да се обърне сериозно внимание върху изопачаванията на партийната линия в областта на борбата с кулачеството в практиката на нашите кооперативни органи, особено по линията на селскостопанския кредит.

Ние имаме по-нататък такъв факт като извънредно бавното темпо на снижаване себестойността в индустрията, на фабричните цени на индустриалните стоки и особено на цените на дребно на градските стоки. Това също е минус в баланса на нашето стопанско строителство. Не може да не се отбележи, че ние имаме тук грамадна съпротива от страна на апарата, и държавния, и коопе-

ративния, и партийния. Нашите другари, изглежда, не разбират, че политиката на намаляване цените на индустриалните стоки е един от главните лостове за подобряване на нашата индустрия, за разширяване на пазара и за засилване на оня именно източник, само на базата на който може да се развива нашата индустрия. Едва ли можем да се съмняваме, че само чрез безпощадна борба с тая инертност на апарата, с тази съпротива на апарата при провеждане политиката на намаляване на цените ще може да ликвидираме този минус.

Най-последно, ние имаме такива минуси като водката в бюджета, извънредно бавното темпо на развитие на външната търговия и недостига на резерви. Аз мисля, че би могло да се започне постепенно ограничаване производството на водка, като се въвеждат вместо водката такива източници на доходи като радиото и киното. И наистина, защо да не вземем в ръцете си тия извънредно важни средства и да не поставим на тази работа ударни хора измежду истинските болшевики, които биха могли с успех да развият това дело и да ни дадат най-последно възможност да ограничим производството на водка?

Що се отнася до външната търговия, на мен ми се струва, че цяла редица трудности, които съществуват у нас в областта на стопанството, се дължат в недостатъчния износ. Можем ли да тласнем напред износа? Аз мисля, че можем. Прави ли се всичко, за да се засили колкото се може износът? Аз мисля, че не се прави всичко.

Същото трябва да се каже за резервите. Не са прави ония другари, които казват, понякога от лекомислие, а понякога от непознаване на работата, че ние нямаме резерви. Не, другари, ние имаме известни резервици. Всички органи на нашата държава, от околийските и губернските до областните и централните, се стараят да се запасят с туй-онуй за черни дни. Но тия резерви са малко. Това трябва да се признае. Ето защо задачата се състои в това, да увеличим резервите доколкото е възможно, дори понякога за сметка на намаляването на някои текущи нужди.

Такива са, другари, слабите страни на нашето стопанско строителство, върху които трябва да обърнем внимание и които трябва да се ликвидират на всяка цена, за да имаме възможност да се движим напред с по-ускорено темпо.

4. Класите, държавният апарат, културното развитие на страната

От въпросите за стопанското положение на страната да преминем на въпросите за политическото положение.

а) *Работническата класа.* Цифри за количествения растеж на работническата класа и изобщо на хората на наемния труд. Хората на наемния труд (без безработните) в 1924/25 г. бяха 8,215 хиляди, в 1926/27 г. — 10,346 хиляди. Увеличение 25 проц. От тях работниците на физическия труд, включително селскостопанските и сезонните, в 1924/25 г. бяха 5,448 хиляди, в 1926/27 г. — 7,060 хиляди. Увеличение от 29.6 процента. От тях работниците в едрата индустрия в 1924/25 г. бяха 1,794 хиляди, в 1926/27 г. — 2,388 хиляди. Увеличение от 33 процента.

Материалното положение на работническата класа. Делът на хората на наемния труд в националния доход в 1924/25 г. бе 24.1 проц., а в 1926/27 г. тоя дял се увеличи на 29.4 проц., което превишава довоенните размери на дела на хората на наемния труд в националния доход с 30 проц., докато делът на другите социални групи в националния доход, включително буржоазията, през този период се е намалил (например делът на буржоазията спадна от 5.5 на 4.8 проц.) Реалната работна заплата на работниците от цялата държавна индустрия, без добавките, в 1924/25 г. беше 25.18 московски условни рубли на месец, в 1926/27 г. — 32.14 рубли, което дава за двете години повишение с 27.6 проц. и превишава довоенното ниво с 5.4 проц. С добавките (социално осигуряване, културни нужди, комунални услуги и пр.) заплатата в 1924/25 г. беше 101.5 проц. от довоенната, а в 1926/27 г. — 128.4 проц. от довоенната. Фондовете за обществено осигуряване се увеличиха от 461 милиона

рубли в 1924/25 г. на 852 милиона в 1926/27 г., т. е. с 85 проц., което даде възможност през домовете за от-дих и през санаториумите да минат 513 хиляди души, да се осигурят с помощи 460 хиляди безработни и 700 хиляди пенсионери (инвалиди на труда и гражданската война) и да се плаща на болните работници пълна заплата за периода на болестта.

Разходите, т. е. изразходваните средства за работни-ческо жилищно строителство преди две години, в 1924/25 г., съставляваха над 132 милиона рубли, в 1925/26 г. — над 230 милиона, в 1926/27 г. — 282 милиона, а в 1927/28 г. ще възлязат на 391 милиона, като тук се включват 50-те милиона, определени по манифеста на ЦИК. Всичко за изтеклите три години на работническо жилищно строи-телство, без индивидуалното, са изразходвани по линията на индустрията, транспорта, изпълкомите и кооперацията 6447 милиона рубли, а заедно с кредита за 1927/28 г. — 1036 милиона рубли. Тия кредити за трите години по-зволиха да построим 4,594 хиляди кв. метра жилищна площ, да задоволим 257 хиляди работници, а заедно със семействата — около 900 хиляди души.

Въпросът за безработицата. Аз трябва да кажа, че тук има несъответствие между данните на ВЦСПС и На-родния комисариат на труда. Аз вземам цифрите на На-родния комисариат на труда, защото те обхващат дей-ствително безработния елемент, свързан с трудовите борси. Според данните на Народния комисариат на труда броят на безработните се е увеличил за двете години от 950 хиляди на 1,048 хиляди. От тях индустриалните ра-ботници са 16.5 проц. а хората на умствения труд и не-квалифицираните — 74 проц. Следователно нашата без-работица има за основен източник свърхнаселеността на селото и само за страничен източник — известна ненаси-теност на нашата индустрия с известен минимален съ-став от индустриални работници.

Извод: несъмненият подем на материалното ниво на работническата класа изобщо.

Задачата на партията е: да продължава линията на по-нататъшно подобряване материалното и кул-турно положение на работническата класа, на по-

нататъшно повишаване заплатата на работническата класа.

б) *Селяните.* Аз мисля, че по въпроса за диференциацията на селяните не заслужава да привеждам цифри, тъй като моят доклад и без това стана много дълъг, а цифрите са известни на всички. Не подлежи на съмнение, че диференциацията при пролетарската диктатура не може да се отъждествява с диференциацията при капиталистическата система. При капитализма растат крайностите: бедните селяни и кулаците, а средният селянин се топи. У нас, напротив, се увеличават средняците за сметка на известна част от бедните селяни, която се превръща в средни селяни, расте кулакът, а бедните селяни намаляват. Този факт показва, че централна фигура в земеделието е бил и остава средният селянин. Блокът с него при опора върху бедния селянин има решаващо значение за съдбата на цялото наше строителство, за диктатурата на пролетариата.

Общото подобрене на материалното положение в селото. Ние разполагаме с цифри за увеличението на доходите на селското население. Преди две години, в 1924/25 г., доходите на селското население се равняваха на 3,548 милиона рубли, в 1926/27 г. тия доходи наразнаха на 4,792 милиона рубли, т. е. с 35.1 проц., като селското население през този период се увеличи само с 2.38 проц. Това е несъмнен показател, че материалното положение в селото се подобрява.

Това не значи, че селяните са подобрили своето материално положение във всички райони на страната. Известно е, че на някои места през тия две години имаше непостоянни реколти, а резултатите от лошата реколта в 1924 г. не са още напълно изживени. Оттук държавната помощ за трудовите селяни изобщо и по-специално за бедните селяни. Помощта на държавата за трудовото селячество е в 1925/26 г. 373 милиона рубли, в 1926/27 г. — 427 милиона рубли. Специалната помощ за бедните селяни през 1925/26 г. е: по линията на кредитирането на най-бедните стопанства — 38 милиона рубли, данъчни облекчения за бедняшките стопанства — 44 милиона рубли, застрахователни облекчения за най-бедните се-

ляни — 9 милиона рубли, всичко 91 милиона рубли. Специалната помощ за бедните селяни за 1926/27 г. по същите рубрики е: 39 милиона рубли, 52 милиона рубли, 9 милиона рубли, всичко около 100 милиона рубли.

Извод: подобрене на материалното положение на основните маси на селячеството.

Задача на партията е: да продължава линията на по-нататъшно подобряване материалното и културно положение на основните селски маси и преди всичко на бедните селяни, да укрепва съюза на работническата класа със селяните, да повишава авторитета на работническата класа и нейната партия в селото.

в) *Новата буржоазия. Интелигенцията.* Характерна черта на новата буржоазия е обстоятелството, че тя, в противоположност на работническата класа и на селяните, няма основания да бъде доволна от съветската власт. Нейното недоволство не е случайно. То има своите корени в живота.

Аз говорих по-горе за развитието на нашето народно стопанство, говорих за развитието на нашата индустрия, за развитието на социалистическите елементи на народното стопанство, за намаление мястото на частника, за изтласкването на дребните търговци. Но какво значи това? Това значи, че ако нашата индустрия и нашите търговски органи растат, то десетки хиляди дребни и средни капиталисти се разоряват. Колко дребни и средни търговски магазини са затворени през тия години? Хиляди. А колко дребни промишленици са се пролетаризирали? Хиляди. А колко служители са освободени при съкращаване щатове на нашия държавен апарат? Стотици и хиляди.

Прогресът на нашата индустрия, прогресът на нашите търговски и кооперативни органи, подобряването на нашия държавен апарат е прогрес и подобряване в полза на работническата класа, в полза на основните селски маси. но във вреда на новата буржоазия, във вреда на средните слоеве изобщо, по-специално на средните слоеве в града. Може ли да се чудим, че недоволството от съветската власт сред тия слоеве расте? Оттук контрарволюционните настроения в тая среда. Оттук сменове-

ховската идеология като модна стока на политическия пазар на новата буржоазия.

Но би било погрешно да се мисли, че всички служащи, цялата интелигенция преживява състояние на недоволство, състояние на ропот или брожение против съветската власт. Наред със засилването на недоволството сред новата буржоазия ние имаме факта на диференциацията на интелигенцията, факта на изоставяне на сменовеховството, на преминаване на стотици хиляди трудови интелигенти на страната на съветската власт. Този факт, другари, е безспорно положителен факт, който трябва да бъде отбелязан.

Пионерът тук е техническата интелигенция, защото, тясно свързана с производствения процес, тя не може да не вижда, че болшевиките водят нашата страна напред към по-добро. Такива гигантски предприятия като Волховстрой, Днепрострой, Свирстрой, Туркестанската железница, Волго Дон, целият ред нови гиганти-заводи, със съдбата на които е свързана съдбата на цели слоеве от техническата интелигенция, не могат да минат без известно благотворно влияние върху тия слоеве. Това за тях не е само въпрос за парче хляб. Това е същевременно въпрос на чест, въпрос на творчество, което естествено ги сближава с работническата класа, със съветската власт.

А да не говорим за селската трудова интелигенция, особено за селските учители, които отдавна са минели на страната на съветската власт и които не могат да не приветствуват развитието на училищното дело в селото.

Ето защо наред със засилване на недоволството сред известни слоеве от интелигенцията ние имаме факта на сближаването на трудовата интелигенция с работническата класа.

Задачата на партията се състои в това, да продължава линията на изолиране новата буржоазия и да укрепи съюза на работническата класа с трудовата съветска интелигенция от града и селото.

г) Държавният апарат и борбата с бюрократизма. За бюрократизма се говори толкова много, че няма нужда да се разпростирам върху това. Че елементи на бюро-

кратизъм съществуват у нас и в държавния, и в кооперативния, и в партийния апарат, в това не може да има съмнение. Че борбата с елементите на бюрократизъм е необходима и че тази задача ще стои пред нас през цялото време, докато у нас съществува държавна власт, докато съществува държавата — това е също факт.

Но все пак трябва да знаем границите. Да доведем борбата с бюрократизма в държавния апарат до унищожаване на държавния апарат, до развенчаване на държавния апарат, до опити да го разрушим — това значи да вървим против ленинизма, това значи да забравяме, че нашият апарат е съветски апарат, който представлява най-висш тип държавен апарат в сравнение с всички съществуващи в света държавни апарати.

В какво се състои силата на нашия държавен апарат? В това, че той свързва властта с милионните работнически и селски маси чрез съветите. В това, че съветите са школа за управляване за десетки и стотици хиляди работници и селяни. В това, че държавният апарат не се огражда от милионните народни маси, а се слива с тях чрез безбройното множество масови организации, всевъзможни комисии, секции, съвещания, делегатски събрания и т. н., които облекчават съветите и подкрепят по такъв начин органите на властта.

В какво се състои слабостта на нашия държавен апарат? В наличиостта на бюрократически елементи в него, които влошават и изкривяват неговата работа. За да изгоним бюрократизма от него — а ние не можем да го изгоним за една-две години, — трябва систематически да подобряваме държавния апарат, да го сближаваме с масите, да го обновяваме с нови, предани на делото на работническата класа хора, да го превъзпитаваме в духа на комунизма, а не да го рушим и развенчаваме. Ленин бе хиляди пъти прав, когато казваше: *„Без „апарат“ ние отдавна бихме загинали. Без систематическа и упорита работа за подобряване на апарата ние ще загинем преди да създадем основата на социализма“*.⁸¹

Аз няма да се разпростирам върху недостатъците в нашия държавен апарат, които и така са очевидни. Имам предвид, преди всичко, „светото разтакане“. Аз разполагам

с цял куп материали за канцеларското разтакане, които изобличават престъпното бездушие на редица съдебни, административни, застрахователни, кооперативни и други организации.

Ето ви един селянин, който 21 пъти ходил в едно осигурително учреждение, за да получи правда, и все пак нищо не получил.

Ето друг селянин, старец на 66 години, който минал 600 версти пеш, за да получи обяснение от околийския собес*, и все пак нищо не получил.

Ето ви една баба, селянка на 56 години, която минала пеш 500 версти и пропътувала с кон над 600 версти по покана на Народния съд, и все пак не получила справедливост.

Такива факти има много. Не заслужава да се изброяват. Но това е позор за нас, другари! Как можем да търпим такива безобразия?

Накрая, факти за „изтикваните назад“. Оказва се, че освен изтиквани напред измежду работниците, съществуват и „изтиквани назад“, изместени на заден план от своите другари не заради неспособност или неумение да работят, а заради добросъвестност и честност в работата.

Ето ви един работник шлосер-инструменталист, издигнат на известна длъжност в завода като способен и неподкупен. Той работи година—друга, работи честно, въвежда ред, премахва безстопанствеността и разгочителството. Но работейки по такъв начин, той засяга интересите на някоя сговорна компания от „комунисти“, нарушава тяхното спокойствие. И какво става? Сговорната компания от „комунисти“ му слага прът в колелата и го принуждава по такъв начин „да мине назад“. „Щом искаш да си по-умен от нас и не ни даваш да живеем и да лапаме спокойно — минавай, братко, на заден план.“

А ето ви друг работник, също шлосер-инструменталист, машинист на болторезачни машини, издигнат на известна длъжност в завода. Работи ревностно и честно. Но работейки така, нарушава спокойствието на някои хора. И какво става? Намерили случай и се отървали от „безпокойния“ другар. Как си е отишъл този изтък-

* Собес — социално обезпечение. Ред.

нат другар, с какво чувство? Ето с какво: „Навсякъде, където ме назначавах, аз се старах да оправдая оказаното ми доверие. Но аз никога няма да забравя това издигане, което изигра лоша шега с мене. Обсипаха ме с кал. Моето желание да разкрия всички нередности така си остана само желание. Нито завкомът, нито заводското управление, нито партийната организация искаха да ме слушат. Не ми трябва вече издигане, и със злато да ме обсипят — няма да приема“ („Труд“⁸² бр. 128 от 9 юни 1927 г.).

Та това е позор за нас, другари! Как можем да търпим такива безобразия?

Задачата на партията' е, борейки се против бюрократизма и за подобряване на държавния апарат, да гори с нажежено желязо такива безобразия в нашата практика, за които току-що говорих.

д) *За Лениновия лозунг относно културната революция.* Най-сигурното средство против бюрократизма е издигането на културното ниво на работниците и селяните. Можем да ругаем и бичуваме бюрократизма в държавния апарат, можем да клеймим и приковаваме към позорния стълб бюрократизма в нашата практика, но ако няма известно ниво на културност сред широките работнически маси, създаващо възможност, желание, умение да се контролира държавният апарат отдолу, със силите на самите работническите маси, бюрократизмът ще живее въпреки всичко. Ето защо културното развитие на работническата класа и на трудещите се селски маси не само в смисъл на увеличаване грамотността, макар че грамотността е основата на всяка културност, но преди всичко в смисъл на придобиване навици и умение за участие в управлението на страната, е главният лост за подобряването на държавния и всякакъв друг апарат. В този смисъл е и значението на Лениновия лозунг за културната революция.

Ето какво казва по този повод Ленин през март 1922 г., преди откриването на XI конгрес на нашата партия, в своето писмо до ЦК, адресирано до др. Молотов:

„Главното, което ни липсва, е културност, умение за управление... Икономически и политически НЕПът напълно ни

осигурява възможността за построяване основата на социалистическата икономика*. Работата е „само“ в културните сили на пролетариата и неговия авангард.*⁸³

Тия думи на Ленин не трябва да се забравят, другари (Гласове! „Правилно“).

Оттук задачата на партията: да засили борбата за културното издигане на работническата класа и на трудещите се селски слоеве.

* * *

А какъв е изводът по линията на вътрешно-политическото положение на нашата страна?

Изводът е, че *съветската власт е най-здравата власт от всички съществуващи на света власти* (Бурни ръкопляскания).

Но ако съветската власт е най-здравата власт от всички съществуващи на света власти, на която може да завиди всяко буржоазно правителство, това още не значи, че у нас всичко в тази област е в ред. Не, другари. У нас има минуси и в тази област, което ние като болшевики не можем и не трябва да скриваме.

У нас има, първо, безработица. Това е сериозен минус, който ние трябва да преодолеем или поне да доведем до минимум на всяка цена.

У нас има, второ, сериозни недостатъци в жилищното строителство за работниците, жилищна криза, която ние също трябва да преодолеем или поне да сведем до минимум в близките години.

У нас има известни издънки на антисемитизъм не само в известни кръгове на средните слоеве, но и сред известна част от работниците и дори в някои звена на нашата партия. С това зло трябва да се борим, другари, с най-голяма безпощадност.

У нас има още такъв минус като отслабването на антирелигиозната борба.

У нас съществува, най-после, страшна културна изостаналост не само в широкия смисъл на тази дума, но и в тесния ѝ смисъл, в смисъл на елементарна грамотност, защото процентът на неграмотността в СССР все още не е малък.

* Курсивът е мой. *И. Ст.*

Всички тия и подобните на тях минуси трябва да бъдат ликвидирани, другари, ако искаме да се движим напред с повече или по-малко ускорено темпо.

За да завърша с тая част на моя отчет, позволете ми да кажа няколко думи за най-характерните назначения през отчетния период. Аз няма да засягам назначението на заместник-председателя на Съвета на народните комисари на СССР. Няма да засягам също назначението на народните комисари на ВСНХ, Народния комисариат на търговията и ОГПУ на СССР. Аз бих искал да засегна три назначения, които имат показателно значение. Вие знаете, че за председател на ВСНХ на РСФСР е утвърден Лобов. Той е работник-металик. Вие знаете, че на мястото на Каменев за председател на Московския съвет е избран Уханов, работник-металик. Вие знаете също, че на мястото на Зиновиев за председател на Ленинградския съвет е избран Комаров, също работник-металик. Следователно „лорд-мерове“ на двете ни столици са работници-металици (Р ъ к о п л я с к а н и я). Наистина те не са дворяни, но управляват стопанството на столиците по-добре от всякакви дворяни (Р ъ к о п л я с к а н и я). Вие ще кажете, че това е тенденция към метализиране. Аз мисля, че в това няма нищо лошо (Г л а с о в е: Н а п р о т и в, м н о г о д о б р е !“).

Да пожелаем на капиталистическите страни, да пожелаем на Лондон, да пожелаем на Париж да ни настигнат най-после и да поставят за „лорд-мерове“ свои собствени металици (Р ъ к о п л я с к а н и я).

III

ПАРТИЯТА И ОПОЗИЦИЯТА

1. Състоянието на партията

Другари, аз няма да се разпростирам върху числения и идейния ръст на нашата партия, няма да привеждам цифри, защото за това подробно ще ви докладва Косиор.

Няма да говоря също за социалния състав на нашата партия и за цифрите във връзка с това, защото по тоя въпрос ще ви даде изчерпателни данни в отчета си Косиор.

Аз бих искал да кажа няколко думи за повишаването, за качественото подобрене на ръководната работа на нашата партия в областта на стопанството, както и в областта на политиката. Беше време, другари, преди две-три години, когато една част от другарите, като че ли начело с Троцки (Смях, гласове: „Като че ли?“), упрекуваше нашите губернски комитети, нашите областни комитети, нашия ЦК, като твърдеше, че партийните организации не са компетентни и напразно се месят в стопанските работи на страната. Да, беше такова време. Сега едва ли някой ще обърне език, за да хвърли подобно обвинение на партийните организации. Че губернските комитети и областните комитети овладяха стопанското ръководство, че партийните организации стоят начело на стопанското строителство, а не в опашката му — това е такъв очебиен факт, който само слепи или побъркани ще се решат да отричат. Самият факт, че ние решихме да поставим на този конгрес въпроса за петгодишния план за народностопанско строителство, показва, че партията е отишла далеко напред в плановото ръководство на нашето стопанско строителство както по места, така и в центъра.

Някои мислят, че тук няма нищо особено. Не, другари. Това е нещо особено и важно, което трябва да се отбележи. Понякога се позовават на американските, на германските стопански органи, които също планово ръководели народното стопанство. Не, другари, там още не са постигнали това и няма да го постигнат, докато съществува капиталистически строй. За да се ръководи планово, трябва да има друга, социалистическа, а не капиталистическа индустриална система, трябва да има поне национализирана индустрия, национализирана кредитна система, национализирана земя, социалистически съюз със селото, власт на работническата класа в страната и т. н.

Наистина, те също имат нещо като план. Но това са плановете-прогнози, плановете-догадки, които не са задължителни за никого и на базата на които не може да се ръководи стопанството на страната. Не е така у нас. Нашите плановете не са плановете-прогнози, не са плановете-догадки, а плановете-директиви, които са задължителни за

ръководните органи и които определят посоката на нашето стопанско развитие в *бъдеще* в мащаба на *цялата* страна.

Вие виждате, че ние имаме тук *принципиална* разлика.

Ето защо аз казвам, че дори простият факт на поставянето на конгреса въпроса за петгодишния план за развитието на народното стопанство е признак за качествено повишаване на нашата планова ръководна работа.

Аз няма да се разтъростирам също върху развитието на вътрешно-партийната демокрация в нашата партия. Само слепите не виждат, че вътрешно-партийната демокрация — действителна вътрешно-партийна демокрация, действително повишаване активността на партийните маси — у нас расте и се развива. Брътви се за демокрация. Но какво значи демокрация в партията? Демокрация за кого? Ако под демокрация се разбира свобода за някои и други откъснати от революцията интелегенти да брътвят без край, да имат свой печатен орган и т. н., такава „демокрация“ на нас не ни трябва, защото тя е демокрация за нищожното малцинство, което нарушава волята на грамадното мнозинство. Но ако под демокрация се разбира свобода за партийните маси да решават въпросите на нашето строителство, повишаване активността на партийните маси, въвличането им в ръководството на партията, развиване у тях на чувството на господар в партията — такава демокрация у нас има, тя ни е нужна и ние ще я развиваме непоколебимо въпреки всичко (Ръкопляскания).

Другари, аз няма да се разпростирам също върху това, че заедно с партийната демокрация у нас стъпка по стъпка расте и колегиалността в ръководството. Вземете нашите ЦК и ЦКК. Те образуват заедно ръководещ център от 200—250 другари, който се събира редовно и решава най-важните въпроси на нашето строителство. Това е един от най-демократичните и колегиално действащи центрове, какъвто нашата партия е имала някога. И какво? Нима не е факт, че разрешаването на най-важните въпроси на нашата работа все повече и.

повече преминава от ръцете на ограничена ръководна група в ръцете на този широк център, свързан най-тясно с всички отрасли на строителството и с всички райони на нашата необятна страна?

Аз няма да се разпростирам също върху растежа на нашите партийни кадри. Безспорно е, че през последните години в старите кадри на нашата партия се вплетоха вървящи нагоре нови кадри, които се състоят главно от работници. Ако по-рано ние брояхме нашите кадри със стотици и хиляди, сега ние трябва да ги броим с десетки хиляди. Аз мисля, че ако се почне от най-низовите организации, от цеховите, звеновите и се върви догоре из целия Съюз, нашите партийни кадри, състоящи се в граматното си мнозинство от работници, ще възлязат сега на не по-малко от 100,000 души. Това е грамаден растеж на нашата партия. Това е грамаден растеж на нашия кадров състав, растеж на неговия идейно-организационен опит, растеж на неговата комунистическа култура.

Накрай, още един въпрос, върху който няма нужда да се разпростирам, но който би трябвало да се отбележи. Това е въпросът за нарастването на авторитета на партията сред безпартийните работници и изобщо сред трудещите се маси в нашата страна, сред работниците и изобщо сред потиснатите класи в целия свят. Едва ли може сега да се съмняваме, че нашата партия става знаме на освобождението на трудещите се маси в целия свят, а званието болшевик — почетно звание за най-добрите хора на работническата класа.

Такава е в общи линии, другари, картината на нашите постижения в областта на партийното строителство.

Другари, това не значи, че в нашата партия няма недостатъци. Не, недостатъци има, и то сериозни. Позволете да кажа няколко думи за тия недостатъци.

Да вземем например ръководството на стопанските и другите организации от страна на партийните организации. Всичко ли е в ред у нас в това отношение? Не, не всичко. У нас често пъти не само по места, но и в центъра въпросите се решават, така да се каже, семейно, по домашному. Иван Иванович, член на ръководещите върхове на еди коя си организация, допуснал, да речем,

много груба грешка и провалил работата. Но Иван Фьодорович не иска да го критикува, да изкарва наяве неговите грешки, да поправя неговите грешки. Той не иска, защото не желае „да си спечели врагове“. Допуснали грешка, провалили — голяма работа! Та кой от нас не греши? Днес аз ще пощадя него, Иван Фьодорович. Утре той ще пощади мене, Иван Иванович. Защото, къде е гаранцията, че аз също няма да сгреша? Прилично и хубаво. Мир и любов. Казват, че непоправената навреме грешка вреди на нашето велико дело? Нищо! Ще мине някак си.

Ето, другари, обикновените разсъждения на някои наши отговорни дейци.

Но какво значи това? Нима не е ясно, че ако ние, болшевиките, които критикуваме целия свят, които, както казва Маркс, щурмуваме небето, се откажем от самокритиката заради спокойствието на тия или ония другари, от това не може да излезе нищо друго освен гибелта на нашето велико дело (Гласове: Правилно!“ Ръкопляскания).

Маркс казваше, че пролетарската революция се отличава от всяка друга революция между другото по това, че тя сама критикува себе си и в самокритиката си укрепва⁸⁴. Това е много важно указание на Маркс. Ако ние, представителите на пролетарската революция, почнем да си затваряме очите за нашите грешки и да разрешаваме въпросите по домашному, като премълчаваме взаимно своите грешки и вкарваме недъга вътре в нашия партиен организъм — ксй тогава ще поправя тия грешки, тия недостатъци?

Нима не е ясно, че ние ще престанем да бъдем пролетарски революционери и сигурно ще загинем, ако не изкореним от своята среда тази еснафщина, тази домашност при разрешаването на най-важните въпроси на нашето строителство?

Нима не е ясно, че като се отказваме от честната и пряма самокритика, като се отказваме от честното и открито поправяне на своите грешки, ние си затваряме пътя към напредък, към подобряване на нашето дело, към нови успехи на нашето дело?

Нашето развитие не става чрез плавен, цялостен вървеж нагоре. Не, другари, у нас има класи, у нас има противоречия вътре в страната, у нас има минало, у нас има настояще и бъдеще, у нас има противоречия между тях и ние не можем да вървим напред чрез плавно полюляване върху вълните на живота. Нашето движение напред протича в борба, в развитие на противоречията, в преодоляване на тия противоречия, в разкриване и ликвидиране на тия противоречия.

Докато има класи, ние никога няма да можем да имаме такова състояние, когато ще може да се каже: е, слава богу, сега всичко е добре. Това никога няма да бъде у нас, другари.

У нас винаги нещо отмира в живота. Но онова, което отмира, не иска да умира просто, а се бори за своето съществуване, отстоява своето отживяло дело.

У нас винаги се ражда нещо ново в живота. Но онова, което се ражда, не се ражда просто, а пищи, вика, отстоявайки своето право на съществуване (Гласове: „Правилно!“ Ръкопляскания).

Борба между старото и новото, между отмиращото и раждащото се, ето основата на нашето развитие. Като не отбелязваме и не разкриваме открито и честно, както подобава на болшевики, недостатъците и грешките в нашата работа, ние си затваряме пътя напред. А ние искаме да вървим напред. И именно защото искаме да вървим напред, ние трябва да поставим като най-важна своя задача честната и революционна самокритика. Без това няма движение напред. Без това няма развитие.

Но именно по тази линия у нас работата все още куца. Нещо повече, достатъчни са няколко успехи, за да забравим недостатъците, да се успокоим и възгордеем. Два-три големи успеха — и вече морето ни е до коляно. Още два-три големи успеха, и вече сме се забравили: „трудности за нас не съществуват!“ Но грешките си остават, недостатъците живеят, недъзите се вкарват вътре в нашия партиен организъм и партията почва да боледува.

Втори недостатък. Той се състои в пренасянето на метода на администрирането в партията, в заместването на метода на убеждаването, който има решаващо значе-

ние в партията, с метода на администрирането. Този недостатък представлява не по-маловажна опасност от първия недостатък. Защо? Защото той създава опасност за превръщане на нашите партийни организации, които са самодейни организации, в празни канцеларски учреждения. Ако се изчислява, че у нас има не по-малко от 60 хиляди най-активни работници, пръснати по всевъзможните стопански, кооперативни и държавни учреждения и борещи се там с бюрократизма, трябва да се признае, че една част от тях, борейки се с бюрократизма в тия учреждения, понякога сами се заразяват от бюрократизъм и го пренасят в партийната организация. И това не е наша вина, другари, а наша беда, защото, докато има държава, този процес ще продължава в по-голяма или по-малка степен. И именно защото този процес има известни корени в живота, ние трябва да се въоръжим за борба с този недостатък, като повишаваме активността на партийните маси и ги въвличаме в разрешаването на въпросите на нашето партийно ръководство, като насаждаме систематически вътрешно-партийна демокрация и не допускаме заместването на метода на убеждаването в нашата партийна практика с метода на администрирането.

Трети недостатък. Този недостатък се състои в желанието на редица наши другари да плуват по течението, плавно и спокойно, без перспективи, без поглед в бъдещето, така че наоколо да се чувствава празнично и тържествено настроение, всеки ден да имаме тържествени заседания, та навсякъде да има ръкопляскания и всеки от нас да става по ред почетен член на всякакви президиуми (Смях, ръкопляскания).

Ето това неудържимо желание да виждаме навсякъде празнично настроение, това влечение към декорации, към всевъзможни юбилеи, нужни и ненужни, това желание да плуваме, докато се плува, без да се оглеждаме накъде се носим (смях, ръкопляскания) — всичко това именно съставлява същността на третия недостатък на нашата партийна практика, основата на нашите недостатъци в нашия партиен живот.

Виждали ли сте гребци, които гребат честно, с пот на лицето, но не виждат къде ги носи течението? Аз съм виждал такива гребци на Енисей. Това са честни и немуморими гребци. Но тяхното нещастие се състои в това, че те не виждат и не искат да видят, че вълната може да ги докара до скалата, където ги грози гибел.

Същото става с някои наши другари. Те гребат честно, без да скръстват ръце, плават плавно, оставяйки се на течението, но те не само не знаят, но дори не искат да знаят накъде ги носи то. Работа без перспективи, работа без кормило и без платна, ето къде води желанието да се плава непременно по течението.

А резултатите? Резултатите са ясни: отначало те се покриват с плесен, след това посивяват, след това ги поглъща жабунякът на еснафщината, а след това се превръщат в обикновени еснафи. Това действително е път на истинско израждане.

Ето, другари, някои недостатъци в нашата партийна практика и в нашия партиен живот, за които аз исках да ви кажа няколко горчиви думи.

А сега позволете ми да премина на въпроса за дискусията и за нашата така наречена опозиция.

2. Изводи от дискусията

Има ли партийната дискусия някакъв смисъл, някаква ценност?

Понякога казват: за какъв дявол раздухте дискусията, кому е нужна тя, не би ли било по-добре да разрешим спорните въпроси вътрешно, без да изнасяме сметта от къщата? Това е неправилно, другари. Дискусията понякога е абсолютно необходима и безусловно полезна. Целият въпрос е там, каква е дискусията. Ако дискусията протича в другарски рамки, в партийни рамки, ако тя си поставя за цел честната самокритика, критиката на партийните недостатъци, ако тя следователно подобрява нашата работа и въоръжава работническата класа, такава дискусия е нужна и полезна.

Но има друг вид дискусия, която си поставя за цел не да подобрява нашето общо дело, а да го влошава, не

да укрепва партията, а да я разлага и развенчава. Такава дискусия води сбикновено не към въоръжаване на пролетариата, а към неговото разоръжаване. На нас такава дискусия не ни трябва (Гласове: „Правилно!“ Ръкопляскания).

Когато опозицията настояваше за започването на всесъюзна дискусия три месеца преди конгреса, преди изработването на тезисите на ЦК, преди обнародването на тях тезиси, тя се опитваше да ни наложи такава дискусия, която непременно би улеснила нашите врагове, враговете на работническата класа, враговете на нашата партия. Именно затова ЦК се възпротиви на плановете на опозицията. Именно затова, че той се възпротиви на плановете на опозицията, ние успяхме да поставим дискусията на правилни релси, като ѝ дадохме основа въз вид на тезисите на ЦК към конгреса. Сега ние можем без колебания да кажем, че в общи линии дискусията даде плюс.

Що се отнася до изнасянето на сметта от къщата, това, другари, е глупост. Ние никога се сме се бояли и няма да се боим да критикуваме открито себе си и своите грешки пред цялата партия. Силата на болшевиизма се състои именно в това, че той не се бои от критиката и че от критиката на своите недостатъци той черпи енергия за по-нататъшното движение напред. Сегашната дискусия е следователно признак за силата на нашата партия, признак за нейното могъщество.

Не трябва да се забравя, че във всяка голяма партия, особено в такава партия като нашата, която е на власт и в която има известна част селяни и служачи, в течение на известно време се натрупват известни индиферентни, равнодушни към въпросите на партийната практика елементи, които гласуват със затворени очи и плават по течението. Наличността на голям брой такива елементи е зло, с което трябва да се борим. Тия елементи съставляват блатото на нашата партия.

Дискусията е зов към това блато. Зоват го опозиционерите, за да откъснат известна част от него. И те действително откъсват най-лошата му част. Зове го и партията, за да откъсне от него по-добрата му част, да я

приобщи към активен партиен живот. В резултат блатото е принудено да се самоопредели въпреки цялата си инертност. И то действително се самоопределя в резултат на тия призиви, като предава една част от своите редове на опозицията, друга — на партията, и престава по такъв начин да съществува като блато. Това е плюс в общия баланс на нашето партийно развитие. В резултат на сегашната дискусия блатото у нас се е намалило или съвсем е престанало, или ще престане да съществува. Това е плюсьт на дискусията.

Резултатите от дискусията? Резултатите са известни. Оказва се, вчера за партията са гласували 724 хил. другари, за опозицията — малко повече от 4 хил. Ето ви резултата. Нашите опозиционери крещяха, че ЦК се откъснал от партията, партията се откъснала от класата, че ако това било, онова било, ако ставали чудеса, те, опозиционерите, биха имали сигурно 99 процента на своя страна. Но тъй като чудеса не стават, оказа се, че опозицията няма дори един процент. Такъв е резултатът.

Как можа да се случи, че цялата партия изобщо, а след нея и работническата класа така рязко изолираха опозицията? Та нали там начело на опозицията стоят известни хора с имена, хора, които умеят да се рекламират (Гласове: „Правилно!“), хора, които не страдат от скромност (ръкопляскания), които умеят да се хвалят и да показват стоката откъм лицето.

Това се случи, защото ръководната група на опозицията се оказа група от дребнобуржоазни интелегенти, откъснати от живота, откъснати от революцията, откъснати от партията, от работническата класа (Гласове: „Правилно!“ Ръкопляскания).

Аз говорих неотдавна за успехите на нашата работа, за нашите постижения в областта на индустрията, в областта на търговията, в областта на стопанството изобщо, в областта на външната политика. Но опозицията не се интересува от тия постижения. Тя не ги вижда, или не иска да ги види. Не иска да ги види отчасти поради своето невежество, отчасти поради известната упоритост на откъснатите от живота интелегенти.

3. Основните разногласия между партията и опозицията

Вие ще попитате, в какво се състоят в края на краищата разногласията между партията и опозицията, по кои въпроси са тия разногласия?

По всички въпроси, другари (Г л а с о в е : „Правилно“).

Неотдавна аз прочетох заявлението на един безпартиен работник в Москва, който влиза или вече е влязъл в партията. Ето как формулира той въпроса за разногласията между партията и опозицията:

„По-рано ние търсехме да открием в какво се състоят разногласията между партията и опозицията. А сега вече няма да намериш в какво тя е съгласна с партията (Смях, ръкопляскания). Опозицията е против партията по всички въпроси. Затова, ако аз бях привърженик на опозицията, аз не бих влязъл в партията“ (Смях, ръкопляскания). (Виж „Известия“ бр. 264.)

Ето колко точно и същевременно кратко умеят да се изразяват понякога работниците. Аз мисля, че това е най-сполучлива и най-вярна характеристика на отношенията на опозицията към партията, към нейната идеология, към нейната програма, към нейната тактика.

Именно защото опозицията се различава от партията по всички въпроси, именно затова опозицията е група със своя идеология, със своя програма, със своя тактика, със свои организационни принципи.

Опозицията има всичко, което е необходимо за нова партия. Липсват ѝ само „дреболии“, липсва ѝ силица за това (Смях. Ръкопляскания).

Аз бих могъл да посоча 7 основни въпроса, по които съществуват разногласия между партията и опозицията.

Първо. *Въпросът за възможността на победоносно социалистическо строителство в нашата страна.* Аз няма да се позовавам на документи и на декларации на опозицията по този въпрос. Те са известни на всички и няма защо да се повтарят. За всички е ясно, че опозицията отрича възможността на победоносно строителство на социализма в нашата страна. А като отрича такава възможност, тя направо и открито се смъква до опозицията на меншевиките.

Това становище на опозицията по дадения въпрос не е ново за сегашните ѝ ръководители. От това становище изхождаха Каменев и Зиновиев, когато се обявиха против Октомврийското въстание. Тогава те направо казваха, че като вдигаме въстанието, ние вървим към гибел, че трябва да чакаме Учредителното събрание, че условията за социализма не са намерили и няма скоро да назреят.

От същото становище изхождаше Троцки, когато се обявяваше за въстанието. Защото той направо казваше, че ако победоносната пролетарска революция на Запад не дойде на помощ в повече или по-малко близко бъдеще, глупаво би било да се мисли, че революционна Русия може да устои против консервативна Европа.

Наистина, как вървяха тогава към въстанието Каменев и Зиновиев, от една страна, Троцки, от друга, и Ленин с партията, от трета? Това, другари, е много интересен въпрос, по който заслужава да се кажат няколко думи.

Вие знаете, че Каменев и Зиновиев вървяха към въстанието насила. Ленин ги подкарваше с пръчка, заплашвайки ги с изключване от партията (смях, ръкопляскания) и те бяха принудени да се мъкнат към въстанието (Смях, ръкопляскания).

Троцки вървеше към въстанието доброволно. Но той вървеше не просто, а с уговорка, която още тогава го сближаваше с Каменев и Зиновиев. Интересно е, че именно пред самия Октомври, през юни 1917 г., Троцки счете за уместно да преиздаде в Петроград своята стара брошура „Програма на мира“, като че с това желаше да каже, че той отива на въстание под свое собствено знаме. Какво пише той в тази брошура? В нея той полемизира с Ленин по въпроса за възможността на победата на социализма в една страна, счига тази мисъл на Ленин за неправилна и твърди, че властта ще трябва да вземем, но ако не дойде навреме помощта на победилите западноевропейски работници, безнадеждно е да се мисли, че революционна Русия може да устои пред консервативна Европа, а който не вярва в критиката на Троцки, страда от национална ограниченост.

Ето извадка от тогавашната брошура на Троцки:

„Без да чакаме другите, ние почваме и продължаваме борбата на национална почва с пълната увереност, че нашата инициатива ще даде тласък на борбата в другите страни; а ако това не стане, безнадеждно е да се мисли — така свидетелствуват и опитът на историята, и теоретическите съображения, — че например революционна Русия би могла да устои пред консервативна Европа“ ... „Да разглеждаме перспективите на социалната революция в национални рамки би значило да ставаме жертва на същата национална ограниченост, която съставлява същността на социал-патриотизма“ (Троцки, „1917“, т. III, ч. 1, стр. 90).

Ето, другари, уговорчицата на Троцки, която в много отношения ни обяснява корените и подпочвата на сегашния му блок с Каменев и Зиновиев.

А как вървеше Ленин към въстанието, как вървеше партията? И те ли с уговорка? Не, Ленин и неговата партия вървяха към въстанието без уговорки. Ето извадка от една забележителна статия на Ленин „Военната програма на пролетарската революция“, публикувана в чужбина през септември 1917 г.:

„Победилният в една страна социализъм съвсем не изключва с един замах изобщо всички войни. Напротив, той ги предполага. Развитието на капитализма се извършва във висша степен неравномерно в различните страни. Иначе и не може да бъде при стокото производство. Оттук неоспоримият извод: социализмът не може да победи едновременно във всички страни. Той ще победи първоначално в една или няколко страни, а останалите в течение на известно време ще останат буржоазни или добуржоазни. Това ще предизвика не само търкания, но и открит стремеж на буржоазията на другите страни да разгроми победоносния пролетариат на социалистическата държава. В тия случаи войната от наша страна би била законна и справедлива. Това би било война за социализъм, за освобождение на другите народи от буржоазията“ (Ленин, „Военная программа пролетарской революции“. „Записки Института Ленина“, вып. II, стр. 7)⁸⁵.

Вие виждате, че тук имаме съвсем друго становище. Ако Троцки вървеше към въстанието с уговорка, която го сближава с Каменев и Зиновиев, твърдейки, че сама по себе си пролетарската власт не може да представлява нещо особено, ако не дойде своевременно помощ отвън, Ленин, напротив, вървеше към въстанието без уговорки, твърдейки, че пролетарската власт в нашата страна трябва да послужи като база, за да помогне на пролетариите

от другите страни да се освободят от игото на буржоазията.

Ето как вървяха болшевиките към Октомврийското въстание и ето защо Троцки и Каменев и Зиновиев намериха общ език на десетата година от Октомврийската революция.

Разговорът между Троцки, от една страна, и Каменев и Зиновиев, от друга страна, при образуването на опозиционния блок, би могъл да се представи във форма на диалог.

Каменев и Зиновиев към Троцки: „Ето виждате, драги другарю, ние излязохме в края на краищата прави, като казахме, че не трябваше да предприемаме Октомврийското въстание, че трябваше да чакаме Учредителното събрание и пр. Сега всички виждат, че страната се изражда, властта се изражда, ние вървим към гибел и никакъв социализъм няма да има у нас. Не трябваше да предприемаме въстанието. А вие вървяхте към въстанието доброволно. Вие допуснахте голяма грешка.“

Троцки им отговаря: „Не, драги колеги, вие сте несправедливи към мене. Че бях за въстанието — бях, но как — за това забравихте да кажете. Та нали аз вървах към въстанието не направо, а с уговорка (Общ смях). И тъй като сега стана ясно, че външна помощ няма откъде да чакаме, ясно е, че вървим към гибел, както предсказах на времето в „Програма на мира“.“

Зиновиев и Каменев: „Май че е така. Ние забравихме за уговорката. Сега е ясно, че нашият блок е идейно обоснован“ (Общ смях. Ръкопляскания).

Ето как се е формирало становището на опозицията, според което се отрича възможността на победоносно социалистическо строителство в нашата страна.

А какво означава това становище? То означава капитуланство. Пред кого? Очевидно, пред капиталистическите елементи в нашата страна. Още пред кого? Пред световната буржоазия. А левите фрази, революционните жестикулации — къде отидоха те? Те изчезнаха като дим. Изтръскайте добре нашата опозиция, захвърлете

настрана революционната фразеология и вие ще видите, че на дъното има капитулантство (Ръкопляскания).

Второ. *Въпросът за диктатурата на пролетариата.* Има ли у нас диктатура на пролетариата или няма? Малко странен въпрос (Смях). При все това опозицията го поставя във всяка своя декларация. Опозицията казва, че у нас има термидорианско израждане. А какво значи това? Това значи, че у нас няма диктатура на пролетариата, че у нас се провалят и вървят назад и икономиката, и политиката, че ние вървим не към социализъм, а към капитализъм. Това, разбира се, е странно и глупаво. Но опозицията настоява на своето.

Ето ви, другари, още едно разногласие. Върху него именно се базира известният тезис на Троцки за Клемансо. Ако властта се е изродила или се изражда, заслужава ли да я щадим, да я защищаваме, да я браним? Ясно е, че не заслужава. Ако настъпи благоприятна обстановка за „снемането“ на такава власт, ако например врагът дойде на 80 километра от Москва, нима не е ясно, че трябва да използваме обстановката, за да премахнем тази власт и да поставим нова, клемансистка, т. е. троцкистка власт.

Ясно е, че в подобна „ориентация“ няма нищо ленинско. Това е меншевизъм чиста проба. Опозицията се е смъкнала до меншевизма.

Трето. *Въпросът за блока на работническата класа със средния селянин.* Опозицията през цялото време скриваше своето отрицателно отношение към идеята за такъв блок. Нейната платформа, нейните контра тезиси са забележителни не толкова с това, което е казано там, колкото с това, което опозицията се е постарала да скрие от работническата класа. Но ето че се намери един човек, И. Н. Смирнов, също един от водачите на опозицията, който имаше достатъчно смелост да каже истината за опозицията, да я покаже в истинския ѝ вид. И какво излезе? Излезе, че ние „вървим към гибел“ и ако искаме да се „спасим“, трябва да скъсаме със средния селянин. Не е много умно. Но затова пък е ясно.

И тук меншевишките уши на опозицията се показаха най-после пред очите на всички.

Четвърто. *Въпросът за характера на нашата революция.* Ако се отрича възможността на победоносното построяване на социализма в нашата страна, ако се отрича наличността на диктатура на пролетариата, ако се отрича необходимостта от блок на работническата класа със селячеството, то какво остава тогава от нашата революция, от нейния социалистически характер? Ясно е, че нищо, абсолютно нищо. Пролетариатът дъйде на власт, доведе докрай буржоазната революция, селячеството няма какво да прави сега с революцията, тъй като то вече получи земя, значи пролетариатът може да си отиде, като освободи място на другите класи.

Ето ви становището на опозицията, ако се достигне до корените на опозиционните възгледи.

Ето ви всичките корени на капитуланството на нашата опозиция. Не напразно я хвели бундовският капитулант Абрамович.

Пето. *Въпросът за Лениновото становище за ръководството на колонаиалните революции.* Ленин изхождаше от различието между империалистическите страни и потиснатите страни, между политиката на комунизма в империалистическите страни и политиката на комунизма в колонаиалните страни. Изхождайки от това различие, той още през време на войната казваше, че идеята за защита на отечеството, неприемлива и контрареволуционна за комунизма в империалистическите страни, е напълно приемлива и справедлива в потиснатите страни, които водят освободителна война против империализма.

Именно затова Ленин допускаше в известен стадий и за известен срок възможността на блок и дори на съюз с националната буржоазия на колонаиалните страни, ако тя води война против империализма и ако не пречи на комунистите да възпитават работниците и бедните селяни в комунистически дух.

Грехопадението на опозицията се състои тук в това, че тя окончателно скъсва с това становище на Ленин и се смъква до становището на II Интернационал, който отрича целесъобразността на поддържането на револю-

ционните войни на колониалните страни против империализма. С това именно се обясняват всички злополучия, които нашата опозиция прегърпя по въпроса за китайската революция.

Ето ви още едно различие.

Шесто. Въпросът за тактиката на единния фронт в световното работническо движение. Грехопадението на опозицията се състои тук в това, че тя скъсва с ленинската тактика по въпроса за постепенното спечелване на милионните маси на работническата класа на страната на комунизма. Милионните маси на работническата класа се печелят на страната на комунизма не само при условие че политиката на партията е правилна. Правилната политика на партията е важно нещо, но това далеч още не е всичко. За да преминат на страната на комунизма, милионните маси на работническата класа трябва сами да се убедят от собствен опит в правилността на политиката на комунизма. А за да се убедят масите е необходимо време, за това е необходима изкусна и умела работа на партията по довеждане на масите до нейните позиции, изкусна и умела работа на партията по убеждаване милионните маси в правилността на нейната политика.

През април 1917 г. ние бяхме съвсем прави, защото знаехме, че работите вървят към свалянето на буржоазията и установяването на съветска власт. Обаче ние тогава още не зовяхме широките маси на работническата класа към въстание против властта на буржоазията. Защо? Защото масите още не бяха имали възможност да се убедят в правилността на нашата безусловно правилна политика. Само тогава, когато дребнобуржоазните партии на есерите и меншевиките се оскандалиха напълно по основните въпроси на революцията, само тогава, когато масите почнаха да се убеждават в правилността на нашата политика, само тогава ние поведохме масите на въстание. И именно защото поведохме масите на въстание в подходящия момент, ние одържахме тогава псбеда.

Ето къде са корените на идеята за единния фронт.

Тактиката на единния фронт е пусната в ход от Ленин именно за да улесни милионните маси на работ-

ническата класа в капиталистическите страни, заразени от предразсъдъците на социалдемократическото съглашателство, да разберат от собствен опит правилността на политиката на комунистите и да преминат на страната на комунизма.

Грехопадението на опозицията се състои в това, че тя напълно отрича тази тактика. Увлечена едно време, глупаво и без разум увлечена от тактиката на единния фронт, тя безрезервно поздравяваше съглашението с Генсъвета в Англия, мислейки, че това съглашение е „една от най-сериозните гаранции на мира“, „една от най-сериозните гаранции против интервенция“, едно от най-сериозните средства „за обезвреждане на реформизма в Европа“ (виж доклада на Зиновиев на XIV конгрес на ВКП(б)). Но жестоко разочарована в своите надежди за „обезвреждане“ на реформизма с помощта на пърслевци и хиксовци, тя се хвърли след това в друга крайност, отричайки напълно идеята за тактиката на единния фронт.

Ето ви, другари, още едно различие, което показва пълното отстъпление на опозицията от ленинската тактика на единния фронт.

Седмо. Въпросът за ленинската партийност, за ленинското единство във ВКП(б) и в Коминтерна. Тук опозицията съвсем скъсва с ленинския организационен принцип, като тръгва по пътя на организирането на втора партия, по пътя на организирането на нов интернационал.

Ето ви седем основни въпроса, които показват, че по всички тия въпроси опозицията се е смъкнала до меншевизма.

Можем ли да считаме тия меншевишки възгледи на опозицията за съвместими с идеологията на нашата партия, с програмата на нашата партия, с нейната тактика, с тактиката на Коминтерна, с организационните принципи на ленинизма?

В никой случай, нито за една минута!

Вие ще кажете: как е могла да се появи у нас такава опозиция, къде са нейните социални корени? Аз мисля, че социалните корени на опозицията се крият във факта на разоряването на дребнобуржоазните градски слоеве в

условията на нашето развитие, във факта на недоволството на тия слоеве от режима на диктатурата на пролетариата, в стремежа на тия слоеве да изменят този режим, да го „подобрят“ в духа на институциите на буржоазната демокрация.

Аз вече казах по-горе, че в резултат на нашето движение напред, в резултат на растежа на нашата индустрия, в резултат на нарастването на значението на социалистическите стопански форми една част от дребната буржоазия, особено градската буржоазия, се разорява и отива на дъното. Опозицията отразява ропота и недоволството на тия слоеве от режима на пролетарската революция.

Такива са социалните корени на оппозицията.

4. Какво ще стане по-нататък ?

Какво да правим по-нататък с оппозицията ?

Преди да премина към този въпрос, аз бих искал да ви разкажа историята на един опит за съвместна работа с Троцки, извършен в 1910 г. от Каменев. Това е твърде интересен въпрос. Толкова повече че той би могъл да ни даде известен ключ за правилен подход към поставения въпрос. В 1910 г. имаше пленум на нашия ЦК в чужбина. Той обсъждаше въпроса за взаимоотношенията на болшевиките с меншевиките, в частност с Троцки (тогава ние бяхме част от една обща с меншевиките партия и се наричахме фракция). Пленумът се изказа за помирение с меншевиките, а значи и с Троцки, в противоречие с Ленин, против Ленин. Ленин остана в малцинство. А какво направи Каменев ? Каменев се зае да осъществява сътрудничеството с Троцки. И той осъществяваше това сътрудничество не без знанието и съгласието на Ленин, защото Ленин искаше на практика да докаже на Каменев вредата и недопустимостта на сътрудничеството с Троцки против болшеvizма.

Послушайте какво разказва за това Каменев :

„В 1910 г. мнозинството от нашата фракция направи опит за помирение и разбирателство с др. Троцки. Владимир Илич се отнасяше рязко отрицателно към този опит и като че „за наказание“ за

моята настойчивост в опита да постигна съглашение с Троцки, настоя именно аз да бъда делегиран от Централния комитет като представител на последния в редакцията на вестника на др. Троцки. До есента на 1910 г. след няколко месеца работа в тази редакция — аз се убедих, че Владимир Илич е прав в своето отрицателно отношение към моята „примирителна“ линия и с негово съгласие аз излязох от редакцията на органа на др. Троцки. Тогавашното ни скъсване с др. Троцки бе отбелязано с редица резки статии в Централния орган на партията. Именно тогава Владимир Илич ми предложи да напиша брошура, която да даде обобщително определение на нашите разногласия и с ликвидаторите-меншевики, и с др. Троцки. „Вие направихте опит за съглашение с най-лявото (троцкисткото) крило на антиболшевишките групировки, вие се убедихте в невъзможността на съглашение, вие именно трябва да напишете обобщителната брошура“, ми казаше Владимир Илич. Естествено, Владимир Илич особено държеше, именно в областта на отношенията между болшевиизма и онова, което ние наричахме тогава троцкизъм, всичко да бъде доизказано... докрай“ (Предговор на Л. Каменев към своята брошура „Две партии“).

А какви бяха резултатите от това? Слушайте понататък:

„Опитът за съвместна работа с Троцки — смее да кажа, опит, който направих искрено, за което само свидетелствуват използваните сега от Троцки мои писма и частни разговори — показва, че примиренчестеото неудържимо се подхлъзва до защита на ликвидаторството, решително застава на страната на последното“ (Л. Каменев, „Две партии“).

И по-нататък:

„О, ако „троцкизмът“ би победил като настроение в партията — какъв простор би имало за ликвидаторството, за отзовизма, за всички течения, които се борят против партията“ (пак там).

Ето ви, другари, опита от съвместната работа с Троцки (Глас: „Поучителен опит“). Резултатите от този опит Каменев изложи тогава в специална брошура, която излезе в 1911 г. под заглавие „Две партии“. Аз не се съмнявам, че тази брошура принесе голяма полза на всички онези другари, които имаха още илюзии относно сътрудничеството с Троцки.

И аз питам сега: не би ли се опитал Каменев да напише още една брошура, пак под заглавие „Две партии“, за сегашния опит от неговото сътрудничество с Троцки? (Общ смях. Ръкопляскания). Може би това не би било безполезно. Разбира се, аз не мога да дам на Каменев гаранция, че сега също както и тогава Троцки няма да

използува против него неговите писма и интимни разговори (Общ смях). Но едва ли заслужава да се страхува от това. Във всеки случай тук трябва да се избира: или страх от това, че Троцки ще използва писмата на Каменев и ще разгласи неговите тайни разговори с Троцки, и тогава опасност да остане въвн от партията, или да отхвърли всякакъв страх и да остане в партията.

Така стои сега въпросът, другари: или едното, или другото.

Говори се, че опозицията възнамерява да подаде до конгреса някакво заявление в смисъл че тя, опозицията, се подчинява и ще се подчинява на всички решения на партията (глас: „Както и през октомври 1926 г.“), ще разтури своята фракция (глас: „Ние сме слушали това два пъти!“) и ще защитава своите възгледи, от които тя не се отказва (гласове: „О-о“. „Не, по-добре ние сами да я разтурим!“), в рамките на партийния устав (Гласове: „С уговорчици“. „Тия рамки не са гумени“).

Аз мисля, другари, че от тая работа нищо няма да излезе (Гласове: „Правилно!“ Продължителни ръкопляскания). Ние също имаме, другари, известен опит от декларациите (ръкопляскания), известен опит от двете декларации (гласове: „Правилно!“) от 16 октомври 1926 г. и от 8 август 1927 г. До какво доведе този опит? Макар аз и да нямам намерение да пиша брошура „Две партии“, смея да заявя, че този опит доведе до най-отрицателни резултати (гласове: „Правилно!“), до измамване на партията два пъти, до отслабване на партийната дисциплина. Какви основания има сега опозицията да иска от нас, щото ние, конгресът на великата партия, конгресът на партията на Ленин, след такъв опит да можем да им повярваме на една дума? (Гласове: „Това би било глупост“. „Който повярва, ще се излъже“.)

Говори се, че те повдигат също въпрос за възвръщането на изключените в партията (Гласове: „Няма да мине“. „Да вървят в меншевишкото бласто“). Другари, аз мисля, че това също няма да го бъде (Продължителни ръкопляскания).

Защо партията изключи Троцки и Зиновиев? Защото те са организатори на цялата дейност на антипартийната

опозиция (Г л а с о в е: „Правилно“), защото те си бяха поставили за цел да рушат законите на партията, защото те си бяха въобразили, че няма да се осмелят да ги докоснат, защото те поискаха да си създадат дворянско положение в партията.

Но няма ние искаме да имаме в партията дворяни, ползуващи се с привилегии, и простолюдие, лишено от тия привилегии? Нима ние, болшевиките, които изкоренихме дворянското съсловие, ще го възстановяваме сега в нашата партия? (Р ъ к о п л я с к а н и я.)

Вие питате: защо изключихме Троцки и Зиновиев от партията? Затова, защото не искаме да имаме дворяни в партията. Затова, защото в нашата партия има един закон и всички членове на партията имат еднакви права (В ъ з г л а с и: „Правилно!“. П р о д ъ л ж и т е л н и р ъ к о п л я с к а н и я.)

Ако опозицията желае да живее в партията, нека се подчинява на волята на партията, на нейните закони, на нейните нареждания, без уговорки, без увъртания. Ако не иска, да върви там, където ще бъде по-свободна (Г л а с о в е: „Правилно!“ Р ъ к о п л я с к а н и я.). Ние не искаме и няма да създаваме нови закони, създаващи привилегии за опозицията (Р ъ к о п л я с к а н и я.)

Питат за условията. Нашето условие е едно: опозицията трябва да се разоръжи изцяло и напълно и в идейно, и в организационно отношение (В ъ з г л а с и: „Правилно!“ П р о д ъ л ж и т е л н и р ъ к о п л я с к а н и я.)

Тя трябва да се откаже от своите антиболшевишки възгледи, открито и честно, пред целия свят (В ъ з г л а с и: „Правилно!“ П р о д ъ л ж и т е л н и р ъ к о п л я с к а н и я.)

Тя трябва открито и честно, пред целия свят, да заключи грешките, които е извършила, грешки, които са се превърнали в престъпление против партията.

Тя трябва да ни предаде своите ядки, за да може партията да ги разтури без остатък (В ъ з г л а с и: „Правилно!“ П р о д ъ л ж и т е л н и р ъ к о п л я с к а н и я.)

Или така, или нека излизат от партията. Ако не излязат — ще ги изгоним (В ъ з г л а с и: „Правилно!“ П р о д ъ л ж и т е л н и р ъ к о п л я с к а н и я.)

Така стои, другари, въпросът с опозицията.

IV

ОБЩО ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Аз завършвам, другари.

Какво е общото заключение за отчетния период?
Заключението е следното:

1) ние отстояхме мира с обкръжаващите ни държави, въпреки грамадните трудности, въпреки првокационните действия на буржоазията на „великите сили“;

2) ние укрепихме съюза на работническата класа на СССР с работниците от империалистическите страни и колонии, въпреки безбройните препятствия, въпреки морето от клевети на подкупната стоуста буржоазна преса;

3) ние издигнахме авторитета на пролетарската диктатура сред милионните трудещи се маси във всички части на света;

4) ние, като партия, помогнахме на Коминтерна и на неговите секции да укрепят своето влияние във всички страни на света;

5) ние направихме всичко, което може да направи една партия, за развитието и ускоряването на световното революционно движение;

6) ние постигнахме възход на нашата социалистическа индустрия, като установихме рекордно темпо на нейното развитие и утвърдихме нейната хегемония в цялото народно стопанство;

7) ние създадохме спойка между социалистическата индустрия и селското стопанство;

8) ние укрепихме съюза на работническата класа със средните селяни при опора върху бедните селяни;

9) ние укрепихме диктатурата на пролетариата в нашата страна въпреки враждебното международно обкръжение, като показахме на работниците от всички страни, че пролетариатът умее не само да разрушава капитализма, но и да строи социализма;

10) ние укрепихме партията, защитихме ленинизма и разбихме напълно опозицията.

Такова е общото заключение.

Какъв е изводът? Изводът е един: ние сме на правилен път, политиката на нашата партия е правилна (Гласове: „Правилно!“ Ръкопляскания).

А от това следва, че като вървим по този път, ние сигурно ще дойдем до победата на социализма в нашата страна, до победата на социализма във всички страни (Продължителни ръкопляскания).

Това още не значи, че ние няма да имаме трудности по нашия път. Трудности ще има. Но ние не се страхуваме от тях, защото ние сме болшевики, закалени в огъня на революцията.

Трудности ще има. Но ние ще ги преодолеем, както сме ги преодолявали досега, защото ние сме болшевики, изковани от желязната партия на Ленин, за да се борим с трудностите и да ги преодоляваме, а не да хленчим и да се оплакваме.

И именно защото сме болшевики, сигурно е, че ще победим.

Другари! Напред към победата на комунизма в нашата страна, към победата на комунизма в целия свят! (Бурни и продължителни ръкопляскания. Всички стават и правят овакия на др. Сталин. Пяят „Интернационала“.)

ЗАКЛЮЧИТЕЛНО СЛОВО ПО ПОЛИТИЧЕСКИЯ ОТЧЕТ НА ЦК

7 декември

Другари! След речите на цял ред делегати не ми остава много да кажа. За речите на Евдокимов и Муралов нямам да кажа нещо по същество, защото те не дават материал за това. За тях би могло да се каже само едно: да им прости аллах прегрешенията, защото те сами не разбират какво дрънкат (Смях, ръкопляскания). Аз бих искал да се спра на речите на Раковски и особено на Каменев, речта на когото е най-фарисейската и най-лъжливата от всички речи на опозиционерите (Г л а с о в е: „Правилно!“).

I

ЗА РЕЧТА НА РАКОВСКИ

а) *За външната политика.* Аз мисля, че Раковски напразно засегна тук въпроса за войната и външната политика. На всички е известно, че на Московската конференция Раковски говори глупости по въпроса за войната. Той дойде тук и взе думата, изглежда, за да поправи глупостите. А излезе още по-глупаво (Смях). Аз мисля, че за Раковски би било по-добре да не говори за външната политика.

б) *Кое е ляво и кое е дясно.* Раковски твърди, че опозицията е левият сектор на нашата партия. На това ще се смеят и гаргите, другари. Такива декларации се правят очевидно за самоутешение на банкрутиралите политици. Доказано е, че опозицията е меншевишко

крило в нашата партия, че опозицията се е свлекла до меншевизма, че опозицията се е превърнала обективно в оръдие на буржоазните елементи. Всичко това е доказано и предоказано. Как може да се приказва тогава за левичарство на опозицията? Къде се е чувало, една меншевишка група, превърнала се обективно в оръдие на „третата сила“, на буржоазните елементи, да бъде полява от болшевиките? Нима не е ясно, че опозицията е дясно, меншевишко крило във ВКП (б)?

Раковски очевидно окончателно се е заплел и е объркал дясно с ляво. Напомня Гоголевия Селифан: „Ех ти, чернокрака... Не знае къде е дясно, къде е ляво!“

в) *За помощта на опозицията.* Раковски заявява, че опозицията е готова да поддържа партията, ако империалистите ни нападнат. Виж ти каква милост! Те, малката група, представляваща едва половина процент от нашата партия, милостиво ни обещават помощ, ако империалистите нападнат нашата страна. Не вярваме ние във вашата помощ и тя не ни е нужна! Ние ви молим само за едно: не ни пречете, престанете да ни пречите! Всичко останало ще направим сами, можете да бъдете уверени в това (Гласове: „Правилно“. Ръкопляскания).

г) *За „сигнализаторите“.* Раковски заявява понататък, че опозицията ни сигнализира за опасностите, трудностите, за „гибелта“ на нашата страна. Няма какво да се каже — „сигнализатори“, които спасяват партията от „гибел“, когато сами загиват и действително се нуждаят от спасение! Сами едва се държат на краката си, а искат да спасяват другите! Не е ли смешно това, другари? (Смях.)

Представете си малка лодка, която едва се държи на повърхността на морето и всеки момент може да загине, и представете си великолепен параход, който мощно прорязва вълните и уверено върви напред. Какво бихте казали, ако тази малка лодчица се спусне да спасява грамадния параход? (Смях.) Това би било повече от смешно, нали? В такова именно положение се намират сега нашите „сигнализатори“ от опозицията. Те ни сигнализируют за опасностите, за трудностите, за „гибелта“ и всичко,

каквото искате, а сами отиват на дъното, не забелязват, че вече са отишли на дъното.

Като се представят за „сигнализатори“, с това опозиционерите претендират да ръководят партията, работническата класа, страната. Пита се — на какво основание? Доказаха ли те, опозиционерите, на дело, че са способни изобщо да ръководят нещо, да не говорим за ръководство на партията, класата, страната? Нима не е факт, че опозицията начело с такива хора като Троцки, Зиновиев и Каменев ръководи своята група ето вече две години и ръководейки своята група, водачите на опозицията я доведоха до окончателен крах? Нима не е факт, че през тия две години опозицията водеше своята група от поражение към поражение? Какво показва това, ако не, че водачите на опозицията се провалиха, че тяхното ръководство се оказа ръководство за поражение, а не за победа? Но ако водачите на опозицията се провалиха в малкото, какво ни дава основание да мислим, че те ще успеят в голямото? Нима не е ясно, че на хора, които са се провалили в ръководството на малка група, никой няма да се реши да възложи ръководството на такова голямо нещо като партията, работническата класа, страната?

Ето какво не искат да разберат нашите „сигнализатори“.

II

ЗА РЕЧТА НА КАМЕНЕВ

Преминавам към речта на Каменев. Тази реч е най-лъжливата, най-фарисейската, най-измамническата и мошенническата от всички опозиционни речи, произнесени тук, от тази трибуна (Гласове: „Правилно!“ Ръкопляскания).

а) *Две лица на една същност.* Първото, с което се зае Каменев в своята реч, бе да заличава следи. Представителите на партията говориха тук за постиженията на нашата партия, за успехите на нашето строителство, за подобряването на нашата работа и т. н. Те говориха по-нататък за меншевишкото грехопадение на опозицио-

нерите, за това, че те се свлякоха до меншевизма, отричайки възможността на успешното строителство на социализма в нашата страна, отричайки съществуването на пролетарска диктатура в СССР, отричайки целесъобразността на политиката на съюз между работническата класа и средните селяни, разпространявайки клевети за някакъв термидор и т. н. Те говореха, най-после, за това, че тия възгледи на опозицията са несъвместими с принадлежността към нашата партия, че опозицията трябва да се откаже от тия меншевишки възгледи, ако иска да остане в партията.

И какво стана след всичко това? Каменев не намери нищо по-добро освен да заобиколи тия въпроси, да заличи следите и да отmine. Питат го за най-важните въпроси на нашата програма, на нашата политика, на нашето строителство. А той ги заобикаля, като че ли това не го засяга. Може ли това поведение на Каменев да се нарече сериозно отношение към въпросите? Как да се обясни това поведение на опозицията? То може да се обясни само с едно: с желание да се измами партията, да се приспи нейната бдителност, да се излъже още веднаж партията.

Опозицията има две лица: едното е фарисейски-ласкаво, а другото — меншевишко-антиреволюционно. Тя показва на партията своето фарисейски-ласкаво лице, когато партията я притиска и иска от нея да се откаже от фракционността, от политиката на разкол. Тя показва своето меншевишко-антиреволюционно лице, когато се залавя да апелира към непролетарските сили, когато се залавя да апелира към „улицата“ против партията, против съветската власт. Сега тя се обръща към нас, както виждате, със своето фарисейски-ласкаво лице, желаейки още веднаж да измами партията. Ето защо Каменев се постара да заличи следите, заобикаляйки най-важните въпроси на нашите разногласия. Може ли да търпим повече тази двойственост, тази двуличност?

Едно от двете: или опозицията иска да говори сериозно с партията — и тогава тя трябва да си свали маската; или тя мисли и занаяпред да запази двете си

лица, но тогава ще трябва да остане въвн от партията (Гласове: „Правилно“).

б) *За традициите на болшевизма.* Каменев твърди, че в традициите на нашата партия, в традициите на болшевизма, няма такова нещо — да се иска от един член на партията да се откаже от известни възгледи, несъвместими с нашата партийна идеология, с нашата програма. Вярно ли е това? Разбира се, че не е вярно. Нещо повече, това е лъжа, другари!

Нима не е факт, че ние всички, заедно с Каменев, изключихме Мясников и мясниковци от партията? За какво ги изключихме? Та именно за това, че техните меншевишки възгледи се оказаха несъвместими с възгледите на партията.

Нима не е факт, че всички ние, заедно с Каменев, изключихме от партията една част от „работническата опозиция“? За какво я изключихме? Та именно за това, че нейните меншевишки възгледи се оказаха несъвместими с възгледите на нашата партия.

А за какво изключихме от партията Осовски, Дашковски? За какво изключихме от Коминтерна Маслов, Рут Фишер, Кац и др.? За това, че техните възгледи се оказаха несъвместими с идеологията на Коминтерна, с идеологията на ВКП(б).

Нашата партия не би била ленинска партия, ако би считала за допустимо съществуването на антиленински елементи в състава на нашите организации. Защо в такъв случай да не пуснем в нашата партия меншевиките? Какво трябва да правим с такива хора, които, намирайки се в нашата партия, са преминали към меншевизма и пропагандират своите антиленински възгледи? Какво общо може да има между ленинската партия и такива хора? Каменев клевети нашата партия, скъсва с традициите на нашата партия, скъсва с традициите на болшевизма, като твърди, че може да се гърпят в състава на нашата партия хора, които изповядват и проповядват меншевишки възгледи. И именно защото Каменев, а заедно с него и цялата опозиция потъпкват революционните традиции на нашата партия — именно за това партията иска опозицията да се откаже от своите антиленински възгледи.

в) *Мнимата принципност на опозицията.* Каменев уверява, че за него и за другите опозиционери е трудно да се откажат от своите възгледи, защото те са свикнали по болшевишки да защитават своите възгледи. Той каза, че би било безпринципност от страна на опозицията, ако тя се откаже от своите възгледи. Излиза по такъв начин, че водачите на опозицията са високо принципни хора. Вярно ли е това, другари? Чак толкова ли те, водачите на опозицията, скъпят своите принципи, своите възгледи, своите убеждения? Май че не е така, другари. Май че не е така, ако се има предвид историята на образуването на опозиционния блок (Смях). Тъкмо обратното. Историята говори, фактите говорят, че никой още не е прескачал тъй лесно от едни принципи на други, никой още не е променял тъй лесно и свободно своите възгледи, както водачите на нашата опозиция. Защо и сега да не се откажат от своите възгледи, ако интересите на партията налагат това?

Ето ви няколко примера от историята на троцкизма.

Известно е, че Ленин, събирайки силите на партията, свика конференция на болшевиките в 1912 г. в Прага. Известно е, че тази конференция имаше извънредно голямо значение в историята на нашата партия, защото тя разграничи болшевиките от меншевиките и обедини болшевишките организации в цялата страна в единна болшевишка партия.

Известно е, че в същата 1912 г. се състоя меншевишкото съвещание на Августовския блок начело с Троцки. Известно е по-нататък, че това съвещание обяви война на болшевишката конференция и призова работническите организации да ликвидират ленинската партия. В какво обвиняваше тогава съвещанието на Августовския блок на Троцки болшевишката конференция в Прага? Във всички смъртни грехове. То я обвиняваше в узурпаторство, в сектантство, в организиране на „държавен преврат“ в партията и дявол знае още в какво.

Ето как се изказваше тогава съвещанието на Августовския блок за болшевишката конференция в Прага в своето заявление до II Интернационал:

„Съвещанието заявява, че тази конференция (конференцията на болшевиките в Прага в 1912 г. *И. Ст.*) е *явен опит на група лица*, които съвсем съзнателно водеха партията към разкол, *да узурпират знамето на партията*, и изразява своето дълбоко съжаление по повод на това, че няколко партийни организации и другари са станали жертва на тази *измама* и с това са съдействували на разколническата и узурпаторска политика на *Лениновата секта*. Съвещанието изказва своето убеждение, че всички партийни организации в Русия и в чужбина ще протестираат против *извършения държавен преврат*, *няма да признават* избраните от конференцията централни инстанции и с всички средства ще съдействуват за възстановяване единството на партията чрез свикване на действителна обща партийна конференция“ (Из заявлението на Августовския блок до II Интернационал, публикувано във „Форверц“ от 26 март 1912 г.).

Вие виждате, че тук има всичко: и Ленинова секта, и узурпиране, и „държавен преврат“ в партията.

Но какво стана? Минаха няколко години и Троцки се отказа от тия си възгледи за болшевишката партия. И не само се отказа, но препълзя по корем към болшевишката партия, влезе в нея като един от активните ѝ членове (С м я х).

След всичко това какво ни дава основание да предполагаме, че Троцки и троцкистите няма да съумеят още веднаж да се откажат от своите възгледи за термидориански тенденции в нашата партия, за узурпиране и т. н. ?

Друг пример от същата област ?

Известно е, че в края на 1924 г. Троцки издаде една брошура, озаглавена „Уроците от Октомври“. Известно е, че в тази брошура Троцки квалифицираше Каменев и Зиновиев като дясно, полуменшевишко крило на нашата партия. Известно е, че брошурата на Троцки предизвика цяла дискусия в нашата партия. И какво стана после? Мина само около една година — и Троцки се отказа от своите възгледи, като заяви, че Зиновиев и Каменев представляват не дясно крило на нашата партия, а нейно ляво, революционно крило.

Още един пример, вече от областта на историята на Зиновиевата група. Известно е, че Зиновиев и Каменев написаха цял куп брошури против троцкизма. Известно е, че още в 1925 г. Зиновиев и Каменев заявиха, заедно

с цялата партия, че троцкизмът е несъвместим с ленинизма. Известно е, че Зиновиев и Каменев, заедно с цялата партия, провеждаха резолюции както в конгресите на нашата партия, така и на V конгрес на Коминтерна за троцкизма като дребнобуржоазен уклон. И какво стана после? Не мина и една година и те се отрекоха от своите възгледи, отказаха се от тях и заявиха, че групата на Троцки е истинска ленинска и революционна група в състава на нашата партия (Г л а с: „Взаимна амнистия!“).

Такива са, другари, фактите, каквито биха могли да се изброят още, ако желаете.

Не е ли ясно от това, че високата принципност на водачите на опозицията, за която ни разправя тук Каменев, е приказка, която няма нищо общо с действителността?

Не е ли ясно, че никой още в нашата партия не е успявал тъй леко и свободно да се отрича от своите принципи, както Троцки, Зиновиев и Каменев? (С м я х.)

Пита се: какво ни дава основание да предполагаме, че водачите на опозицията, които се отказаха няколко пъти от своите принципи, от своите възгледи, няма да съумеят още веднаж да се откажат от тях?

Не е ли ясно, че нашите искания опозицията да се откаже от своите меншевишки възгледи не са чак толкова тежки за водачите на опозицията, както Каменев се старая да го представи? (С м я х.) На тях не за пръв път им се случва да се отказват от своите възгледи — защо да не се откажат от тях още веднаж? (С м я х.)

г) *Или партията, или опозицията.* Каменев твърди, че не може да се иска от опозиционерите да се откажат от някои свои възгледи, които са станали несъвместими с идеологията и програмата на партията. Аз вече казах колко несериозно е това уверение на Каменев, ако се има предвид миналото и настоящето на опозиционния блок. Но да допуснем за минута, че Каменев е прав. Какво излиза тогава? Може ли партията, нашата партия, да се откаже от своите възгледи, убеждения, принципи? Може ли да се иска от нашата партия тя да се откаже от своите възгледи, от своите принципи? Партията си е

съставила определено убеждение, че опозицията трябва да се откаже от своите антиленински възгледи, че без това тя ще бъде принудена да изхвъркне от партията. Ако не може да се иска от опозицията да се откаже от своите убеждения, защо да може да се иска от партията да се откаже от своите възгледи и убеждения относно опозицията? А според Каменев излиза, че опозицията не може да се откаже от своите антиленински възгледи, а партията трябва да се откаже от своите възгледи относно това, че е невъзможно да остави опозицията в нашата партия, ако опозицията не се откаже от своите антиленински възгледи. Къде е тук логиката? (Смях. Ръкопляскания.)

Каменев уверява, че опозиционерите са мъжествени хора, които защищават своите убеждения докрай. Аз малко вярвам в мъжествеността и принципната последователност на водачите на опозицията. Аз особено малко вярвам в мъжеството например на Зиновиев или на Каменев (смях), които вчера хулеха Троцки, а днес се целуват с него (Глас: „Свикнали са да играят на прескочи кобила“). Но да допуснем за минутка, че у водачите на опозицията е останало малко мъжество и принципна издържаност. Какво дава основание да се предполага, че у партията има по-малко мъжество и принципна издържаност, отколкото например у Зиновиев, Каменев или Троцки? Какво дава основание да се предположи, че за партията ще бъде по-лесно да се откаже от своите убеждения относно опозицията, относно несъвместимостта на нейните меншевишки възгледи с идеологията и програмата на партията, отколкото за водачите на опозицията, които постоянно променят своите възгледи като ръкавици? (Смях.)

Не е ли ясно от това, че Каменев иска от партията да се откаже от своите възгледи относно опозицията и нейните меншевишки грешки? Не отива ли Каменев твърде далеко? Няма ли да се съгласи той да признае, че е опасно да отива толкова далеко?

Въпросът стои така: или партията, или опозицията. Или опозицията се отказва от своите антиленински възгледи, или тя няма да направи това и тогава в партията

няма да остане дори помен от нея (Гласове: „Правилно!“ Ръкопляскания).

д) *Опозицията е скъсала с традициите на большевизма.* Каменев твърди, че в большевишките традиции няма такова нещо — да се иска от членовете на партията да се откажат от своите възгледи. Ораторите напълно доказаха, че това не е вярно. Фактите потвърждават, че Каменев говори явна лъжа.

Но ето въпрос: съществува ли в большевишките традиции това, което си е позволявала и продължава да си позволява опозицията? Опозицията организира фракция и я превърна в партия вътре в нашата большевишка партия. Но къде се е чувало, большевишките традиции да позволяват на някого да допуска такова безобразие? Как може да се говори за большевишки традиции, като същевременно се допуска разкол в партията и образуване на нова, антибольшевишка партия в нея?

По-нататък. Опозицията организира нелегална печатница, като склучи блок с буржоазните интелегенти, които на свой ред се оказаха в блок с явни белогвардейци. Пита се: как може да се говори за традиции на большевизма, като се допуска това безобразие, граничещо с открита измяна на партията и на съветската власт?

Най-после, опозицията организира антипартийна, антисъветска демонстрация, апелирайки към „улицата“, апелирайки към непролетарските елементи. Но как може да се говори за большевишки традиции, като се апелира към „улицата“ против своята партия, против своята съветска власт? Къде се е чувало большевишките традиции да допускат такова безобразие, граничещо с открита контрареволуционност?

Не е ли ясно, че Каменев говори за традициите на большевизма, за да прикрие своето скъсване с тия традиции в името на интересите на своята антибольшевишка група?

От апелирането към „улицата“ опозицията не постигна нищо, защото тя се оказа нищожна група. Но това не е нейна вина, а нейна беда. Ами ако опозицията би имала малко повече сили? Не е ли ясно, че апелът

към „улицата“ би се превърнал в открит опит за сваляне на съветската власт? Нима е трудно да се разбере, че този опит на опозицията по своята същност с нищо не се различава от известния опит на левите есери в 1918 г.? (Гласове: „Правилно!“.) По правило за такива опити ние би трябвало да изпоарестуваме на 7 ноември активните дейци на опозицията (Гласове: „Правилно!“). Продължителни ръкопляскания). Ние не направихме това само защото ги съжалихме, проявихме великодушие и искахме да им дадем възможност да се опомнят. А те схванаха нашето великодушие като слабост.

Не е ли ясно, че приказките на Каменев за болшевишки традиции са празен и фалшив брътвеж, който има за цел да прикрие скъсването на опозицията с традициите на болшевизма?

е) *За мнимото единство и за истинското единство.* Каменев пък тук за единство. Той просто се опиваше в молби към партията да дойде на помощ и да установи единството „на всяка цена“. Те, водачите на опозицията, видите ли, са против политиката на две партии. Те, видите ли, са за единството на партията „на всяка цена“. А пък ние знаем с положителност, че в същия момент, в който Каменев пееше тук за единството на партията, неговите съмишленици са чели в своите нелегални събрания резолюции в смисъл че декларацията на опозицията за единство е маневра, която има за цел да запази техните сили и да продължи тяхната разкодническа политика. От една страна, песни на опозиционерите за единство на партията пред конгреса на ленинската партия. От друга страна, нелегална работа на опозиционерите за разцепване на партията, за организиране на втора партия, за подкопаване единството на партията. Това те наричат единство „на всяка цена“. Не е ли време да прекратим тази претъпна, мошеническа игра?

Каменев говори за единство. Единство с кого? Единство с партията или с Щчербаков? Не е ли време да се разбере, че ленинци и господа щчербаковци не могат да бъдат обединени в единна партия.

Каменев говори за единство. Единство с кого? С Маллов и Суварин или с Коминтерна и ВКП(б)? Не е ли

време да се разбере, че не може да се говори за единство с ВКП(б) и Коминтерна, като се остава в единство с Маслов и Суварин? Не е ли време да се разбере, че ленинските възгледи не могат да се обединят с меншевишките възгледи на опозицията?

Да се съединят Ленин с Абрамович? Не, другари! Време е да се прекрати тази мошеническа игра.

Ето защо аз мисля, че приказките на Каменев за единство „на всяка цена“ са фарисейска игра, която има за цел да измами партията.

На нас ни е необходимо истинско единство, а не игра на единство. Имаме ли ние истинско, ленинско единство в нашата партия? Да, имаме. Ако 99 на сто от нашата партия гласува за партията и против опозицията, това е истинско и действително пролетарско единство, каквото не е имало още в нашата партия. Ето ви един конгрес на партията, в състава на който няма нито един опозиционен делегат (Р ъ к о п л я с к а н и я). Какво е това, ако не единство на нашата ленинска партия? Това именно ние наричаме ленинско единство на большевишката партия.

ж) *„На опозицията — кръст!“* Партията направи всичко, каквото можеше да се направи, за да постави опозицията на ленински път. Партията прояви максимум мекост и великодушие, за да даде на опозицията да се опомни и да поправи своите грешки. Партията предложи на опозицията да се откаже открито и честно, пред цялата партия, от своите антиленински възгледи. Партията предложи на опозицията да признае своите грешки и да ги заклеми, за да се освободи веднаж завинаги от тях. Партията предложи на опозицията да се разоръжи напълно и в идейно, и в организационно отношение.

Какво цели с това партията. Тя цели да ликвидира опозицията и да премине към положителна работа. Тя цели да ликвидира най-после опозицията и да получи възможност да се залови здраво за нашето велико строително дело.

На X конгрес Ленин каза: „Не ни трябва сега опозиция . . . за опозицията сега край, кръст, стига ни вече опозиция!“⁸⁶

Партията желае този лозунг на Ленин да бъде най-после осъществен в редовете на нашата партия (Продължителни ръкопляскания).

Ако опозицията се разоръжи — добре. Ако не иска да се разоръжава — сами ще я разоръжим (Гласове: „Правилно!“ Ръкопляскания).

III

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

От речта на Каменев личи, че опозицията няма намерение да се разоръжи напълно. Заявлението на опозицията от 3 декември показва същото. Очевидно, опозицията предпочита да остане вън от партията. Е добре, нека остане вън от партията. В това, че те предпочитат да останат вън от партията, в това, че те се откъсват от партията, няма нищо нито ужасно, нито особено, нито чудно. Ако проследим историята на нашата партия, ще ни стане ясно, че винаги, при известни сериозни завой на нашата партия, известна част от старите водачи е изпадвала от колата на болшевишката партия, освобождавайки място за нови хора. Завоят е сериозно нещо, другари. Завоят е опасен за ония, които не стоят здраво в партийната кола. При завой не всеки може да запази равновесие. Завиеш колата — и току виж някои хора изпадали от нея (Ръкопляскания).

Да вземем 1903 г., периода на втория конгрес на нашата партия. Това бе период на завой на партията от съглашение с либералите към смъртна борба с либералната буржоазия, от подготовка на борба с царизма към открита борба с него за пълния разгром на царизма и феодализма. Начело на партията тогава стоеше шесторката: Плеханов, Засулич, Мартов, Ленин, Акселрод, Потресов. Завоят се оказа съдбоносен за петима членове на тази шесторка. Те изпадаха от колата. Ленин остана в единствено число (Ръкопляскания). Стана така, че старите водачи на партията, основателите на партията (Плеханов, Засулич, Акселрод) плюс двама млади (Мартов, Потресов) се озоваха против един, също млад, Ленин.

Да знаете само колко викове, плач и вайкания имаше тогава, че партията ще загине, че партията няма да устои, че без старите водачи нищо няма да излезе. Обаче виковете и жалбите се забравиха, а фактите останаха. А фактите бяха такива, че именно благодарение на отпадането на петорката партията успя да излезе на прав път. Сега за всеки болшевик е ясно, че без решителната борба на Ленин с петорката, без изтласкването на петорката нашата партия не би могла да се сплоти като болшевишка партия, способна да поведе пролетариите на революция против буржоазията (Г л а с о в е: „Вярно!“).

Да вземем следващия период, периода 1907—1908 г. Това бе период на завой на нашата партия от открита революционна борба с царизма към обходни пътища на борба, към използване на всички и всякакви легални възможности — от осигурителните каси до парламентарната трибуна. Това бе период на отстъпление, след като бяхме разбити в революцията от 1905 г. Този завой изискваше от нас усвояване на нови методи на борба, за да можем, след като сплотим силите си, отново да започнем открита революционна борба против царизма. Но този завой се оказа съдбоносен за цял ред стари болшевики. От колата изпадна Алексински. Той бе някога много добър болшевик. Изпадна Богданов. Той бе един от най-сериозните водачи на нашата партия. Изпадна Рожков — бивш член на ЦК на нашата партия. И така нататък. Виковете и вайканията, че партията ще загине, тогава бяха може би не по-малко отколкото в 1903 г. Обаче те се забравиха, а фактите останаха. А фактите показваха, че при новите условия на борба нашата партия не би съумяла да излезе на прав път, без да се очисти от колебаещите се и спъващи делото на революцията хора. Какво целеше тогава Ленин? Само едно: да освободи по-скоро партията от неустойчивите и хленчещите елементи, за да не ѝ се мотаят в краката (Р ъ к о п л я с к а н и я).

Ето, другари, как е расла нашата партия.

Нашата партия е жив организъм. Както във всеки организъм, и в нея става обмяна на веществата: старото, отживяващото, отпада (р ъ к о п л я с к а н и я), новото, рас-

тящото — живее и се развива (Ръкопляскания). Отпадат едни, и отгоре и отдолу. Растат нови, и отгоре и отдолу, водейки делото напред. Така е расла нашата партия. Така ще расте тя и занапред.

Същото трябва да се каже за настоящия период на нашата революция. Ние преживяваме сега период на завой от възстановяване на индустрията и селското стопанство към реконструкция на цялото народно стопанство, към преустройството му на нова техническа база, когато строителството на социализма е вече не само перспектива, а жива практическа дейност, изискваща преодоляването на извънредно сериозни трудности от вътрешно и външно естество.

Вие знаете, че този завой се оказа съдбоносен за водачите на нашата опозиция, които се уплашиха от новите трудности и решиха да обърнат партията към капитуланство. И ако сега от колата изпаднат някои водачи, които не желаят да стоят твърдо в нея, в това няма нищо чудно. Това само ще избави партията от хората, които ѝ се мотаят в краката и ѝ пречат да върви напред. Вижда се, че те сериозно искат да се освободят от нашата партийна кола. Е добре, ако някои от старите водачи, които са се изтъркали, имат намерение да изпаднат от колата — добър им път! (Бурни продължителни ръкопляскания. Целият конгрес става и прави овация на др. Сталин.)

ИЗЯВЛЕНИЕ ПРЕД ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ЧУЖДЯ ПЕЧАТ ЗА ИЗМИСЛЕНИТЕ „СТАТИИ НА СТАЛИН“

В отговор на запитване на представители на чуждия печат в Москва (Асошиейтед прес, агенция Волф, „Нойе фрайе пресе“⁸⁷ и т. н.) във връзка с измислените „статии на Сталин“ считам за необходимо да заявя следното.

Едва ли е необходимо сега да опровергавам фалшификаторите от „Ню Йорк Американ“⁸⁸, агенция Уайд Уърлд Нюс или Англо-Американ Нюс Пейпър сървис, които разпространяват всякакви измислици под форма на несъществуващи „статии на Сталин“ за „въздушните сили“ на СССР, за „помирението“ на съветската власт с „православната църква“, за „връщане“ на капиталистите „петролните владения“ в СССР и др. т. Не е необходимо да ги опровергавам, тъй като тия господа сами се разобличават в печата именно като професионални фалшификатори, които живеят чрез търговия с фалшификати. Достатъчно е да се хвърли поглед на „обясненията“ на тия господа, дадени тия дни в печата, в които те се опитват да „оправдаят“ своите мошенически дела, за да се разбере, че ние имаме тук работа не с представители на печата, а с разбойници на перото.

При все това, на запитването на представителите на печата аз съм готов да заявя, че:

а) никога не съм виждал никакъв „Херман Готфрей“ или когото и да било друго от представителите на чуждия печат, които ме били интервюирали;

б) не съм давал никакво интервю на тия господа, нито на когото и да било друго от представителите на чуждия печат през последната година;

в) не съм произнасял никакви речи, нито в „президиума на Московския съвет“, нито в „Московския комитет“ на партията относно „връщането“ на капиталистите петролните владения в СССР, нито за „православната църква“, нито за „въздушните сили“ на СССР;

г) не съм давал в печата никакви „статии“ или „бележки“ в този дух.

Господата от „Ню Йорк Американ“, Уайд Уърлд Нюс и Англо-Американ Нюс Пейпър сървис лъжат читателите, като уверяват, че измислените „статии на Сталин“ не били опровергани навремето от Москва. Измислените „статии“ за „въздушните сили“ на СССР и за „помирението“ с „православната църква“ станаха известни в Москва в края на ноември 1927 г. Те още тогава бяха разобличени от Народния комисариат на външните работи като фалшификация, за което бе съобщено на представителя на Асошиейтед прес в Москва, господин Резвик. Въз основа на това г. Резвик още тогава изпрати на агенция Асошиейтед прес следната телеграма от 1 декември:

„Днес ми заявиха в Народния комисариат на външните работи, че тук сериозно обмислят въпроса за възбуждането на съдебно преследване в Ню Йорк против вестник „Ню Йорк Американ“ и вестниците на Хърст изобщо с цел да се сложи край на разпространяването на статии с подписа на Сталин. Властите особено силно възразяват против бележката в „Ню Йорк Американ“ от 6 ноември под заглавие: „Използуването на църквата за подкрепа на Съветите“, което уж било таен доклад на Сталин на заседанието на московския президиум. Според обяснението на Народния комисариат на външните работи статиите представляват най-чиста измислица. Резвик, 1 декември 1927 г.“

Бе ли напечатана тази телеграма в САЩ? А ако не, защо? Не затова ли, че публикуването на телеграмата на г. Резвик би подкопало източниците на доходи на американския унгарец или на унгарския американец г. Корд?

„Ню Йорк Американ“ не за пръв път се опитва да спекулира с използване на несъществуващи „интервюта“ и „статии“ на Сталин. На мен ми е известно на-

пример, че през юни 1927 г. „Ню Йорк Американ“ публикувал фалшиво „интервю на Сталин“ пред някакъв Сесил Уинчестер“ по повод „скъсването с Англия“, за отказа от „световна революция“, за обиска на Аркос и т. н. Бюрото за изрезки Аргус ми прати тогава във връзка с това молба да потвърдя истинността на „интервюто“ и да стана негов клиент. Без да се съмнявам в това, че имам работа с мошеническа фалшификация, аз още тогава пратих на нюйоркския „Дейли-Уъркър“⁸⁹ следното опровержение:

„Уважаеми другари! Бюрото за изрезки Аргус ми прати изрезка от вестник „Ню Йорк Американ“ (от 12 юни 1927 г.) с интервю, дадено уж от мене на някой си Сесил Уинчестер. С настоящето заявявам, че никога не съм виждал никакъв Сесил Уинчестер, не съм давал никакво интервю нито на него, нито на когото и да било друго и нямам абсолютно никакво отношение към „Ню Йорк Американ“. Ако бюрото за изрезки Аргус не е мошеническо бюро, трябва да мислим, че са го въвели в заблуждение мошеници и шантажисти, които имат отношение към „Ню Йорк Американ“. И. Сталин. 11 юли 1927 год.“

При все това, фалшификаторите от организацията на г. Корд продължават своите мошеничества...

Какъв е смисълът на тия мошеничества? Какво искат да постигнат Кордовци и К° със своите фалшификации? Може би сензация? Не, не само сензация. Тяхната цел е да подкопаят ефекта, който делегацията на СССР в Женева постигна със своята декларация за пълно разоръжаване.

Ще постигнат ли те своята цел? Разбира се, не! Фалшификацията ще бъде разобличена (тя е вече разобличена), а фактите ще останат. А фактите се състоят в това, че СССР е единствената страна в света, която води истинска мирна политика, че СССР е единствената страна в света, която постави честно въпроса за действително разоръжаване.

Фактът, че в борбата с мирната политика на СССР агентите на капитала са принудени да прибягнат до мощта на всякакви подозрителни лица и на разни там

разбойници на перото — този факт най-добре демонстрира моралната мощ и принципиалната сила на позицията, която делегацията на СССР в Женева зае по въпроса за разоръжаването.

И. Сталин

16 декември 1927 г.

*„Правда“ бр. 290,
18 декември 1927 г.*

БЕЛЕЖКИ

- ¹ Обединеният пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) се събра от 29 юли до 9 август 1927 г. Пленумът обсъди въпросите: за международното положение, за стопанските директиви за 1927/28 г., за работата на ЦКК — РКИ, за XV конгрес на партията, за нарушението на партийната дисциплина от Зиновиев и Троцки. На заседанието на пленума на 1 август И. В. Сталин произнесе речта „Международното положение и отбраната на СССР“. На 2 август пленумът избра И. В. Сталин за член на комисията за изготвяне на резолюция по международното положение. Като отбеляза засилването на заплахата от ново военно нападение върху Съветския съюз, пленумът осъди пораженската позиция на троцкистко-зиновиевския блок и постави задачата за всемерно укрепване отбраната на Съветския съюз. Пленумът даде стопанските директиви за 1927/28 г. и констатира пълния банкрут на капитулантската линия на опозиция в областта на икономическата политика. В решението за работата на ЦКК — РКИ пленумът начерта програмата за по нататъшното подобрене на държавния апарат. При обсъждането на доклада на Г. К. Орджоникидзе за нарушението на партийната дисциплина от Зиновиев и Троцки, на заседанието на пленума на 5 август произнесе реч И. В. Сталин. На 6 август пленумът избра И. В. Сталин в комисията за изработване проекторезолюция по доклада на Г. К. Орджоникидзе. Пленумът разобличи престъпната дейност на водачите на троцкистко-зиновиевския блок и постави въпроса за изключването на Троцки и Зиновиев от състава на ЦК на ВКП(б). Едва след

- това водачите на опозицията подадоха до пленума на 8 август „декларация“, в която те двучино осъждаха своето поведение и се отказваха от фракционна дейност. На заседанието на пленума на 9 август И. В. Сталин говори по повод „декларацията“ на опозицията. Пленумът обяви на Троцки и Зиновиев строго мъмрене с предупреждение, задължи водачите на троцкистко-зиновиевския блок незабавно да разпуснат фракцията и призова всички организации и всички членове на партията да пазят единството и желязната дисциплина в партията (Резолуциите на пленума на ЦК и ЦКК на ВКП(б) виж във „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 170—194). — 3.
- ² Става дума за въоръжения преврат в Полша, извършен от Пилсудски през май 1926 г. В резултат на преврата бе установен режим на диктатура на Пилсудски и неговата клика, които осъществяваха фашизирането на страната (За преврата на Пилсудски виж И. В. Сталин, Сочинения, том 8, стр. 168—172). — 6.
- ³ Става дума за революционната акция на пролетариата във Виена на 15—18 юли 1927 г. Като повод за акцията послужи оправдаването от буржоазния съд във Виена на група фашисти, които убиха няколко работници. Възникнала стихийно, акцията прерасна във въстание с улични боеве против полицията и войската. Въстанието бе потушено в резултат на предателството на водачите на австрийската социалдемократия. — 7.
- ⁴ Става дума за „лявото“ крило на австрийската социалдемократическа партия, създадено в 1916 г. и възглавявано от Ф. Адлер и О. Бауер. Маскирайки се с революционни фрази, социалдемократическата „левица“ на дело работеше против интересите на работниците и поради това бе най-опасната част на социалдемократията. — 7.
- ⁵ Всеобщата стачка и стачката на миньорите в Англия бяха предизвикани от настъплението на капиталистите срещу жизненото ниво на работническата класа. В отговор на локаута, обявен от собствениците на мините във връзка с отказа на миньорите да се съгласят с намаляване на надниците и про-

дължаване на работния ден, миньорите обявиха на 1 май 1926 г. стачка. В знак на солидарност с миньорите на 3 май почна всеобща стачка, в която участваха няколко милиона организирани работници от най-важните отрасли на индустрията и транспорта. На 12 май, в разгара на борбата на работниците, водачите на Генералния съвет на английските трейдюниони предадоха стачкуващите работници, като обявиха всеобщата стачка за завършена. Но борбата на миньорите продължи. Само репресиите от страна на правителството и капиталистите и тежкото материално положение принудиха миньорите да прекратят стачката през ноември 1926 г. и да се съгласят с условията на собствениците на мините. (За всеобщата английска стачка виж И. В. Сталин, Сочинения, т. 8, стр. 155—168. [бълг. изд., стр. 129—139]. — 7.

- ⁶ Генсъвет (Генерален съвет) — изпълнителен орган на конгреса на английските трейдюниони; за първи път избран в 1921 г. — 8.
- ⁷ „Комунистически интернационал“ — Списание, орган на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал. Списание то излиза от май 1919 г. до юни 1943 г. на руски, френски, немски, английски и други езици. Изданието прекратено във връзка с постановлението на Президиума на Изпълнителния комитет на Коминтерна от 15 май 1943 г. за разпускане на Комунистическия интернационал. — 9.
- ⁸ Брандлерианство — десноопортюнистическо течение в германската комунистическа партия. Получило името си от името на Брандлер, който в 1922—1923 г. ръководи германската компартия и възглавява групата на десните. Капитулантската политика на брандлеровците и тяхното сътрудничество с върхушката на социалдемократическата партия доведе до поражението на германската работническа класа в революцията през 1923 г. В 1929 г. Брандлер бе изключен от комунистическата партия заради фракционна антипартийна дейност. — 9.
- ⁹ В. И. Ленин. „За задачите на пролетариата в дадената революция“ (виж Сочинения, изд. 3-е., т. XX, стр. 87—90) — 14.
- ¹⁰ Хонконгската стачка на китайските работници, почнала на 19 юни 1925 г., продължила 1 месец. Стачката носила по-

литически характер и била насочена против потисничеството на чуждестранния империализъм. — 14.

- 11 Гоминдан — политическа партия в Китай, основана от Сун Ят-сен в 1912 г. за борба за република и национална независимост на страната. Влизането на Китайската комунистическа партия в Гоминдана (1924 г.) съдействува за превръщането му в масова народнореволюционна партия. В първия етап от развитието на китайската революция 1925—1927 г., когато тя е антиимпериалистическа революция на обединения общонационален фронт, Гоминданът е партия на блока на пролетариата, дребната градска и селска буржоазия и на част от едрата национална буржоазия. Във втория етап, в периода на аграрната буржоазнодемократическа революция, след преминаването на националната буржоазия в лагера на контрареволуцията, Гоминданът, представлявайки блок на пролетариата, селяните и дребната градска буржоазия, провежда антиимпериалистическа революционна политика. Разрастването на аграрната революция и натиска на феодалите върху Гоминдана, от една страна, натискът на империалистите, които искат от Гоминдана да скъса с комунистите — от друга, уплашват дребнобуржоазната интелигенция (левите в Гоминдана), която преминава на страната на контрареволуцията. Когато започва оттеглянето на левите гоминданци от революцията (лятото на 1927 г.), комунистите излизат от Гоминдана, а последният се превръща в център на борбата против революцията (За Гоминдана виж И. В. Сталин, Сочинения, т. 9, стр. 242—251, 340—348). [Бълг. изд. стр. 200—208]. — 15.
- 12 Виж И. В. Сталин, Сочинения, т. 8, стр. 368, 372 [Бълг. изд. стр. 301, 304]. — 18.
- 13 Става дума за контрареволуционния преврат в Китай, извършен от десните гоминданци начело с Чан Кай-ши на 12 април 1927 г. В резултат на преврата в Нанкин бе образувано контрареволуционно правителство (За преврата на Чан Кай-ши виж И. В. Сталин, Сочинения, т. 9, стр. 225—227). [Бълг. изд. стр. 187—188]. — 18.
- 14 В. И. Ленин, „Първоначална наброска на тезисите по националния и колониалния въпрос“ (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXV, стр. 285—290). — 19.

- ¹⁵ Резолюцията по китайския въпрос, изработена от източната комисия на VI разширен пленум на Изпълнителния комитет на Коминтерна, е приета на пленарното заседание на 13 март 1926 г. (Виж „VI разширенный пленум Изполкома Коминтерна. Тезиси и резолюции“, М — Л., 1926, стр. 131—136.). — 19.
- ¹⁶ В една от статиите си по въпроса за развитието на китайската революция в 1925/27 г. А. Мартинов (бивш меншевик, приет в РКП(б) от XII конгрес на партията) излезе с тезата за възможността за мирен преход на революцията в Китай от буржоазнодемократическа революция към пролетарска революция. Троцкистко-зиновиевският антисъветски блок се опита да прехвърли отговорността за тази погрешна теза на Мартинов върху ръководството на Коминтерна и на ВКП(б). — 20.
- ¹⁷ Виж И. В. Сталин, Сочинения, т. 9, стр. 358 [бълг. изд., стр. 295]. — 26.
- ¹⁸ Виж В. И. Ленин, Сочинения, изд. 3-е, т. XX, стр. 91 — 93. — 27.
- ¹⁹ Виж В. И. Ленин, Сочинения, изд. 3-е, т. XXI, стр. 33 — 38. — 30.
- ²⁰ Англо-съветският, или Англо-руският комитет за единство (Обединен съвещателен комитет на професионалното движение на Великобритания и СССР) се създава по инициативата на ВЦСПС на англо-руската профсъюзна конференция, състояла се от 6 до 8 април 1925 г. в Лондон. В състава на комитета влизат представители на ВЦСПС и на Генералния съвет на конгреса на английските трейдюниони. Комитетът прекратява своето съществуване през есента на 1927 г. поради предателската политика на реакционните водачи на английските трейдюниони (За Англо-руския комитет виж И. В. Сталин, Сочинения, т. 8, стр. 183—191, 194—203 [бълг. изд., стр. 152—159, 162—169]. — 32.
- ²¹ Виж В. И. Ленин, Сочинения, изд. 3-е, т. XXV, стр. 165 — 250. — 33.
- ²² Виж И. В. Сталин, Сочинения, т. 4, стр. 249—250 [бълг. изд., стр. 208—209]. — 37.

- 23 Става дума за разстрелването по присъда на колегията на ОГПУ на СССР от 9 юни 1927 г. за терористическа, диверсионна и шпионска дейност 20 монархисти-белогвардейци, пратени в СССР от разузнаването на чужди държави. Между разстреляните имаше бивши руски князе и дворяни, едри помешчици, индустриалци, търговци и гвардейски офицери от царската армия. — 39.
- 24 Кързонов ултиматум — нотата на английския министър на външните работи Кързон от 8 май 1923 г., която съдържаше заплаха с нова интервенция против СССР. — 41.
- 25 „Социалистический вестник“ — списание на меншевиките белоемигранти; от февруари 1921 г. до март 1933 г. излиза в Германия, по-късно във Франция и САЩ. „Социалистический вестник“ е глашатай на реакционната бяла емиграция. — 48.
- 26 „Руль“ — вестник на кадетите белоемигранти; излизал в Берлин от ноември 1920 г. до октомври 1931 г. — 48.
- 27 И В. Сталин. „За политическите задачи на Университета на народите на Изтока“ (виж Сочинения, т. 7, стр. 133—152. [бълг. изд., стр. 112—127]. — 58.
- 28 В И Ленин „За лозунга за съединени щати на Европа“ (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XVIII, стр. 232—233 и изд. 4-е, т. XXI, стр. 311). — 59.
- 29 Става дума за резолюцията „За задачите на Коминтерна и РКП(б) във връзка с разширения пленум на ИККИ“, приета от XIV конференция на РКП(б), състояла се от 27 до 29 април 1925 г. (виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 25—31). — 60.
- 30 Става дума за резолюцията по отчета на Централния комитет, приета от XIV конгрес на ВКП(б), състоял се от 18 до 31 декември 1925 г. (виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 47—53). — 60.
- 31 Става дума за резолюцията „За опозиционния блок във ВКП(б)“, приета от XV конференция на ВКП(б), състояла се

- от 26 октомври до 3 ноември 1926 г. (виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 148—155). — 60.
- ³² Става дума за резолюцията по руския въпрос, приета от VII разширен пленум на Изпълнителния комитет на Коминтерна, състоял се от 22 ноември до 16 декември 1926 г. (виж „Тезиси и резолюции седьмого разширенного пленума Исполкома Коминтерна“, М.—Л. 1927, стр. 60—70). — 60.
- ³³ Става дума за резолюцията по руския въпрос, приета от V конгрес на Комунистическия интернационал, състоял се от 17 юни до 8 юли 1924 г. (виж „V Всемирный конгресс Комунистического Интернационала. Тезиси, резолюции и постановления“. М. 1924, стр. 176—186). — 63.
- ³⁴ Виж В. И. Ленин. Сочинения, изд. 3-е, т. XXVII, стр. 391—397. — 65.
- ³⁵ „Осовщина“ — контрреволюционна „теория“, която се опитваше да обоснове създаването на троцкистка партия в СССР. Авторът на тази „теория“ троцкистът Осовски бе изключен от ВКП(б) през август 1926 г. — 68.
- ³⁶ Става дума за резолюцията „За единството на партията“, приета от X конгрес на РКП(б), състоял се от 8 до 16 март 1921 г. виж „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. I, 1941, стр. 364—366. — 70.
- ³⁷ Групата „работническа правда“ бе контрреволюционна нелегална група; появява се в 1921 г. Членовете на тая група бяха изключени от РКП(б). — 75.
- ³⁸ Генуезка конференция — международна икономическа конференция; състояла се от 10 април до 19 май 1922 г. в Генуа (Италия). В конференцията взеха участие, от една страна, Англия, Франция, Италия, Япония и други капиталистически държави, от друга страна — Съветска Русия. При откриването на конференцията съветската делегация разви широка програма за възстановяването на Европа и представи проект за всеобщо разоръжаване. Предложенията на съветската делегация бяха отхвърлени. Представителите на капиталистическите страни предявиха на съветската делегация искания, изпълнението на които би означавало превръща-

нето на съветската страна в колония на западноевропейския капитал (изплащане на всички военни и довоенни дългове, връщане национализираната собственост на чуждестранните собственици и пр.). Съветската делегация отхвърли претенциите на чуждестранните капиталисти. — 103.

- ³⁹ Става дума за международното обединение на реформистките профсъюзи, създадено през юли 1919 г. на конгреса в Амстердам (Холандия). Амстердамският интернационал провеждаше реформистка политика, открито сътрудничесе с буржоазията, бореше се против революционното работническо движение и се отнасяше враждебно към Съветския съюз. През втората световна война Амстердамският интернационал фактически прекрати своята дейност; официално бе ликвидиран на 14 декември 1945 г. във връзка със създаването на Световната федерация на профсъюзите. — 108.
- ⁴⁰ Американската федерация на труда е обединение на една част от професионалните съюзи в САЩ, основано в 1881 г. Ръководителите на федерацията са агентура на американския империализъм в профсъюзното движение на САЩ и развиват разколническа дейност в световното работническо движение. — 108.
- ⁴¹ От 10 до 21 юли 1925 г. в щата Тенеси (САЩ) се състоя съдебен процес, който получи широка известност. Учителят Джон Скопс, подведен под съдебна отговорност за преподаване в колежа Дарвиновата теория на еволюцията, бе признат от американските реакционери-мракобеси за виновен в нарушаване законите на щата и осъден на глоба. — 111.
- ⁴² И. В. Сталин. „За политическите задачи на Университета на народите на Изтока“ (виж Сочинения, т. 7, стр. 139) [бълг. изд., стр. 117]. — 124.
- ⁴³ И. В. Сталин. „За политическите задачи на Университета на народите на Изтока“ (виж Сочинения, т. 7, стр. 138, [бълг. изд., стр. 117]. — 124.
- ⁴⁴ В. И. Ленин. „Социалистическата революция и правото на нациите на самоопределение“ (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XIX, стр. 40 и изд. 4-е, т. 22, стр. 135). — 125.

- ⁴⁵ Обединеният пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) се състоя от 21 до 23 октомври 1927 г. Пленумът обсъдил и утвърди предложените от Политбюро на ЦК на ВКП(б) проектотезиси по въпросите на дневния ред на XV конгрес на ВКП(б): за директивите по съставянето на петгодишния народностопански план и за работата в селото; пленумът утвърди докладчиците, взе решение за дискусия и постановления да се публикуват тезисите към XV конгрес за обсъждането им на партийни събрания и в печата. Във връзка с нападката на водачите на троцкистко-зиновиевската опозиция против Манифеста на ЦИК на СССР, приет за ознаменуване десетгодишнината на Великата октомврийска социалистическа революция, и особено против пункта за преминаването към седемчасов работен ден, пленумът обсъди този въпрос и със специално постановление призна за правилна инициативата на Политбюро на ЦК за издаване на Манифеста и самия Манифест на ЦИК на СССР. Пленумът изслуша доклада на Президиума на ЦКК за фракционната дейност на Троцки и Зиновиев след августовия (1927) пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б). При обсъждането на този въпрос на заседанието на пленума на 23 октомври И. В. Сталин произнесе речта „Троцкистката опозиция преди и сега“. За измама и фракционна борба против партията пленумът изключи Троцки и Зиновиев от състава на ЦК и постанови всички материали за разколническата дейност на водачите на троцкистко-зиновиевската опозиция да се представят за разглеждане на XV конгрес на партията. (Резолюциите и постановленията на пленума виж във „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч II, 1941, стр. 195—220). — 143.
- ⁴⁶ В. И. Ленин. „Писмо до членовете на болшевишката партия“ и „Писмо до Централния комитет на РСДРП“ (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXI, стр. 350—352, 353—356). — 146.
- ⁴⁷ В. И. Ленин. Отчет за политическата дейност на ЦК на РКП(б) от 8 март 1921 г. (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXVI, стр. 207—208). — 151.
- ⁴⁸ В. И. Ленин. Заклучително слово по отчета на ЦК на РКП(б) на 9 март 1921 г. (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXVI, стр. 222, 228). — 152.

- 49 „Новая Жизнь“ — меншевишки вестник, излизал в Петроград от април 1917 г.; спрян през юли 1918 г. — 157.
- 50 Група на Мясников — контрареволуционна нелегална група, която наричаше себе си „работническа група“. Групата бе създадена в 1923 г. в Москва от изключения от РКП(б) Г. Мясников и други и обединяваше незначителен брой участници. В същата година групата бе ликвидирана. — 158.
- 51 „Форверц“ („Vorwärtz“) — вестник, централен орган на германската социалдемократия; излизал от 1876 г. до 1933 г. След Великата октомврийска социалистическа революция вестник „Форверц“ е един от центровете на антисъветската пропаганда. — 162.
- 52 Става дума за контрареволуционните въстания в Грузия на 28 август 1924 г., организирани от остатъците на разгромените буржоазно-националистически партии и емигрантското меншевишко „правителство“ на Н. Жордания по директива и при финансовата поддръжка на империалистическите държави и на водачите на II Интернационал. Въстанията бяха ликвидирани на другия ден, 29 август, при активното съдействие на грузинските работници и на трудещите се селяни. — 162.
- 53 Става дума за въоръженото нападение на отред китайски войници и полиция върху съветското политическо представителство в Пекин (Бейпин) на 6 април 1927 г., предприето по нареждане на чуждестранните империалисти с цел да се създаде военен конфликт между Китай и СССР. — 165.
- 54 Става дума за нападението на английската полиция върху съветското търговско представителство и върху Аркос (Съветското дружество за търговия с Англия) в Лондон, организирано на 12 май 1927 г. от английското консервативно правителство. — 165.
- 55 Става дума за антисъветската кампания във Франция през есента на 1927 г. Френското правителство, което инспирираше тази кампания, поддържаше всякакъв род антисъветска пропаганда, настройваше против официалните съветски представители и учреждения в Париж и се отнасяше одобрително към скъсването на дипломатическите отношения със СССР от страна на Англия. — 165.

- ⁵⁶ Сменовеховци — представители на буржоазно политическо течение, появило се в 1921 г. в чужбина сред руската белогвардейска интелигенция. Сменовеховството се възглавяваше от групата на Н. Устрялов, Ю. Ключников и др., която издаваше списанието „Смена Вех“. Сменовеховците изразяваха възгледите на новата буржоазия и на буржоазната интелигенция в Съветска Русия, които разчитаха, във връзка с въвеждането на новата икономическа политика, на постепенно израждане на съветския строй в духа на буржоазната демокрация. (За сменовеховците виж В. И Ленин, Сочинения, изд. 3-е, т. XXVII, стр. 242—243 и И. В. Сталин, Сочинения, т. 7, стр. 341—342 и т. 9 стр. 70—74). [бълг. изд., т. 7, стр. 285, т. 9, стр. 60—63.] — 167.
- ⁵⁷ Виж В. И. Ленин, Сочинения, изд. 3-е, т. VI, стр. 155—336 и изд. 4-е, т. 7, стр. 185—392. — 169.
- ⁵⁸ „Фосише цайтунг“ („Vossische Zeitung“) — немски буржоазен вестник; излизал в Берлин от 1704 г. до април 1934 г. — 177.
- ⁵⁹ Сако и Ванцети — италиански работници, емигрирали в Съединените американски щати. Сако и Ванцети бяха арестувани на 5 май 1920 година в Броктон (щата Масачузет) по предварително лъжливо обвинение в убийство и ограбване и в 1921 г. бяха осъдени от американския реакционен съд на смърт. В знак на протест против присъдата станаха масови демонстрации, митинги и стачки, в които взеха участие милиони трудещи се от целия свят. На 23 август 1927 г. Сако и Ванцети били екзекутирани. — 178.
- ⁶⁰ Декретът на Всеруския централен изпълнителен комитет на съветите на работническите, войнишките и селските депутати за анулирането на държавните заеми на царското правителство бе приет на 21 януари 1918 г. — 190.
- ⁶¹ Пол Лафарг. „На следния ден след революцията“ (виж Сочинения, т. 1, 1925 стр. 329—330). — 199.
- ⁶² В. И. Ленин. „Империализмът като най-висок стадий на капитализма“ (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XIX, стр. 77 и изд. 4-е, т. 22, стр. 182). — 206.
- ⁶³ VII окръжна партийна конференция на Московския военен окръг се състоя от 15 до 17 ноември 1927 г. Приветствието

- на И. В. Сталин бе прочетено на сутришното заседание на конференцията на 17 ноември. — 207.
- ⁶⁴ XVI Московска губернска конференция на ВКП (б) се състояла от 20 до 28 ноември 1927 г. Конференцията изслушала докладите на ЦК и ЦКК на ВКП (б), обсъдила перспективите на стопанското строителство на Московската губерния във връзка с общия план за развитието на народното стопанство на СССР, отчетите на МК и МКК на ВКП (б), доклада за работата в селото и други въпроси. И. В. Сталин произнесе реч на заседанието на конференцията на 23 ноември сутринта. В резолюцията по доклада на ЦК на ВКП (б) конференцията одобрила политическата и организационната дейност на Централния комитет и неговите решения за троцкистката опозиция. Конференцията избра И. В. Сталин за делегат на XV конгрес на ВКП (б). — 208.
- ⁶⁶ В. И. Ленин. „План и конспект на брошурата „За продоволствения данък““ (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXVI, стр. 313). — 210.
- ⁶⁶ В. И. Ленин. Доклад за тактиката на РКП (б) на 5 юли 1921 г. на III конгрес на Комунистическия интернационал (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXVI, стр. 460). — 212.
- ⁶⁷ В. И. Ленин. Реч при откриването на VIII конгрес на РКП (б) на 18 март 1919 г. (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXIV, стр. 114). — 212.
- ⁶⁸ В. И. Ленин. „Изборите в Петербург и лицемерието на 31 меншевики“ (виж Сочинения изд. 3-е, т. X, стр. 303—315 и изд. 4-е, т. 12, стр. 17—27). — 220.
- ⁶⁹ XV конгрес на ВКП (б) заседава в Москва от 2 до 19 декември 1927 г. Конгресът обсъжда политическите и организационни отчети на Централния комитет, отчетите на Централната ревизионна комисия, ЦКК — РКИ, на делегацията на ВКП (б) в Изпълнителния комитет на Коминтерна, директивите по съставянето на петгодишния план за развитие на народното стопанство, доклада за работата в селото, изслушва доклада на конгресната комисия по въпроса за опозицията и избира централните учреждения на партията. И. В. Сталин прави на 3 декември политически отчет на ЦК на ВКП (б) и на 7 декември произнася заключителното слово

На 12 декември конгресът избира И. В. Сталин в комисията за изработване резолюцията по доклада за работата на делегацията на ВКП(б) в Изпълнителния комитет на Коминтерна. Конгресът одобрява политическата и организационна линия на Централния комитет на партията и му възлага и занаяпред да провежда политиката на мир и укрепване на отбранителната способност на СССР, да продължи с неотслабващо темпо социалистическата индустриализация на страната, да разширява и укрепва социалистическия сектор в града и в селото и да държи курс към ликвидиране на капиталистическите елементи в народното стопанство. Конгресът взема решение за всемерно разгъване на колективизацията на селското стопанство, начертава план за разширяване на колхозите и совхозите и дава указания за начините на борба за колективизирането на селското стопанство. XV конгрес на ВКП(б) влиза в историята на партията като конгрес на оклективизацията. Конгресът дава директива за съставянето на първия петгодишен народностопански план на СССР. В своите решения за опозицията, насочени към ликвидирането на троцкистко-зиновиевския блок, конгресът констатира, че разногласията между партията и опозицията са преминали в програмни, че троцкистката опозиция е тръгнала по пътя на антисъветската борба и обявява принадлежността към троцкистката опозиция и пропагандата на нейните възгледи за несъвместими с членуването в болшевишката партия. Конгресът одобрява постановлението на обединеното събрание на ЦК на ЦКК на ВКП(б) (ноември 1927 г.) за изключването на Троцки и Зиновиев от партията и постановява да се изключат от партията всички активни дейци на троцкистко-зиновиевския блок (За XV конгрес на ВКП(б) виж „История на ВКП(б). Кратък курс“, бълг. изд. 1950 г., стр. 354—357. Резолюциите и постановленията на конгреса виж във „ВКП(б) в резолюциях и решениях съездов, конференций и пленумов ЦК“, ч. II, 1941, стр. 222—262). — 223.

⁷⁰ Става дума за зърнените култури: пшеница, ръж, ечемик, овес и царевица. — 226.

⁷¹ И. В. Сталин. Политически отчет на Централния комитет пред XIV конгрес на ВКП(б) на 18 декември 1925 г. (виж Съчинения, т. 7, стр. 219—294). — 227.

- ⁷² Става дума за декларацията на банкерите, индустриалците и търговците на САЩ, Англия и другите страни, обнародвана през октомври 1926 г. Декларацията искаше отмяна на митническите ограничения, въведени от европейските държави, и бе по своята същност опит на англо-американския финансов капитал да установи своята хегемония в Европа. — 229.
- ⁷³ „Уърлд'с Уърк“ („World's Work“) — списание, изразявало възгледите на управляващите кръгове на едрата буржоазия в САЩ; излизало в Гарден сити (щата Ню Йорк) от 1899 до 1932 г. — 231.
- ⁷⁴ Тройната конференция относно намаляването на морските въоръжения стана в Женева (Швейцария) от 20 юни до 4 август 1927 г. — 232.
- ⁷⁵ На 30 ноември 1927 г. в Женева се откри IV сесия на подготвителната комисия на Обществото на народите за предстоящата конфереция по разоръжаването. Съветската делегация направи в комисията декларация, в която се предлагаше да се изпълни програмата за всеобщо и пълно разоръжаване. Съветският проект за разоръжаване бе отхвърлен. — 232.
- ⁷⁶ „Системата Локарно“ — система от договори и съглашения, сключени от империалистическите държави на конференцията в Локарно (Швейцария) от 5 до 16 октомври 1925 г. за затвърдяване на следвоенния ред в Европа, установен от Версайския мирен договор, и за използване на Германия против Съветския съюз (За Локарнската конференция виж И. В. Сталин, Сочинения, т. 7, стр. 271, 273—274). [Бълг. изд., стр. 227—229] — 232.
- ⁷⁷ Става дума за убийството на австрийския престолонаследник Франц-Фердинанд от сръбски националисти в Сараево (Босна) на 28 юни 1914 г., което послужи като външен повод за започването на световната империалистическа война от 1914—1918 г. — 234.
- ⁷⁸ Законът за профсъюзите, приет от консервативното правителство на Англия в 1927 г., поощряваше стачкоизменничеството, ограничаваше профсъюзите в събирането на средства за политически цели, забраняваше на държавните служители да влизат в профсъюзите, които принадлежаха към конгреса на

трейдюнионите и към лейбъристката партия. Законът предоставяше на правителството правото да обявява всяка стачка за незаконна. — 234.

⁷⁹ Законът за „въоръжаването на нацията“, приет от камарата на депутатите във Франция през март 1927 г., бе част от общия план за реорганизирането на военната машина на френския империализъм и подготовката на нова война. Законът предвиждаше: милитаризиране на политическия и икономическия живот в страната, мобилизация в случай на война на цялото население, както на метрополията, така и на колониите, милитаризиране на профсъюзите и на другите работнически организации, отмяна на правото на стачки, увеличаване на редовната армия и използването ѝ за потушаване на революционните акции на пролетариата на Франция и на потиснатите народи в колониите. — 234

⁸⁰ Световният конгрес на приятелите на СССР заседава в Москва от 10 до 12 ноември 1927 г. Конгресът се свика по инициатива на чуждестранните работнически делегации, пристигнали в Съветския съюз във връзка с отпразнуването на десетгодишнината на Великата октомврийска социалистическа революция. На конгреса присъствуваха 947 делегати от 43 страни. Участниците в конгреса изслушаха доклади за постиженията на социалистическото строителство в СССР за десет години и за защитата на първата пролетарска държава в света от военната опасност. Възванието, прието от конгреса, завършва с призив до трудещите се маси от целия свят: „Борете се, защитавайте, пазете СССР, родината на трудещите се, опората на мира, огнището на освобождението, крепостта на социализма, с всички средства, по всички начини!“ — 236.

⁸¹ В. И. Ленин. „План и конспект на брошурата „За продоволствения данък““ (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXVI, стр. 312). — 265.

⁸² „Труд“ — ежедневник, орган на ВЦСПС, излиза от 19 февруари 1921 г. в Москва. — 267.

⁸³ В. И. Ленин. Писмо до В. М. Молотов за плана на политическия доклад пред XI конгрес на партията (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXVII, стр. 207). — 268.

- ⁸⁴ К. Маркс. „Осемнадесети брюмер на Луи Бонапарт“ (виж К. Маркс и Ф. Энгелс. Избранные произведения в двух томах, т. I, 1950, стр. 215). (Бълг. изд., стр. 276—277). — 273.
- ⁸⁵ Виж В. И. Ленин. Сочинения, изд. 3-е, т. XIX, стр. 324—325 и изд. 4-е, т. 23, стр. 67. — 281.
- ⁸⁶ В. И. Ленин. Заключително слово по отчета на ЦК пред X конгрес на РКП(б) — 9 март 1921 г. (виж Сочинения, изд. 3-е, т. XXVI, стр. 228). — 304.
- ⁸⁷ „Нойе фрайе пресе“ („Neue freie Presse“) — буржоазно-либерален вестник; излизал във Виена от 1864 г. до януари 1939 г. — 308.
- ⁸⁸ Ню Йорк Американ („New York American“) — вестник на американския реакционер Хърст; излизал в Ню Йорк от 1882 до 1937 г. През последните години на своето съществуване вестникът заема профашистка позиция. — 308.
- ⁸⁹ „Дейли Уъркър“ („The Daily Worker“) — вестник, централен орган на работническата (комунистическата) партия в САЩ. От 1922 г. вестникът излиза в Чикаго един път седмично под заглавието „Уъркър“, от 1924 г. излиза като ежедневник „Дейли Уъркър“. От 1927 г. вестникът излиза в Ню Йорк. — 310.

БИОГРАФИЧЕСКА ХРОНИКА

(август — декември 1927)

- 29 юли —
9 август И. В. Сталин ръководи работата на обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б).
- 1 август И. В. Сталин на заседанието на обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) произнася речта „Международното положение и отбраната на СССР“.
- 2 август На заседанието на обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) И. В. Сталин избран в комисията по редактирането на проекторезолюцията за международното положение.
- 5 август На заседанието на обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) И. В. Сталин произнася реч по доклада на Г. К. Орджоникидзе относно нарушението на партийната дисциплина от Зиновиев и Троцки.
- 6—9 август И. В. Сталин взема участие в работата на комисията на обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) по изработването на проекторезолюцията за нарушаването на партийната дисциплина от Зиновиев и Троцки.
- 9 август На заседанието на обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) И. В. Сталин произнася речта „По повод „декларацията“ на опозицията от 8 август 1927 г.“

- 11 август** И. В. Сталин присъствува на събранието на актива на Московската организация на ВКП(б) при обсъждането на доклада за решенията на августовия обединен пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б).
- 4 септември** И. В. Сталин присъствува на демонстрацията на младежта на Червения площад в Москва в деня на XIII годишнина на Международния младежки ден.
- 9 септември** И. В. Сталин разговаря с първата американска работническа делегация.
- 16 септември** И. В. Сталин пише писмото до М. И. Улянова. И. В. Сталин разговаря с френския писател Анри Барбюс.
- 27 септември** На обединеното заседание на Президиума на Изпълнителния комитет на Комунистическия интернационал и на Интернационалната контролна комисия И. В. Сталин произнася речта „Политическата физиономия на руската опозиция“.
- 30 септември** И. В. Сталин разговаря с група членове на Изпълнителния комитет на Коминтерна и с председателя на ЦК на Германската комунистическа партия — Е. Телман.
- 21—23 октомври** И. В. Сталин ръководи работата на обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б).
- 23 октомври** На заседанието на обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) И. В. Сталин произнася речта „Троцкистката опозиция преди и сега“. Обединеният пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) утвърждава И. В. Сталин за докладчик по политическия отчет на ЦК на XV конгрес на ВКП(б).
- 26 октомври** И. В. Сталин разговаря с делегацията на работниците от московския държавен завод за авиационна индустрия.

- Октомври** И. В. Сталин пише конспекта на статията „Международният характер на Октомврийската революция“.
- 3 ноември** VIII Краснопресненска районна конференция на ВКП(б) избира И. В. Сталин за делегат на XVI Московска губернска конференция на ВКП(б).
- 5 ноември** И. В. Сталин разговаря с чуждестранните работнически делегации, пристигнали в СССР за отпразнуване десетгодишнината на Великата октомврийска социалистическа революция.
- 6 ноември** И. В. Сталин произнася приветствие на тържественото заседание на Московския съвет, посветено на отпразнуването на десетгодишнината на Великата октомврийска социалистическа революция.
- 6—7 ноември** Статията на И. В. Сталин „Международният характер на Октомврийската революция. По случай десетгодишнината на Октомври“, напечатана в бр. 255 на в. „Правда“.
- 7 ноември** И. В. Сталин присъства на парада на войските на московския гарнизон и на демонстрацията на трудещите се на Червения площад в Москва в чест на десетгодишнината на Великата октомврийска социалистическа революция.
- 9 ноември** И. В. Сталин произнася в Большой театър в Москва приветствие на тържественото заседание на Централния съвет на Осоавиахим на СССР, посветено на десетгодишнината на Великата октомврийска социалистическа революция и на резултатите от авиационното строителство в Съветския съюз.
- 10 ноември** И. В. Сталин произнася приветствие на първото заседание на Световния конгрес на приятелите на СССР в Колонната зала на Дома на Съюзите.

- 16 ноември** И. В. Сталин разговаря с група военни дейци — делегати на VII партийна конференция на Московския военен окръг.
- 18 ноември** Приветствието на И. В. Сталин до VII партийна конференция на Московския военен окръг, публикувано в бр. 263 на в. „Красная Звезда“.
- 19 ноември** I Ленинградска областна конференция на ВКП(б) избира И. В. Сталин за член на Ленинградския областен комитет на ВКП(б).
- 23 ноември** На XVI Московска губернска конференция на ВКП(б) И. В. Сталин произнася речта „Партията и опозицията“.
- 28 ноември** XVI Московска губернска конференция на ВКП(б) избира И. В. Сталин за делегат на XV конгрес на ВКП(б).
- 2—19 декември** И. В. Сталин ръководи работата на XV конгрес на ВКП(б).
- 3 декември** И. В. Сталин прави политически отчет на Централния комитет пред XV конгрес на ВКП(б).
- 7 декември** И. В. Сталин произнася заключителното слово по политическия отчет на Централния комитет пред XV конгрес на ВКП(б).
- 12 декември** XV конгрес на партията избира И. В. Сталин в комисията по изработването на резолюцията по отчета на делегацията на ВКП(б) в Изпълнителния комитет на Коминтерна.
- 16 декември** И. В. Сталин пише отгвор на запитването на представителите на чуждия печат в Москва за измислените „статии на Сталин“.
- 17 декември** И. В. Сталин участва в заседанието на комисията на XV конгрес на ВКП(б) по изработването на проекторезолюцията по отчета на делегацията на ВКП(б) в Изпълнителния комитет на Коминтерна.

19 декември XV конгрес на ВКП(б) избира И. В. Сталин за член на Централния комитет на партията.

И. В. Сталин взема участие в работата на пленума на ЦК на ВКП(б), избран от XV конгрес.

Пленумът на ЦК на ВКП(б) с участието на членовете на Президиума на ЦКК избира И. В. Сталин за член на Политбюро, Оргбюро, Секретариата на ЦК и го утвърждава за генерален секретар на ЦК на ВКП(б).

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
Предговор	VII
ОБЕДИНЕНИЯ ПЛЕНУМ НА ЦК И ЦКК НА ВКП(б) — 29 юли — 9 август 1927 г.	3
Международното положение и отбраната на СССР. <i>Реч</i> <i>на 1 август</i>	5
I. Нападките на опозицията против секциите на Комин- терна	5
II. За Китай	10
III. За англо-съветския комитет за единство	32
IV. За опасността от война и отбраната на СССР	36
Реч на 5 август	51
По повод „декларацията“ на опозицията от 8 август 1927 г. Реч на 9 август	72
БЕСЕДА С ПЪРВАТА АМЕРИКАНСКА РАБОТНИЧЕСКА ДЕЛЕГАЦИЯ на 9 септември 1927 г.	78
I. Въпроси на делегацията и отговори на др. Сталин	78
II. Въпроси на др. Сталин и отговори на делегатите	113
ДО ДРУГАРКАТА М. И. УЛЯНОВА. ОТГОВОР ДО ДРУГАРЯ Л. МИХЕЛСОН	124
ПОЛИТИЧЕСКАТА ФИЗИОНОМИЯ НА РУСКАТА ОПОЗИЦИЯ. Из речта на обединеното заседание на Президиума на ИККИ и ИКК на 27 септември 1927 г.	125
КОНСПЕКТ НА СТАТИЯТА „МЕЖДУНАРОДНИЯТ ХАРАКТЕР НА ОКТОМВРИЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ“	139

ТРОЦКИСТКАТА ОПОЗИЦИЯ ПРЕДИ И СЕГА. Реч на заседанието на обединения пленум на ЦК и ЦКК на ВКП(б) на	
23 октомври 1927 г.	143
I. Някои дребни въпроси	143
II. За „платформата“ на опозицията	147
III. Ленин за дискусията и за опозицията изобщо	151
IV. Опозицията и „третата сила“	152
V. Как опозицията „се готви“ за конгреса	156
VI. От ленинизъм към троцкизъм	159
VII. За някои много важни изводи от партийната политика през последните години	162
VIII. Назад към Акселрод	166
БЕСЕДА С ЧУЖДЕСТРАННИ РАБОТНИЧЕСКИ ДЕЛЕГАЦИИ на 5 ноември 1927 г.	
	171
МЕЖДУНАРОДНИЯТ ХАРАКТЕР НА ОКТОМВРИЙСКАТА РЕВОЛЮЦИЯ. По случай десетгодишнината на Октомври	
	197
ДО ПАРТИЙНАТА КОНФЕРЕНЦИЯ НА МОСКОВСКИЯ ВОЕНЕН ОКРЪГ	
	207
ПАРТИЯТА И ОПОЗИЦИЯТА. Реч на XVI Московска губернска партийна конференция на 23 ноември 1927 г.	
	208
I. Кратки изводи от дискусията	208
II. Работническата класа и селячеството	210
III. Партията и диктатурата на пролетариата	214
IV. Перспективите на нашата революция	218
V. Какво ще правим по-нататък ?	220
XV КОНГРЕС НА ВКП(б) от 2 до 19 декември 1927 г.	
	223
Политическият отчет на Централния комитет от 3 декември	
	225
I. Нарастващата се криза на световния капитализъм и външното положение на СССР	
	225
1. Икономиката на световния капитализъм и изострянето на борбата за външни пазари	225
2. Международната политика на капитализма и подготовката на нови империалистически войни	229
3. Състоянието на световното революционно движение и предвестниците на новия революционен подем	234
4. Капиталистическият свят и СССР	236
ИЗВОДИ	
II. Успехите на социалистическото строителство и вътрешното положение на СССР	
	242

1. Народното стопанство в неговата цялост	243
2. Темпото на развитие на нашата едра социалистиче- ска индустрия	248
3. Темпото на развитие на нашето селско стопанство .	251
4. Класите, държавният апарат, културното развитие на страната	260
III. Партията и опозицията	269
1. Състоянието на партията	269
2. Изводи от дискусията	276
3. Основните различия между партията и опозицията .	279
4. Какво ще стане по-нататък?	286
IV. Общо заключение	291
Заклучително слово по политическия доклад на ЦК на 7 де- кември	293
I. За речта на Раковски	293
II. За речта на Каменев	295
III. Заключение	305
ИЗЯВЛЕНИЕ ПРЕД ПРЕДСТАВИТЕЛИ НА ЧУЖДЯ ПЕ- ЧАТ ЗА ИЗМИСЛЕНИТЕ „СТАТИИ НА СТАЛИН“ . .	308
Бележки	312
Биографическа хроника (<i>август—декември 1927</i>)	328

Превел: Георги Георгиев
Редактор: Филип Гинев
Коректор: Маргарита Скачкова

* * *

Тираж : 25,000

Формат $1/16$ ⁸⁸/₆₄

Печатни коли 21. Авторски коли 24*69

* * *

Печатница на Бълг. комунистическа партия

С О Ф И Я

№ 1120

1 9 5 1